

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY

DOBÓR I PRZYGOTOWANIE ŻOŁNIERZY I KADRY WP DO UDZIAŁU W MISJACH POKOJOWYCH

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/5743
05-005743-002-0

68684

WARSZAWA

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 68684
A
Akademii Obrony Narodowej

DOBÓR I PRZYGOTOWANIE ŻOŁNIERZY I KADRY WP DO UDZIAŁU W MISJACH POKOJOWYCH

Pod kierunkiem naukowym:
prof. dr. inż. Tadeusza JEMIOŁO
prof. dr. hab. Jerzego KUNIKOWSKIEGO

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ...
Zbiorów Jawnych

WARSZAWA **2003**

Zespół autorski:

prof. dr inż. Tadeusz Jemioło **prof. dr hab. Jerzy Kunikowski**	Wprowadzenie i metodologiczne podstawy problemu badawczego
ppłk dr Dariusz Wlazło **prof. dr hab. Jerzy Kunikowski**	Rozdział 1. – Udział żołnierzy i kadry WP w misjach pokojowych
ppłk dr Tomasz Bąk **prof. dr inż. Tadeusz Jemioło**	Rozdział 2. – Dobór (zasady doboru) żołnierzy i kadry WP w misjach pokojowych
ppłk dr Marek Obrusiewicz	Rozdział 3. – Przygotowanie do służby w misjach pokojowych
prof. dr inż. Tadeusz Jemioło **prof. dr hab. Jerzy Kunikowski**	Zakończenie
ppłk dr Dariusz Wlazło **prof. dr hab. Jerzy Kunikowski**	Bibliografia

Recenzent

prof. dr hab. Wojciech ŁEPKOWSKI

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE I METODOLOGICZNE PODSTAWY PROBLEMU BADAWCZEGO 4

1. Wprowadzenie 4
2. Przedmiot i cel badań 6
3. Problemy badawcze i hipoteza 8
4. Metody i techniki badań 9

Rozdział 1.
UDZIAŁ ŻOŁNIERZY I KADRY WP W MISJACH POKOJOWYCH 14

1.1. Aspekt historyczny i współczesny problemu 14
1.2. Istota i rodzaje misji pokojowych ONZ i operacji pokojowych NATO .. 26
1.3. Polskie doświadczenia z misji i operacji pokojowych 44

Rozdział 2.
DOBÓR (ZASADY DOBORU) ŻOŁNIERZY I KADRY WP DO UDZIAŁU W MISJACH POKOJOWYCH 67

2.1. Uregulowania prawne 67
2.2. Wykonywane zadania i realia służby 82
2.3. Zasady doboru 100

Rozdział 3.
PRZYGOTOWANIE DO SŁUŻBY W MISJACH POKOJOWYCH 117

3.1. Zakres zadań w misjach i operacjach pokojowych 117
3.2. Charakter zadań objętych przygotowaniem do misji pokojowych 128
3.3. Koncepcja przygotowania do służby w misjach pokojowych 141
3.4. Koncepcje wybranych państw i ośrodków szkolenia w zakresie przygotowania kontyngentów narodowych do misji pokojowych 157
3.5. Specyfika dowodzenia i kierowania kontyngentem narodowym w misji pokojowej 172
3.6. Specyfika przygotowania dowódców i żołnierzy do udziału w misjach pokojowych 186

ZAKOŃCZENIE 195

BIBLIOGRAFIA 200

ZAŁĄCZNIKI 213

WPROWADZENIE I METODOLOGICZNE PODSTAWOWY PROBLEMU BADAWCZEGO

1. Wprowadzenie

Operacje pokojowe stanowią trwały element polityki międzynarodowej, będąc jednocześnie jednym z podstawowych mechanizmów rozwiązywania konfliktów zagrażających pokojowi i bezpieczeństwu światowemu. Pojęcie operacji pokojowych kojarzy się najczęściej z Organizacją Narodów Zjednoczonych. Wypływa to z faktu, iż do końca lat osiemdziesiątych minionego wieku ONZ była w zasadzie jedyną organizacją prowadzącą tego rodzaju operacje. Obecnie należy jednak mówić o złożonym systemie rozwiązywania konfliktów przez społeczność międzynarodową. Oprócz Organizacji Narodów Zjednoczonych, operacje pokojowe prowadzić mogą także organizacje regionalne. Wystarczy wymienić chociażby organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie lub organizację Jedności Afrykańskiej. Z mandatu politycznego ONZ operacje pokojowe prowadzić może również Sojusz Północnoatlantycki, a także doraźna koalicja państw członkowskich, kierowana zwykle przez jedno z nich, dysponujące odpowiednim potencjałem i zdolnościami operacyjnymi.

Dynamika zmian globalnego środowiska bezpieczeństwa, a w tym charakter współczesnych zjawisk kryzysowych generują potrzebę interdyscyplinarnego podejścia do prowadzenia operacji pokojowych, których katalog ulega ciągłemu poszerzeniu. Mogą one być prowadzone w warunkach tworzenia różnych konstelacji organizacji i ich przebiegu obejmując całą gamę przedsięwzięć od dyplomacji prewencyjnej aż po interwencję zbrojną.

Polska, która na własnym przykładzie doświadczyła okrucieństw wojny, dość wcześnie włączyła się aktywnie do procesu łagodzenia konfliktów lokalnych tak w sferze politycznej jak i praktycznej poprzez uczestnictwo w operacjach pokojowych. Wynikało to nie tylko z członkostwa naszego kraju w Organizacji Narodów Zjednoczonych i innych międzynarodowych organizacjach stawiających

sobie za cel utrzymanie pokoju. dorobek Polski w tej dziedzinie jest olbrzymi. Obok Kanady zaliczani jesteśmy do państw mających największe doświadczenie w tym względzie[1].

Polska ma bogate, ponad czterdziestoletnie tradycje uczestnictwa w operacjach pokojowych. do końca lat osiemdziesiątych poprzedniego wieku udział w nich nie stanowił trwałego elementu polityki bezpieczeństwa i strategii obronnej Polski. Operacje pokojowe znalazły należne im miejsce w polskiej polityce bezpieczeństwa dopiero po odzyskaniu przez Polskę pełnej suwerenności. Obecna Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej zakłada, iż Polska będzie kontynuować politykę aktywnego zaangażowania w sprawy utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa zarówno w skali regionalnej, jak i globalnej.

Godzi się przypomnieć, że początkowo Polska brała udział w misjach i operacjach pokojowych, które prowadzone były nie pod egidą ONZ, lecz innych organizacji, bądź na mocy układów pokojowych miedzy stronami konfliktu i na zaproszenie stron. Pierwszą taką operacją było uczestnictwo w Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei w 1953 roku. Udział w operacjach pokojowych ONZ rozpoczął się dopiero 20 lat później Doraźnych Siłach Zbrojnych ONZ na Bliskim Wschodzie (UNEF-1). Kolejny znaczący moment to początek udziału Wojska Polskiego w operacjach wymuszania pokoju organizowanych i prowadzonych przez NATO (IFOR i SFOR).

Polski udział w międzynarodowych działaniach na rzecz utrzymania i przywracania pokoju na świecie trwa już prawie 50 lat. Dotychczasowy bilans tego udziału to ponad 30 000 żołnierzy i pracowników cywilnych uczestniczących w 39 międzynarodowych operacjach pokojowych prowadzonych na terytorium 29 państw[2].Wszystkie polskie kontyngenty wydzielane do operacji pokojowych uzyskały bardzo pozytywne oceny oraz uznanie ze strony organizacji międzynarodowych, odpowiedzialnych za poszczególne operacje, jak też i państw

[1] J. Markowski, *Polska w operacjach pokojowych*, Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa 1994, s. 5.
[2] F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Toruń 1999, s. 143.

stron konfliktów. Nie bez znaczenia były one przy zapraszaniu Polski do kolejnych misji.

Zwiększenie zakresu zobowiązań naszego kraju w dziedzinie operacji pokojowych oraz wzrost wymagań organizacyjnych, szkoleniowych i finansowych powodują konieczność optymalizacji systemu przygotowania polskich kontyngentów wojskowych do misji pokojowych. dotyczy to zarówno misji prowadzonych pod auspicjami ONZ, OBWE czy też Sojuszu Północnoatlantyckiego. Należy także uwzględnić fakt, że w odniesieniu do Polski następuje wyraźna ewolucja zadań realizowanych w operacjach pokojowych od zadań logistycznych w kierunku zadań bojowych.

Wspomniana różnorodność wymaga analiz w tym celu, by weryfikować nabyte wcześniej doświadczenia głównie z misji i operacji pokojowych ONZ i NATO. Także różnorodność zadań jakim muszą sprostać Siły Pokojowe w działaniach koalicyjnych i wielonarodowych zmuszają do uogólnień i weryfikacji poglądów nad przygotowaniem oddziałów do służby w misjach i operacjach pokojowych.

Jednakże poza resortem Ministerstwa Obrony Narodowej badań naukowych nad udziałem żołnierzy Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych i operacjach pokojowych NATO nie prowadzi się. Także w Siłach Zbrojnych RP badania i publikacje mają charakter przyczynkarski. Ukierunkowane są głównie na opracowywanie prac kwalifikacyjnych – doktorskich, które powstały w Akademii Obrony narodowej. Powstają również opracowania popularnonaukowe zamieszczane na łamach „Zeszytów Naukowych AON", „Myśli Wojskowej". Wymienione publikacje stanowią materiał poznawczy – wymagający uogólnień w kontekście współczesnych wymagań.

2. Przedmiot i cel badań

Określenie przedmiotu i celu badań związane jest ściśle z potrzebą porównania oraz dokonania analizy i uogólnień z dotychczasowych doświadczeń wyniesionych z udziału żołnierzy Wojska Polskiego w misjach i operacjach

pokojowych. Nie jest to jednak łatwe i możliwe bez analizy porównawczej stanu politycznego służby w wyżej wspomnianych misjach z wymaganiami, które zawarte są w dokumentach normatywnych i szkoleniowych określających zasady służby w siłach pokojowych.

Ponadto, różnorodność wykonywanych zadań na rzecz pokoju wymaga predyspozycji zdrowotnych, psychofizycznych, intelektualnych oraz umiejętności specjalistycznych powiązanych ściśle z wyszkoleniem ogólnowojskowym. Wymogi te podyktowane są zarówno potrzebą dokonania wyboru żołnierzy gwarantujących niezawodność w działaniu – często w warunkach wojny – ale i troskę o ich bezpieczeństwo i zdrowie.

Podnosi to wymagania i określa potrzeby w zakresie ogólnego systemu kształcenia i zgrywania stanów osobowych oddziałów w symulowanych warunkach zagrożeń a także przygotowania stosownie do wymagań obowiązujących w siłach wielonarodowych. Narzuca to również konieczność podporządkowania narodowego systemu przygotowań do standardów jednostek międzynarodowych. Dotyczy to zwłaszcza zagwarantowania takiego przygotowania sił i środków, które będą mogły sprostać obowiązującym tam zasadom, potrzebom oraz wymaganiom, które kreśli sytuacja przy wypełnianiu pokojowej misji.

Na podstawie dokonanej dotychczas analizy i syntezy stanu faktycznego dotyczącego wykonywania zadań mandatowych można odnotować specyficzny i różnorodny charakter służby. Niesie ona za sobą potrzeby i predyspozycje natury intelektualnej, językowej, zdrowotnej i psychofizycznej, a także umiejętności specjalistycznych powiązanych ściśle z wyszkoleniem oraz wykonywaniem zadań. Poza tym, dobór i przygotowanie do służby w misjach pokojowych uwzględniane też musi przypuszczalnie, iż w działaniach jednostek polskich w misjach pokojowych występować mogą i zapewne będą różnorodne zadania i związane z tym przedsięwzięcia dotyczące zasad doboru oraz systemu kształcenia i szkolenia stanów osobowych do działania w warunkach rzeczywistych zagrożeń oraz stosowanie do wymagań obowiązujących w siłach wielonarodowych.

Przedmiotem badań – sformułowanym w oparciu o powyższe uogólnienia – jest specyficzność służby w misjach i operacjach pokojowych ONZ oraz dobór i przygotowanie żołnierzy i kadry Wojska Polskiego do udziału w tychże misjach.

Sformułowany i tak określony przedmiot badań wymagał określenia **głównego celu badań.** Jest nim: **określenie zasad, kryteriów doboru oraz przygotowanie żołnierzy i kadry WP do udziału w misjach pokojowych.**

Mając jednak na uwadze wyżej wymieniony cel główny i wymagania stawiane pracy naukowo – badawczej założono również cel wewnętrzny i cel zewnętrzny. Pierwszy – **cel wewnętrzny potraktowany został jako cel czysto poznawczy. Natomiast drugi – cel zewnętrzny** wynikał z funkcji i celu badań – ma praktyczny charakter a także **został ukierunkowany na doskonalenie w procesie doboru i przygotowaniu żołnierzy i kadry do udziału w misjach pokojowych.**

3. Problemy badawcze i hipoteza

Określenie problemów badawczych miało ścisły związek z poszukiwaniem odpowiedzi na pytania wymagające analizy badawczej Autorów w trzech płaszczyznach, które dotyczyły:

- udziału żołnierzy i kadry WP w misjach pokojowych;
- doboru do misji pokojowych;
- przygotowania do służby w misjach pokojowych.

Waga problemu i dynamika zmian w globalnych problemach bezpieczeństwa skłoniły badających do tego by prowadzone badania zmierzały do rozwiązania głównego problemu badawczego oraz trzech określonych – szczegółowych problemów badawczych. **W głównym problemie badawczym** poszukiwano rozwiązania – **czy w doborze i przygotowaniu żołnierzy i kadry WP do udziału w misjach i operacjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz operacjach wsparcia pokoju dokonywanych przez NATO uwzględnia się specyficzność działań**, wymagania i realia służby w obliczu istniejących i ewentualnych kryzysów, które warunkują praktyczne przygotowanie.

Prowadząc badania i mając na uwadze rozwiązanie głównego problemu badawczego sformułowane zostały **szczegółowe problemy badawcze:**

1) Jaka jest specyfika współczesnych misji pokojowych?
2) Jakie powinny być zasady doboru kandydatów do udziału w misjach pokojowych uwzględniające wykonywanie zadań i realia służby?
3) Jakie należy uwzględniać podstawowe czynniki w trakcie przygotowania do udziału w misjach pokojowych?

Poszukując odpowiedzi na wyżej sformułowane problemy badawcze i mające na uwadze skuteczne przeprowadzenie badań **sformułowano hipotezę**, gdzie przypuszcza się, że rozszerzał się będzie zakres działań pokojowych ONZ i NATO oraz przechodził ewolucję od zadań logistycznych do bezpośrednich działań bojowych. Rozszerzał się także będzie udział żołnierzy i kadry WP w misjach pokojowych i operacjach wsparcia pokoju. Proces ten wymagał będzie znajomości istoty, rodzajów i specyfiki współczesnych misji pokojowych, odpowiedniego doboru oraz przygotowania żołnierzy i kadry WP do udziału w tychże misjach.

4. Metody i techniki badań

W prowadzonym badaniu naukowym przyjęto, iż posługiwać się będziemy nie dowolnymi i przypadkowymi sposobami lecz sposobami celowo dobranymi i zaplanowanymi łącznie[3].

Metody badawcze rozumiane są jako sposoby zaplanowania i realizowania procesu badawczego, w którym techniki stanowią szczególny, bardzo ważny, lecz nie jedyny składnik. w literaturze przedmiotu metody i techniki badawcze nie są definiowane jednoznacznie, ale zawsze za podstawowe kryterium przyjmuje się sposób rozwiązania problemu. doskonałym odzwierciedleniem tego jest stanowisko A. Kamińskiego według którego metody badawcze to *zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych obejmujących najogólniej całość postępowania badawczego zmierzającego do rozwiązania*

[3] T. Kotarbiński, *O pojęciu metody,* Wybór pism, t. 1, Warszawa 1957, s. 708.

określonego problemu naukowego[4]. Dopiero na ich postawie może być wydany prawidłowy osąd o zjawiskach, właściwościach i związkach występujących lub zachodzących podczas prowadzenia badań. Sprowadza się to do sposobów zbierania informacji oraz doboru odpowiedniej metody badawczej, która zapewni uzyskanie odpowiedzi na postawione w pracy naukowej pytania. Natomiast w pojmowaniu technik badawczych zwraca się głównie uwagę na to, że są one czynnościami określonymi przez dobór odpowiedniej metody i przez tę metodę uwarunkowanymi. A zatem przez techniki badań – w ogólnym ujęciu – rozumieć należy zespół czynności praktycznych – sposobów zbierania materiału naukowego. Tak więc, metody i techniki badawcze nie wykluczają się pozostając ze sobą w ścisłym związku i wzajemnie się uzupełniają[5].

Ponadto, metody badawcze określiły wymagania w zakresie stosowanych technik badawczych jak również czynności praktycznych i sposobów zbierania systematycznie materiału naukowego. Przyjęte metody i techniki badawcze musiały zagwarantować ich „użyteczność i efektywność"[6], a wybór ich nie był przypadkowy, ponieważ „nie jest dowolnym aktem w działalności badającego"[7]. wybrane metody i techniki badawcze charakteryzują „trzy podstawowe cechy świadczące o skuteczności procedury badań" – to jest: obiektywność, rzetelność i trafność.

Założyć też należy, że:

- obiektywność jako wynik badań nie przesądza z góry uzyskanych wyników;
- rzetelność jest zapewnieniem sprawdzenia uzyskanych wyników;
- trafność wynikająca z doboru procedur badań i jako dobór tejże procedury pozwala ująć wyniki w dane liczbowe[8].

---

[4] A. Kamiński, *Metoda, technika, procedura badawcza w pedagogice empirycznej*, Studia Pedagogiczne, Warszawa 1970, t. XIX, s. 37.

[5] J. Kunikowski, *Dowódcze i wychowawcze przygotowanie w systemie obronnym RP*, Bellona, Warszawa 1995, s. 124.

[6] T. Kotarbiński, *Kurs logiki*, Warszawa 1960, s. 186.

[7] J. Kunikowski, *Teoretyczne i metodologiczne podstawy wychowania wojskowego*, Warszawa 1994, s. 42.

[8] Por.: J. Kunikowski, *Teoretyczne i metodologiczne podstawy wychowania wojskowego*, Warszawa 1994, s. 125; G. Clauss, H. Ebner, *Podstawy statystyki dla psychologów i socjologów*, Warszawa 1972, s. 36; L. Leja, *Miejsce dydaktyki w szkole wyższej*, [w:] „Neodidegmata 1970", zeszyt nr 2, s. 13-14.

Do rozwiązania szczegółowych problemów badawczych i weryfikacji przyjętej hipotezy roboczej wykorzystane zostały następujące metody badawcze:

- **analiza i synteza literatury przedmiotu, ekspertyz, dokumentów normatywnych i organizacyjnych** – metoda ta umożliwiała pogłębienie stanu w obszarze założonej problematyki badawczej, szczególnie w zakresie badania istoty misji pokojowych, doświadczeń historycznych i współczesnych oraz poznania procedur wyznaczania i przygotowania oddziałów delegowanych do misji i operacji pokojowych ONZ i NATO.
- **analiza systemowa** – umożliwiająca badanie istniejącej rzeczywistości z uwzględnieniem różnych czynników zwłaszcza obiektywnych i subiektywnych dotyczących misji pokojowych ONZ i operacji pokojowych NATO oraz relacji dotyczących przygotowania żołnierzy i kadry.
- **badania komparatystyczne** – posłużyły do konfrontacji faktów empirycznych jak również identyfikacji oraz specyfikacji cech i zjawisk powtarzalnych. Znalazły one zastosowanie w poszukiwaniu zależności pomiędzy skutecznością dotychczasowych zasad doboru i przygotowanie dowódców i żołnierzy do udziału w misjach pokojowych ONZ, a rzeczywistą zdolnością do wykonywania zadań mandatowych.
- **analogia** – stanowiła metodę pomocniczą analizy, syntezy i porównania. Stosowana była podczas rozwiązywania szczegółowych problemów wyznaczania stanów osobowych do misji i operacji pokojowych, a także do oceny i wnioskowania o przydatności obecnego systemu kierowania i dowodzenia w rejonach mandatowych w świetle standardów funkcjonujących w innych armiach.
- **prognozowanie i modelowanie** procesu przygotowania uwzględnia zmiany charakteru wykonywanych zadań w aspekcie ewolucji zagrożeń światowego pokoju oraz wpływu tych przeobrażeń na skuteczność przyszłych systemów przygotowania sił pokojowych.
- **obserwację naukową** wykorzystywano podczas zbierania informacji na temat wyznaczania i przegrupowania oddziałów do rejonów

mandatowych podczas ćwiczeń i treningów sztabowych jak i rzeczywistych prac planistycznych. Forma obserwacji stosowana w ramach bieżącej działalności dowódczej, służbowej i edukacyjnej, podczas ćwiczeń dowódczo-sztabowych, treningów sztabowych szczebla operacyjnego i taktycznego z możliwością współuczestniczenia w organizowaniu sił KFOR (18 bdsz, 10 bz, POLUKRBAT) umożliwiła Autorom postrzeganie faktów i zjawisk w pewnej perspektywie poznawczej.

- **indukcja i redukcja** stanowiły metodę pomocniczą porównania. Indukcja pozwoliła na sformułowanie uogólnień podczas weryfikacji hipotezy roboczej zaś metoda redukcji pozwoliła identyfikować przyczyny zjawisk zawarte w dokumentach faktograficznych na zasadzie – wniosek generowany jest przesłanką.
- **badanie opinii** dowódców i ekspertów oraz zespołów oficerów realizujących proces szkolenia, planowania i oceniających stan faktyczny przygotowania polskich oddziałów zarówno w rejonie stałej dyslokacji jak i w rejonach działań mandatowych.

W całokształcie prac badawczych uwzględniono także wnioski z badań polskich i zagranicznych kontyngentów przeprowadzonych w latach 2001-2002 podczas operacji pokojowej NATO w Kosowie. Badaniami objęto wówczas 729 żołnierzy, z tego: 455 żołnierzy batalionu polskiego, 106 żołnierzy kontyngentu amerykańskiego, 59 żołnierzy litewskich i 109 żołnierzy ukraińskich.

Praca składa się z czterech części. Zawiera:

Wprowadzenie i metodologiczne podstawy problemu badawczego, gdzie dokonano uzasadnienia badawczego, określono przedmiot i cel badań uwzględniając wymagania i realia służby, sformułowano główny problem badawczy i trzy problemy szczegółowe, hipotezę roboczą oraz stosowne metody i techniki badań.

Rozdział pierwszy zawiera analizę historyczną i współczesną problemu badawczego, istotę i rodzaje misji pokojowych ONZ i wsparcia pokoju NATO. Także polskie doświadczenia z misji i operacji pokojowych.

Rozdział drugi poświęcony jest analizie i charakterystyce doboru żołnierzy i kadry WP do misji pokojowych. Zawiera charakterystykę uregulowań prawnych, wykonywane zdania i realia służby oraz zasady doboru, które są szczególnie ważne w aspekcie współczesnych uwarunkowań obiektywnych i subiektywnych determinujących służbę.

Rozdział trzeci – stanowi dopełnienie i rozwinięcie poprzednich rozdziałów i zawiera analizę zakresu zadań w misjach i operacjach pokojowych oraz ich charakteru. Koncepcję przygotowania do służby w wyżej wymienionych misjach z uwzględnieniem charakterystyki przygotowania kontyngentów narodowych wybranych państw. Uwzględnia także specyfikę dowodzenia i kierowania kontyngentem narodowym oraz specyfikę przygotowania dowódców i żołnierzy do udziału w misjach pokojowych.

Rozdział 1.

UDZIAŁ ŻOŁNIERZY I KADRY WP W MISJACH POKOJOWYCH

1.1. Aspekt historyczny i współczesny problemu

Bezpieczeństwo międzynarodowe jest jednym z kluczowych problemów współistnienia państw i narodów dwudziestego pierwszego wieku, kiedy przemiany polityczne wraz z naturalną ewolucją cywilizacyjną generują zmiany w zakresie utrzymania światowego pokoju i bezpieczeństwa wewnątrz państwowego.

We współczesnym świecie nie chodzi już przecież wyłącznie o fizyczne zachowanie substancji narodowej i tradycyjnie pojmowanej tożsamości językowej, kultury, świadomości narodowej i wspólnoty terytorialnej, lecz również o jakość życia materialnego i duchowego narodu w celu jakie wyznacza sobie na przyszłość i jakie może osiągnąć właśnie dzięki uzyskaniu optymalnych warunków bezpieczeństwa[1].

Problem zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego towarzyszy ludzkości od momentu zawiązania się pierwszych ośrodków państwowości. Powstawało szereg propozycji i programów rozwiązywania problemów utrzymania pokoju, począwszy już od Starożytnej Grecji, gdzie miasta – państwa przyjmując koncepcje „federacji dla pokoju" dały podwaliny dla rozbudowanych form pokojowego współistnienia nowożytnego świata. Jednak mimo zaangażowania w utrzymanie pokoju społeczności międzynarodowej i wszystkich organizacji ogólnoświatowych i regionalnych, wspieranych przez autorytety polityczne, naukowe i moralne to i tak problemy związane z pokojowym współistnieniem nie doczekały się do tej pory jasnych, skutecznych rozwiązań.

Podejmowano wiele prób ustalenia zasad utrzymania i nadzorowania pokoju, przykładem są uchwały Kongresu Wiedeńskiego, Ligi Narodów czy Konferencji

[1] St. Dworecki, *Od konfliktu do wojny*, BUWIK, Warszawa 1996, s. 14.

Haskiej, które w większości nie zostały jednak wprowadzone w życie z powodu braku realnych możliwości ich realizacji. Trudno jednoznacznie stwierdzić czy nieprzychylny grunt pod przyjęcie powstałych koncepcji i stworzenia zbiorowego systemu bezpieczeństwa i współpracy był spowodowany niechęcią czy niedojrzałością polityczną.

Dopiero w wieku dziewiętnastym świat dojrzał do poważnego współdziałania nad utworzeniem organizacji odpowiedzialnej za sprawy pokoju[2]. Wynikiem tego było powstanie pierwszych międzynarodowych sił zbrojnych, które miały być zastosowane w nadzorowaniu przestrzegania porozumień międzynarodowych na rzecz utrzymania pokoju. Niedoskonałość tych przedsięwzięć wykazały dwie kolejne wojny światowe, które oprócz zniszczeń materialnych podzieliły arenę światową na przeciwstawne koalicje.

Znamienną była II wojna światowa, gdzie w obliczu zagrożenia militarnego faszystowskich Niemiec państwa i narody potrafiły zjednoczyć swoje siły w celu pokonania „światowego agresora" oraz wypracowania wspólnej płaszczyzny międzynarodowego bezpieczeństwa. Można było przypuszczać, że będzie to początek polityczno-militarnej stabilizacji w zakresie działalności na rzecz pokojowego współżycia i współpracy. Jednak wraz z ustąpieniem zagrożenia współpraca międzynarodowa między państwami koalicji została zburzona, dotychczasowe współdziałanie przeobraziło się w ostry konflikt między państwami aliantów wschodnich i zachodnich.

Świat podzielił się na dwa przeciwstawne obozy polityczno – militarne, których dążenia były sobie przeciwstawne czego udokumentowaniem było wystąpienie 5 marca 1946 roku w Fulton (USA) W.S. Churchilla wzywające do połączenia wysiłków Wielkiej Brytanii i USA przeciw działalności międzynarodowej ZSRR.

Mimo przeciwstawnych kierunków polityki wewnętrznej i zewnętrznej USA i ZSRR, chęć utrzymania światowego pokoju potrafiła przełamać bariery polityczne i militarne czego uwieńczeniem było podpisanie Karty Narodów Zjednoczonych

---

[2] Cz. Dęga, *Udział Wojska Polskiego w Misjach Pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych*, AON, Warszawa 1993, s. 11.

w San Francisco 26 czerwca 1945 roku i co najważniejsze utrzymanie tej idei międzynarodowej współpracy bez względu na nasilający się przebieg zimnej wojny.

Była ona – i jest do tej pory – śmiałą receptą na utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz zwiększenie ekonomicznego dobrobytu w skali światowej[3].

Karta Narodów Zjednoczonych weszła w życie 24 października 1945 roku, podpisało ją pięćdziesiąt państw – rozpoczynając w ten sposób drogę do osiągnięcia bezpieczeństwa światowego, co „świeżo" po zakończeniu II Wojny Światowej wydawało się uwieńczeniem działań państw Koalicji Antyhitlerowskiej w celu zagwarantowania światowego pokoju.

Podpisanie Karty Narodów Zjednoczonych miało być gwarancją zachowania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego opartego na zasadzie suwerennej równości wszystkich miłujących pokój państw. Jednak dalsze lata dowiodły, że nie zawsze Karta będzie gwarantowała pokojowe współistnienie Narodom Zjednoczonym usuwając różnice ideologiczne i antagonizmy między państwami współuczestniczącymi w pracach ONZ.

Organizacja Narodów Zjednoczonych podzieliła się tak jak podzielił się świat, na forum Zgromadzenia Narodów Zjednoczonych oba wcześniej wspomniane bloki militarno - polityczne zaczęły reprezentować swoje interesy podpisując je pod wspólne światowe dobro, co wpłynęło negatywnie na przebieg procesów pokojowych. Współpraca Narodów Zjednoczonych przybrała charakter ukrytego w działaniach dyplomatycznych wciąż narastającego konfliktu o wymiarze globalnym.

Okres zimnej wojny zaznaczył się w pracach ONZ osłabieniem sprawności działania jej głównych organów, w szczególności Rady Bezpieczeństwa, na której spoczywa odpowiedzialność za utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

---

[3] G. Ewans, *Współpraca dla pokoju – Agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następne,* Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1994, s. 21.

Pierwsze dziesięciolecie ONZ (1945-1955), to okres przechodzenia od współpracy koalicji antyfaszystowskiej do „zimnej wojny"[4]. Był to okres ciężkiej próby nie tylko dla Organizacji Narodów Zjednoczonych, lecz także czas oczekiwania społeczeństwa światowego na konstruktywne rozwiązanie napiętych stosunków ZSRR - USA. Bezpieczeństwo międzynarodowe zostało ograniczone do zapewnienia obrony strefy wpływów obu mocarstw i odsunięcie możliwego konfliktu jak najdalej od granicy ich obszarów. Z tego względu problemy utrzymania pokoju w ramach Narodów Zjednoczonych nie miały priorytetu co odbiło się na systemie zbiorowego bezpieczeństwa.

Mocarstwa dominujące dążyły często za wszelką cenę do utrzymania status quo na obszarach przez siebie kontrolowanych. Ponieważ taka bezwzględna obrona istniejącego stanu kłóciła się z dynamiką przemian wewnętrznych oraz międzynarodowych, niosła coraz większe koszty, z czasem mocarstwo dominujące godziło się na stopniowe ograniczenie swoich interesów i wpływów[5].

Ustępstwa takie w stosunku do przemian w bloku państw socjalistycznych prawdopodobnie przyczyniły się do przemian demokratycznych w Polsce, na Węgrzech, a następnie w większości państw poradzieckich. Wraz z odchodzeniem tych państw od koalicji radzieckiej obraz polityczno-militarny Europy, a następnie całego globu zaczął się zmieniać. Tak jak po zakończeniu zimnej wojny możliwość współpracy międzynarodowej wzrosła, to na początku lat dziewięćdziesiątych przybrała inny wymiar. Nowo powstające państwa, oraz demokratyczne rządy państw Europy Środkowo-Wschodniej chętnie godziły się na daleko idącą współpracę z organizacjami międzynarodowymi deklarując czynny udział w ich strukturach.

Działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych można podzielić na cztery okresy:

- współpraca koalicji antyfaszystowskiej;
- okres zimnej wojny;

---

[4] Tamże, s. 20.

[5] Szerzej: J. Kunikowski, *Dowódcze i wychowawcze przygotowanie w systemie obronnym RP*, Warszawa 1995; *Bezpieczeństwo Międzynarodowe w Europie Środkowej po Zimnej Wojnie,* UW Instytut Stosunków Międzynarodowych, Warszawa 1994, s. 25-29.

- okres ograniczonej współpracy po zakończeniu zimnej wojny;
- współpraca państw sygnatariusz Organizacji Narodów Zjednoczonych po rozpadzie bloku państw demokracji ludowej i Związku Radzieckiego.

Zachodzące przemiany w ostatnim z wyróżnionych okresów przyniosły także zjawiska negatywne, nawarstwiły się problemy tożsamości narodowych i religijnych co w połączeniu z nierównym poziomem ekonomicznym państw /które już osiągnęły lub dążą do osiągnięcia suwerenności/ stwarzały przesłanki do powstania nowych zagrożeń. Wielokrotnie przemiany demokratyczne przynosiły wzrost aspiracji narodowościowych i roszczeń terytorialnych powstających państw, a uniezależnianie się określonych grup etnicznych przybiera formę konfliktu społecznego w większości przeradzającego się we wrogość między żyjącymi dotąd wspólnie ludźmi.

Dla wielu małych i średnich państw koniec rywalizacji strategicznej między Stanami Zjednoczonymi a Związkiem Radzieckim oznaczał w efekcie dużo bardziej niestabilne otoczenie międzynarodowe.[6] Wielokrotnie dochodzenie swoich praw terytorialnych przez nacjonalistyczne rządy niosło za sobą przemoc, łamanie praw człowieka oraz zbrodnie wojenne. Ostre starcia militarne, brak poszanowania elementarnych zasad współistnienia wywołało powstanie nowych problemów w sferze bezpieczeństwa światowego. Emigracje ludzi z rejonów ogarniętych wojną, akty terroryzmu, głód i zbrodnie przeciwko ludzkości zmusiły społeczeństwo światowe do podjęcia tematu nowych nadzwyczaj niebezpiecznych zagrożeń.

W sytuacji osłabienia gospodarczego i rozbicia politycznego Rosji, Stany Zjednoczone podjęły się roli „żandarma światowego pokoju", ich starania o utrzymanie pokoju, pomoc humanitarna oraz próby organizowania negocjacji między zwaśnionymi stronami okazały się „się kroplą w morzu" konfliktów powstałych po roku dziewięćdziesiątym. Nie można jednak oczekiwać, że jedno państwo – nawet Stany Zjednoczone ze swą obecną pozycją – zdoła ogarnąć, a tym

[6] G. Ewans, *Współpraca dla pokoju – Agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następne*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1994, s. 4.

bardziej rozwiązać tak wiele problemów bezpieczeństwa, z którymi zmierzyć się dzisiaj musi społeczeństwo międzynarodowe[7].

Zmusiło to społeczność międzynarodową do podjęcia prób zorganizowania nowego systemu światowego bezpieczeństwa, w oparciu o grupę państw zjednoczonych czy to w organizacjach regionalnych czy ogólnoświatowych, w celu przywrócenia pokoju i bezpieczeństwa w zapalnych regionach oraz przeciwdziałaniu rozwijającym się zagrożeniom militarnym, nietolerancji społecznej, łamaniu praw człowieka. Korzystnym stało się, że ONZ przyjęło hegemonię w tych dążeniach w ramach realizacji pierwszego celu swojego działania zapisanego w Karcie Narodów Zjednoczonych to jest *utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.*

Karta Narodów Zjednoczonych narzuca akcjonariuszom konieczność udziału w operacjach pokojowych oraz oddanie określonych komponentów militarnych w jej dyspozycję. Zapisy dokonane w artykule 25, „Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych zgadzają się przyjmować i wykonywać decyzje Rady Bezpieczeństwa zgodnie z niniejszą Kartą" i artykule 48 dają jej pełną moc decyzyjną w zakresie powoływania sił zbrojnych pozostawiając swobodę wyboru kraju i składu sił.

Pozostawała jednak kwestia formy jaką mają przyjąć powoływane siły międzynarodowe. Rozważania podjęte przez główne światowe mocarstwa oscylowały wokół trzech koncepcji wyboru formy i związanego z nią charakteru sił międzynarodowych ONZ.

Pierwsza, sugerująca utworzenie stałych sił zbrojnych o charakterze legionu międzynarodowego; druga, proponująca oparcie sił zbrojnych organizacji na kontyngentach narodowych, oddanych do dyspozycji ONZ sprawującej nad nimi kierownictwo strategiczne i opracowujące plany ich użycia, oraz trzecia, nawiązująca do tradycji Ligi. Istotą jej było eliminowanie nie tylko wszelkich form armii ponadnarodowej, lecz również składającej się z oznaczonych kontyngentów narodowych stałych sił Organizacji. W razie konieczności przeprowadzenia akcji

[7] Tamże, s. 5.

militarnej, akcja ONZ miałaby polegać na działaniach przeprowadzonych na jej wezwanie przez poszczególne państwa własnymi siłami zbrojnymi[8].

W rezultacie zgodnie opowiedziano się za drugą koncepcją gdzie wszystkie państwa zjednoczone w ONZ wspólnie będą się przyczyniać do utrzymania pokojowego współistnienia. Zasada ta pozostała niezmienna do dnia dzisiejszego i choć modyfikowana jest zgodna z zapisami dokonanymi w San Francisco.

Zmieniająca się sytuacja polityczna po II Wojnie Światowej (szczególnie okres zimnowojenny) stwarzała utrudnienia w realizacji przyjętej koncepcji spowodowane uzależnieniem Rady Bezpieczeństwa od zawartych układów z członkami Organizacji, których dzieliły różnice polityczno – ideologiczne. Istniejący podział wschód – zachód doprowadził do impasu w tworzeniu międzynarodowego komponentu wojskowego (brak możliwości realizacji artykułu 48 Karty Narodów Zjednoczonych), pozbawiając w ten sposób Radę Bezpieczeństwa możliwości zastosowania militarnych środków przymusu zgodnych z artykułem 39 Karty Narodów Zjednoczonych.

Pomimo to konflikt zimowo-wojenny nie przeszkodził w zgłaszaniu projektów tworzenia sił zbrojnych. Były to próby organizowania komponentów wojskowych o małych stanach oraz o krótkotrwałym czasie działania w żaden sposób nie gwarantujące praktycznego zastosowania militarnych środków przymusu tym samym uniemożliwiając wypełnienie zapisów zawartych w Karcie NZ. Powstały niedowład organizacyjny spowodowany różnicami politycznymi pięciu głównych członków ONZ sparaliżował działalność Zgromadzenia Ogólnego i Rady Bezpieczeństwa w kierunku normalizowania kwestii Sił Zbrojnych Organizacji. Niezdolność ONZ w utrzymaniu pokoju w połączeniu z narastającymi konfliktami na Bliskim Wschodzie zmusiła Narody Zjednoczone do znalezienia rozwiązań umożliwiających wypełnienie statusowych zapisów porozumienia z San Francisco.

Przełomowym momentem stały się wydarzenia na Bliskim Wschodzie w tym zabójstwo szwedzkiego dyplomaty – mediatora ONZ, odebrane przez Narody Zjednoczone jako dotkliwą porażkę w ramach pojednania narodów. Wydarzenia na Bliskim Wschodzie i zabójstwo mediatora z ramienia ONZ, skłoniły Sekretarza

[8] E. Piontek, *Siły Zbrojne ONZ*, PWN, Warszawa 1973, s. 25.

Generalnego Narodów Zjednoczonych Trygra Lie do zgłoszenia z inspiracji mocarstw zachodnich propozycji utworzenia „Straży Narodów Zjednoczonych". W pierwotnej propozycji siły powoływane przez Sekretarza Generalnego miałyby liczyć od 1000 do 5000 osób których celem byłaby realizacja zadań ochronnych personelu i zasobów ONZ, nadzorowanie obszarów objętych kuratelą Organizacji oraz zagwarantowania przestrzegania porozumień rozejmowych. Propozycje Sekretarza Generalnego, mimo uzasadnionej konieczności powołania sił zbrojnych, choćby w celach zapewnienia bezpieczeństwa przedstawicielstwom ONZ spotkała się z ostrą krytyką państw członkowskich. Zarzucono brak prawnych uwarunkowań pozwalających Sekretarzowi Lie na tego typu działania. Pod naciskiem opozycji pierwotny projekt utworzenia Straży Narodów Zjednoczonych zmieniono na zamysł utworzenia 300 osobowej nieuzbrojonej Służby Polowej Narodów Zjednoczonych wchodzącej w skład Sekretariatu. Zadaniami jej miało być zabezpieczenie sprawnego funkcjonowania misji ONZ w ramach transportu, łączności oraz zapewnienia porządku w czasie posiedzeń. Dalszą ewolucją niezbrojnej Służby Polowej była decyzja Zgromadzenia Narodowego gdzie w 1949 r. na mocy jej rezolucji powołano „Służbę Polową Narodów Zjednoczonych". Liczące 2000 osób obie grupy miały współuczestniczyć w misjach pokojowych wspierając je w zakresie obserwacji i nadzoru.

Pierwotna idea Sekretarza Generalnego Trygra Lie utworzenia zbrojnego legionu ONZ ograniczona została do sformowania niezbrojnych pomocniczych organów w pokojowym rozstrzyganiu sporu. W obliczu wciąż narastających zagrożeń wojennych (eskalacje konfliktu na Bliskim Wschodzie, konflikt Koreański) musiano zdecydować się na powołanie Sił Zbrojnych w myśl Rozdziału VII Karty. Jednak model sankcji stosowanych zgodnie z tym rozdziałem nie doczekał się jasnych precyzyjnych zapisów, a ewentualne interwencje zbrojne powoływano doraźnie w określonym celu.

Niezmiennym w ponad pięćdziesięcioletniej działalności organizacji pozostało, że odbywa się to zgodnie z artykułem 27 Karty Narodów Zjednoczonych, który stanowi, że decyzje inne niż proceduralne zapadają większością głosów dziesięciu członków, włączając w to wszystkie głosy członków

stałych. Zasada ta przewiduje jednomyślność stałych członków RB co stanowi jedną z fundamentalnych zasad funkcjonowania ONZ. Jak dotąd jedynym przypadkiem kiedy odstąpiono od tej reguły była wojna Koreańska, kiedy na mocy rezolucji Zgromadzenia Ogólnego nr 377/r podjęto uchwałę w sprawie kontynuowania działań pod auspicjami Narodów Zjednoczonych. Nigdy więcej Zgromadzenie Ogólne nie próbowało kwestionować veta stałych członków Rady Bezpieczeństwa, a sprawy zachowania pokoju przeszły wyłącznie w zakres kompetencji Rady Bezpieczeństwa. Można więc przyjąć, że jest to reguła decydująca o stosowaniu sił zbrojnych o ich wymiarze ilościowym oraz o charakterze działań.

W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że dla przeprowadzenia operacji pokojowych Organizacja Narodów Zjednoczonych powołuje Doraźne Siły Zbrojne ONZ, które określone są również jako „Tymczasowe Siły Zbrojne ONZ" lub „Siły pokojowe ONZ". Termin w którym określa się nazwę Sił Pokojowych ONZ powstał 25 października 1973roku. Formułuje się go w 340 Rezolucji Rady Bezpieczeństwa – w sprawie utworzenia Doraźnych Sił Zbrojnych ONZ dla Bliskiego Wschodu (UNTSO). Natomiast termin drugi zaistniał 19 marca 1978 roku, kiedy to Rada Bezpieczeństwa zatwierdziła raport Sekretarza Generalnego co do realizacji decyzji Rady o utworzenie Tymczasowych Sił Zbrojnych Narodów Zjednoczonych w Libanie (UNIFIL)[9].

Przystępując do rozważań udziału Doraźnych Sił Zbrojnych w operacjach pokojowych należy podkreślić, że ich zakres działania stanowi element uzupełniający całości realizowanych przedsięwzięć. Operacje pokojowe nie mają charakteru sankcji za zagrożenia bądź naruszenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Są natomiast jednym ze środków pokojowego załatwiania sporów[10].

Zgodnie z tym liczebność oraz struktury powoływanych Sił Zbrojnych (rodzaj wojsk, uzbrojenie) muszą być określane w zależności od rodzaju zagrożenia

[9] Cz. Dęga, *Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych*, AON, Warszawa 1993, s. 15.
[10] J. Kunikowski, *Dowódcze i wychowawcze przygotowanie w Systemie Obronnym RP*, Bellona, Warszawa 1995, s. 48.

jak i od przebiegu prac w ramach przywrócenia bezpieczeństwa. Zakres kompetencji delegowanego komponentu, jego skład narodowy oraz specyfika prowadzenia działań musi być stosownie dobrana do miejsca konfliktu i specyfiki narodowościowo-religijnej w rejonie konfliktu. Jest to konieczne by były one pomocne w pojednaniu, a nie stanowiły dodatkowego powodu eskalacji konfliktu. Ze względu na różnorodność występowania zagrożeń obejmujących cały glob (różne strefy klimatyczne, terenowe i specyficzne warunki flory i fauny) w połączeniu z mentalnością narodów uczestniczących w sporze (np. Rwanda, Somalia, Liban, Cypr) czyni to bardzo trudnym i odpowiedzialnym zadaniem. Dodatkowo dobór sił interwencyjnych musi być tak przeprowadzony, aby powołane oddziały międzynarodowe w tym różne formacje o różnych strukturach ze sobą współgrały, a nie utrudniały sobie nawzajem wykonywanie zadania.

Przez siły międzynarodowe będziemy zatem rozumieć oddziały policyjne (porządkowe) oraz jednostki bojowe (armię) o składzie jedno lub wielonarodowym wykonującą swe funkcje z polecenia i pod nadzorem kompetentnej organizacji międzynarodowej. Zatem Siły Zbrojne Narodów Zjednoczonych powinny być arbitrem w pokojowym rozstrzyganiu sporów, a w wypadku konfliktu – efektywną siłą na całym obszarze działań oraz pomocne przy usuwaniu skutków agresji[11].

Skład wyznaczonych oddziałów w zakresie struktur organizacyjnych, kompetencji i wyposażenia musi zapewniać wykonanie powierzonych zadań, ale co najważniejsze zagwarantować bezpieczeństwo oraz godne warunki służby żołnierzy ochotników. Zatem wydaje się niewystarczające wyposażanie komponentu wojskowego w sprzęt i środki bojowe służące wyłącznie do samoobrony i ograniczenie kompetencji tylko do interwencji typowo porządkowych. Obecnie przy łatwym dostępie do najnowszych rodzajów uzbrojenia i możliwości omijania zakazu zakupu broni przez uczestniczące w konflikcie państwa, zwiększa się rozmiar dotychczas występujących sporów zbrojnych do działań o wymiarze taktyczno-operacyjnym z możliwością stosowania głębokich uderzeń na stronę przeciwną oraz siły interwencyjne. Przykładem tego są konflikty w Zatoce Perskiej i na terenach byłej Jugosławii gdzie siły międzynarodowe, aby sprostać

[11] E. Piontek, *Siły Zbrojne ONZ*, PWN, Warszawa 1973, s. 13.

powierzonym zadaniom musiały posiadać środki przekraczające możliwości samoobrony zdolne do działań w ramach operacji obronno-zaczepnych.

Nasuwa się zatem pytanie, czy tak wyposażane siły zbrojne o tak dużym zakresie zadań i rozwiniętych strukturach organizacyjnych (podstawowy pododdział to batalion) można tworzyć i wyznaczać do działania w oparciu o „pospolite ruszenie" państw zjednoczonych pod błękitną flagą ONZ? Czy nie należałoby określić ilości i rodzaju sił wojskowych i policyjnych wystawianych przez poszczególne państwa z narzuceniem kategorii gotowości bojowej i zakresu posiadanych umiejętności w odniesieniu do specyficznych warunków działania?

Potwierdzają to działania koalicji państw, która pod przewodnictwem USA podjęła walkę ze światowym terroryzmem. Utworzenie koalicji antyterrorystycznej jest dowodem na możliwości zjednoczenia się państw w ramach zwalczania nowo powstających zagrożeń.

Wydarzenia 11 września w Stanach Zjednoczonych, gdzie od ataku terrorystycznego na Światowe Centrum Handlowe (WTC) i Pentagon zginęło ponad 7 tysięcy osób różnej narodowości, były punktem zwrotnym w walce z największą plagą dwudziestego pierwszego wieku jaką jest terroryzm. Działania rozpoczęte przez USA zarówno polityczne jak i militarne zapoczątkowały nową erę w działaniach pokojowych nie ograniczająca się jedynie do działań odwetowych na organizacje terrorystyczne i państwa je wspomagające (interwencja w Afganistanie), ale i działania prewencyjne. Określenie państw „Osi Zła" przez Prezydenta USA oraz sankcje wymierzone w kraje i organizacje, które prowadzą politykę sprzeczną z pokojowym współistnieniem mają na celu w pierwszej fazie ograniczenie, a następnie wyeliminowanie potencjalnych zagrożeń. Pomimo protestów kilku państw będących członkami ONZ rządowi USA udało się utworzyć grupę państw, które czynnie włączyły się w działania Stanów Zjednoczonych oraz grupę sympatyków popierających walkę z terroryzmem i rządami oraz reżimami nie przestrzegającymi zasad pokojowego współistnienia.

Zmiana wielkości, rodzaju i źródeł zagrożeń bezpieczeństwa oraz utworzenie koalicji antyterrorystycznej (będącej nie integralną częścią sytemu bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych) determinuje rolę ONZ jako organizacji wiodącej

w rozwiązywaniu konfliktu. Sytuacja ta w obecnym układzie politycznym świata jest niewątpliwie szansą do szerokiej współpracy z organizacjami regionalnymi czy koalicjami państw nie bezpośrednio zaangażowanych w działalność pokojową. Na chwilę obecną większość państw zrzeszanych pod błękitną flagą ONZ jest bezwzględnie za walką z terroryzmem, likwidacją ognisk zapalnych wraz z nadzorowania przemian tam zachodzących, a co najważniejsze za utrzymaniem pokoju. Dlatego też nadarza się okazja stworzenia zbiorowego systemu bezpieczeństwa, który jako pierwszy w pełni mógłby zagwarantować realizacje zapisów w Karcie Narodów Zjednoczonych oraz rezolucji podjętych przez Radę Bezpieczeństwa ONZ.

Jednak zachodzące przemiany społeczno - polityczne, oraz ograniczenie bezpośrednich zagrożeń dla państw członkowskich powoduje redukcje stanów osobowych armii co w połączeniu z ograniczeniem środków finansowych na utrzymanie jej komponentów (stanów osobowych, sprzętu bojowego), zmniejsza chęć wydzielenia oddziałów do Doraźnych Sił Zbrojnych ONZ. Powoduje to w rezultacie ograniczenie możliwości udziału wydzielonych jednostek w misjach i operacjach pokojowych czy akcjach humanitarnych organizowanych przez Narody Zjednoczone. Aby więc sprostać obecnym wymaganiom należy rozszerzyć nadzór nad światowym pokojem o organizacje regionalne: układy wielopaństwowe, nad którymi kierownictwo przejęłaby Organizacja Narodów Zjednoczonych zgodnie z zapisami dokonanymi w Karcie Narodów Zjednoczonych[12].

Reasumując, należy podkreślić, że zmieniająca się sytuacja polityczno – ekonomiczna świata stawia nowe zadania przed organizacjami regionalnymi oraz

---

[38]Karta Narodów Zjednoczonych, s. 24.

1. Żaden przepis niniejszej Karty nie wyklucza istnienia układów i organizacji regionalnych w zakresie spraw dotyczących utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, a nadających się do akcji regionalnej, pod warunkiem, że takie układy, organizacje i ich działalność są zgodne z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych, którzy zawierają takie układy lub tworzą takie organizacje, dołożą wszelkich starań w celu pokojowego rozstrzygania sporów o charakterze lokalnym na podstawie tych układów lub przy pomocy tych organizacji, zanim przedstawią takie spory Radzie Bezpieczeństwa.
3. Rada Bezpieczeństwa będzie popierała rozwój instytucji pokojowego załatwiania sporów lokalnych na podstawie układów regionalnych lub przy pomocy organizacji regionalnych bądź z inicjatywy państw zainteresowanych, bądź na skutek przekazania sprawy przez Radę Bezpieczeństwa.

Postanowienia niniejszego artykułu w niczym nie przeszkadzają stosowaniu artykułów 34 i 35.

ONZ. Należałoby jak najszybciej zweryfikować obecny system bezpieczeństwa i ustalić zasady jego przestrzegania z uwzględnieniem zmian politycznych oraz innego rozkładu sił na świecie, co także zmienia środki oddziaływania na państwa nie przestrzegające reguł pokojowego współistnienia. Aby tego dokonać należy rozważyć istotę, rodzaje i możliwości wykorzystania misji i operacji pokojowych – głównego atrybutu ONZ w nadzorowaniu bezpieczeństwa i pokoju w odniesieniu do obecnej sytuacji międzynarodowej i nowego znaczenia ONZ w systemie światowego bezpieczeństwa.

1.2. Istota i rodzaje misji pokojowych ONZ i operacji pokojowych NATO

Rozważając problem misji i operacji pokojowych prowadzonych przez ONZ w celu zapewnienia pokoju i zbiorowego bezpieczeństwa należy rozważyć czy misje i operacje pokojowe można zaszeregować do jednej, czy różnych kategorii tematycznych. Pytania te powstają w oparciu o literaturę przedmiotu, również w znaczących publikacjach i wystąpieniach przedstawicieli ONZ oraz innych organizacjach międzynarodowych zauważa się brak spójności w przedstawianiu problemu.

Mimo blisko półwiecznej działalności ONZ w utrzymaniu światowego pokoju (w tym wydelegowanie 48 misji i operacji w celu zagwarantowania międzynarodowego bezpieczeństwa), misje i operacje pokojowe nie doczekały się międzynarodowego prawnego zapisu, który by określał co należy rozumieć pod tymi pojęciami i jaką wartość znaczeniową kryją one w sobie. Wagę problemu zwiększa to, że od początku lat dziewięćdziesiątych (od czasu zmiany układu polityczno-militarnego świata – rozpad ZSRR i Układu Warszawskiego) został przełamany monopol ONZ na wyznaczanie i wysyłanie misji i operacji pokojowych. Obecnie, co gwarantuje 52 artykuł Karty Narodów Zjednoczonych do utrzymania pokoju i bezpieczeństwa światowego zostały włączone organizacje i układy regionalne (np.: NATO, OBWE, UZE, OJA), które po otrzymaniu mandatu ONZ mogą oddziaływać na strony konfliktu zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych. Niewątpliwie stwarza to większe możliwości przywrócenia

i nadzorowania pokoju oraz wykorzystanie szerszego wachlarza środków skutecznych do zażegnania konfliktu.

Jednak nasuwa się pytanie: Czy szeroki dostęp organizacji regionalnych, posiadających swoje doktryny nie spowoduje chęci reprezentowania swoich interesów w obszarze ich działania? Dlatego konieczne jest określenie i dokonanie zapisów prawnych odnośnie rozważanych terminów. Na dzień dzisiejszy zauważa się zamienne stosowanie terminów misja i operacja pokojowa, w wypowiedziach znanych polityków, głów państw, a także i przedstawicieli sił zbrojnych co dezinformuje i czyni szum informacyjny wokół tych pojęć.

W literaturze przedmiotu można spotkać wiele różnych określeń i dlatego za bazę do dalszych rozważań autor przyjął znaczenie ogólne tych pojęć.

Misja – ważne zadanie do spełnienia, posłannictwo – wojskowa – delegacja wysłana do innego kraju w jakimś specjalnym celu.[13]

Operacja – ogół działań zmierzających do wykonania określonego zadania[14].

Słownik języka polskiego definiując misję i operację uwypukla szersze znaczenie terminu operacja, określając ją jako „ogół działań". Można więc wnioskować, że jest to kategoria obejmująca kilka lub nawet kilkanaście rodzajów przedsięwzięć zmierzających do wykonania określonych zadań. Czyli w innym ujęciu operacja to zespół działań, które należy wykonać by zrealizować nakazane przez kogoś lub wyznaczone przez siebie zadanie.

Analizując przedstawione definicje terminu misja należy podkreślić końcowe sformułowanie „w jakimś specjalnym celu", co można rozumieć jako ściśle określone działanie, które będzie zmierzało do naznaczonego celu pomijając inne aspekty sprawy. Z takiego rozumienia pojęć można wyciągnąć wniosek, że misja to pojęcie zawierające określone przedsięwzięcia, a operacja to nic innego jak zespół działań, które należy wykonać aby zrealizować postawione zadania.

---

[13] *Mały Słownik Języka Polskiego*, PWN, Warszawa 1989, s. 123.
[14] Tamże, s. 156.

Proponowane ujęcie daje podstawy, aby sądzić, że operacja jest znacznie szerszą kategorią dającą możliwości większej elastyczności i zakresu działania. Bardziej szczegółowe wyjaśnienie proponuje „Encyklopedia Spraw Międzynarodowych i ONZ" Edmunda Osmańczyka[15].

„Misje specjalne – termin międzynarodowy zdefiniowany obszernie konwencją o m.s. opracowaną przez KPM-ONZ, uchwalaną 16 XII 1969 przez Zgr. Og. NZ, Rez 2530/XXIV. W myśl konwencji m.s. zarówno polit. jak tech. czy jakakolwiek inna jest reprezentacją państwa wysłaną na określony czas przez jedno państwo do drugiego państwa, za jego zgodą, celem przeprowadzenia rokowań na temat określonych spraw lub wykonania zadań wynikłych z umów między obu państwami. Konwencja w 26 artykułach na ogólną liczbę 55 ustaliła immunitety i przywileje m.s. konieczne do wykonania zleconego działania".

„Operacje pokojowe ONZ – termin międzynarodowy – wszelkie działania na rzecz pokoju siłami zbrojnymi ONZ lub za pośrednictwem misji obserwatorów ONZ, zarządzane przez R. Bezp. ONZ, zgodnie z art. 27. p. 3 i art. 29 Karty NZ".

Takie ujęcie problemu precyzyjnie określa znaczenie rozważnych pojęć dając podstawy, aby misje pokojowe można rozważać w aspekcie misji specjalnych, które natomiast są już ściśle określone przez rezolucje Rady Bezpieczeństwa, dając im zgodnie z przyjętą konwencją immunitety i przywileje do wykonania zleconego zadania. Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych konwencja określa, że misja specjalna to zarówno misja polityczna czy jakakolwiek inna i dlatego daje to możliwość podporządkowania misji pokojowych jako jednej z misji specjalnych.

Natomiast operacje pokojowe w ujęciu Osmańczyka to „wszelkie działania na rzecz pokoju", realizowane za pośrednictwem misji.

Prezentowane definicje analizowanych pojęć wykazują szersze znaczenie operacji czyniąc misję jej częścią składową.

Takie hierarchiczne zaszeregowanie potwierdzają wyznaczane przez Radę Bezpieczeństwa i Sekretarza Generalnego ONZ misje obserwatorów i misje

[15] E. J. Osmańczyk, *Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ*, PWN, Warszawa 1974, s. 546.

wyjaśniające, które są na pewno misjami pokojowymi, a były powoływane ad hoc do każdej sytuacji.

Z czasem – i z konieczności – Sekretarze Generalni zaczęli wyznaczać funkcjonariuszy ONZ wysokiego szczebla lub doświadczonych dyplomatów do pomocy w świadczeniu dobrych usług i pośrednictwa. Natomiast te miały charakter reakcji ad hoc (...). Misje wyjaśniające były jednak znowu w znacznej mierze procedurą ad hoc[16].

Podobne ujęcie prezentuje Eugeniusz Piontek przedstawiając działalność misji obserwatorów jako przedstawicielstwa ONZ powoływane specjalnie do danej sytuacji, do zrealizowania ściśle określonego przedsięwzięcia: (...) powoływane były ad hoc osobno dla każdej sytuacji na mocy rezolucji wprowadzane w życie przez odpowiednie organa ONZ za zgodą i przy współpracy zainteresowanych oraz szeregów innych członków organizacji[17].

Reasumując można określić, że misje pokojowe zawierają się znaczeniowo w pojęciu operacji pokojowych, są ich częścią składową, ale również mogą być osobnym środkiem rozwiązywania sporów. Niewątpliwie takie rozumienie tych pojęć obrazuje, że misje pokojowe to tylko wycinek całej działalności ONZ w ramach utrzymania pokoju na naszym globie.

Cechą charakterystyczną misji pokojowych tej kategorii jest stosunkowo niewielka liczba zaangażowanych w nich personelu. Liczba ta zawiera się w granicach od kilku osób w misjach mediacyjno – monitorujących do kilkudziesięciu, a nawet kilkuset osób w misjach obserwacyjnych i obserwacyjno-nadzorujących[18].

Analizując przytoczone argumenty można wnioskować, że operacje są pojęciem bardzo szerokim obejmującym duży zakres działalności począwszy od misji do użycia sił zbrojnych włącznie. Wielokrotnie jednak rozumiane intuicyjnie mogą wprowadzać w błąd i dezinformować przeciętnego odbiorcę dając

---

[16] G. Ewans, *Współpraca dla pokoju agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następne*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1994, s. 79.
[17] E. Piontek, *Siły Zbrojne ONZ*, PWN, Warszawa, 1973, s. 72.
[18] F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, MON, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Warszawa 1998, s. 103.

wyobrażenie wręcz odwrotne, że misje są znacznie szerszą działalnością, angażującą większe zasoby ludzkie i materialne. Takie rozumienie problemu daje mylne zmniejszenie wagi przedsięwzięcia w jego ujęciu znaczeniowym, pomniejszając wysiłek jaki muszą włożyć państwa lub koalicje biorące udział w operacjach pokojowych. Ostatnie lata dowiodły, że żadne państwo samodzielnie nie jest w stanie realizować tego typu przedsięwzięć ze względu na ogromny zakres zadań realizowanych w ramach ich wypełniania co dowiodły koalicyjne działania w Zatoce Perskiej czy na terenie byłej Jugosławii.

Jednak jest też drugie ujęcie przedstawionego problemu w aspekcie historycznym, gdzie odwołując się do rodowodu misji – misji religijnych – rozumianych jako działalność uniwersalistyczną, polityczną, religijną oraz wojskową, zwyczajowo przyjęło się traktować, że całość działalności ONZ na danym obszarze to wykonywanie określonej misji. Brak kategorycznych uregulowań prawnych przez kompetentne instytucje i różnorodność podejścia do terminu operacje i misje, odzwierciedla się rozbieżnością w przedstawianiu ich istoty w literaturze przedmiotu.

Pierwsze rozwiązanie wydaje się bardziej zasadne, ze względu na większe znaczenie merytoryczne oraz przejrzyste wyjaśnienie zależności między misją a operacją. Przyjmując takie ujęcie można uporządkować misje i operacje w hierarchicznej strukturze rozmiaru przedsięwzięć co daje podstawy do dalszych rozważań nad problemem ich istoty w działalności pokojowej ONZ.

Międzynarodowa Akademia Badań nad Pokojem określa operacje pokojowe ONZ jako zapobieganie, organizowanie, monitorowanie i zakończenie działań wojennych między państwami bądź wewnątrz za pośrednictwem interwencji trzeciej strony, zorganizowanej i kierowanej przez organizacje międzynarodowe przy użyciu międzynarodowego personelu wojskowego, policji lub cywilnego, dla przywrócenia i utrzymania pokoju[19].

Podobne podejście do problemu reprezentuje F. Gągor i K. Paszkowski twierdząc że: współczesne operacje pokojowe obejmują całe spektrum działań

[19] Praca zbiorowa, B. Szulc, *Misje pokojowe (podstawy teoretyczne działań wspierających pokój)*, AON, Warszawa 1998, s. 3.

o charakterze militarnym, paramilitarnym (np. policyjnym) i cywilnym realizowanych przez różne organizacje i agendy rządowe.

Proponowana przez ww. definicja uogólnia operacje pokojowe jako działania z ograniczonym użyciem sił zbrojnych podejmowane przez społeczność międzynarodową w celu utrzymania lub przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu[20].

Inne ujęcie reprezentuje L. Zapałowski, prezentując je jako działania stosowane przez Organizacje Narodów Zjednoczonych środkami o charakterze militarnym, paramilitarnym lub niemilitarnym, w celu utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, bądź to przez zmianę sytuacji stanowiącej groźbę dla pokoju, bądź to dla zainicjowania akcji w związku z groźbą naruszenia pokoju[21].

Przedstawiane charakterystyki mimo różnic co do form i sposobów rozwiązywania konfliktów zgodne są, że głównym celem operacji jest zakończenie sporu między stronami konfliktu i stworzenie podstaw do budowy bezpiecznego życia po ich zakończeniu.

Przytaczane podejścia dają podstawy do rozważań nad znaczeniem operacji pokojowych w systemie światowego bezpieczeństwa, nie tworzą jednak wykładni postępowania w określonych sytuacjach kryzysowych. Zmieniająca się sytuacja geopolityczna świata, narzuca konieczność uszczegółowienia terminu operacja pokojowa z określeniem form w jakich obecnie może występować.

Pierwsze szczegółowe zdefiniowanie operacji pokojowej przedstawił Sekretarz Generalny ONZ Boutrosa Boutrosa-Ghali w czerwcu 1992 tzw. „Agendzie dla pokoju", uzupełnioną 1995 roku „Programem dla Pokoju". W tych dokumentach określa cztery zasadnicze rodzaje operacji pokojowych ONZ, w ramach VI I VII rozdziału Karty NZ. Nowo przedstawionymi rodzajami działań ONZ w celu zapewnienia bezpieczeństwa i pokoju są:

- **Dyplomacja prewencyjna** oznaczająca działanie mające zapobiegać powstawaniu sporów między stronami, przeciwdziałać przeradzaniu się istniejących sporów w konflikty zbrojne oraz ograniczać zasięg tych konfliktów

[20] F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, MON, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Warszawa 1998, s. 52.
[21] L. Zapałowski, *Operacje pokojowe ONZ*, Warszawa 1989, s. 38.

w przypadku ich powstania. Dyplomacja prewencyjna może wymagać prewencyjnego rozmieszczenia sił, a w pewnych przypadkach również ustanowienia stref zdemilitaryzowanych.

- **Tworzenie pokoju** oznaczające działanie mające doprowadzić do porozumienia walczących stron, głównie za pomocą środków przewidzianych w rozdziale VI Karty. Działania te w pewnych przypadkach mogą wymagać zastosowania także środków przewidzianych w rozdziale VII, czyli operacji wymuszania pokoju.
- **Utrzymanie pokoju** oznaczające rozmieszczenie sił ONZ w rejonie konfliktu, za zgodą wszystkich zainteresowanych stron, składających się zwykle z komponentu wojskowego, policyjnego i cywilnego. Utrzymanie pokoju jest operacją poszerzającą możliwości zarówno zapobiegania konfliktom jak i tworzenia pokoju.
- **Budowanie pokoju** oznaczające wszelkie działania po konflikcie na rzecz utworzenia i wsparcia struktur zmierzających do umocnienia i utrwalenia osiągniętego pokoju w celu uniknięcia ponownego wybuchu konfliktu[22].

Przytoczone rodzaje operacji pokojowych dokonują podziału przedsięwzięć w całokształcie działań ONZ wypełnianych w ramach zapewnienia światowego bezpieczeństwa. Dokonana zaś hierarchizacja faz przeciwdziałania i zapobiegania sytuacjom kryzysowym (Dyplomacja prewencyjna, Tworzenie pokoju) daje wykładnie do wszczęcia działania przez ONZ w przypadku powstania konfliktu i do rozpoczęcia zabiegów umocnienia pokoju w zapalnym rejonie (Utrzymanie pokoju, Budowanie pokoju). Przedstawiony podział tworzy harmonijny plan postępowania ujmujący cztery typy operacji jako wynikające po sobie etapy przeciwdziałania narastaniu konfliktu. Dotychczasowe doświadczenia wykazują, że obecnie przy całej złożoności powstających konfliktów konieczne jest jednoczesne stosowanie kilku rodzajów operacji niekoniecznie w tak hierarchicznym układzie. Powiązanie ze sobą wymienionych rodzajów operacji pokojowych daje możliwości tworzenia uniwersalnego zespołu działań w różnych konfiguracjach stosownie do rodzaju konfliktu, miejsca jego występowania czy stron biorących w nim udział.

---

[22] F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, MON, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Warszawa 1998, s. 44-45.

Określenie rodzajów operacji politycznych w „Programie dla Pokoju 1995" daje jako pierwsze szczegółową wykładnię tego rodzaju działań w pięćdziesięcioletniej działalności Narodów Zjednoczonych. Niewątpliwie raport Sekretarza Generalnego ONZ jest przełomowym momentem w drodze do ujednolicania tematyki bezpieczeństwa i stworzenia dokumentów będących podstawą do:

- określania obowiązujących procedur podczas realizacji zadań wynikających z wypełniania mandatu ONZ;
- szkolenia zespołów ludzkich (polityków, negocjatorów, komponentów wojskowych i policyjnych) przewidzianych do udziału w operacjach pokojowych;
- określenia międzynarodowego statusu operacji.

„Agenda dla Pokoju" i „Program dla Pokoju" są także wezwaniem układów i organizacji regionalnych do większego zaangażowania w utrzymanie pokoju oraz włączenie się do tworzenia światowego systemu bezpieczeństwa. Sekretarz Generalny sprawę udziału organizacji regionalnych widzi jako zasadnicze ogniwo w dziedzinie światowego bezpieczeństwa, pozostawiając otwartą kwestie udziału i sposobu włączenia się do wspólnych prac w ramach ONZ, lub stworzenia samodzielnego regionalnego systemu bezpieczeństwa z uwzględnieniem uwarunkowań wewnątrz organizacyjnych oraz składu narodowego. Zaznacza jednak, że podjęte działania muszą być zgodne z Kartą Narodów Zjednoczonych.

Mandat i skład organizacji regionalnych, specyficznych w każdym przypadku, oddziałują bezpośrednio na ich możliwości współdziałania z ONZ stosownie do rozdziału VII. Sekretarz Generalny uznał ten fakt, stwierdzając w Agendzie dla pokoju, że stosunki między ONZ, a organizacjami regionalnymi nie mogą kształtować się wedle jednego, ustalonego wzorca. Formy oddziaływania muszą być elastyczne i dostosowane do każdej organizacji regionalnej i każdego przypadku[23].

Mimo pozostawienia „otwartych drzwi" do współpracy z Organizacją Narodów Zjednoczonych przypadki podjęcia prac z układami regionalnymi

i wielonarodowymi są nieliczne. Największe sukcesy w tym obszarze osiągnięto w ramach wspólnych działań z Sojuszem Północnoatlantyckim (np. wspólne działania w Kuwejcie i w byłej Jugosławii) oraz ograniczone współdziałanie z KBWE na terenach byłego Związku Radzieckiego.

Współpraca ONZ – NATO jest jednym ze stałych elementów doktryny Sojuszu co potwierdziło zadeklarowanie wspierania operacji pokojowych Narodów Zjednoczonych oraz działań KBWE w „Doktrynie Operacyjnej Wielonarodowych Połączonych Sił Sojuszu (AJP 1/A)".

W 1992, NATO obwieściło swoją wolę do wspierania, od przypadku do przypadku i zgodnie ze swymi własnymi procedurami operacji pokojowych prowadzonych pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych i Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (obecnie Organizację Bezpieczeństwa i współpracy w Europie). Szczyt głów państw NATO w 1994 potwierdził tą wolę, wraz z wolą do pomocy w poprawie możliwości operacyjnych tych dwóch organizacji i Unii Zachodnioeuropejskiej. Dodatkowo Szczyt ten zainicjował program Partnerstwa dla Pokoju, który nawołuje do wzajemnego uczestnictwa w operacjach pokojowych, humanitarnych, poszukiwawczych, ratowniczych oraz innych operacjach, które mogłyby być uzgodnione.

Od roku 1992 poczyniono wiele wysiłków w kierunku uzgodnień wspólnej terminologii, doktryny i procedur Operacji Wspierania Pokoju. Dodatkowo, Komitet Wojskowy uzgodnił w 1993 dokument MC 327 Planowanie Wojskowe NATO Operacji Wspierania Pokoju[24].

Działania NATO w ramach umacniania światowego bezpieczeństwa i zapewnienia wzajemnej pomocy państwom Sojuszu zaowocowało koncepcją stworzenia wielonarodowych połączonych sił, które pod wspólnym dowództwem Kwatery NATO miały być gwarantem przestrzegania pokojowego współistnienia. Przyjęcie przez Sojusz Doktryny Operacyjnej Wielonarodowych Połączonych Sił Sojuszu (AJP-1/A) stało się dokumentem normatywnym określającym wymogi operacyjne w organizowaniu wspólnych działań Sił Wielonarodowych.

---

[23] G. Ewans, *Dla pokoju – Agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następne*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1994, s. 35.

[24] Doktryna operacyjna wielonarodowych połączonych sił Sojuszu (AJP – 1/A), rozdział 23, art. 2301 i 2302.

Rozdział 23 – Operacje militarne inne niż wojna (MOOTW) precyzyjnie określa stanowisko NATO w stosunku do operacji wspierania światowego pokoju i współpracy z ONZ i innymi organizacjami w ramach budowania pokoju i może zdaniem autora stanowić na dzień dzisiejszy materiał odniesienia do ustalenia istoty operacji pokojowych.

Termin „operacje militarne inne niż wojna" może być zdefiniowany jako: szeroki zakres działań, podczas których możliwości militarne są wykorzystane do celów innych niż działania bojowe na wielką skalę, zwykle kojarzone z wojną. W sytuacjach, w których potencjalny konflikt lub agresja stwarzają zagrożenie warunkom pokoju, siły wojskowe mogą zostać użyte w celu przywrócenia pokoju lub w celu stabilizacji sytuacji, jeżeli możliwe bez użycia zasobów bojowych. Takie działania, które mogą obejmować prewencyjne rozmieszczenie sił, służyłyby w celu zabezpieczenia konfliktów, przywracania pokoju poprzez rozwiązanie lub zakończenie konfliktu, zanim zdąży ulec eskalacji do stanu wojny, lub mogłoby mieć charakter pomocy przy odbudowie pokoju po zakończeniu konfliktu czy wojny. Dla celów operacje militarne inne niż wojna mogą obejmować, ale nie są tylko ograniczone do:

a. Zapobieganie konfliktom

Obejmuje różne przedsięwzięcia, w szczególności te, ujęte w Rozdziale VI Karty ONZ, poczynając od inicjatyw dyplomatycznych do prewencyjnego użycia sił, w celu zakończenia sporu mogącego przekształcić się w konflikt zbrojny czy powstrzymania jego rozprzestrzeniania. Zapobieganie konfliktom może obejmować misje poszukiwania faktów, konsultacje, ostrzeżenia, inspekcje, monitorowanie. Zapobiegawcze użycie sił zwykle składa się z sił cywilnych i/lub militarnych użytych w celu zapobiegania kryzysowi.

b. Kontrola zbrojeń i działania przeciwdziałające rozprzestrzenianiu uzbrojenia

Głównym celem jest umacnianie bezpieczeństwa przez kontrole zbrojeń mimo, że jest to działalność polityczna Wielonarodowe Siły Połączone mogą być użyte do:

- weryfikacji traktatów kontroli zbrojeń;

- zajmowania broni masowej zagłady;
- eskortowania autoryzowanych dostaw uzbrojenia i innych materiałów (takich jak wzbogacony uran) aby uniemożliwić ich utratę lub niepowołane użycie;
- demontaż lub niszczenie uzbrojenia.

c. Operacje Wspierania Pokoju

Obejmują utrzymanie pokoju i umacnianie pokoju, które różnią się od działań wojennych lub wojny w sposób taki, że nie mają określonego nieprzyjaciela.

Utrzymanie pokoju rozumiane jest jako: powstrzymanie, łagodzenie i/lub zakończenie działań wojennych pomiędzy lub wewnątrz państwa, za pomocą środka w postaci interwencji trzeciej bezstronnej strony, zorganizowanej i kierowanej międzynarodowo, wykorzystując siły zbrojne i personel cywilny uzupełniający polityczny proces rozwiązywania konfliktu, przywracanie i utrzymanie pokoju.

Umacnianie pokoju definiowane jest jako: działania według Rozdziału VII Karty ONZ, wykorzystujące środki militarne do przywracania pokoju na obszarze konfliktu. Może on obejmować postępowanie z konfliktami wewnętrznymi o charakterze państwowym, konfliktami wewnętrznymi wywoływanymi potrzebami o charakterze humanitarnym lub w sytuacjach, gdy instytucje państwowe w większości upadły. Siły biorące udział w operacji powinny pozostawać bezstronne. Odczuwalna utrata bezstronności z dalszą utratą konsensusu mogłaby sprawić, że operacja pokojowa będzie nie do utrzymania.

d. Budowanie pokoju

Działanie po zakończeniu konfliktu w celu identyfikacji i wspierania struktur, które będą zmierzały do umacniania i utrwalania ustaleń politycznych w celu uniknięcia powrotu do konfliktu. Obejmuje ono mechanizmy do identyfikacji i wspierania struktur, które będą zmierzały do konsolidowania pokoju, poprawienia poczucia zaufania i dobrobytu oraz wspierania gospodarczej rekonstrukcji co może wymagać zaangażowania zarówno militarnego jak

i cywilnego komponentu. Składa się ono z działań, które umacniają i przebudowują cywilną infrastrukturę i instytucje w celu uniknięcia powrotu do konfliktu.

e. Operacje niesienia pomocy humanitarnej

Misje prowadzone w celu niesienia ulgi ludzkiemu cierpieniu, szczególnie w okolicznościach, gdzie władze odpowiedzialne na danym obszarze, są niezdolne lub prawdopodobnie nie wyrażają woli w celu zapewnienia adekwatnego zabezpieczenia usługowego populacji. Misje niesienia pomocy humanitarnej mogą być prowadzone w kontekście operacji wspierających pokój, lub jako kompletnie niezależne zadanie. Operacje niesienia pomocy humanitarnej realizuje się w przypadku katastrof naturalnych, trzęsień ziemi, powodzi, głodu, skażeń radioaktywnych lub chemicznych, mogą być wykorzystywane do zażegnania skutków wojny, prześladowań politycznych, religijnych czy etnicznych. W wojnach etnicznych, gdzie jedna strona rozmyślnie powstrzymuje dostawy zaopatrzenia kierowane do jej przeciwnika w konflikcie, musi być wzięta pod uwagę potrzeba strzeżonych dostaw z pomocą w celu zapewnienia podstawowych potrzeb i praw człowieka, wobec percepcji interwencji politycznej. Istnieją trzy podstawowe kategorie misji z pomocą humanitarną:

- pomoc w katastrofach i klęskach żywiołowych;
- pomoc dla uchodźców i przesiedleńców;
- pomoc humanitarna.

f. Operacje ewakuacji o charakterze niebojowym

Operacje prowadzone w celu przemieszczenia nie walczących, zagrożonych w obcym kraju. Operacje tego typu prowadzone są przez siły zbrojne w celu ewakuacji ludności cywilnej i innych nie walczących z terenów, na których sytuacja polityczna i zagrożenia są takie, że ich bezpieczeństwo nie może być dłużej gwarantowane przez rząd lokalny. Siły zaangażowane w operacje ewakuacji nie walczących powinny posiadać możliwości zapewnienia bezpieczeństwa, przyjęcia i logistycznego zabezpieczenia osób, które mają być ewakuowane z obszaru teatru[25].

[25] Rodzaje operacji opracowano na podstawie Doktryny operacyjnej wielonarodowych połączonych sił Sojuszu AJP-1/A, s. 23/1-23/7.

Przedstawione rodzaje operacji pokojowych w „Programie dla Pokoju" Sekretarza Generalnego ONZ B.B. Ghali w większości są zbieżne co do zawartości tematycznej z Doktryną AJP – 1/A NATO. Oba prezentowane dokumenty rozgraniczają zakresy działań sił ONZ w poszczególnych etapach konfliktu, a co najważniejsze przewidują dalsze przedsięwzięcia w umacnianiu pokoju i zagwarantowanie stabilizacji polityczno - militarnej w zapalnym rejonie.

W odniesieniu do prezentowanego stanowiska Sojuszu i B.B. Ghali konieczne jest uzupełnienie, że interwencja ONZ może być przeprowadzona tylko za zgodą państwa na którego terytorium będzie realizowana operacja pokojowa i w żaden sposób nie może być ingerencją w jego wewnętrzne sprawy. Wyjątek stanowi przywracanie pokoju siłą, które nie wymaga zgody stron konfliktu zgodnie z rozdziałem VII Karty Narodów Zjednoczonych. Dlatego też, każda operacja powinna być czytelnie zdefiniowana w zakresie osiągania wyznaczonych celów, stanu jej zakończenia oraz precyzyjnego określenia co stanowić będzie o jej powodzeniu.

Zaprezentowane instrumenty, które służą do realizacji przedsięwzięć w poszczególnych rodzajach operacji dokonują podziału na rozwiązania siłowe oraz metody dyplomatyczne w tym sankcje gospodarcze i polityczne. Fakt ten urasta do wagi problemu ze względu na istnienie wyraźnego podziału w Radzie Bezpieczeństwa przy podejmowaniu uchwał odnośnie wyboru metod działania i form nacisku.

Rosja, Francja i Chiny na ogół są przeciwstawne rozwiązaniom siłowym, a zdecydowanie popierają dyplomatyczne rozwiązywanie konfliktu oraz stosowanie sankcji gospodarczych i izolacji politycznej. Odmienne stanowisko reprezentują Stany Zjednoczone i Wielka Brytania opowiadające się za wymuszeniem pokoju głównie siłą[26].

Wynikiem podziału głosów w Radzie Bezpieczeństwa są uchwały nakazujące w większości dyplomatyczne formy zażegnania konfliktu, a wymuszanie pokoju siłą staje się ostatecznością co wielokrotnie prowadzi do

[26] Postawa Rosji, Chin i Francji nie wynika z pokojowego nastawienia tych państw (dowodem są decyzje użycia sił czy demonstracja siły Rosji w Czeczenii, Chin w Tajwanie, Francji w Ruandzie) lecz nie dopuszczenie do dominacji USA i Wielkiej Brytanii na forum światowym.

spowolnienia procesu stabilizacji. Dyplomatyczne zażegnanie sporu zależy w większości od powodzenia misji negocjacyjnych, mediacyjnych, pojednawczych oraz misji których celem są badania faktograficzne w miejscu konfliktu to jest realizację całego zakresu przedsięwzięć wynikającego z art. 33 Karty NZ.

1. Strony w sporze, którego dalsze trwanie może zagrażać utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, przede wszystkim szukały rozwiązania w drodze rokowań, badań, pośrednictwa, pojednania, arbitrażu, rozstrzygnięcia sądowego, odwołania się do organizacji lub układów regionalnych albo w drodze innych środków pokojowych według własnego wyboru.

2. Rada Bezpieczeństwa wezwie strony do rozstrzygnięć sporu takimi środkami, gdy uzna to za konieczne[27].

Istniejące rodzaje misji pokojowych, różniące się między sobą charakterem, stopniem złożoności i zadaniami. Za najbardziej charakterystyczne uważa się:

- misje mediacyjne i pojednania (działania mediacyjne, negocjacyjne mające na celu pojednanie i wypracowanie porozumienia między stronami konfliktu);
- misje wyjaśniające stan faktyczny przez śledztwo i obserwacje (arbitraż, rozstrzygnięcia sądowe, badania faktograficzne);
- misje mediacyjno-monitorujące (mediacje między stronami konfliktu, doradztwo polityczne, zapobieganie eskalacji konfliktu);
- misje obserwacyjne (obserwacja i nadzorowanie porozumień np. o przerwaniu ognia, wyjaśnianie zaistniałych incydentów);
- misje obserwacyjno-nadzorujące (obserwacja i nadzorowanie realizacji porozumień pokojowych, procesu rozbrojenia i demobilizacji oraz procesów demokratyzacji).

Zakres stosowania misji dotyczy najczęściej wczesnych faz konfliktu, zawieszenia i okresu jego wygasania. Jednak złożoność obecnie występujących kryzysów międzynarodowych, etnicznych i religijnych wymusza stosowanie ich także w okresach nasilenia sporów, a postawione przed nimi zadania muszą wraz

[27] Karta Narodów Zjednoczonych oraz Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, Departament Informacji ONZ, s. 20.

z przedsięwzięciami obecności wojskowej czy interwencji zbrojnej tworzyć elastyczną konfigurację zależną od danej sytuacji.

Połączenie dyplomatycznych sposobów rozwiązywania konfliktów z użyciem sił zbrojnych oraz z sankcjami gospodarczymi tworzy skuteczny sposób rozwiązywania sporów wewnątrzpaństwowych czy międzynarodowych ze względu na różnorodność form nacisku na strony konfliktu. W większości interwencja zbrojna wstrzymuje działania militarne na terenach objętych nadzorem ONZ dając możliwość przeprowadzenia czynności wyjaśniających oraz konfrontacji deklaracji politycznych zwaśnionych stron z rzeczywistością w miejscu konfliktu.

Wielokrotnie po przeprowadzeniu postępowań wyjaśniających i pojednawczych konieczna jest weryfikacja sposobu interwencji i dokonania dodatkowych uzgodnień odnośnie określenia wymogów związanych z zaprowadzeniem pokoju. Obecność sił interwencyjnych w tym komponentu policyjnego dodatkowo motywuje do podjęcia rozmów jednocześnie spełniając rolę organu nadzorującego wprowadzanie podjętych ustaleń dyplomatycznych w życie. W obecnej sytuacji jest to niezbędne ponieważ wielokrotnie strony konfliktu wykorzystują spotkania negocjacyjne jako przerwę w działaniach bojowych konieczną do dokonania potrzebnych przegrupowań i dozbrojenia swoich oddziałów czy też zwiększenia dominacji na zajmowanym obszarze.

Rozważając konflikty na terenie byłej Jugosławii czy na terenach Federacji Rosyjskiej można wnioskować, że w większości samo wypełnianie misji przez niezbrojne przedstawicielstwa osiąga niewielki skutek spowalniając lub wstrzymując procesy stabilizacji, jednoznacznie zmniejszając w odczuciu społeczeństwa światowego autorytet ONZ jako światowego rozjemcy. Istnieje także drugi korzystny aspekt łączenia pokojowych misji z interwencją zbrojną, którym jest nadzorowanie wytypowanych oddziałów wojskowych w realizacji nakazanych przedsięwzięć na terenach objętych dozorem wojskowym. Daje to możliwość bezpośredniej kontroli ich bezstronności oraz możliwości nadzorowania zadań zleconych przez Radę Bezpieczeństwa czy bezpośrednią interwencję w przypadku powstania nieporozumień między pokojowymi kontyngentami różnych państw.

Przykładem może być powstały konflikt między siłami NATO, a wojskami Federacji Rosji w sporze o przyjęcie kontroli nad lotniskiem na terenie Kosowa.

Reasumując można stwierdzić, że wymienione misje należąc do kategorii operacji pokojowych realizują część zadań z zakresu przedsięwzięć nadzorowania, budowania i utrzymania pokoju. Z powyższych rozważań wynika też iż, mimo istnienia zbieżności co do meritum znaczenia misji i operacji pokojowych w systemie światowego bezpieczeństwa dostrzega się różnice w ujęciu szczegółowym rozważanego problemu. Taka sama sytuacja istnieje w literaturze przedmiotu gdzie brak jest jednoznacznych ujednoliceń co do stosowanej terminologii oraz sposobu wyznaczania, delegowania i zakresu działania misji i operacji. Sytuacja ta zmusza do wypracowania określonego względnie stałego wzorca, który mógłby być elastycznie przystosowywany do zaistniałej sytuacji pozostawiając zawsze niezmienną część określającą wymogi zapisane w Karcie NZ.

W oparciu o analizę literatury oraz przebiegu przeprowadzonych i trwających operacji można postarać się o nakreślenie obszarów, które powinno się uwzględnić w określaniu istoty operacji pokojowych. Czynnikami warunkującymi potrzebę wykorzystywania misji i operacji pokojowych w systemie zbiorowego bezpieczeństwa XX i XXI wieku na pewno będą:

1. Konieczność nadzorowania procesów stabilizacyjnych i demokratycznych w nowopowstających państwach.
2. Możliwość reakcji na nieprzestrzeganie porozumień międzynarodowych w tym naruszenia suwerenności państw oraz łamanie praw człowieka przez totalitarne rządy.
3. Utworzenie jednolitego systemu określającego sankcje gospodarcze i polityczne dla wszystkich państw bez względu na ich pozycję na arenie międzynarodowej.
4. Zwiększenie znaczenia organizacji regionalnych jako pierwszego gwaranta pokojowego współistnienia.
5. Stworzenie centralnego międzynarodowego systemu pomocy humanitarnej oraz bezpośredniego nadzoru nad jej realizacją.

6. Określenie zasad przeprowadzenia ewakuacji ludności z terenów objętych wojną oraz kontrola fali emigracyjnej z państw w rejonie konfliktu, rejonów biedy i konfliktów etnicznych.
7. Ustalenie statusu dla Sił Pokojowych jako pełnowartościowych sił interwencyjnych w wymiarze działań taktyczno-operacyjnych.
8. Uwzględnienie w pracach ONZ problemów terroryzmu i przestępczości zorganizowanej przyjmujących wymiar globalny i możliwości im przeciwdziałania przez siły zbrojne i policyjne ONZ.
9. Rozważenia stworzenia stałego komponentu wielonarodowego sił rozjemczych w ramach sił szybkiego i natychmiastowego reagowania.

Przedstawione czynniki dają możliwości wyodrębnienia następujących obszarów działania nad którymi ONZ powinna sprawować nadzór i interwencjonizm:

1. Profilaktyka w ramach idei pokojowego współistnienia państw i narodów w tym motywacyjne oddziaływanie w ramach pomocy ekonomicznej.
2. Prewencyjne działania wyprzedzające w rejonach zagrożonych powstawaniem konfliktów oraz ośrodkach światowego terroryzmu i przestępczości.
3. Interwencja w celu wymuszenia pokoju i zagwarantowania bezpieczeństwa oraz przestrzegania prawa międzynarodowego.
4. Pomoc humanitarna w zakresie zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka oraz pomocy w likwidacji klęsk żywiołowych i cywilizacyjnych.
5. Nadzorowanie systemów politycznych sprawujących władzę w przestrzeganiu praw człowieka i demokratyzacji struktur społeczno-politycznych z uwzględnieniem specyfiki etnicznej, religijnej i narodowej państw.

Uwzględniając poczynione rozważania, analizę literatury przedmiotu, dostępne opinie ludzi zaangażowanych w operacje pokojowe jako przedstawicieli ONZ, ale i opinie ofiar konfliktów można jednoznacznie stwierdzić, że: istnieje potrzeba bezstronnego ciągłego dozorowania bezpieczeństwa i pokoju.

Nasuwa się też pytanie jakie instrumenty należy używać i w jakim okresie powstawania sporów interweniować środkami, które gwarantuje Karta Narodów Zjednoczonych.

Kwestia ta bowiem mimo pięćdziesięcioletniego funkcjonowania ONZ budzi najwięcej kontrowersji i dlatego są rozbieżności w określeniu istoty operacji pokojowych, co zatem idzie dokonania odpowiednich zapisów w prawie międzynarodowym. Dla badającego wykładnię do określenia istoty misji i operacji pokojowych stanowi ponadczasowy zapis w Preambule Karty Narodów Zjednoczonych „postępować tolerancyjnie i współżyć w pokoju jak dobrzy sąsiedzi, zjednoczyć siły dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa".

Sądzę, że właśnie te słowa są wartością niezmienną określającą naturę misji i operacji pokojowych i to właśnie decyduje, że będą one tym, a nie czymś innym bez względu czy realizowane będą przez ONZ czy organizacje regionalne w ramach mandatu pokojowego.

Można zatem stwierdzić, że istotą misji pokojowych są wszelkie działania, których celem jest utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa w ramach pomocy, prewencji i interwencji wyznaczonych komponentów politycznych, militarnych i ekonomicznych sposobami zgodnymi z zapisami Karty Narodów Zjednoczonych z zachowaniem zasady bezstronności, tolerancji oraz przestrzegania zasad sprawiedliwości i prawa międzynarodowego.

Należy pamiętać, że wraz ze zmianami rozwoju cywilizacji będzie ulegać zmianie znaczenie pojęcia bezpieczeństwa co na pewno spowoduje, także ewolucję zakresu wymogów stawianych Narodom Zjednoczonym w ramach jego nadzoru nad utrzymaniem pokoju na naszym globie. Dlatego konieczna jest ciągła weryfikacja sposobów utrzymania pokoju i zapewnienia bezpiecznego współistnienia. Będzie to możliwe jeśli we wszystkich tych działaniach będzie przestrzegana zasada dobra ogólnego i racjonalnego sterowania zachodzącymi procesami przemian. Utrzymując kontrolę nad przeobrażeniami polityczno-gospodarczymi, nieodzownym jest interwencjonizm Narodów Zjednoczonych w stosunku do obszarów niesamodzielnych oraz państw uzurpujących sobie prawa decydowania o światowym porządku. W działaniach realizowanych w ramach misji i operacji pokojowych będących jednym ze środków utrzymania i nadzorowania światowego pokoju powinna przyświecać myśl A. Picq „Człowiek idzie do walki

nie dlatego, aby walczyć, lecz aby zwyciężać. Czyni on wszystko, co leży w jego mocy, aby przestać walczyć i osiągnąć zwycięstwo"[28].

1.3. Polskie doświadczenia z misji i operacji pokojowych

Wkład Polski na rzecz utrzymania pokoju i bezpieczeństwa na świecie posiada bogatą historię, ze względu na wczesne, aktywne włączenie się w proces przeciwdziałania konfliktom tak w sferze polityczno-dyplomatycznej, jak i przez udział w operacjach i misjach pokojowych. Nasze uczestnictwo wynikało z przynależności do ONZ oraz do innych organizacji zajmujących się działalnością pokojową (np. OBWE), niezależnie od aktualnej międzynarodowej sytuacji politycznej. Mimo wcześniejszej przynależności do Układu Warszawskiego i związanych z tym ograniczeniami Polska obok Kanady zaliczona została do państw mających największe doświadczenie w działalności pokojowej.

Udział Polski w międzynarodowej działalności na rzecz wygaszania konfliktów należy rozpatrywać w dwóch rodzajach działalności:

- pierwszy – obejmuje udział w misjach i operacjach pokojowych, które prowadzone były po za auspicjami ONZ oraz obecności Polski jako strony rozjemczej w konfliktach na mocy bezpośrednich porozumień stron konfliktu i na wyraźne ich zaproszenie;
- drugi – to udział polskich przedstawicielstw i żołnierzy w misjach i operacjach ONZ.

Dokonany podział nie jest wynikiem rozpatrywania wkładu jaki wnosiła Polska na rzecz bezpieczeństwa międzynarodowego, ale chronologicznego wskazania naszego miejsca w czterdziestoośmioletniej działalności pokojowej.

W historii naszego udziału w międzynarodowych operacjach pokojowych można wyróżnić następujące charakterystyczne etapy działalności:

- 1945: pierwszy udział w misjach wojskowych rozpoczęły prace nasze przedstawicielstwa we Francji, Włoszech, Anglii, Szwajcarii, Rumunii i na Węgrzech (prace związane z powrotem do kraju polskich oddziałów

[28] A. Picq, *Studium o walce*, Warszawa 1927, s. 4.

wojskowych, repatriacją, odzyskaniem mienia narodowego i dzieł sztuki zagrabionych podczas II Wojny Światowej). Powstała Polska Misja Morska oraz w grudniu rozpoczęła pracę Polska Misja Wojskowa przy Sojuszniczej Radzie Kontroli Niemiec. Polska delegowała także Misje Badania Zbrodni Wojennych i podjęła prace w ramach Biura Rewindykacji i Odszkodowań Wojennych;

- 1953: początek udziału polskich wojskowych w operacjach pokojowych prowadzonych poza systemem ONZ /Komisja Nadzorcza Państw Neutralnych w Korei, Komisje Nadzoru i Kontroli w Indochinach oraz Międzynarodowa Grupa Obserwatorów w Nigerii/;
- 1973: początek udziału zwartych kontyngentów WP (jednostki logistyczne) w operacjach pokojowych ONZ;
- 1988: początek udziału polskich obserwatorów wojskowych w misjach pokojowych ONZ (UNGOMAP w Afganistanie i UNIIMOG w Iraku);
- 1991: pierwszy symboliczny udział kontyngentu polskiego w operacji pokojowej organizowanej i prowadzonej przez doraźną koalicję z upoważnienia ONZ (operacja Desert Storm);
- 1992: początek udziału polskich jednostek operacyjnych w operacjach pokojowych ONZ (batalion piechoty w siłach UNPROFOR w byłej Jugosławii);
- 1995: początek udziału jednostek operacyjnych WP w operacjach wymuszania pokoju organizowanych i prowadzonych z upoważnienia ONZ przez Sojusz Północnoatlantycki (16 batalion powietrzno--desantowy w składzie Brygady Nordycko – Polskiej w siłach IFOR i SFOR w Bośni i Hercegowinie)[29].
- 1999: udział jednostek Wojsk Lądowych w trwającej operacji pokojowej w Kosowie (wydzielone pododdziały z 21 Brygady Strzelców

[29] Wykorzystano materiały z artykułu J. Kunikowski, *Wojsko Polskie w misjach i operacjach pokojowych ONZ*, „Myśl Wojskowa" 1994, nr 3, s. 95-104; oraz F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, MON, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Warszawa 1998, s. 144.

Podhalańskich w AFOR, 18 bdsz, 10 bz z 10BKPanc i batalionu polsko-ukraińskiego w KFOR).

Rozgraniczenie etapów polskiego udziału w operacjach pokojowych jest – oprócz dokonanego chronologicznego zestawienia czasowego – obrazem przeobrażeń ilościowych i jakościowych wkładu Polski na rzecz międzynarodowej działalności pokojowej. Dotychczasowy bilans to ponad 35000 żołnierzy i pracowników cywilnych uczestniczących w 41 międzynarodowych operacjach pokojowych prowadzonych na terytoriach 31 państw. Aktywnie uczestnicząc w międzynarodowej działalności pokojowej, nasz kraj należy do ścisłej czołówki państw wydzielających swe kontyngenty wojskowe do udziału w operacjach pokojowych ONZ. Od początku lat dziewięćdziesiątych Polska zajmowała na tej liście miejsce w pierwszej dziesiątce (najczęściej 5-7). Wraz ze zwiększaniem się wkładu ilościowego poszerzano zakres realizowanych przedsięwzięć. Pierwsze kroki naszej działalności obejmowały członkostwo w Komisjach Nadzoru i Kontroli oraz udział w Międzynarodowych Grupach Obserwatorów, a dopiero dwadzieścia lat później debiutowaliśmy w oddziałach „błękitnych hełmów" w operacji pokojowej UNEF II na Bliskim Wschodzie.

Rozpoczynając działania w 1953 roku skierowaniem pierwszej grupy obserwatorów do Korei w ramach komisji nadzorującej rozejm, Polska sukcesywnie zaczęła zwiększać swój udział w działalności pokojowej w ramach Narodów Zjednoczonych. Delegując składy do kolejnych oenzetowskich komisji polscy oficerowie i żołnierze uczestniczyli w realizacji szeregu zadań w ramach:

- Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei;
- Komisji Nadzoru i Kontroli w Indochinach;
- Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Wietnamie;
- Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Laosie;
- Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Kambodży;
- Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Wietnamie Południowym;
- Międzynarodowej Grupie Obserwatorów w Nigerii.

Oceniając zakres realizowanych zadań w komisjach, w których uczestniczyli Polacy głównym celem było i jest sprawowanie pokojowych funkcji nadzorczych i kontrolnych dotyczących wypełniania przez strony warunków układów rozejmowych. Ogólne zadania tych misji były prawie identyczne (z uwzględnieniem specyfiki rejonu występowania konfliktu oraz struktury organizacyjnej wyznaczonych komisji) mogące się zawrzeć w wypełnianiu funkcji:

- kontrolnej;
- obserwacyjnej;
- inspekcyjnej;
- badawczo-śledczej;
- sprawozdawczej.

W ramach sprawowanych funkcji realizowano następujące główne zadania:

- nadzorowanie przegrupowań wojsk w ramach planów przegrupowań i wycofywania oddziałów;
- sprawowanie nadzoru nad postanowieniami dotyczącymi rozbrojenia w tym ograniczenia stanu sił zbrojnych i sprzętu zbrojeniowego oraz kontrola portów i lotnisk w związku z wyprowadzaniem sprzętu z rejonu konfliktu;
- nadzorowanie linii demarkacyjnej między strefami przegrupowań i strefami zdemilitaryzowanymi;
- prowadzenie dochodzeń w przypadkach pogwałcenia postanowień rozejmu i Praw Człowieka oraz wyjaśnianie domniemanych zbrodni ludobójstwa;
- kontrola zwalniania jeńców wojennych i internowanych osób cywilnych;
- nadzorowanie przestrzegania postanowień ONZ w tym kontrola przeprowadzania wyborów powszechnych;
- sporządzanie okresowych analiz i sprawozdań o realizacji zadań mandatowych i sytuacji w rejonie konfliktu;
- ukazywanie prawdy o powstałych kryzysach społeczeństwu międzynarodowemu.

Analiza wypełnianych funkcji i realizowanych w ich zakresie zadań umożliwia wyznaczenie obszarów, które zgodnie ze zdobytymi doświadczeniami ukierunkowują proces przygotowania personelu wyznaczanego w ramach Międzynarodowych Komisji Nadzoru i Kontroli oraz Międzynarodowych Grup Obserwatorów. Pierwszy obszar obejmuje zagadnienia prawno-administracyjne w zakresie znajomości prawa międzynarodowego, mandatowych ustaleń ONZ oraz przygotowania do wypełnienia zadań w warunkach obowiązujących ustaleń narodowych w rejonie działania. Znajomość ustawodawstwa międzynarodowego i regionalnego musi być powiązana z fachowością wyznaczonych przedstawicieli w zakresie procesów rozbrojeniowych oraz z podstawową znajomością zasad prowadzenia działań zbrojnych stanowiących drugi obszar podlegający nadzorowi Narodów Zjednoczonych. Oba te obszary muszą mieć odniesienie do miejsca i roli jaką mają spełniać delegowane komisje w procesie prac pokojowych w rejonie przyszłych działań.

Nieodzowne zatem staje się przygotowanie kadr w zakresie współpracy cywilno – wojskowej zarówno w ramach struktur wewnętrznych sił wyznaczonych do prowadzenia operacji jak i współdziałania z władzami i ludnością lokalną. Poziom merytorycznego przygotowania w wymienionych obszarach musi być uzupełniony umiejętnościami językowymi, które są podstawą do usamodzielnienia poszczególnych członków komisji. Doświadczenia wyniesione z uczestnictwa w komisjach ONZ w Azji (Korea, Wietnam, Laos) i na kontynencie afrykańskim (Nigeria) wskazują na konieczność przygotowania w zakresie odporności psychofizycznej kadr do służby międzynarodowej. Obszar ten powinien zawierać odpowiedni dobór w zakresie wymogów zdrowotnych, przygotowania do przetrwania w skrajnych warunkach klimatycznych oraz posiadanie fachowej wiedzy z zakresu psychologii w szczególności zdolności komunikacji i przeciwdziałania konfliktom i stresowi.

Reasumując, można wyróżnić następujące obszary na których należy skoncentrować dobór i przygotowanie sił wyznaczonych do prac w składzie Komisji Nadzoru i Kontroli oraz Międzynarodowych Grup Obserwatorów:

- dobór selekcyjny;

- przygotowanie prawno-administracyjne;
- fachowość przygotowania w odniesieniu do zajmowanego stanowiska;
- współpraca cywilno-wojskowa;
- przygotowanie psychofizyczne;
- umiejętności językowe.

Omawiany okres międzynarodowej działalności pokojowej przedstawicielstw polskich (tj. okres 1953-1973) – to w większości udział obserwatorów wojskowych i personelu pomocniczego (obsługa techniczno-administracyjna) ograniczony do udziału żołnierzy zawodowych i pracowników cywilnych. Tak selektywny dobór kadr wynikający z ograniczonej liczby delegowanych osób, osiągając w rozciągłości czasowej stany etatowe:

- 1954-1975 – MKNiK w Wietnamie – 154 osoby;
- 1954 – 1969 – MKNiK w Kambodży – 101 osób;
- 1954-1975 - /z przerwą w latach 1957-1962/MKNiK w Laosie – 99 osób;
- 1968-1970- Międzynarodowa Grupa Obserwatorów w Nigerii – 4 oficerów[30], nie był istotnym obciążeniem dla kraju i sił zbrojnych.

Rozbicie w czasie zaangażowanych stanów oraz ograniczenie przedstawicielstw do wybranej grupy „zawodowców" ze względów fachowego przygotowania, względów personalnych, czy finansowych nie stanowił zasadniczego problemu. Niekorzystnym w okresie działania misji był ograniczony dostęp do zdobytych doświadczeń oraz możliwości ich wykorzystania do prowadzenia bieżącej działalności szkoleniowej w szerszym zakresie niż wąskiej wytypowanej przez władze wojskowo - partyjne grupy osób. Możliwość dostępu do informacji o udziale naszego personelu w misjach międzynarodowych – ograniczona do określonych przedstawicieli kierownictwa – w zasadniczy sposób utrudniała prowadzenie prac badawczo-rozwojowych dotyczących działalności międzynarodowej oraz upublicznienia naszych osiągnięć w tym zakresie.

Istotny przełom w polskiej działalności pokojowej nastąpił 1973 roku wraz ze zgodą Polski na wystawienie pierwszego kontyngentu wojskowego do udziału

[30] Cz. Dęga, *Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych*, AON, Warszawa 1993, s. 67; J. Markowski, *Prawno-organizacyjne zasady wyznaczania i działania żołnierzy w misjach ONZ*, AON, Warszawa 1993, s. 15.

w Bliskowschodniej Operacji Pokojowej – UNEF II. W odróżnieniu od dotychczasowego udziału Polaków (występowanie w zintegrowanych grupach międzynarodowych), na Półwyspie Synaj żołnierze polscy występowali w zwartych strukturach pododdziałów z bezpośrednim narodowym dowodzeniem.

Polska na mocy Rezolucji 340 sekretarza generalnego ONZ została zobowiązana wraz z Kanadą do odpowiedzialności za zabezpieczenie logistyczne operacji. Po przeprowadzeniu trójstronnych rozmów (ONZ – Kanada – Polska) dotyczących rozdziału zadań w ramach wypełnienia przydzielonych zobowiązań mandatowych Polska zgodziła się na:

- transport (stanów osobowych, żywności, materiałów pędnych i smarów itp.) wraz z obsługą techniczną własnych pojazdów;
- uzdatnianie i dowóz wody do wszystkich kontyngentów i posterunków;
- zadania inżynieryjne (w tym i rozminowanie) strefy buforowej;
- opiekę medyczną całego personelu UNEF II, poprzez zorganizowanie szpitala polowego i klinik przyszpitalnych.

Natomiast Kanada przyjęła:

- cały zakres służby kwatermistrzowskiej, w tym m.in. obsługę magazynów misji, remont pojazdów produkcji zachodniej;
- łączność i lotnictwo transportowe wraz z obsługą.

Oba kraje zobowiązały się również dostarczyć jednakową liczbę żołnierzy do kompanii policji wojskowej[31].

Do realizacji przyjętych zadań wytypowano 6 Pomorską Dywizję Powietrzno-Desantową uzupełnioną specjalistami z Okręgu Warszawskiego (rozwiązanego w 1998) i kompanią transportową z 10 Sudeckiej Dywizji Pancernej przyjmując na okres działania w UNEF II nazwę Polskiej Wojskowej Jednostki Specjalnej – PWJS. Utworzona jednostka na podstawie uchwały Rady Ministrów nr 262/73 z dnia 26.11.1973 r. i rozkazu ministra Obrony Narodowej nr 024/MON z 26.11.1973 roku miała być rotowana za sześć miesięcy przez kontyngent wyznaczony z 7 Dywizji Desantowej Obrony Wybrzeża.

---

[31] J. Markowski, *Polska w operacjach pokojowych. Operacje pokojowe ONZ*, Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa 1994, s. 41.

Polska wystawiła ogółem kontyngent w sile 11699 osób, w tym 4037 żołnierzy zawodowych, 7080 żołnierzy służby zasadniczej i 582 pracowników cywilnych. Główne siły PWJS stanowiły zgodnie z przeznaczeniem pododdziały logistyczne obejmujące specjalistyczne zadania zabezpieczenia technicznego, medycznego, transportu i inżynieryjnego, co w praktycznej realizacji nakazanych przedsięwzięć wymagało wysokich kwalifikacji specjalistycznych i sprawnej organizacji działań. Mimo delegowania w pierwszej kolejności elitarnych dywizji desantowych i wysoko kwalifikowanych specjalistów przy braku doświadczeń i trudnych warunków klimatycznych (duże wahania temperatur od temperatur ujemnych do upałów czterdziestokilkustopniowych oraz suchy klimat pustynny) wymagało dużego wysiłku zarówno szkoleniowego jak i dużej wymagalności od sprzętu. Wypełnianie powierzonych zadań na wysokim profesjonalnym poziomie, oraz zgodność podjętych działań z Kartą Narodów Zjednoczonych i zobowiązaniami mandatowymi uzyskały zarówno uznanie ONZ, jak i miejscowej ludności. Realizacja zadań zabezpieczenia logistycznego przez nasz kontyngent w Siłach UNEF zaowocowała powierzeniem Polsce w kolejnych operacjach podobnego typu zadań pozostających nadal naszą specjalnością. Zadania takie żołnierze polscy realizowali:

- na Wzgórzach Golan (UNDOF) w latach 1974-1994;
- w Namibii (UNTAG) w latach 1989-1990;
- w Kambodży (UNTAC) w latach 1992-1993;
- w Libanie (UNIFIL) od 1992 roku.

Ukoronowaniem międzynarodowej oceny naszego wysiłku logistycznego jest obecnie powierzenie Polsce całości zadań logistycznych w siłach UNIFIL w LIBANIE[32]. Jest to wynikiem odpowiedzialnej i sumiennej służby naszych żołnierzy i pracowników cywilnych w służbie międzynarodowej w imię wspólnego pokoju i bezpieczeństwa.

Wkład Polski w ramach operacji pokojowych, gdzie realizowano zadania logistyczne pozwala wyróżnić następujące i charakterystyczne obszary:

---

[32] F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP,* MON, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Warszawa 1998, s. 146.

- transport osób, żywności, materiałów MPS w ramach zabezpieczenia funkcjonowania sił ONZ i przedsięwzięć obsługowych własnego sprzętu i sprzętu całości sił UNIFIL;
- uzdatnianie i dowóz wody;
- wykonanie zadań inżynieryjnych, rozminowania terenu (Bliski Wschód), odtwarzanie infrastruktury terenu w tym remonty dróg i mostów (np. Kambodża), prace fortyfikacyjne i budowlane w miejscu stacjonowania;
- zabezpieczenie funkcjonowania centralnych magazynów sił oraz zaopatrywanie batalionów operacyjnych (UNIFIL, UNTAC, UNTAG);
- zapewnienie opieki lekarskiej, w ramach szpitala polowego UNIFIL;
- wykonywania zadań związanych z pomocą humanitarną;
- ochrona własnego miejsca dyslokacji oraz centralnych magazynów i składów (konieczność otwarcia ognia w celu uniemożliwienia ataku w Kambodży).

Zwrócić należy uwagę, że wykonywane zadania – w ramach omawianych operacji Sił Pokojowych zdominowane były przedsięwzięciami zabezpieczenia logistycznego, czy inżynieryjnego. Odbywały się w rejonach objętych działaniami zbrojnymi co dodatkowo wymuszało przygotowania operacyjnego naszych dowódców i żołnierzy. Z całą stanowczością (z perspektywy doświadczeń z działań zbrojnych ostatnich lat) można stwierdzić, że oddziały realizujące zadania zabezpieczenia logistycznego i wsparcia bojowego na rzecz jednostek operacyjnych są tak samo ważne w całym procesie planowania, organizowania i prowadzenia działań jak elementy bojowe. Ponadto muszą posiadać taką kategorię gotowości i możliwości podjęcia działań w takich warunkach jak oddziały operacyjne uwzględniając ciągłość ich zabezpieczenia.

Z tych właśnie względów polskie oddziały na Bliskim Wschodzie, Afryce czy w Azji wypełniające te zadania w połączeniu z trudnymi warunkami klimatycznymi oraz ze specyfiką narodowościową rejonu wymagały odporności psychofizycznej, wysokich kwalifikacji i sprawnej organizacji służby. Otrzymane wysokie oceny naszych działań świadczą o właściwie przyjętych kierunkach doboru

i przygotowania naszych kontyngentów do działań w ramach doraźnie powoływanych sił zbrojnych ONZ.

Zmiana charakteru wykonywanych zadań nastąpiła wraz z wydzieleniem polskiego batalionu do sił UNPROFOR w marcu 1992 roku, gdzie w składzie Sił Ochronnych ONZ w Krajinie miał on realizować postanowienia Rezolucji nr 743 Rady Bezpieczeństwa. Batalion do sił UNPROFOR był pierwszym oddziałem operacyjnym delegowanym w ramach operacji pokojowych do rejonu oficjalnie uznanego za strefę działań wojennych[33] z zadaniem mandatowym obsadzenia posterunków w strefie ochronnej. Zasadnicze zadania wykonywane były przez zorganizowany system posterunków kontrolno-obserwacyjnych, których głównym celem działania było:

- monitorowanie przydzielonego rejonu w strefie ochronnej;
- ochronę ważnych obiektów i konwojów z pomocą humanitarną;
- kontrola dostępu do obszaru chronionego (UNPA) przez utworzenie punktów kontrolnych;
- patrolowanie wewnątrz UNPA (w późniejszym okresie odstąpienie ze względów dużego zagrożenia);
- kontrola wycofania federalnych wojsk jugosłowiańskich oraz sił serbskich z terytorium Chorwacji;
- interweniowanie u stron konfliktu, by zapobiec wznowieniu walk.

Ośmiokrotna modyfikacja mandatu zmieniała zadania i rejony odpowiedzialności batalionu (w ramach działania Sił UNPROFOR, a następnie UNCRO) powodując zwiększenie ich ilości co spowodowało konieczność wzmocnienia dotychczasowych sił kompanią piechoty. Zakres zadaniowy po podpisaniu porozumień o przerwaniu walk zwiększono o nadzorowanie przestrzegania zawartego porozumienia w ramach strefy odpowiedzialności ze szczegółowym uwzględnieniem:

- obserwacji ruchu wojsk stron konfliktu;
- kontroli wojskowych składów uzbrojenia;
- zabezpieczenia spotkań przedstawicieli stron konfliktu.

[33] Obwieszczenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 25.02.1993 r., Monitor Polski nr 18/1993, poz. 180.

Zmiana dotychczasowego profilu zadań wykonywanych w ramach operacji Sił Pokojowych ONZ z roli pododdziałów zabezpieczenia na typowe operacyjne przeznaczenie, powodowała potrzebę podjęcia odpowiednich środków bezpieczeństwa (w tym wyposażenia indywidualnego i sprzętu bojowego) oraz odpowiedniego przygotowania żołnierzy do realizacji zadań w warunkach zagrożenia życia. Wypełnianie zadań w rejonach objętych wojną, a w przypadku Jugosławii wojną domową – co w zasadniczy sposób utrudnia wykonywanie zadań rozjemczych – nakłada dodatkowe zadania realizowane wewnątrz oddziału, które nie widoczne i nie nagłaśniane na zewnątrz decydowały o zdolności bojowej i bezpieczeństwie żołnierzy i dowódców. Niezależnie jednak od rodzaju wypełnianych zadań konieczne było ich połączenie z przedsięwzięciami mandatowymi. Dlatego harmonijne zgranie wielokrotnie rozbieżnych celów (np. wykonania zadania a uniknięcia strat osobowych) mogło doprowadzić do pełnego i wiarygodnego występowania w roli „stróża" pokoju. Analiza otoczenia konfliktu bałkańskiego i zadań powierzonych do realizacji podczas operacji pokojowej skłania do wyciągnięcia następujących wniosków:

- realizacja zadań w ramach działań w strefie wojny wymaga utrzymania rygorów wojskowych w zwiększonym zakresie niż okresu pokoju gwarantujących przestrzeganie obowiązującego prawa i regulaminów;
- niezbędna jest spójność pododdziałów i integracja dowódców i żołnierzy z całością sił operacji;
- zapewnienie bezpieczeństwa i opieki przez bezpośrednich dowódców podczas działań bojowych;
- zapewnienie specjalistycznej opieki psychologicznej w czasie operacji (umiejętność adaptacji, pokonywanie stresu spowodowanego strachem i oddaleniem od kraju i rodzin, przeciwdziałanie powstającym konfliktom);
- zapewnienie jednorodności oddziału (żołnierze i dowódcy wyznaczani z tych samych jednostek, ideałem byłoby delegowanie organicznych struktur);

- zwiększenia zakresu szkolenia o działania w warunkach rzeczywistych lub zbliżonych do rejonu przyszłej operacji (wykorzystanie symulacyjnych działań pozoracyjnych);
- zapewnienie warunków bytowania odpowiadających standardom międzynarodowym;
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa oraz opieki nad żołnierzami wypełniającymi misję tak ze strony kierownictwa MON jak i państwa, gwarantującego zabezpieczenie finansowe delegowanym żołnierzom oraz ich rodzinom w kraju. Zapewnienia świadczeń w przypadku śmierci czy kalectwa odniesionego w czasie operacji gwarantujących dalszy byt godny żołnierza weterana jak i Polaka, który swoje życie narażał reprezentując kraj. Objęci tymi gwarancjami powinni być wszyscy żołnierze uczestniczący w kontyngencie bez względu na rodzaj stosunku służbowego.

Działania naszego kontyngentu w ramach sił ochronnych UNPROFOR i UNCRO obejmowało oprócz batalionu operacyjnego obserwatorów, personel Kwatery Głównej i funkcjonariuszy Straży Granicznej. Bilansując polski udział w operacji bałkańskiej w latach 1992-1995 należy zaznaczyć, że ogółem uczestniczyło 4398 osób, w tym 793 żołnierzy zawodowych, 2466 żołnierzy służby zasadniczej i 139 pracowników wojska,[34] uzyskując uznanie opinii światowej co zaowocowało powierzeniem w latach późniejszych odpowiedzialnych zadań w ramach sił IFOR w 1996 roku (w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju) i sił SFOR w 1997 roku w Bośni i Hercegowinie.

Wydzielone jednostki do obu tych kontyngentów musiały spełniać wymogi standaryzacyjne wielonarodowych sił Sojuszu Północnoatlantyckiego, które zgodnie z ustaleniami w Dayton oraz Rezolucją nr 1031 Rady Bezpieczeństwa miały odpowiadać za utrzymanie pokoju w rejonie Bośni i Hercegowiny. Polska przystępując do wspólnych sojuszniczych działań rozpoczęła kolejny etap pokojowej działalności w ramach koalicyjnej współpracy z NATO, który doprowadził w konsekwencji do członkostwa w Sojuszu. Odziały wyznaczone do

kontyngentów osiągnęły nakazane wymogi stając się pełnowartościowymi jednostkami bojowymi mogącymi sprostać powierzonym zadaniom.

Polski batalion w ramach sił SFOR został włączony w skład Brygady Nordycko-Polskiej (NORDPOLBDE) w Wielonarodowej Dywizji „Północ", gdzie otrzymał on rejon odpowiedzialności operacyjnej z głównymi zadaniami:

- kontrolowanie ruchu przez punkty na linii rozdzielenia wojsk;
- patrolowanie stref rozdzielenia wojsk;
- zbieranie informacji o polach minowych;
- kontrolowanie wycofywania wojsk i uzbrojenia stron konfliktu poza uzgodnione linie;
- udzielanie w razie konieczności wsparcia pozostałym batalionom brygady w ich rejonach odpowiedzialności;
- asystowanie przy wymianie jeńców;
- nadzorowanie bezpieczeństwa i swobody poruszania się osób cywilnych (uchodźców i wysiedleńców);
- wsparcie działalności humanitarnej[35].

Wraz z wprowadzaniem ustaleń porozumieniowych z Dayton zastąpiono Siły Implementacyjne IFOR, którym z dniem 20.12.1996 roku wygasał mandat, Siłami Stabilizującymi SFOR. Stan osobowy zmniejszono do 500 żołnierzy pozostawiając batalion w składzie Brygady Nordyckiej z rozkazami realizacji takich zadań operacyjnych, jak:

- kontrolowanie i inspekcja zadeklarowanych miejsc dyslokacji sprzętu i wojsk stron konfliktu;
- monitorowanie aktywności wojskowej stron, która uzyskała akceptację władz ONZ;
- współdziałanie w ramach współpracy cywilno - wojskowej (CIMIC)[36];
- udział w pracach Połączonej Komisji Wojskowej.

---

[34] F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, MON, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Warszawa 1998, s. 157.
[35] Tamże, s. 164.
[36] Centrum Koordynacji Współpracy Cywilno-Wojskowej.

W miarę stabilizacji w rejonie byłej Jugosławii siły SFOR miały być zastąpione komponentem cywilno-wojskowym pozostawiając oddziały wojskowe w odwodzie strategicznym z możliwością wspierania działań w dowolnym rejonie obszaru odpowiedzialności SFOR w okresie od 4 do 17 dni.

Polska zadeklarowała udział 18 batalionu desantowo-szturmowego z 6 BDSz. Zgodnie z kontrybucją pododdział miał być typu lekkiego i podlegać certyfikacji przez zespół kontrolny Sojuszu Północnoatlantyckiego. Wytypowana jednostka osiągnęła gotowość operacyjną w 1998 roku i w sile 718 żołnierzy realizowała pokojowe zadania w miejscu operacyjnego przeznaczenia – Kosowo w wymiarze:

- patrolowania rejonu odpowiedzialności;
- ochrony i obrony ludności cywilnej;
- zabezpieczenia akcji humanitarnej w tym zabezpieczenie konwojów.

Konflikt w Kosowie powstały na skutek próby zbrojnej aneksji terenów przynależnych Albańczykom przez siły serbskie i ustanowienia tam swoich rządów poprzez deportacje i masowe wysiedlenia ludności pochodzenia albańskiego, został powstrzymany przez zorganizowaną akcję sił międzynarodowych i wymaga obecnie przedsięwzięć obejmujących całe spektrum działań operacji wsparcia pokoju.

Polska zarówno jako członek NATO jak i ONZ czynnie włączyła się do wspólnych działań wydzielając oprócz zadeklarowanego odwodu część sił do operacji pokojowej w ramach sił AFOR. Pododdziały z 21 Brygady Strzelców Podhalańskich wykonywały w Albanii pokojowe zadania w ramach połączonych sił sojuszniczych w zakresie:

- ochrony i obrony Stanowiska Dowodzenia AFOR;
- zabezpieczenia akcji humanitarnej;
- ochrony i obrony obozów uchodźców;
- konwojowania.

Skuteczne zaangażowanie Polski w operacje pokojowe Narodów Zjednoczonych we współdziałaniu z NATO (IFOR, SFOR, AFOR) potwierdza gotowość naszego kraju wykonywania przyjętych zobowiązań w ramach ONZ oraz

wypełnienia kontrybucyjnych sojuszniczych deklaracji, potwierdzając przyjęty przez Polskę kierunek polityki zagranicznej.

Wkład Państwa Polskiego, a w tym Sił Zbrojnych w pokojową działalność na forum światowych organizacji jest szerszy i nie można go rozpatrywać bez zaznaczenia naszej obecności w misjach obserwatorów ONZ i OBWE, udziału naszej jednostki specjalnej „GROM" w Siłach Wielonarodowych na Haiti i w Jugosławii, czy dalszej obecności żołnierzy polskich na Bliskim Wschodzie – tym razem jako sił operacyjnych. Powierzenie polskiemu kontyngentowi POLBATT zadań operacyjnych w ramach rozdzielenia strefy wojsk Syrii i Izraela, jest koronnym dowodem uznania dla polskiej służby i wiary w nasze możliwości.

W ramach przeobrażeń politycznych ostatnich lat Polska rozpoczęła kolejny etap działalności w misjach i operacjach pokojowych. Podjęto inicjatywę utworzenia dwóch batalionów – Polsko-Ukraińskiego i Polsko-Litewskiego oraz Wielonarodowej brygady Sił Szybkiego Rozwinięcia ONZ „SHIRBRIG". Cel utworzenia batalionów został określony umowami dwustronnymi i obejmuje:

Polsko-Ukraiński batalion sił pokojowych

Zgodnie z artykułem 2, paragraf 1 Umowy, między Rzeczypospolitą Polską a Ukrainą w sprawie tworzenia wspólnej jednostki wojskowej do udziału w międzynarodowych operacjach pokojowych i humanitarnych pod egidą międzynarodowych organizacji z dnia 26.11.1997, batalion może być wykorzystany w międzynarodowych misjach zaakceptowanych przez Radę Bezpieczeństwa ONZ lub organizowanych z ramienia innej organizacji odpowiedzialnej za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. Zgodnie z zapisami Rozdziału VIII Karty Narodów Zjednoczonych (dotyczących regionalnych inicjatyw pokojowych), może uczestniczyć w ramach sił międzynarodowych sformowanych przy konsensusie Rady Bezpieczeństwa ONZ. Zgodnie z art.1, paragraf 2 Umowy, zakres operacji może obejmować:

- przeciwdziałanie międzynarodowym i wewnętrznym konfliktom;
- rozwiązywanie konfliktów lub tworzenie warunków do ich rozwiązania przy konsensusie stron konfliktu;

- udzielanie pomocy humanitarnej ludności, która ucierpiała w wyniku ww. konfliktów;
- udzielenie pomocy państwom, które ucierpiały w wyniku takich konfliktów;
- przeciwdziałanie zagrożeniom pokoju.

Litewsko-Polski batalion sił pokojowych

Zgodnie z artykułem 2, paragraf 1 Umowy, między Rządem RP a Rządem Litwy w sprawie utworzenia wspólnej jednostki wojskowej dla utrzymania i przywracania pokoju i bezpieczeństwa z dnia 25-26.06.1997r., batalion może być wykorzystany w międzynarodowych akcjach mających na celu utrzymanie pokoju lub przywrócenie pokoju i bezpieczeństwa, a także w międzynarodowych akcjach humanitarnych i ratowniczych, podejmowanych przez ONZ, OBWE, NATO, UZE albo inną organizację międzynarodową, których członkami są Rzeczypospolita Polska i Republika Litewska. Zadania te wynikają z ustaleń organizacji międzynarodowej, która podejmuje akcję. Ponadto zadania LITPOLBAT będą przedmiotem akceptacji właściwych władz państwa[37].

W przypadku inicjatywy utworzenia Wielonarodowej Brygady Sił Szybkiego Rozwinięcia – SHIRBRIG było to kontynuacją zgłoszenia naszego akcesu w 1993 roku do udziału w Systemu Szybkiego Rozwinięcia – Standby Arrangements – (powstałym w 1991 roku) i dostarczania w możliwie krótkim czasie sił i środków dla celów operacji pokojowych ONZ. Dotychczasowy udział Polski obejmował przygotowanie batalionu zmechanizowanego (który działa w SFOR), batalionu logistycznego (UNIFIL), szpitala kwatery głównej, 44 obserwatorów do operacji pokojowych oraz jednostki antyterrorystycznej Grom.

Utworzenie brygady oznacza wydzielenie do jej składu sił, posiadających gotowość do osiągnięcia rejonu załadunku z miejsca stałej dyslokacji w ciągu 21-30 dni siłami głównymi, a grupą awangardową w 14 dni od podjęcia decyzji narodowej co do udziału Polski w danej operacji pokojowej.

SHIRBRIG działać będzie jako brygada wielonarodowa, na mocy mandatu Rady Bezpieczeństwa zgodnie z zasadami Rozdziału VI Karty Narodów

Zjednoczonych po uzyskaniu uprzedniej zgody stron konfliktu, z prawem użycia siły jedynie do samoobrony. Brygada jako oddział bojowy stanowiąc integralną całość zaistnieje dopiero w rejonie mandatowym i jej czas działania nie może przekroczyć sześciu miesięcy.

Potencjalne zadania brygady obejmują:

- rozmieszczenie prewencyjne;
- wprowadzenie i nadzorowanie przerwania ognia lub innych porozumień;
- rozdzielenie wojsk poprzez wprowadzenie sił pomiędzy walczące strony;
- pomoc humanitarną;
- inne rodzaje działań typowych dla operacji pokojowych zgodnie z Rozdziałem VI Karty NZ[38].

Założonym celem tworzenia omawianego typu jednostek jest maksymalne skrócenie czasu przygotowania wyspecjalizowanych jednostek zdolnych w określonym czasie osiągnąć odpowiedni stopień gotowości bojowej umożliwiający szybkie użycie w sytuacjach konfliktowych. Wymogi postawione przed tymi jednostkami (dotyczy wszystkich jednostek zgłoszonych do Systemu Szybkiego Rozwinięcia) w zakresie rozwinięcia i działania w rejonie mandatowym narzucają spełnienie następujących kryteriów:

- utrzymywanie jednostek w wysokiej kategorii gotowości bojowej na poziomie kategorii sił współdziałających w ramach operacji pokojowych;
- standaryzacji procedur dowodzenia;
- wszechstronnością szkolenia co najmniej szczebla batalionu;
- posiadania środków walki oraz sprzętu kompatybilnego z siłami pokojowymi;
- samowystarczalność logistyczną w tym posiadanie i urzutowanie zapasów zgodnie z kategorią gotowości bojowej zapewniających samodzielne działanie w znacznym oddaleniu od macierzystych baz zaopatrzenia w czasach normatywnych.

---

[37] A. Misztal, A. Rozbicki, *Kompendium udziału Wojsk Lądowych w misjach pokojowych*, DWLąd 1999, s. 24.

[38] P. Piątkowski, *Międzynarodowe Siły Szybkiego Reagowania ONZ*, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego MON, Warszawa 1995, s. 17.

Wraz z przystąpieniem do koalicji antyterrorystycznej rozpoczął się nowy etap działalności Polski w ramach przeciwdziałania zagrożeniom pokoju na świecie. Wydarzenia 11 września spowodowały przewartościowanie światowego systemu bezpieczeństwa oraz środków zapewniających pokojowe współistnienie.

USA wraz z państwami koalicji rozpoczęły działania prewencyjne oraz wyprzedzające wobec państw i organizacji będących potencjalnym zagrożeniem dla pokoju. W ramach tych działań Polska delegowała kontyngent pokojowy do Afganistanu oraz uczestniczy w działaniach stabilizacyjnych w Iraku. Polska jako jedno z trzech państw obok Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii jest odpowiedzialna za jedna z czterech stref na które podzielono Irak w ramach działań stabilizujących.

Dotychczasowy udział w działaniach w Afganistanie, a w szczególności w operacji „Iracka Wolność" pokazał, ze nie zawsze doświadczenia z misji pokojowych ONZ są wystarczające do przygotowania bojowych komponentów sił stabilizujących. W przypadku obu tych operacji na bieżąco są wnoszone zmiany w taktyce działania polskich w rejonach wykonania zadań, ale także następuje weryfikacja sposobów przygotowania kolejnych sił.

Analiza polskiej działalności w misjach i operacjach pokojowych wypełnianych w ramach działalności organizacji regionalnych (OBWE,UZE), ONZ, NATO, koalicji antyterrorystycznej oraz podjętych prac nad tworzeniem oddziałów dwu i wielonarodowych (bataliony Polsko-Litewski, Ukraińsko-Polski, Korpus Północno-Wschodni) świadczą o wszechstronnych możliwościach zarówno sił zbrojnych jak i polskich służb międzynarodowych w wypełnianiu powierzonych zadań pokojowych. Realizacja szerokiego wachlarza przedsięwzięć w operacjach Narodów Zjednoczonych dowodzi przyjęcia poprawnego wzorca w szkoleniu, doborze i restrukturyzacji Wojska Polskiego. Przyjęte kierunki zaowocowały bardzo wysokimi ocenami naszych kontyngentów wydzielanych do operacji ze strony organizacji międzynarodowych, odpowiedzialnych za poszczególne działania, jak i państw będących stronami konfliktu. Tym nie mniej, biorąc pod uwagę uzyskane do tej pory doświadczenia, które obejmują swym zakresem zarówno wypełnianie zadań zabezpieczenia i wsparcia operacji pokojowych, jak

i działania typowo operacyjne, można nakreślić obszary, w których należy niwelować niedociągnięcia w celu uzyskania interoperacyjności z innymi współdziałającymi armiami. Uważam, że przygotowanie powinno ukierunkowywać się dwutorowo: po pierwsze – skupić uwagę na wyposażeniu oddziałów i pododdziałów w zakresie uzbrojenia i sprzętu pomocniczego umożliwiającego wszechstronność wykorzystania i wykonywania zadań w różnych warunkach klimatycznych i terenowych. Po drugie – na ujednoliceniu procedur operacyjnych i logistycznych w szkoleniu i planowaniu działań zwłaszcza w siłach o wysokiej gotowości i w siłach ekspedycyjnych.

Ponadto wnioski z doświadczeń z udziału WP w międzynarodowych operacjach pokojowych oraz z analizy głównych założeń utworzenia i funkcjonowania sił szybkiego reagowania ONZ upoważniają do wyrażenia poglądu, że przygotowanie WP do ewentualnego udziału w międzynarodowych siłach szybkiego reagowania powinno opierać się na takich zasadach jak:

- ekonomiczność – stan liczebny jednostek, ich uzbrojenie i wyposażenie powinno być kompromisem pomiędzy możliwościami państwa oraz wymogami sił szybkiego reagowania;
- nowoczesność – organizacja jednostek oraz ich wyposażenie muszą odpowiadać wymogom danej operacji;
- interoperacyjność – organizacja jednostki oraz jej wyposażenie muszą być dostosowane do współdziałania operacyjnego z jednostkami innych państw wchodzących w skład międzynarodowych sił ekspedycyjnych;
- profesjonalizm – jednostka przewidziana do udziału w międzynarodowych siłach szybkiego reagowania powinna składać się żołnierzy zawodowych;
- elastyczność – struktura organizacyjna jednostki powinna zapewnić wykonanie zadań oraz zdolność wejścia w skład jednostek organizacyjnych na zasadzie modułowej;
- samowystarczalność – w strukturze jednostki powinny znajdować się elementy wsparcia i zabezpieczenia logistycznego, które umożliwią długie wykonywanie zadań poza obszarem własnego kraju, przy

jednoczesnym zachowaniu wymaganej mobilności i zdolności operacyjnej;

- mobilność – jednostka wyznaczona do międzynarodowych sił ekspedycyjnych powinna być w krótkim okresie zdolna do rozpoczęcia działań operacyjnych w wyznaczonym rejonie. Realizacja tej zasady opiera się na odpowiedniej strukturze organizacyjnej, stosownym przygotowaniu, odpowiednim rodzaju wyposażenia, w tym środków transportowych[39].

Przygotowanie sił zbrojnych według powyższych kryteriów wiąże się z wieloma wyzwaniami, które ze względów choćby finansowych wydają się obecnie odległe. Jednak większość z nich ma charakter zbliżony lub pokrywający się z celami narzuconymi Polsce przez Sojusz Północnoatlantycki w ramach uzyskania pełnego w nim członkostwa. Dlatego też okres implementacji natowskich wymagań i realizacji przyjętych kontrybucji może ułatwić realizacje przedstawionych wniosków. Konsekwentne dążenia Polski do umocnienia swojej pozycji w NATO i rozpoczęcie współpracy w ramach Unii Zachodnioeuropejskiej i dowództwa SAHAPE[40] potwierdzają wcześniejsze nasze deklaracje do udziału w „Programie Partnerstwa dla Pokoju" oraz integracji ze strukturami bezpieczeństwa europejskiego. Poprzez udział w siłach pokojowych naszych przedstawicielstw i żołnierzy istnieje możliwość umocnienia naszej pozycji na arenie światowego bezpieczeństwa i realizacji celów międzynarodowych i narodowych.

Reasumując można stwierdzić, że polskie doświadczenia z misji i operacji pokojowych zasługują na uwagę w następujących aspektach:

- politycznym – utrzymanie silnej pozycji Polski jako aktywnego członka społeczności międzynarodowej w wysiłkach na rzecz przywracania i utrwalania pokoju oraz kreowania wizerunku WP jako wiarygodnego partnera NATO;

[39] Tamże, s. 14.
[40] SAHAP – Kwatera Główna Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie.

- militarnym – zdobycie doświadczeń i wypracowanie wniosków na rzecz szybkiego osiągnięcia przez Siły Zbrojne interoperacyjności z siłami zbrojnymi NATO oraz praktyczne potwierdzenie zdolności działania w ich strukturach;
- narodowym – zwiększenie poparcia społeczeństwa dla działań MSZ i MON na rzecz realizacji zadań polityczno-militarnych w ramach zmiany dotychczasowego systemu partyjno-politycznego.

Ponieważ do zadań utrzymania pokoju i bezpieczeństwa na świecie w pierwszej kolejności powołana została Organizacja Narodów Zjednoczonych, to ona właśnie dominuje w podejmowaniu misji i operacji pokojowych, z zachowaniem bezstronności politycznej i nie interweniowaniem w sprawy wewnętrzne państw. Normalizujący dokument – Karta Narodów Zjednoczonych, mimo modyfikacji, pozostaje wciąż wierny idei z San Francisco i nadal stanowi wykładnię pokojowego światowego współistnienia.

Zmieniająca się sytuacja polityczna, zwłaszcza tworzenie nowego ładu społecznego na naszym globie w coraz szerszym zakresie wymaga od Narodów Zjednoczonych przeciwdziałania powstającym sytuacjom kryzysowym. Obecna rzeczywistość – mimo zaprzestania zimnowojennych procedur – nie wróży jednak w najbliższych latach ustabilizowania sytuacji militarno-politycznej, na co wskazują analizy dotychczasowych kryzysów.

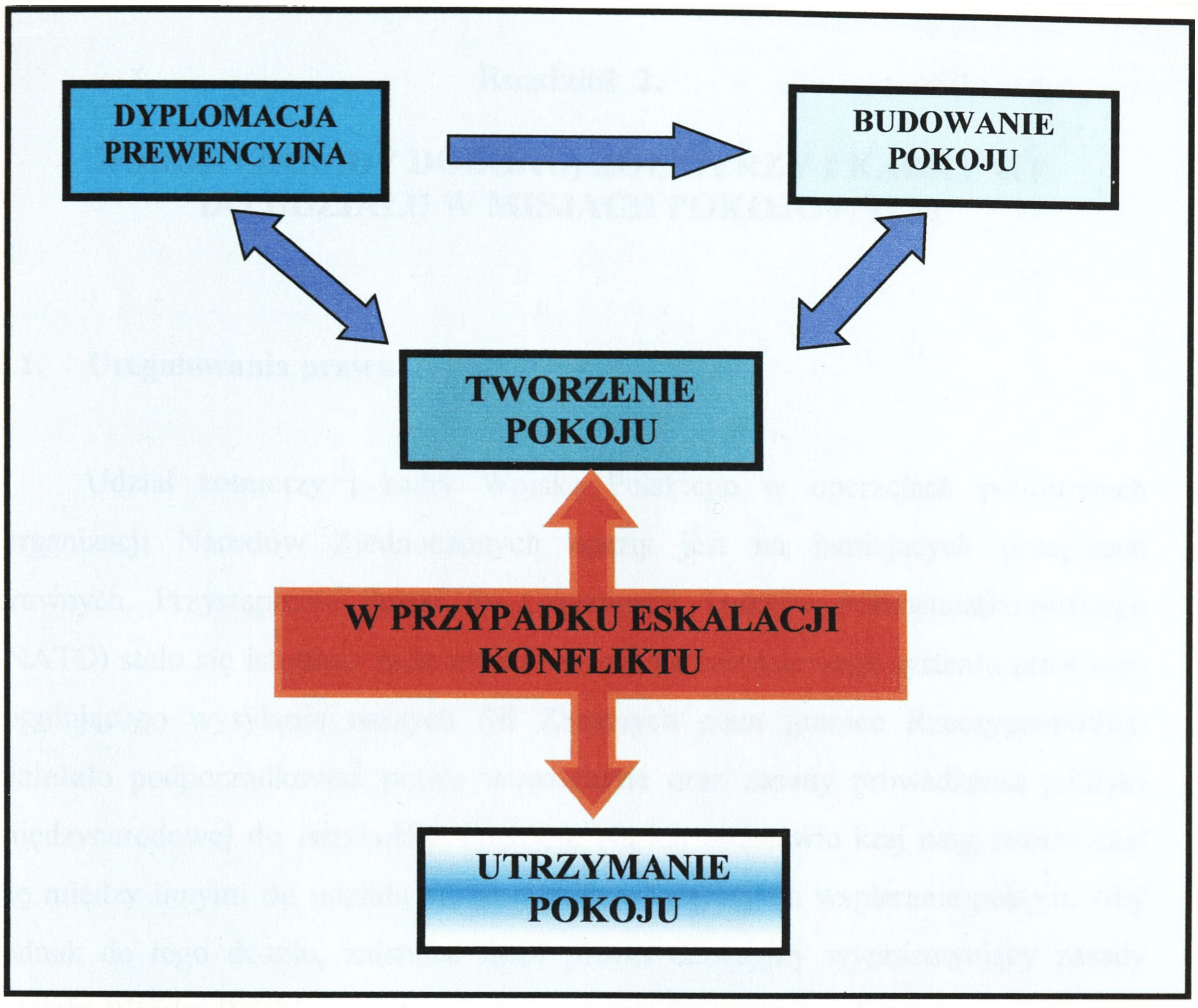
W praktyce pojawia się więc katalog sytuacji uzasadniających celowe działanie pokojowe społeczeństwa międzynarodowego w obliczu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa światowego. Działania te podzielić można na dwa podstawowe rodzaje sytuacji (polityczne i wojskowe), gdzie zadania sił wojskowych stanowią integralny element strukturalny misji i operacji pokojowych, lub też wówczas, gdy realizują zadania określone w oddzielnym mandacie. Wspomniane sytuacje szczegółowe, rzadko dziś występują w czystej postaci, gdyż odnoszą się najczęściej do:

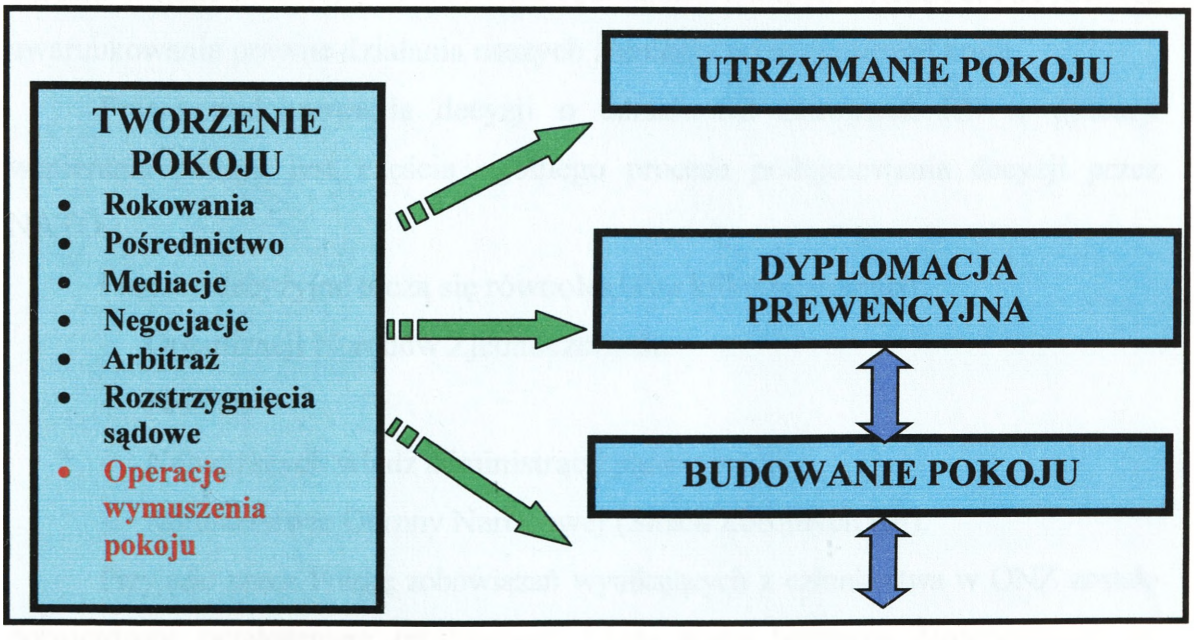
- ochrony praw człowieka;
- zapobiegania popełnianiu szczególnie niebezpiecznych przestępstw;
- zapobiegania, lub przerywania ludobójstwa (fizycznej ochrony zagrożonej grupy ludności);

- zapobiegania epidemiom i głodowi oraz katastrofom ekonomicznym i ekologicznym o skutkach międzynarodowych;
- stosowania środków wymuszających przestrzeganie innych aspektów porządku międzynarodowego (np. nieproliferacja broni masowego rażenia, zwalczanie międzynarodowego terroryzmu);
- odbudowy infrastruktury warunkujących podjęcie samodzielnych funkcji przez lokalne wspólnoty[41].

Zmieniające się warunki, w których zachodzą procesy stabilizujące bezpieczeństwo, powodują ciągłą zmianę obszarów zagrożeń, co za tym idzie konieczną zmianę sposobów i form oddziaływania międzynarodowego. Podejmowane działania wymagają nowelizacji środków jakimi dysponuje ONZ, zwiększenia ich mocy wykonawczej, siły nacisku dyplomatycznego, a w uzasadnionych przypadkach i interwencję militarną. Widoczna staje się również potrzeba dokonania stosownych zapisów międzynarodowych określających szczegółowo miejsce misji i operacji pokojowych w systemie światowego bezpieczeństwa.

[41] R. Kupiecki, *Bezpieczeństwo Polski w zmieniającej się Europie*, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego MON, Warszawa-Toruń 1998, s. 144.

Warianty możliwych zastosowań kilku typów operacji jednocześnie w zależności od rodzaju konfliktu (opracowanie własne)

Rozdział 2.

DOBÓR (ZASADY DOBORU) ŻOŁNIERZY I KADRY WP DO UDZIAŁU W MISJACH POKOJOWYCH

2.1. Uregulowania prawne

Udział żołnierzy i kadry Wojska Polskiego w operacjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych oparty jest na istniejących przepisach prawnych. Przystąpienie Polski do Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) stało się istotnym momentem stworzenia całościowego systemu prawnego regulującego wysyłanie naszych Sił Zbrojnych poza granice Rzeczypospolitej. Należało podporządkować prawo wewnętrzne oraz zasady prowadzenia polityki międzynarodowej do Artykułów Traktatu. Na ich podstawie kraj nasz zobowiązał się między innymi do udziału sił zbrojnych w operacjach wspierania pokoju. Aby jednak do tego doszło, zaistnieć musi proces decyzyjny wypracowujący zasady udziału Wojska Polskiego w tego typu operacjach. Istotnym elementem są również uwarunkowania prawne działania naszych żołnierzy poza granicami kraju.

Proces podejmowania decyzji o udziale Sił Zbrojnych RP w operacji wspierania pokoju jest częścią ogólnego procesu podejmowania decyzji przez NATO.

Procesy decyzyjne toczą się równolegle na kilku poziomach:

- Organizacji Narodów Zjednoczonych;
- NATO;
- Najwyższych władz administracji państwowej;
- Ministerstwie Obrony Narodowej (Siłach Zbrojnych RP).

Przyjęcie przez Polskę zobowiązań wynikających z członkostwa w ONZ zostało potwierdzone przełożeniem oryginalnego tekstu Karty Narodów Zjednoczonych na dzienniki ustaw przyjęte przez Polski Parlament. Niniejszy tekst został zawarty w Dzienniku Ustaw nr 23 z 6 marca poz. 90M, uzupełniony w Dzienniku Ustaw: z 1966 roku nr 7 poz. 41, z 1968 roku nr 30 poz. 197, z 1974 roku nr 3 poz. 20.

W świetle przyjęcia Karty i narzuconych przez nią wymogów obejmujących cały zespół środków i sposobów pokojowego rozstrzygania konfliktów i sporów opierających się na art. 2 Rozdziału I (Cele i zasady) oraz Rozdziale VI (Pokojowe załatwienie sporów) uzupełnionych artykułami 39-54 Rozdziału VII (akcja w razie zagrożenia pokoju, naruszenie pokoju i aktów agresji) Polska zaaprobowała przyjęte procedury przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym. Można więc przyjąć, że nastąpiła zgoda na podporządkowanie obowiązujących przepisów w odniesieniu do ratyfikowanej Karty.

Przewidziany w Karcie Narodów Zjednoczonych system zbiorowego bezpieczeństwa zakładał między innymi:

- obowiązek powstrzymania się w stosunkach międzynarodowych od użycia siły (art. 2 pkt 4);
- pokojowe rozstrzyganie sporów (rozdz. VI);
- rozbrojenie i regulowanie zbrojeń (art. 11, 26,27);
- postanowienie w sprawie bezpieczeństwa (rozdz. XVII);
- akcje w razie naruszenia pokoju lub aktów agresji (rozdz. VII).

Karta Narodów Zjednoczonych przewiduje możliwość zastosowania różnorodnych sankcji, nie wyłączając akcji zbrojnej[1]. Zasady, które w powojennej historii narzuciła Karta normalizowały działalność pokojową ONZ, w tym także uregulowania prawne tworzenia sił zbrojnych Organizacji Narodów Zjednoczonych w ramach międzynarodowych kontyngentów zgodnie z zawartymi ustaleniami w rozdziale VII. Uzgodnienia przyjęte w San Francisco obejmujące całościowo problematykę bezpieczeństwa i pokojowego współistnienia dały możliwość ścisłego określenia zakresu działania w przypadkach powstania ewentualnych incydentów międzynarodowych oraz konfliktów wewnątrzpaństwowych. w dobie powojennych przeobrażeń polityczno-militarnych stanowił to przysłowiowy zawór bezpieczeństwa napiętych stosunków wschód-zachód. Powoduje to, że usankcjonowane Kartą prawa i obowiązki krajów członkowskich można uznać za „Konstytucje Świata", która narzuca jej sygnatariuszom swój główny cel – dobro ludzkie w skali światowej – oraz

[1] J. Menkes, *Prawno-organizacyjne zasady wyznaczania i działania żołnierzy w misjach ONZ,* AON, Warszawa 1993, s. 5.

obowiązujące zasady i procedury funkcjonowania organizacji. Do realizacji osiągnięcia deklarowanych celów przewiduje utworzenie sześciu organów głównych i organów pomocniczych jakie okażą się konieczne (artykuł 7). Organami tymi są: Zgromadzenie Ogólne (rozdział IV), Rada Bezpieczeństwa (rozdział V), Rada Gospodarczo-Społeczna (rozdział X), Rada Powiernicza (rozdział XIII), Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości (rozdział XIV), wojskowy Komitet Sztabowy (art. 47, rozdział VII), Sekretarz Generalny (rozdział XV) oraz Sekretariat (rozdział XV). Z wyjątkiem nieaktywnej Rady Powierniczej organy te mają znaczną rolę do odegrania w rozwiązywaniu spraw wiążących się z utrzymaniem międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa[2].

Z zadań organów decyzyjnych Narodów Zjednoczonych odpowiedzialnych za utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa wyraźnie uwidacznia, pierwszoplanową rolę Rady Bezpieczeństwa w procesie podejmowania działań w przypadku konfliktu międzypaństwowego lub wewnętrznego. Dlatego też inicjatywa podjęcia interwencji w zakresie regulowania konfliktów jest zgłaszana na forum Rady Bezpieczeństwa przez jej członka, przez Sekretarza Generalnego, państwo członkowskie lub na wniosek strony konfliktu za pośrednictwem jednego z członków ONZ. Procedura zgłaszania sporów do rozpatrzenia może przebiegać równolegle, zachowując zasadę określenia czy dany konflikt stanowi zagrożenia dla międzynarodowego bezpieczeństwa. Zgodnie z artykułem 37 i 39 Karty Rada Bezpieczeństwa podejmuje działania jakie uzna za stosowne w stosunku do rozważanego konfliktu. W kompetencji Rady leży określenie rodzaju przedsięwzięć w ramach rozdziału VI i/lub VII Kart Narodów Zjednoczonych i ustalenia mandatu danej operacji pokojowej z uwzględnieniem pierwszeństwa rozwiązania sporu drogą dyplomatyczną. W przypadkach gdy Rada Bezpieczeństwa nie może podjąć decyzji może odwołać się do decyzji Zgromadzenia Ogólnego, które w innych przypadkach decyduje jedynie o przydzieleniu odpowiednich środków finansowych.

---

[2] G. Ewans, *Współpraca dla pokoju – Agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następne*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1994, s. 22.

Podjęte decyzje odnośnie trybu rozstrzygnięcia konfliktu podsumowuje podjęcie stosownej rezolucji przez Radę Bezpieczeństwa i najczęściej wydanie polecenia Sekretarzowi Generalnemu zbadania przedmiotowej sprawy i przedstawienie raportu o możliwości realizacji przyjętej rezolucji. Rozpoznanie sytuacji konfliktowej prowadzonej przez specjalne przedstawicielstwa Sekretarza Generalnego przebiegają równocześnie z rozpoczęciem mediacji ze stronami sporu w zakresie możliwości przeprowadzenia przyszłej operacji czy misji pokojowej. Proces rozpatrywania możliwości przeciwdziałania zaistniałemu konfliktowi przebiega dwutorowo, z jednocześnie prowadzonymi działaniami dyplomatycznymi między stronami konfliktu prowadzone są rozmowy z przyszłymi państwami przewidywanymi do uczestnictwa w operacji pokojowej.

Państwo wyrażając formalną zgodę na uczestnictwo jego żołnierzy i uzbrojenie w operacji pokojowej ONZ zawiera w tej sprawie porozumienie, oparte na dokumencie przygotowanym swego czasu przez Kanadę.

W dokumencie tym precyzuje się następujące problemy:

- charakter misji, stosownie do właściwych uchwał organów ONZ;
- przywileje i immunitety członków sił ONZ i odpowiadające im obowiązki państw uczestniczących;
- zasady podporządkowania i dyscypliny obowiązującej w siłach ONZ oraz obowiązki dowódców kontyngentów narodowych;
- czas służby oraz obowiązek uprzedniego notyfikowania wszelkich związanych z nią posunięć;
- zmiana dowódców kontyngentów – obowiązek konsultacji zainteresowanego państwa z właściwymi organami ONZ;
- wskazanie międzynarodowych konwencji, mogących mieć zastosowanie do personelu wojskowego w służbie ONZ;
- zasady dowodzenia i rozstrzygania roszczeń;
- rozstrzyganie sporów związanych ze służbą w siłach ONZ.

W porozumieniu mogą znajdować się postanowienia specjalne dla danego państwa w sprawie: wielkości i rodzaju kontyngentów, kosztów, czasu obowiązywania porozumienia, klauzul specjalnych itp.[3].

Proces decyzyjny w przypadku planowania i przygotowania operacji pokojowych ONZ w końcowej fazie obejmuje mianowanie Dowódcy doraźnych Soł Zbrojnych ONZ. Następuje to w wyniku negocjacji z państwem, którego obywatelem będzie dowódca, oraz z przedstawicielami rejonów objętych jurysdykcją ONZ z zastrzeżeniem bezstronności wyznaczonej osoby i braku zaangażowania w spór kraju z którego pochodzi dowódca. Rada Bezpieczeństwa i Zgromadzenie Ogólne mają prawo sprzeciwu odnośnie wyboru dowódcy Sił pozostawiając ogólne kierownictwo i wyłączne prawo podejmowania ważniejszych decyzji politycznych Sekretarzowi Generalnemu. W szczególnych wypadkach Rada Bezpieczeństwa może również zdecydować o powierzeniu prowadzenia operacji pokojowych innym podmiotom prawa międzynarodowego[4].

Przyjęta rezolucja, mianowanie dowódcy oraz powołanie przez radę Bezpieczeństwa Sił Pokojowych na podstawie porozumień między państwami uczestniczących w operacjach pokojowych, a Organizacją Narodów zjednoczonych przenosi dalszy proces tworzenia kontyngentów na grunt narodowy państw uczestniczących i współuczestniczących w organizowaniu pododdziałów błękitnych hełmów.

Polska jako kraj członkowski ma wypracowany system prawny powoływania żołnierzy i dowódców do udziału w misjach i operacjach pokojowych. Zasady użycia sił zbrojnych poza granicami kraju określają zasadnicze dokumenty ustawodawcze obowiązujące obecnie w Polsce[5]. Zasadniczym dokumentem normalizującym funkcjonowanie państwa jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia

---

[3] Cz. Dęga, *Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych*, AON, Warszawa 1993, s. 37.

[4] F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, MON, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Warszawa 1998, s. 68.

[5] Ze względu na ograniczenia pracy analizie poddane będą dokumenty zasadniczej wagi mające odniesienie do całości problematyki wyznaczania sił do udziału w misjach i operacjach pokojowych.

1997 roku, w której w artykułach 89 i 117[6] ustala się, że użycie sił zbrojnych poza granicami może nastąpić w przypadkach, które określają ratyfikowane przez Rzeczypospolitą Polskę umowy międzynarodowe lub przyjęte ustawy.

Zasadniczym zadaniem Operacji Wspierania Pokoju jest osiąganie celów określonych mandatem. Mogą być one jednak ograniczane przeszkodami naturalnymi lub mogą to być również zadania kompleksowe lub wielostronne.

Odpowiedzialność za ogólną polityczną kontrolę Operacji Wspierania Pokoju ponosi zwykle jedna z organizacji międzynarodowych takich jak: ONZ lub OBWE. Wyznacza ona wysokiego rangą koordynatora odpowiedzialnego za prowadzenie takiej operacji. W operacjach pokojowych prowadzonych pod auspicjami ONZ może to być Specjalny Reprezentant Sekretarza Generalnego ONZ (SRSG), a w przypadku misji prowadzonej przez OBWE, Szef Misji (HofM). Koordynator ten działa w imieniu międzynarodowych władz, odpowiedzialnych za wydanie mandatu, we wszystkich sprawach związanych z misją. Organizacje międzynarodowe w razie potrzeby zwracają się z prośbą o udzielenie wsparcia do regionalnych organizacji np. takich jak NATO.

Podjęcie i zaangażowanie NATO w taką operację, sprawia że Rada Północnoatlantycka we współpracy ze Specjalnym Reprezentantem Sekretarza Generalnego ONZ lub Szefem Misji (HofM) definiuje polityczne parametry, w ramach których siły NATO będą podejmowały operacje. Rada NATO jest też odpowiedzialna za określenie politycznych kierunków. Cele operacji pokojowej

---

[6] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (DzU nr 78 z 16 lipca 1997 roku poz. 483).

Art. 89

1. Ratyfikacja przez Rzeczypospolitą Polską umowy międzynarodowej i jej wypowiedzenie wymaga uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, jeżeli umowa dotyczy:
   1) Pokoju; sojuszu; układów politycznych lub układów wojskowych;
   2) Wolności Rzeczypospolitej Polskiej w organizacji międzynarodowej;
   3) Członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w organizacji międzynarodowej;
   4) Znacznego obciążenia państwa pod względem finansowym;
   5) Spraw uregulowania w ustawie lub w których Konstytucja wymaga ustawy.
2. O zamiarze przedłożenia Prezydentowi Rzeczypospolitej do ratyfikacji umów międzynarodowych; których ratyfikacja nie wymaga zgody wyrażonej w ustawie; Prezes Rady ministrów zawiadamia Sejm.
3. Zasady oraz tryb zawierania; ratyfikowania i wypowiadania umów międzynarodowych określa ustawa.

Art. 117. Zasady użycia sił zbrojnych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej określa ratyfikowana umowa międzynarodowa lub ustawa. Zasady pobytu obcych wojsk na terytorium Rzeczypospolitej i zasady przemieszczania się ich przez to terytorium określają ratyfikowane umowy międzynarodowe lub ustawy.

powinny być zdefiniowane w mandacie, na tyle przejrzyście na ile jest to możliwe, tak aby można było je przetransponować na zasady postępowania i instrukcje.

Ważne jest aby również władze wdrażające przełożyły mandat w przejrzyste i wykonalne zadania, które mogą stanowić bazę odniesienia dla wszystkich stron zaangażowanych w operacje pokojową oraz na rozkaz operacyjny dla sił NATO.

Operacje Wspierania Pokoju prowadzone zgodnie z Rozdziałem VI Karty NZ muszą odbywać się za zgodą lub na życzenie określonego rządu, jeżeli taki istnieje. W przypadku prowadzenia Operacji Wymuszania Pokoju nie koniecznie musi być wyrażona zgoda na przeprowadzenie interwencji. Można także oczekiwać, że zgoda taka zostanie wycofana, a warunki zaangażowania się NATO powinny być określone w mandacie.

Status prawny sił pokojowych zasadniczo zapewnia się na drodze wynegocjowania Porozumienia o Statusie Sił (SOFA), które stanowi podstawę traktatu. Jeżeli nie osiągnięto porozumienia SOFA, to Memorandum Zrozumienia (MOU – *Memorandum of Understanding)* lub wymianę listów intencyjnych można uznać za wystarczające. Mandat, SOFA lub jej odpowiednik oraz Zasady Postępowania (ROE), jak również narodowe oraz międzynarodowe akty prawne, konwencje, porozumienia warunkują sposób prowadzenia operacji.

Ważne jest również dostrzeganie roli jaką spełniają kraje sąsiadujące. Mogą one udostępniać swoją infrastrukturę dla potrzeb sił pokojowych lub umożliwić przejście przez swoje terytorium. W przypadku operacji w Kosowie infrastrukturę taką udostępniał FYROM (Former Yugoslav Republic of Macedonia). Może zaistnieć również sytuacja, gdy państwa te będą stroną zaangażowaną w konflikt. W tym przypadku koniecznym będzie podpisanie oddzielnej SOFA'y oraz MOU z takim państwem celem uzyskania zgody na przeprowadzenie operacji.

Jeżeli NATO rozważa udział w operacji wspierania pokoju, to w tym czasie Rada Północnoatlantycka rozpoczyna proces planowania przez określenie niezbędnych parametrów. Na tym etapie cele polityczne NATO mogą nie być jeszcze precyzyjnie zdefiniowane, mimo że zwykle będzie już sprecyzowana i sformułowana prośba ONZ lub KBWE o pomoc. Dowództwo NATO może w tej fazie prowadzić planowanie, bazując jedynie na wstępnych założeniach.

Należy zauważyć, że stosowne wytyczne określają zwykle:

- status prawny operacji;
- charakter operacji;
- cele strategiczne i stanowisko polityczne/wojskowe;
- misję w ujęciu strategicznym i jej zadania;
- prawa, ograniczenia i zakazy;
- przewidywany czas trwania;
- zabezpieczenie logistyczne i kluczowe aspekty zaopatrywania;
- mechanizmy współpracy cywilno-wojskowej.

Wyniki wstępnego planowania ukazują zazwyczaj ogólną istotę zadania, prawdopodobne cele Sojuszu oraz prawdopodobny wynik zaangażowania NATO. Umożliwia to sprecyzowanie opcji strategicznych i związanych z nimi korzyści, a także możliwych strat. Prawdopodobnym wynikiem planowania są zalecenia dotyczące przyszłych działań. Natomiast wstępny raport jest następnie dyskutowany na szczeblu Rady Północnoatlantyckiej i Komitetu Wojskowego, gdzie zostaje uzgodniony rezultat końcowy i opracowane wskazówki strategiczne. Zawierają one cele sojuszu, jeśli przewidziane jest planowanie szczegółowe i ewentualna akceptacja uczestnictwa NATO. Następnym krokiem jest wyznaczenie właściwego dowództwa NATO i uczynienie go odpowiedzialnym za planowanie szczegółowe. Kluczem do opracowania dobrego planu jest jasne określenie celu misji pokojowej. Jeśli chodzi o operację wspierania pokoju, ostateczny cel będzie odzwierciedleniem szerokich uwarunkowań politycznych. Dowódcy wojskowi muszą przetransponować go na zrozumiałe i możliwe do wykonania zadania, które umożliwiają jego osiągnięcie. W związku z tym należy wyjaśnić jak najszybciej wątpliwości, aby władze wojskowe i polityczne mogły uzgodnić, zasadnicze podstawy i ewentualne osiągnięcia działań.

Aby jednak zapewnić efektywne planowanie wojskowe, władze Sojuszu i wyznaczone podporządkowane im dowództwa muszą zadbać o koordynację z innymi organizacjami w rejonie działania tak szybko jak to potrzebne. Opracowanie odpowiednich zwariantowanych planów będzie zależało od umiejętności zbierania danych i oceniania wydarzeń w tym rejonie. Rozpoznanie

musi jednak uzyskać priorytet w początkowych etapach planowania. Po uzyskaniu politycznej aprobaty planowania szczegółowego należy też przewidzieć częste rekonesanse w rejonie działań. Zespoły łącznikowe z wyznaczonych sztabów powinny być wysyłane do odpowiednich organizacji działających na obszarze przyszłej misji tak szybko jak to możliwe[7].

Państwa wydzielające wojska do operacji powinny, w każdej możliwej sytuacji, być zaangażowane w proces planowania, przygotowania i podejmowania decyzji w stosunku do tej części operacji w której biorą udział. Rodzaj stanu osobowego (żołnierze zawodowi, poborowi lub rezerwiści) oraz jednostek wojskowych (operacyjne lub rezerwowe), który ma być wysłany w rejon operacji zależy jedynie od państwa wysyłającego. Tak więc decyzja o udziale w operacjach pokojowych jest zawsze suwerenną decyzją państwa. Władze i bezpośredni przełożeni przy jej podejmowaniu - w ramach procesu analizy uwzględniają następujące kryteria:

- **polityczne** – zgodność z interesem narodowym państwa oraz zobowiązania wobec organizacji międzynarodowej (ostateczna ocena kryteriów politycznych należy do resortu spraw zagranicznych). Traktując udział w tych operacjach jako jeden ze sposobów zapewnienia własnego bezpieczeństwa, należy zawsze brać pod uwagę na ile dany konflikt zagraża nam bezpośrednio lub pośrednio. Priorytetem powinien być więc udział w rozwiązywaniu konfliktów powodujących zagrożenie bezpośrednie. W takim przypadku należy jednak postępować bardzo ostrożnie. Udział sił zbrojnych w rozwiązywaniu konfliktów, zwłaszcza wewnętrznych, w bezpośrednim sąsiedztwie naszych granic może na przykład spowodować groźbę ataków terrorystycznych na rodzinnym terytorium. Rozpatrując udział w operacjach pokojowych z dala od naszych granic, należy również brać pod uwagę to, czy nie szkodzi on naszym interesom - na przykład handlowym. Ważnym kryterium politycznym jest wywiązywanie się z zobowiązań wobec organizacji

[7] Zauważyć należy, że państwa członkowskie mogą nie wyrazić zgody na uczestniczenie w operacji.

międzynarodowej, kształtowanie wizerunku państwa jako aktywnego uczestnika procesu zapewnienia bezpieczeństwa i pokoju na świecie, a także jako wiarygodnego partnera i członka Sojuszu Północnoatlantyckiego. Decyzja polityczna o udziale w danej operacji będzie więc często swoistym kompromisem między spełnieniem tego kryterium a ochroną interesów narodowych;

- **zgodność z prawem międzynarodowym** (autoryzacja operacji pokojowej): przez odpowiednią rezolucję Rady Bezpieczeństwa (uprawniającą NATO do działania). Prezydent RP podejmuje decyzje o udziale SZ RP w danej operacji wspierania pokoju;
- **wojskowe** – obejmują wojskową ocenę dotyczącą proponowanego zakresu udziału SZ RP w danej operacji wspierania pokoju oraz ocenę szans powodzenia przygotowywanej operacji. Ocena ta polega na analizie mandatu sił pokojowych i wynikających z niej zadań, struktury organizacyjnej i wyposażenia sił pokojowych oraz warunków geograficznych i klimatycznych oraz warunków bezpieczeństwa;
- **finansowe i inne**, jak:
  - globalna i regionalna sytuacja (potrzeba i konieczność udziału wojska);
  - uwzględnienie narodowych interesów;
  - narodowe możliwości;
  - potrzeby sojuszniczego wsparcia.

Wymienione kryteria powinny być podstawą do ustalenia celów i priorytetów przygotowania SZ RP do udziału w misjach. Oczywiście niezmiernie istotne jest, aby wydzielone kontyngenty były w stanie sprostać niezbędnym standardom wyszkolenia i gotowości bojowej, które są niezbędne do wykonania zadania określonego mandatem misji.

Istotnym elementem są uwarunkowania prawne stanowiące postawę wysyłania naszych Sił Zbrojnych poza granice państwa do udziału w operacji wspierania pokoju NATO. Polska jako kraj członkowski NATO ma wypracowany system prawny powoływania żołnierzy zawodowych i służby zasadniczej a także

pracowników cywilnych do udziału w misjach i operacjach pokojowych. System ten istniał już przed wstąpieniem naszego kraju do paktu północnoatlantyckiego z racji uczestnictwa w misjach pokojowych ONZ. Zasady użycia Sił Zbrojnych RP poza granicami kraju określają zasadnicze dokumenty ustawodawcze obowiązujące obecnie w Polsce.

Najważniejszym dokumentem normalizującym funkcjonowanie państwa jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku. W artykułach 89 i 117 określa się, że użycie Sił Zbrojnych poza granicami może nastąpić w przypadkach, które określają ratyfikowane przez Rzeczypospolitą Polską umowy międzynarodowe lub przyjęte ustawy.

Wiodącą ustawą o zasadach użycia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa jest Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku opublikowana w Dzienniku Ustaw nr 162 z 30 grudnia poz. 1117. Dotyczy ona użycia lub pobytu poza granicami państwa związków operacyjnych i taktycznych oraz oddziałów i pododdziałów w ściśle określonych celach.

Użycie wyżej wymienionych jednostek może mieć miejsce w:

- konflikcie zbrojnym lub dla wzmocnienia sił państwa albo państw sojuszniczych;
- misji pokojowej;
- akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom.

O użyciu jednostek wojskowych poza granicami państwa postanawia Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w wyżej wymienionych sytuacjach na wniosek Rady Ministrów, niezwłocznie powiadamiając o swym postanowieniu Marszałków Sejmu i Senatu. W postanowieniu o użyciu jednostek wojskowych poza granicami kraju określa się:

- jednostki wojskowe, ich nazwy, liczebność oraz czas przez jaki będą pozostawać poza granicami państwa;
- cel skierowania jednostek wojskowych, zakres ich zadań oraz obszar działania;

- system kierowania i dowodzenia jednostkami wojskowymi oraz organ organizacji międzynarodowej, któremu jednostki zostaną podporządkowane na czas operacji;
- organy administracji rządowej odpowiedzialne za współpracę z kierowniczymi organami właściwej organizacji międzynarodowej w zakresie kierowania działalnością i zaopatrywania jednostek wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa;
- uzbrojenie i sprzęt wojskowy;
- trasy i czas przemieszczania się jednostek wojskowych w przypadku tranzytu.

W przypadku konieczności przedłużenia lub skrócenia okresu użycia jednostek wojskowych poza granicami państwa, decyzję podejmuje również Prezydent RP. Wymogi ustawy stosuje się do żołnierzy niezawodowych, zawodowych i pracowników cywilnych wojska wykonujących lub przewidzianych do wykonywania zadań poza granicami państwa. Ustawa narzuca konieczność wyrażenia zgody na służbę poza terytorium Polski w ramach misji pokojowej żołnierzom niezawodowym, natomiast żołnierze zawodowi zgodnie z ustawą z dnia 30 czerwca 1970r. o służbie żołnierzy zawodowych nie muszą wyrażać takiej zgody. Zgoda żołnierza zawodowego nie jest wymagana w przypadku kierowania poza granice Państwa jednostek wojskowych wydzielonych z Sił Zbrojnych w celu udziału w:

- konflikcie zbrojnym lub dla wzmocnienia sił państwa lub państw sojuszniczych;
- misji pokojowej;
- akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom;
- szkoleniach i ćwiczeniach wojskowych;
- akcjach ratowniczych, poszukiwawczych lub humanitarnych;
- przedsięwzięciach reprezentacyjnych;

Osoby wyznaczone do wykonywania zadań poza granicami państwa podlegają przepisom dyscyplinarnym, karnym i porządkowym obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej. Zobowiązani są także do podporządkowania się

zarówno prawu obowiązującemu na terytorium państwa przyjmującego kontyngent jak i zasadom prawa międzynarodowego.

Służbę żołnierzy zawodowych i niezawodowych oraz pracowników cywilnych poza granicami państwa w tym także realizację zadań w ramach operacji wspierania pokoju NATO uszczegóławiają Rozporządzenia Rady Ministrów i Ministra Obrony Narodowej. Obecnie obowiązującymi aktami normatywnymi są:

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 grudnia 2000 roku w sprawie pełnienia służby wojskowej przez żołnierzy zawodowych poza granicami państwa (Dziennik Ustaw nr 115 z 21 grudnia 2000 roku poz.1197);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2002 roku w sprawie szczegółowych uprawnień i obowiązków żołnierzy niezawodowych pełniących służbę poza granicami państwa (Dziennik Ustaw Nr 16 z dnia 27 lutego 2002 roku poz. 150);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 października 1999 roku w sprawie szczegółowych zasad zatrudniania pracowników w jednostkach wojskowych przewidzianych do użycia lub pobytu poza granicami państwa (Dziennik Ustaw Nr 80 z dnia 8 października 1999 roku poz.906);
- Obwieszczenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 31 grudnia 1996 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dziennik Ustaw Nr 10 z dnia 6 lutego 1997 roku poz. 55);
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 19 grudnia 1996 roku w sprawie pełnienia służby wojskowej żołnierzy zawodowych (Dziennik Ustaw Nr 7 z 28 stycznia 1997 roku poz. 38);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 roku w sprawie szczegółowych zasad i trybu finansowania przygotowania i działania jednostek wojskowych poza granicami państwa (Dziennik Ustaw Nr 64 z dnia 2 sierpnia 1999 roku poz.732);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1999 roku w sprawie należności pieniężnych i świadczeń otrzymywanych przez żołnierzy

wyznaczonych do pełnienia służby poza granicami państwa i pracowników wojska zatrudnionych w jednostkach wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa (Dziennik Ustaw Nr 110 z dnia 30 grudnia 1999 roku poz.1257);

Szczegółowe wytyczne rządowe zawiera Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 grudnia 2000 roku w sprawie pełnienia służby poza granicami państwa przez żołnierzy zawodowych (Dziennik Ustaw nr 115 z 21 grudnia 2000 roku poz. 1197). Dokument ten jest istotny, gdyż reguluje:

- Szczegółowe zasady i tryb postępowania przy wyznaczaniu żołnierzy zawodowych do pełnienia służby poza granicami państwa oraz określająca organy wojskowe właściwe w tych sprawach.
- Uprawnienia i obowiązki żołnierzy zawodowych wyznaczonych do pełnienia służby poza granicami państwa.

Podobne wytyczne – lecz dotyczące żołnierzy niezawodowych – reguluje Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2002 roku w sprawie szczegółowych uprawnień i obowiązków żołnierzy niezawodowych pełniących służbę poza granicami państwa (Dziennik Ustaw Nr 16 z dnia 27 lutego 2002 roku poz. 150). Natomiast wszelkie kwestie prawne dotyczące pracowników cywilnych wojska określa natomiast Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 października 1999 roku, w sprawie szczegółowych zasad zatrudniania pracowników w jednostkach wojskowych przewidzianych do użycia lub pobytu poza granicami państwa (Dziennik Ustaw Nr 80 z dnia 8 października 1999 roku poz.906)

Oprócz wspomnianych podstawowych aktów prawnych, które stanowią fundament dla tworzenia jednostek do udziału w operacjach wspierania pokoju, na wyeksponowanie zasługują inne dokumenty, które sankcjonują działanie polskich jednostek poza granicami kraju. Należą do nich następujące:

- Rezolucja Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych.
- Zarządzenia Ministra Obrony Narodowej w sprawie utworzenia Polskiej Jednostki Wojskowej w Siłach Międzynarodowych.
- Postanowienie Prezydenta RP o użyciu Polskiej Jednostki Wojskowej w Siłach Międzynarodowych.

- Decyzja Ministra Obrony Narodowej w sprawie użycia Polskiej Jednostki Wojskowej w Siłach Międzynarodowych.
- Rozkaz Szefa Sztabu w sprawie sformowania Polskiej Jednostki Wojskowej w Siłach Międzynarodowych.
- Wytyczne Podsekretarza Stanu ds. Współpracy z Zagranicą i Integracji z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego w sprawie przygotowania i udziału Polskiej Jednostki Wojskowej w Siłach Międzynarodowych.
- Rozkaz Szefa Sztabu Generalnego WP w sprawie przygotowania i przemieszczenia Polskiej Jednostki Wojskowej (PJW) do realizacji zadań w składzie Sił Międzynarodowych.
- Rozkaz Dowódcy Wojsk Lądowych w sprawie sformowania i udziału Polskiej Jednostki Wojskowej w Siłach Międzynarodowych.
- Wytyczne Zastępcy Dowódcy Wojsk Lądowych – Szefa Sztabu w sprawie przygotowania i udziału Polskiej Jednostki Wojskowej w Siłach Międzynarodowych.
- Uchwałę Rady Ministrów Nr 59/99 z dn. 29.06.1999r. w sprawie przyznania Ministrowi Obrony Narodowej z rezerwy ogólnej budżetowej środków na pokrycie kosztów związanych z użyciem Polskiej Jednostki Wojskowej w Siłach Międzynarodowych.
- Plan operacyjny SHAPE OPLAN.

Podstawy prawne udziału żołnierzy i jednostek wojskowych w operacjach pokojowych NATO, stanowią dla żołnierza każdego państwa szczególną wartość. Pozwalają m.in. w sposób jasny i rzeczowy przygotowywać oraz kierować do służby poza granicami jednostki i ich stany osobowe. Jednakże w miarę rozwoju wydarzeń oraz naszego uczestnictwa w tego typu operacjach, przepisy te powinny być systematycznie modyfikowane, poprawiane i udokładniane.

2.2. Wykonywane zadania i realia służby

Operacje pokojowe były przez wiele lat w działalności ONZ i pozostają nadal jednym z najbardziej kontrowersyjnych, a równocześnie najbardziej znanych, najbardziej konstruktywnych i skutecznych elementów utrzymania pokoju i bezpieczeństwa. „Operacje pokojowe ONZ" stanowią szczególną formę działalności ONZ która weszła do jej terminologii z chwilą utworzenia w 1956 r. Doraźnych Sił Zbrojnych Narodów Zjednoczonych na Bliskim Wschodzie. Określenie to zostało formalnie przyjęte w lutym 1965 r., gdy Zgromadzenie Ogólne utworzyło Specjalny Komitet do Spraw Operacji Pokojowych.

Rządy państw bardzo często zwracały się do ONZ – w związku z etnicznymi i nacjonalistycznymi konfliktami, które rozpalały wiele regionów – o pomoc w pokojowym rozwiązaniu tych problemów. Złożone misje, w skład których wchodzą działania polityczne, militarne i humanitarne, stanowią tradycyjne operacje ONZ, które zwykle rozpoczynają się zadaniem militarnym, takim jak kontrola zawieszenia broni, rozdzielenie stron czy utrzymywanie strefy buforowej.

Żołnierze sił pokojowych są wzywani do pomocy przy rozbrajaniu i demobilizacji byłych stron walczących, do szkolenia policji oraz do organizowania i obserwowania wyborów. Pracując wspólnie z policją, z agencjami ONZ i innymi organizacjami humanitarnymi żołnierze sił pokojowych pomagają uchodźcom w powrocie do domu, kontrolują respektowanie praw człowieka, rozminowują teren i zaczynają odbudowę.

Pojęcie operacji pokojowej obejmuje również różnorodne i zwykle mniejsze, nie uzbrojone misje pokojowe, jak grupy obserwatorów wojskowych, komisje rozejmowe, misje badawcze, komisje śledcze, świadczenie dobrych usług, komisje koncyliacyjne.

Operacje pokojowe zazwyczaj dzielą się na dwie wyraźne kategorie:

- Misje obserwatorów wojskowych – składają się ze stosunkowo małej liczby nieuzbrojonych oficerów, z takimi zadaniami jak: monitorowanie

zawieszenia broni, sprawdzanie wycofanych grup, lub patrolowanie granic i stref zdemilitaryzowanych.

- Siły pokojowe, złożone z oddziałów narodowych kontyngentów, rozmieszczonych aby wykonać podobne zadania do tych, które mają obserwatorzy wojskowi, oraz często aby występować jako bufor pomiędzy zwaśnionymi stronami.

Techniki i doświadczenie zdobyte przez lata służyły zawsze za bazę dla nowych zadań pokojowych takich jak, zapobiegawcze rozmieszczenie, tymczasowa administracja czy rząd regionów pokonfliktowych, odnowa dowozu pomocy humanitarnej, pomoc w tworzeniu trwałego i bezpiecznego otoczenia dla postępujących wysiłków do utwierdzenia pokoju i zawieszenia konfliktu. Rozwój misji ONZ sprawił, że rosnąca liczba operacji pokojowych zdaje się wpisywać do trzeciej kategorii, jako:

- szczególnie ważne i złożone operacje wojska, cywilnej policji i innego personelu cywilnego powołane do pomocy przy tworzeniu instytucji politycznych, działających przy rządzie, oraz nie rządowych organizacjach i grup lokalnych mieszkańców. Tworzone w celu by zarządzać, demobilizować byłych wojowników i scalać ich w społeczność, rozminowywać teren, organizować i kierować wyborami oraz zachęcać do podtrzymywania rozwoju.

Oddziały służące w operacjach pokojowych ONZ noszą lekką broń , zezwala się na użycie minimum sił do własnej obrony, jeśli uzbrojone osoby próbują przeszkadzać w wypełnianiu mandatowych zadań. Obserwatorzy i policja UN jest zwykle nieuzbrojona.

Struktura i personel wojskowy większości operacji pozostaje taki sam, jakkolwiek coraz częściej w misjach pokojowych biorą udział oficerowie cywilnej policji, wybrani eksperci i obserwatorzy, saperzy, obrońcy praw człowieka oraz specjaliści w kontaktach i sprawach cywilnych. Ich odpowiedzialność rozciąga się od ochrony i dostarczania pomocy humanitarnej do pomocy byłym przeciwnikom w utrzymywaniu zawiłych porozumień pokojowych; od asysty przy demobilizacji byłych bojowników i ich powrocie do normalnego życia, do nadzoru i kierowania

wyborami; od szkolenia policji cywilnej do monitorowania poszanowania praw człowieka i dochodzenia domniemanych naruszeń.

Polowy sztab agencji i biur ONZ, wśród których wymienić należy Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. uchodźców, Światowy Program Żywienia, fundacja Dzieci ONZ, oraz Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka często pracują ściśle z uczestnikami misji pokojowych. Wspólnie pomagają złagodzić cierpienia, zajmują się problemami uchodźców i wysiedleńców, wnoszą wkład w pojednanie i odbudowę. W wielu rejonach misji Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego lub inny wyższy urzędnik ONZ wyznaczany jest do podtrzymywania politycznego pędu ku pokojowi, by kierować pracą operacji pokojowych oraz by zarządzać ogólną koordynacją struktur ONZ działających w terenie.

Do czasu wojny w rejonie Zatoki Perskiej cechą charakterystyczną operacji pokojowych było wyrażenie zgody na ich przeprowadzenie przez państwa lub państwo na którego terytorium będzie realizowana dana operacja, jak również zgoda państw dostarczających kontyngenty i wsparcie logistyczne. ***Obecnie nadal obowiązuje zasada, iż siły pokojowe nie mogą pod żadnym pozorem być użyte jako forma ingerencji w wewnętrzne sprawy jakiegokolwiek państwa lub naruszać jego suwerenności.*** W razie wykorzystywania w toku operacji personelu wojskowego użycie przez niego broni jest ściśle ograniczone do samoobrony.

Operacje pokojowe mogą występować jako:

- obserwacja warunków po jednej lub po obu stronach granicy;
- ustalanie faktów i obserwacja przypadków rzekomej interwencji z zewnątrz w wewnętrzne sprawy państw;
- obserwacja i nadzorowanie linii wstrzymania ognia;
- misje mediacji i pojednania;
- misje, których zadaniem jest wyjaśnianie stanu faktycznego w drodze śledztwa i obserwacji;

- pomoc państwu w utrzymaniu prawa i porządku na wniosek tego państwa na terytorium znajdującym się pod jego jurysdykcją[8].

Siły porządkowe mogą ponadto wykonywać w toku operacji pokojowej następujące zadania:

- czasowe administrowanie, a nawet okupowanie jakiegoś terytorium;
- ochrona miejsc i urządzeń międzynarodowych;
- patrolowanie stref granicznych i linii wstrzymania ognia;
- nadzorowanie plebiscytów i zagwarantowanie wykonania postanowień rozejmowych;
- zabezpieczenie określonego statusu stref zdemilitaryzowanych, wolnych miast i stref neutralnych, oddanych pod kontrolę ONZ;
- wykonywanie innych zadań nie posiadających charakteru sankcji, zleconych mandatem organu, który je powołał, takich jak: zbieranie informacji, przeciwdziałanie handlowi bronią, zabezpieczenie funkcjonowania środków użyteczności publicznej, pośrednictwo w wymianie rannych i więźniów, pośrednictwo w przemieszczaniu ludności, rozminowywanie terenów[9].

Kontyngent wojskowy Sił Zbrojnych Narodów Zjednoczonych składa się z dowódcy i określonej liczby żołnierzy (oddziałów – pododdziałów) dostarczonych przez wybrane państwa członkowskie ONZ – na prośbę Sekretarza Zgromadzenia Ogólnego[10]. Siły zbrojne, pozostając w służbie swojego państwa. w czasie pełnienia misji pokojowej stają się personelem międzynarodowym pod władzą Narodów Zjednoczonych i podporządkowane są zaleceniom dowódcy – wyznaczonym przez Sekretarza ONZ. Natomiast Dowódca Kontyngentu Wojskowego może dla potrzeb swoich sił dodatkowo zatrudnić cywilny personel.

---

[8] Por.: Cz. Dęga, *Udział Wojska Polskiego...*, s. 59-68.; J. Kunikowski, *Dowódcze i wychowawcze przygotowanie w systemie obronnym RP*, Warszawa 1995, s. 50-58.

[9] L. Zapałowski, *Operacje Pokojowe ONZ*, Warszawa 1989, s. 39.

[10] Cz. Dęga, *Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych*, Warszawa 1993, s. 42-43.

Kontyngent cywilny, sprawujący funkcje administracyjne na rzecz sił wojskowych, jest wyznaczany prze Sekretarza Generalnego spośród grupy cywilnych funkcjonariuszy o kompetencjach politycznych, administracyjnych lub technicznych – zatrudnionych w Narodach Zjednoczonych. Personel ten powinien przestrzegać zasad i uregulowań Sekretariatu Narodów Zjednoczonych.

Tworzenie korpusu obserwatorów wojskowych było jedną z technik wypracowanych przez Radę Bezpieczeństwa i Zgromadzenie Ogólne, która znalazła zastosowanie przy rozwiązywaniu sporów i sytuacji środkami pokojowymi. Z reguły zadaniem ich była obserwacja i kontrola obiektów i sytuacji, prowadzenie badań, ofiarowywanie dobrych usług, pośrednictwo w prowadzeniu negocjacji oraz przekazywanie sprawozdań z tej działalności Sekretarzowi Generalnemu, który z kolei przekazywał je Radzie Bezpieczeństwa lub Zgromadzeniu Ogólnemu.

W początkowym okresie obserwatorzy wojskowi rekrutowani byli spośród państw reprezentowanych w komisjach powołanych w celu przeprowadzenia badań, negocjacji i obserwacji. Dopiero później ukształtowała się praktyka, że państwa członkowskie udostępniają obserwatorów wojskowych Organizacji na. wniosek Sekretarza Generalnego. Jednakże kompleksowy charakter konfliktów powstałych po 1989 r. wymagał zastosowania kompleksowych środków przeciwdziałania im. Tym samym konieczne stało się dostosowanie operacji utrzymania pokoju do nowych zadań. Spowodowało to powstanie nowego, wielofunkcyjnego typu operacji pokojowych, które objęły realizację następujących zadań:[11]

- **wojskowych:** obserwacja i nadzorowanie przestrzegania zawartych porozumień, nadzorowanie niszczenia broni, wycofania i rozbrojenia wojsk, ich demobilizacji, ochrona dostaw pomocy humanitarnej i personelu cywilnego biorącego udział w operacjach;
- **humanitarnych:** organizowanie i nadzorowanie repatriacji uchodźców, dostarczanie żywności, zapewnienie opieki medycznej, nadzór nad przestrzeganiem praw człowieka;

[11] Tamże, s. 143 i następne.

- **budowania pokoju:** pomoc w przywracaniu porządku publicznego, odbudowa struktur władz państwowych, wymiaru sprawiedliwości i policji, organizowanie wyborów i ich nadzorowanie, pomoc i udział w odbudowie infrastruktury, akcje rozminowywania itp.

Tak gwałtowne rozszerzenie zakresu zadań stało się główną przyczyną kryzysu operacji pokojowych *ONZ*. Na nowe zadania *Organizacja* odpowiedziała jedynie zwiększeniem potencjału niezbędnego do ich realizacji, co szybko okazało się środkiem niewystarczającym. Wzrost liczby personelu skomplikował kierowanie operacjami i ich logistycznym zabezpieczeniem. [12] Spowodował także trudności w pozyskiwaniu odpowiedniego personelu wojskowego i cywilnego. Automatycznie także wzrosły koszty ich utrzymania.

Charakter sytuacji polityczno-militarnej tamtego okresu wymagał również zmian w organizacji i prowadzeniu operacji, tymczasem do rozwiązywania nowych jakościowo problemów *ONZ* przystąpiła według starego lecz sprawdzonego scenariusza.

Składają się na niego trzy etapy działania w celu utrzymania pokoju[13]:

- **w etapie pierwszym** *ONZ* prowadzi stałe monitorowanie sytuacji i stara się, poprzez działania dyplomatyczne, zapobiec wybuchowi konfliktu;
- **w drugim etapie,** po niepowodzeniu działań z etapu pierwszego i wybuchu konfliktu, *Organizacja* podejmuje akcję dyplomatyczną w celu zakończenia działań zbrojnych (zwykle towarzyszą temu różnego rodzaju sankcje);
- **w etapie trzecim** następuje uruchomienie operacji utrzymania pokoju w celu nadzorowania przestrzegania przerwania ognia i realizacji zawartego porozumienia pokojowego.

Takie podejście okazało się nieskuteczne w nowych uwarunkowaniach. Wobec dużego zagrożenia eskalacją konfliktów *ONZ* nie mogła czekać, aż dyplomaci stworzą warunki do ustanowienia operacji utrzymania pokoju. Dlatego

---

[12] M. Kowalewski, *Kryzys i rozwój operacji pokojowych* [w:] „Sprawy Międzynarodowe" 1995, nr 1, s. 101-103.
[13] Tamże, s. 100.

też decyzje takie zapadały wcześniej. Uniemożliwiało to ich dokładne zaplanowanie, w wyniku czego dochodziło do ich przedłużania się, zmniejszenia ich skuteczności lub nawet niepowodzenia, a także ponoszenia zbędnych strat personelu zarówno wojskowego, jak i cywilnego.

Rola sił pokojowych w takiej operacji sprowadzona została do zasady ich obecności, a nie aktywności militarnej. Sama obecność tych sił i respekt dla *ONZ* wystarcza do utrzymania pokoju. Ograniczenie możliwości użycia broni tylko do przypadków samoobrony jest tylko jednym z mankamentów ich funkcjonowania. Do innych można zaliczyć doraźny charakter struktur sztabów i jednostek tworzonych na czas operacji, który sprawia, że nie są one zgrane. Oprócz różnego przygotowania merytorycznego oficerów sztabowych wywodzących się z różnych krajów, wpływ na to ma także zasada rotacji personelu wojskowego co 6-12 miesięcy. Różnorodność uzbrojenia i wyposażenia stwarza problemy z zaopatrzeniem. Konieczność tworzenia od podstaw drogiego zaplecza dla każdej operacji z osobna sprawia, że wymaga to ponoszenia dużych wydatków. Istotny jest też fakt wywierania wpływu na kontyngenty przez ich narodowe opcje polityczne. Kłóci się to z zasadą pozostawania tych sił poza wpływem interesów narodowych swoich krajów w czasie operacji[14].

Zdając sobie sprawę z tych niedoskonałości i zagrożeń jakie się z nimi wiążą, podjęto szereg działań mających na celu poprawę sytuacji. Czynnikiem temu sprzyjającym była wola polityczna stałych członków *Rady Bezpieczeństwa*, wykorzystania wszelkich możliwości wynikających z *Karty Narodów Zjednoczonych*. W czasie spotkania *Rady,* po raz pierwszy na szczeblu szefów państw i rządów, 31 stycznia 1992 r. w Nowym Jorku, potwierdzili oni swoje przywiązanie do zasad bezpieczeństwa zbiorowego *ONZ*. Zwrócili się także do *Sekretarza Generalnego* o przygotowanie i przedstawienie państwom członkowskim raportu w sprawie wzmocnienia i rozszerzenia możliwości

[14] Tamże, s. 110 i następne.

reagowania *ONZ* na konflikty w ramach uregulowań *Karty*[15].

W wykonaniu tej decyzji ówczesny *Sekretarz Generalny,* Boutros-Ghali, przedstawił 17 czerwca 1992 r. specjalny raport zatytułowany *„Program dla pokoju. Dyplomacja prewencyjna, tworzenie pokoju i utrzymanie pokoju"*. Nakreślił w nim szeroki program umocnienia zdolności *ONZ* do działania na rzecz utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego w nowej sytuacji międzynarodowej.

Jego zdaniem, niezależnie od sił przeznaczonych do stosowania środków przymusu, należy wzmocnić zdolności *ONZ* do podejmowania operacji utrzymania pokoju. Wskazał też na możliwości wynikające z rozdziału VIII *Karty*, dotyczące współpracy z organizacjami regionalnymi oraz zaproponował nowe zasady finansowania operacji.

Zdefiniował i scharakteryzował pojęcia ***dyplomacji prewencyjnej***[16] (ang. *preventive diplomacy*), ***tworzenia pokoju***[17] (ang. peace making) i ***utrzymania pokoju***[18] (ang. *peace keeping*), określając w nich rolę czynnika militarnego. Uznał także, że dla pełnego sukcesu operacji tworzenia i utrzymania pokoju niezbędne jest ***budowanie pokoju po konflikcie***[19] (ang. *post-conflict peace building*).

Wymuszanie pokoju zostało zdefiniowane jako działanie przy użyciu sił zbrojnych, w ramach mandatu operacji pokojowej z rozdziału VI *Karty*, dla

---

[15] A. Towpik, *Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych. Aspekty militarne*, [w:] *Stosunki międzynarodowe. Geneza. Struktura. Funkcjonowanie*. Pod red. Edwarda Haliżaka i Romana Kuźniara. Warszawa 1994, s. 239.

[16] **dyplomacja prewencyjna** – to działania mające zapobiegać powstawaniu sporów, przeciwdziałać przeradzaniu się ich w konflikty oraz ograniczać zasięg konfliktów, gdy powstaną. Do jej prowadzenia uznał za potrzebne: ***środki budowania zaufania***; ***ustalanie faktów***; ***wczesne ostrzeganie***; ***rozmieszczenie prewencyjne***.

[17] **tworzenie pokoju** – to działania mające doprowadzić do porozumienia stron konfliktu, głównie za pomocą środków pokojowych, które przewidziane są w rozdziale VI Karty. Działania te obejmują: ***działalność Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości***; ***poprawę przez pomoc***; ***sankcje i szczególne problemy gospodarcze***; ***użycie siły wojskowej*** (na podstawie rozdziału VII Karty); ***jednostki wymuszania pokoju***.

[18] **utrzymanie pokoju** – oznacza rozmieszczenie sił *ONZ* (zwykle personelu wojskowego i [albo] policyjnego, a także cywilnego) w rejonie konfliktu za zgodą wszystkich jego stron. Jest to technika, która poszerza możliwości zapobiegania konfliktom i tworzenia pokoju.

[19] **budowanie pokoju po konflikcie** - rozumiane jako wszelkie działania po konflikcie na rzecz utworzenia i wsparcia struktur zmierzających do umocnienia i utrwalenia osiągniętego pokoju w celu uniknięcia ponownego wybuchu konfliktu.

wymuszenia przyjętych wcześniej zobowiązań pokojowych[20]. Tak więc są to działania podejmowane w przypadku, gdy zostaje naruszone przerwanie ognia, nadzorowane przez siły pokojowe *ONZ* w ramach operacji utrzymania pokoju.

Zasadniczą różnicą między *wymuszaniem pokoju,* a *utrzymaniem pokoju* jest brak zgody na obecność sił pokojowych *ONZ* oraz brak konieczności przestrzegania zasad bezstronności. W ramach wymuszania pokoju siły te są uprawnione do użycia środków przymusu dla realizacji postawionego przed nimi celu. Działania takie różnią się jednak od klasycznej interwencji wojskowej. Powodem tego jest[21]:

- ograniczenie celi wojskowych do wymuszenia przerwania ognia i ochrony wybranych obiektów. Celem działania wielonarodowych sił nie jest fizyczne zniszczenie walczących stron, a jedynie wymuszanie na nich zaniechania walki i rozpoczęcia rozmów pomimo tego, że realizują go w formie klasycznych operacji wojskowych;
- dominacja celu politycznego, którym jest zmuszenie do rozmów stron konfliktu, a tym samym ograniczenie stosowania siły;
- prowadzenia negocjacji na różnych szczeblach dowodzenia.

W czasie spotkań ministerialnych w Oslo w dniu 4 czerwca 1992 r oraz w ramach Rady Północnoatlantyckiej w dniu 17 grudnia 1992 r, Rada zgodziła się na wspieranie, okazjonalne i zgodnie z własnymi procedurami, operacji pokojowych pod auspicjami zarówno ONZ jak i OBWE. Decyzja ta była podyktowana koniecznością działania Sojuszu w ramach prawa określanego Traktatem Waszyngtońskim, główne wyrażającym się w preambule do Artykułu 4 Traktatu: „Wszystkie Strony Traktatu będą się zawsze konsultowały, jeżeli w opinii którejś z nich, występuje zagrożenie integralności terytorialnej, politycznej niezależności lub bezpieczeństwa którejś ze Stron".

[20] Inne stanowisko w tej kwestii zajmują np. teoretycy amerykańscy, którzy rozumieją pod nim fizyczne wprowadzenie sił zbrojnych dla separacji walczących stron i wymuszenia przerwania ognia, które przedtem nie istniało E. Rokicki, op. cit., s. 65 n.

[21] E. Rokicki, *ONZ w systemie światowego bezpieczeństwa,* AON, Warszawa 1994, s. 31.

Od 1992 r. - kiedy NATO podjęło decyzję o wspieraniu operacji pokojowych prowadzonych przez ONZ lub OBWE - powiększył się zakres zadań militarnych Sojuszu, włączając w to zaangażowanie się we wspieranie ONZ lub OBWE. W języku politycznym określane ogólnie jako „Utrzymujące Pokój" *(Peacekeeping)*. W duchu zatwierdzonej terminologii NATO przyjęto termin Operacja Wspierania Pokoju (PSO) jako określający wszystkie rodzaje aktywności militarnej w procesie wspierania ONZ lub OBWE, włącznie z operacjami kierowanymi przez NATO lub z zaangażowaniem wydzielonych sił, środków i możliwości Sojuszu.

Operacja Wspierania Pokoju (PSO) to wielofunkcjonalne operacje prowadzone z poszanowaniem zasad bezstronności pod auspicjami i z mandatu Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) lub Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) z zaangażowaniem sił zbrojnych, dyplomatycznych i humanitarnych agencji w celu osiągnięcia długoterminowego politycznego porozumienia lub innych celów określonych mandatem. Operacje Wspierania Pokoju (PSO) obejmują takie działania jak:

- Utrzymanie Pokoju *(Peacekeeping - PK);*
- Wymuszanie Pokoju *(Peace Enforcement - PE);*
- Działania Prewencyjne *(Conflict Prevention* - CP);
- Tworzenie Pokoju *(Peacemaking* - PM);
- Budowanie Pokoju *(Peace Building* - PB);
- Operacje Humanitarne *(Humanitarian Operations — HO).*

UTRZYMANIE POKOJU

„Operacje Utrzymania Pokoju podejmowane są z reguły zgodnie z literą Rozdziału VI Karty NZ, prowadzone są po osiągnięciu zgody przez wszystkie Strony konfliktu a jej celem jest monitorowanie oraz umożliwienie wprowadzenie w życie porozumienia pokojowego".

Tak jak w przypadku Operacji Wsparcia Pokoju, mogą one składać się innych elementów składowych, w szczególności obejmować pomoc humanitarną.

a. Misja Obserwacyjna

Misja obserwacyjna jest najbardziej podstawową operacją utrzymania pokoju, a jej zasadniczym celem jest prowadzenie obserwacji i składanie meldunków. Rozmiar tej operacji może zawierać się poczynając tylko od kilku osób do kilku setek, pełnionej zazwyczaj przez nieuzbrojonych obserwatorów ONZ. Obserwatorzy w większości przypadków angażowani są jako integralna część operacji PSO prowadzonej przez ONZ, zwana jako „operacja niebieskich beretów". Istnieje małe prawdopodobieństwo aby takie zadanie zostało postawione przez Siłami NATO Wpierającymi Pokój. Jest praktycznie niemożliwe, żeby NATO zgodziło się na mandat, gdzie działają nieuzbrojone siły zbrojne.

Możliwe zadania to:

- obserwacja przestrzegania porozumienia o przerwaniu ognia i linii demarkacyjnej (zgodnie z porozumieniem stron);
- potwierdzanie wycofywania się wojsk z rejonu konfliktu;
- monitorowanie w potencjalnym rejonie konfliktu czynników wskazujących na wzrost napięcia czy przygotowań do konfliktu;
- praca w powiązaniu lub przy wsparciu Poza Rządowych Organizacji (NGO) na rzecz monitorowania przestrzegania praw człowieka, organizacji wyborczych oraz ich nadzór;
- inspekcjonowanie terenów oraz ułatwianie przestrzegania warunków porozumień pomiędzy stronami konfliktu.

b. Misja rozdzielenia.

Celem misji rozdzielenia jest odseparowanie walczących wojsk na podstawie tymczasowego lub bardziej formalnego porozumienia o przerwaniu ognia. Zadanie to wymaga rozmieszczenia bezstronnych wojsk rozdzielających pomiędzy bezpośrednio zwaśnione strony.

Przykładowe zadania dla Sił Rozdzielających:

- utworzenie punktów i miejsc obserwacyjnych;
- utworzenie kontroli i nadzoru nad głównymi drogami oraz kluczowymi elementami terenowymi w celu ochrony każdej ze stron przed przenikaniem oraz odwetem;

- oznaczenie oraz permanentna kontrola linii demarkacyjnych, żeby ograniczyć możliwości nieporozumień i naruszeń porozumień;
- otwarcie dróg dla pomocy humanitarnej;
- eskortowanie konwojów z pomocą humanitarną;
- utworzenie Połączonych Komisji Wojskowych z uprawnieniami legitymizowania biorących w rozmowach stron do określania warunków powrotu do normalizacji i rozwiązywania problemów na możliwie najniższym szczeblu;
- monitorowanie porozumienia o przerwaniu ognia;
- tworzenie stref buforowych oraz inicjowanie demilitaryzacji.

c. Pomoc Przejściowa *(Transition Assistance)*

Na Operacje Pomocy Przejściowej składają się głównie zadania militarne, których celem jest osiągniecie porozumienia o przerwaniu ognia, poprzedzone są one w głównej mierze w cywilnym wymiarze Misją Budowania Pokoju. Idealnie, jeżeli misja ta prowadzona jest formie Rozmów Pokojowych, które są fazie negocjacji, a jednocześnie jeden z elementów jest wprowadzany w życie. Celem tej operacji jest ochrona życia publicznego w przejściowych warunkach pomiędzy zakończeniem konfliktu a warunkami pokojowymi. Siły NATO Wpierające Pokój zabezpieczają ten proces poprzez odbudowę warunków, w którym ludność może wrócić do normalnego życia.

Przykładowe rodzaje zadań w przypadku wypełniania misji pomocy przejściowej mogą dotyczyć:

- nadzoru wycofywania, zmiany lokalizacji, demobilizacji oraz rozbrojenia militarnych oraz para militarnych sił zbrojnych stron konfliktu;
- lokalizowania oraz konfiskowanie broni, środków bojowych;
- nadzorowania lub udzielanie pomocy w lokalizowaniu, identyfikowaniu pól minowych oraz podejmowanie w razie potrzeby operacji rozminowania;
- udzielania pomocy, której celem jest przywrócenie na obszarze operacji sprawnego działania administracji cywilnej;

- wprowadzenia tymczasowych władz umacniających praworządność lub wpieranie działań policji;
- nadzorowania warunków przerwania ognia oraz przebiegu linii demarkacyjnych;
- koordynowania oraz ochrony pomocy humanitarnej włącznie z odtwarzaniem lokalnej infrastruktury;
- udzielania wszelkiej niezbędnej pomocy uchodźcom oraz osobom wysiedlonym.

d. Kontrola Uzbrojenia

Kontrola Uzbrojenia jest kluczowym narzędziem do osiągnięcia lub doprowadzenia do stabilizacji w regionie oraz jest istotnym elementem budowy zaufania. Jako takie, może być elementem, który może decydować o osiągnięciu sukcesu w całym spektrum aktywności w ramach operacji wspierania pokoju. Może sięgać szerokiego spektrum - poczynając na samym początku od inspekcjonowania, weryfikowania oraz szkolenia do prewencyjnego rozmieszczenia sił, wymuszania, demobilizacji, magazynowania oraz niszczenia systemów uzbrojenia..

WYMUSZANIE POKOJU

„Operacje Wymuszania Pokoju podejmowane są zgodnie literą Rozdziału VII Karty NZ. Z zasady mają one charakter wymuszenia, prowadzone są w sytuacji, kiedy strony konfliktu nie osiągnęły porozumienia lub może być ono niestabilne. Celem operacji jest ustanowienie lub przywrócenie pokoju lub wymuszenie stanu określonego mandatem".

NATO posiada unikalne możliwości do rozmieszczania, kierowania, dowodzenia oraz nadzorowania operacji skierowanej na wymuszanie pokoju przeciwko odpowiedzialnym za naruszenie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego lub sprawców aktów agresji. Będą to prawdopodobne zadania stawiane przed siłami NATO w procesie wspierania ONZ.

W procesie osiągania celów zarówno militarnych jak i wojskowych misji musi istnieć niezwykle bliskie współdziałanie. Zasady Postępowania (ROE – Rules of Engagement) muszą być ściśle kontrolowane, gdzie aby zminimalizować powstanie ewentualnych szkód należy położyć nacisk na używanie minimum

niezbędnej siły, proporcjonalnej do zakładanych efektów,. Należy przy tym podkreślić, że przed Operacją Wymuszania Pokoju (PEO) nie stawia się zadania pokonania oraz zniszczenia przeciwnika, ale raczej wymuszanie i przymuszanie którejś lub wszystkich stron konfliktu do postępowania zgodnego z przyjętymi zasadami. Przygotowanie adekwatnych do wykonania mandatowych zadań sił i środków należy traktować priorytetowo.

Siły Wspierania Pokoju coraz częściej angażowane są w sytuacjach, gdzie w wyniku upadku lub w związku z zachwianiem funkcji państwa dochodzi do szerokiego łamania praw człowieka, ludobójstwa oraz czystek etnicznych. W takich warunkach postawa wymuszania pokoju jest niezbędnym czynnikiem zahamowania powyższych naruszeń oraz kreowania warunków, w których cywilne agencje będą zdolne do przełamania przyczyn konfliktu, pozwoli to na proces odbudowy pokoju.

DZIAŁANIA PREWENCYJNE

„Działania podjęte w celu zapobieżeniu konfliktom są prowadzone zgodnie z literą Rozdziału VI Karty NZ. Obejmują swoim zakresem działania począwszy od inicjatyw dyplomatycznych kończąc na prewencyjnym rozmieszczeniu wojsk z zadaniem nie dopuszczenia do eskalacji sporu w kierunku konfliktu zbrojnego lub jego rozprzestrzenienia. W zakres Działań Prewencyjnych wchodzą poszukiwanie rozwiązań, konsultacje, działania ostrzegawcze, inspekcje oraz monitoring".

Działania Prewencyjne nigdy nie dają pełnej gwarancji sukcesu. Użycie środków militarnych musi skupić się na wsparciu działań dyplomatycznych, politycznych, których celem jest znalezienie właściwego rozwiązanie sporu. Specyfika działań militarnych zawiera:

a) Prewencyjne rozmieszczanie wojsk

Prewencyjne rozmieszczenie wojsk w ramach Działań Prewencyjnych jest rozmieszczeniem sił charakteryzujących się zdolnościami odstraszającymi przed wybuchem. Służby Informacji Publicznej Sojuszu zapewniają odpowiedni klimat prezentujący właściwe zamiary NATO.

Doświadczenie wynikające z zarządzania najgroźniejszymi kryzysami wskazują, że Sojusz może wysłać właściwe sygnały udowadniając w ten sposób, że

jego rozwiązanie polega w wyrażeniu zgody na rozmieszczenie sił wielonarodowych. Może to przybrać następujące formy: prowadzenie ćwiczeń oraz przeloty nad pozycjami; wysłanie i zakotwiczenie w pobliżu rejonu konfliktu okrętów marynarki wojennej lub „wyprowadzenie" sił desantowych poprzez rozmieszczenie sił lotniczych czy lądowych w regionie dogodnym do desantu lub przemieszczenie sił w rejonie konfliktu. Siły Natychmiastowego Reagowania oraz Szybkiego Reagowania NATO są szczególnie przygotowane do podjęcia się takich zadań. Wybór odpowiedniego rodzaju sił jest uzależniony od takich wskaźników jak limit czasowy oraz stan gotowości bojowej, tło oraz natura kryzysu oraz poziom zaangażowania się Sojuszu w danym momencie. Decyzje podejmuje w tej sprawie Rada Północnoatlantycka.

Wyraźny mandat odpowiedzialnej organizacji międzynarodowej oraz zgoda państwa gospodarza jest niezbędnym elementem do podjęcia decyzji o przeprowadzeniu misji. Rozmieszczone siły będą miały zadania podobne do sił rozdzielających z zadaniem zaznaczenia swojej obecności, patrolowania oraz prowadzenia rutynowego szkolenia. Bardzo ważnym elementem jest otrzymanie wysokiego poziomu zaufania oraz bycia widocznym, którego celem jest odstraszenie, a nie bezpośrednie zastraszenie potencjalnych agresorów.

b) Wczesne ostrzeganie

Wczesne sygnały o potencjalnym konflikcie w ramach obszaru zainteresowania NATO będą prawdopodobnie pochodziły z rutynowych działań monitoringowych prowadzonych przez państwa członkowskie Sojuszu. Im wcześniej państwa i organizacje zdają sobie sprawę o wiszącym w powietrzu kryzysie, tym wcześniej mogą podjąć odpowiednie polityczne czy militarne działanie w celu zapobieżenia wybuchowi lub eskalacji wrogości. Dodatkowo, wczesne rozpoznanie problemu pozostawia wiele czasu na wypracowanie wielu wariantów działania i daje szansę na zorganizowane przeciwdziałanie.

c) Nadzór

NATO może swoimi dostępnymi środkami monitorować sytuację z powietrza, lądu i morza. Jawne używanie tych środków nadzoru może działać odstraszająco. Ważnym elementem jest położenie nacisku na bezstronność takiego nadzoru.

d) Sankcje i embarga

Rada Bezpieczeństwa ONZ może podjąć próbę wywarcia nacisku na strony konfliktu celem obniżenie wrogości poprzez zainicjowanie odpowiednich ekonomicznych lub gospodarczych sankcji, a w razie potrzeby nałożenie embarga. Siły i środki powietrzne i morskie NATO są zdolne i wyszkolone do przeprowadzenia lub udzielenia wsparcia w przeprowadzeniu takich operacji. Wojska lądowe mogą być wykorzystane np. do nadzorowania granic.

e) Pozabojowe Operacie Ewakuacyjne

Pozabojowe Operacje Ewakuacyjne (NEO) są operacjami typu militarnego prowadzone w celu zapewnienie bezpiecznej ewakuacji osób cywilnych z zagranicy. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że operacja ta przeprowadzana będzie w pogarszającym się środowisku bezpieczeństwa w czasie intensywnej aktywności dyplomatycznej, której celem będą działania prewencyjne w miejscu konfliktu. Pozabojowe Operacje Ewakuacyjne wymagają szybkich decyzji politycznych oraz natychmiastowego ich wykonania, dlatego, prawdopodobnie prowadzone będą jednostronnie lub z ograniczonym współdziałaniem zainteresowanych państw. Środowisko operacyjne może być lub nie być przychylne. Poza swoimi głównymi celami, Pozabojowe Operacje Ewakuacyjne jako narzędzie zarządzania kryzysowego wskazuje zarówno na międzynarodową zgodę jak i ograniczoną demonstrację siły.

TWORZENIE POKOJU

„Tworzenie pokoju obejmuje działania dyplomatyczne prowadzone po wybuchu konfliktu w celu doprowadzenie do przerwania ognia lub zawarcia tymczasowego porozumienia pokojowego. Składają się na nie zabezpieczenie w poprawne usługi, mediacje, pojednanie oraz takie działania jak presja dyplomatyczna, izolacja, sankcje".

Tworzenie pokoju zasadniczo wiąże się z zastosowaniem środków dyplomatycznych; jakkolwiek, militarne wsparcie operacji tworzenia pokoju jest możliwe zarówno w sposób pośredni np. wzmocnienie sztabu, procesu planowania jak i bezpośrednie zaangażowanie wojskowych sił i środków. Mogą się w tym zawierać Działania Prewencyjne takie jak nadzór, a nawet Wymuszanie Pokoju w przypadku wprowadzenia w życie sankcji.

Proces planowania i wykonania tego typu misji jest taki sam jak dla innych elementów składowych Operacji Wspierania Pokoju. Dowódcy oraz osoby odpowiedzialne za proces planistyczny muszą pamiętać aby być w jednym obozie z politycznymi oraz dyplomatycznymi inicjatywami i prowadzonymi negocjacjami aby przewidywać potencjalne zadania lub ich zmiany.

BUDOWANIE POKOJU

„Budowanie Pokoju obejmuje działania •wspierające zastosowanych politycznych, ekonomicznych, socjalnych oraz militarnych środków oraz struktur w celu umocnienia politycznego porozumienia aby wyeliminować przyczyny konfliktu. Składa się na to mechanizm identyfikacji oraz wspierania struktur, które mają na celu budowanie pokoju, popierania pewności, zamożności oraz wspieranie reform ekonomicznych".

W wyniku trwającego konfliktu istnieje duże prawdopodobieństwo, że infrastruktura państwa gospodarza ulegnie znacznym zniszczeniom, a cywilne i polityczne instytucje będą nieobecne lub niezdolne do efektywnego działania. Ta sytuacja może ulegać pogorszeniu ponieważ jedna lub więcej ze stron konfliktu będą w opozycji do końcowego porozumienia lub z powodu zastrzeżeń do roli jaką powinny pełnić Siły Wspierające Pokój (PSF). Działanie podejmowane w kierunku budowania pokoju mają na celu udzielenie pomocy w scementowaniu kruchego pokoju oraz współuczestniczenie w budowaniu długotrwałej stabilizacji. Militarne zaangażowanie głównie będzie się skupiało na zapewnieniu stabilizacji i ochronie środowiska naturalnego. Innym wkładem wojska w Budowanie Pokoju może być kształcenie, szkolenie lokalnych sił zbrojnych, dla przykładu kursy w dziedzinie kontroli uzbrojenia.

Na pomoc udzielaną przez wojsko władzom cywilnym składają się wszystkie te działania militarne, które zapieniają tymczasowe wsparcie krajowym władzom cywilnym i zgodne są z obowiązującym prawem, a podejmowane są w sytuacjach wyjątkowych lub krytycznych w celu odciążenia władz lokalnych. Operacje usuwania skutków katastrof leżą normalnie w gestii odpowiedzialności kraju, którego ona dotknęła. Udzielanie pomocy uchodźcom i osobom wysiedlonym ma na celu zapewnienie podstawowych środków do życia osobom tymczasowo pozbawionych

dachu nad głową. Siły militarne mogą angażować się w ten rodzaj działania w ramach swoich możliwości.

OPERACJE HUMANITARNE

„Operacje humanitarne są prowadzone w celu ulżenia cierpieniom ludzkim. Operacje humanitarne mogą poprzedzać lub towarzyszyć działaniom humanitarnym podjętym przez wyspecjalizowane organizacje cywilne".

Przez pojęcie pomoc humanitarna rozumie się dystrybucję podstawowych środków do życia (żywność, schronienie, opieka medyczna) wśród ludzi będących w zagrożeniu. Na żądanie, środki i siły NATO mogą mieć znaczący wkład w niesioną pomoc w stosunku do konkretnych narodowych lokalnych władz cywilnych, wojskowych lub międzynarodowych agencji. Na taką pomoc składać się może kilka jednostek jako element przejściowy misji humanitarnej, które aby sprostać szczególnym potrzebom powinny charakteryzować się specyficznym przeznaczeniem, takie jak medyczna lub inżynieryjna..

W zależności od mandatu, wsparcie to powinno zawierać pomoc w dziedzinie planowania, promocję udzielających pomoc agencji, jak i zarówno budowanie i utrzymywanie dróg zaopatrzenia. W ekstremalnych warunkach aby utrzymać jej rytmiczność Siły Wspierające Pokój będą musiały wziąć bezpośrednią odpowiedzialność za dostarczanie pomocy. Jeżeli jest to tylko możliwe należy takich działań unikać a każdy przypadek jest zależny od wydolności środków i sił zgromadzonych dla celów misji i woli zrobienia więcej niż ochrona własna i litera prawa określona Zasadami Postępowania (ROE).

Ochrona praw człowieka jest zasadniczym zadaniem Operacji Humanitarnych. Prewencja oraz przerwanie łamania praw człowieka jest zadaniem Operacji Wymuszania Pokoju.

Wielofunkcyjna natura Operacji Wspierania Pokoju zawiera w sobie zarówno elementy tradycyjnych zadań, które stawiane są wojskom w procesie prowadzenia operacji utrzymywania pokoju jak i nowe, do których należą[22]:

---

[22] Por. Gągor F. Paszkowski K., *Międzynarodowe operacje pokojowe oraz ich miejsce we współczesnej doktrynie RP*, MON, Warszawa 1998.

- kontrola i weryfikacja przestrzegania porozumień pokojowych, przerwania ognia oraz rozejmu;
- udzielanie pomocy w procesie wypełniania zawartych porozumień pokojowych;
- zaangażowanie w Działanie Prewencyjne poprzez rozmieszczenie sił prewencyjnych;
- gwarantowanie lub wprowadzenie zakazu, swobody przemieszczania (FOM);
- prowadzenie, nadzór lub wspieranie operacji rozminowania i niszczenie niewybuchów;
- prowadzenie operacji demilitaryzacji lub demobilizacji włączając w to również wojskowy personel zagraniczny;
- wspieranie operacji humanitarnych oraz udzielania pomocy ludności cywilnej z uchodźcami włącznie;
- wpieranie operacji przywracania przestrzegania praw człowieka;
- udzielanie pomocy w procesie planowania i monitorowania wyborów;
- wspieranie operacji przywracania porządku prawnego i przestrzegania prawa;
- udzielanie pomocy w procesie koordynacji działań wpierających przywrócenie ładu gospodarczego.

Zasadniczym zadaniem Operacji Wspierania Pokoju jest osiąganie dobrze zdefiniowanych celów określone mandatem. Mogą być one jednak limitowane przeszkodami naturalnymi lub mogą to być również zadania kompleksowe.

2.3. Zasady doboru

Złożony charakter zadań jakie realizują obecnie kontyngenty wojskowe w misjach pokojowych ONZ i operacjach wspierania pokoju NATO, narzucają konieczność stworzenia odpowiedniego systemu doboru żołnierzy zawodowych, służby zasadniczej i pracowników cywilnych do tego typu operacji oraz ciągłej jego weryfikacji. Do niedawna Polska uczestniczyła tylko w misjach pokojowych ONZ, jednak od pewnego czasu nasi żołnierze uczestniczą w operacjach pokojowych

NATO, które są zdecydowanie bardziej niebezpieczne i wymagają wyższego stopnia profesjonalizmu[23].

Dobór personelu, by był on zdolny do realizacji postawionych zadań, a jednocześnie godnie reprezentował Siły Zbrojne RP jest procesem bardzo złożonym. Personel ten powinien być dobrany pod względem fachowości, odpowiednich predyspozycji psychofizycznych jak i odpowiedniego stanu zdrowia. Oczywiście sposób doboru uzależniony będzie również od tego jaki przyjęty zostanie model organizacji kontyngentu, czy będzie to jednostka etatowa, czy organizowana doraźnie. Jeśli będzie to jednostka etatowa to powinna być taka, aby w trakcie formowania lub restrukturyzacji uwzględniała fakt, iż może realizować w przyszłości zadania w operacjach wspierania pokoju. Fakt taki powoduje, że właśnie w trakcie jej tworzenia należy właściwie dobierać personel, który spełniał będzie odpowiednie wymagania.

Stało się tak między innymi z 18 bbdsz, który restrukturyzowany w 1997 roku uwzględnił czynniki zewnętrzne pozwalające – w późniejszym czasie – uczestniczyć tej jednostce w międzynarodowych operacjach pokojowych. Nie do końca spełniono oczywiście wszystkie wymagania dotyczące struktury organizacyjnej i wyposażenia tej jednostki, ale w aspekcie doboru personelu uzyskano zadawalający wynik. Składa się na to wysoki, bo blisko 40% współczynnik uzawodowienia, opanowanie języka obcego, prawie wszyscy oficerowie sztabu posługiwali się językiem angielskim. Wszyscy żołnierze służby zasadniczej wyrazili zgodę na ewentualną służbę poza granicami kraju. Jednakże przed samym wyjazdem do Kosowa w 1999 roku jednostka musiała być uzupełniona pewnymi specjalistami, których do tej pory nie było w etacie (oficerowie WSI, personel żandarmerii wojskowej, celowniczowie broni pokładowej i kierowcy transporterów opancerzonych). Kluczowy personel jednak był na etatach blisko od dwóch lat, spełniał odpowiednie wymogi i był wyszkolony do realizacji zadań o charakterze pokojowym.

[23] Por.: J. Kempa, *Żołnierz w misji*, dyskusja redakcyjna, „Wojsko i wychowanie" nr 1, 2002.

Istotną sprawą był fakt, że jednostka miała początek realizacji tego typu zadań, wchodząc w latach 1997-1999 w skład odwodu strategicznego Dowódcy Sił Stabilizujących (SFOR) w Bośni i Hercegowinie. Swoistym sprawdzianem umiejętności prowadzenia operacji wspierania pokoju był udział w 1998 roku w ćwiczeniu Dynamic Response na Bałkanach. Pozwoliło to na wyciągnięcie odpowiednich wniosków oraz dokonanie pewnych zmian w obsadzie etatowej. Bardzo ważny był też fakt, że do batalionu trafiali w ramach poboru żołnierze o odpowiednich predyspozycjach, którzy wyrażali zgodę na ewentualny udział w misji pokojowej. Ponadto istotne było także, że żołnierze trafiali do jednostki nie bezpośrednio z poboru lecz po odbyciu odpowiedniego szkolenia z czteromiesięcznym stażem służby. Był więc już całkiem nieźle przygotowany do realizacji różnych zadań w tym i takich z jakimi można spotkać się w misji.

Po otrzymaniu rozkazu do wyjazdu do Kososwa – dzięki zachowaniu spoistości wewnętrznej – zachowana została ciągłość dowodzenia oraz integracja poszczególnych szczebli organizacyjnych. Utrzymano istniejącą strukturę batalionu z małymi zmianami[24] co umożliwiło utrzymanie dotychczasowych stosunków wewnętrznych (służbowych i koleżeńskich). Dzięki temu dowódcy poszczególnych szczebli mieli dobre rozpoznanie co do możliwości swoich podwładnych. Powyższe czynniki jak również fakt, że nie zmieniło się wyposażenie i sprzęt w batalionie pozwoliło to na zachowanie dotychczasowego poziomu gotowości bojowej.

Z uwagi na fakt, że jednostka ta nie była w pełni uzawodowiona i następowała dość częsta rotacja żołnierzy służby zasadniczej, należało zweryfikować niektóre kwestie podmiotowe. I tak w trakcie operacji dowództwo batalionu musiało odesłać kilku żołnierzy do kraju z powodu nie spełniania przez nich określonych wymogów merytorycznych i moralnych. Przeprowadzenie przeze mnie ankiety osobowej oraz wyciągnięcie odpowiednich wniosków i przekazanie ich osobom odpowiedzialnym za dobór żołnierzy wpłynęło w istotny sposób

[24] Na zmiany składało się wprowadzenie transporterów opancerzonych zamiast samochodów terenowych, co z zasady nie zmieniło struktury organizacyjnej kompani, wiązało się to jedynie z faktem przyjęcia sprzętu do pododdziału wraz z odpowiednio wyszkolonymi kierowcami i celowniczymi.

wpłynąć na selekcję i formowanie nowych jednostek przeznaczonych do operacji pokojowych.

Sytuacja doraźnego formowania jednostki do udziału w misji pokojowej[25] umożliwia szerszy wybór żołnierzy i kadry pod względem szczegółowej specjalizacji i odpowiednich predyspozycji. Jednakże mankamentem scentralizowanego doboru personelu oraz fakt krótkiego okresu wspólnego szkolenia kontyngentu jako całości, jest często brak odpowiedniego zgrania oddziału. Braki te eliminowane muszą być dopiero w trakcie trwania operacji pokojowej.

Ważnym wydaje się również fakt, iż kadra i żołnierze pododdziałów tworzonych doraźnie po zakończeniu misji rozjeżdżają się do swoich miejsc pracy. Sprawia to, że w praktyce wszelkie wykroczenia, jakie miały miejsce w trakcie służby za granicą odchodzą w niepamięć i nie mają często przełożenia na opiniowanie okresowe w kraju. Daje to asumpt do pewnej swobody w zachowaniu podczas misji. Zdecydowanie inaczej przedstawia się sprawa w przypadku jednostek zwartych, gdzie kadra i żołnierze służyli ze sobą przed wyjazdem za granicę, razem wykonują zadania mandatowe i, co jest najważniejsze, po powrocie trafiają do tej samej jednostki. Taki wyjazd jest więc dla nich czymś w rodzaju dłuższego poligonu. Stąd w przypadku kadry i żołnierzy nadterminowych wszelkie uchybienia dyscyplinarne, jakie tam mają miejsce, wpływają w sposób bezpośredni na ich dalszą karierę wojskową[26].

Procedury naboru żołnierzy zawodowych do służby w operacjach pokojowych w jednostkach doraźnie tworzonych określone zostały w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 marca 1992 r. i na mocy tego rozporządzenia formułowane są decyzje Ministra Obrony Narodowej i Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego uszczegóławiające procedury prowadzenia naboru i selekcji kadr na stanowiska w kontyngentach. Odpowiednie organy kadrowe

[25] Obecnie tak formowany jest kontyngent do operacji wspierania pokoju w Bośni i Hercegowinie.
[26] Wypowiedź płk. Marka Olbrychta w "Wojsko i wychowanie" 2002, nr 1.

prowadzą ciągły dobór kadry w ramach rotacji oraz na nowe stanowiska wynikające ze zmiany charakteru zadań mandatowych.

Podstawą do skierowania zainteresowanego żołnierza zawodowego do operacji pokojowej jest jego wniosek, który w zależności od misji trafia do Oddziału Personalnego Dowództwa Wojsk Lądowych, a następnie do komórki organizacyjnej zajmującej się kompletowaniem danego kontyngentu wojskowego. Misjami KFOR (Kosowo), SFOR (Bośnia i Hercegowina) zajmuje się 2 KZ, polskiego kontyngentu UNIFIL w Libanie Pomorski Okręg Wojskowy, zaś UNDOF w Syrii 1 KZ. Wyjątek stanowi misja w Afganistanie i Iraku nadzorowana bezpośrednio przez Sztab Generalny WP.

Kierujący wnioski kandydaci przechodzą weryfikację co do przydatności z uwzględnieniem posiadanych kwalifikacji zawodowych (nabyte uprawnienia, przebyte kursy, specjalności wojskowe, szkolenia oraz doświadczenia wyniosłe z kolejno zajmowanych stanowisk służbowych). Po wstępnej weryfikacji kandydat trafia przed komisję kwalifikacyjną powołaną z upoważnienia Ministra Obrony Narodowej przez Dowódcę Wojsk Lądowych.[27] W skład tej komisji wchodzą przedstawiciele:

- DWLąd;
- komórek organizacyjnych odpowiadających za organizację kontyngentu;
- departamentu Kadr i Szkolnictwa Wojskowego;
- departamentu Współpracy Międzynarodowej,
- Zakładu Budżetowego Wojskowych Misji Pokojowych;
- Wojskowych Służb Informacyjnych;
- Zarządów Generalnych P-1 i P-3 SG WP.

Decyzje dotyczące obsady personalnej stanowisk kierowniczych w kontyngentach, sztabach wielonarodowych oraz obsady stanowisk w misjach obserwacyjnych podejmuje Sekretarz Stanu w MON. Nadzór nad całym procesem doboru personelu do misji sprawuje, w imieniu Ministra Obrony Narodowej, dyrektor Departamentu Kadr i Szkolnictwa Wojskowego.

---

[27] W. Sikora, *Jeśli chcesz wyjechać na misję*, „Wojska Lądowe" 2002, nr 8.

Po etapie selekcji, kandydaci otrzymują skierowanie na badania do właściwych wojskowych komisji lekarskich z uwzględnieniem:

- kraju lub regionu do którego ma nastąpić delegowanie;
- przewidywanego okresu pobytu w tym kraju;
- określenie ewentualnej funkcji, którą żołnierz (osoba cywilna) ma spełniać za granicą.

Zakwalifikowane osoby kierowane być muszą i są na kilkutygodniowe specjalistyczne szkolenie przygotowawcze i zgrywające do Wojskowego Centrum Szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych w Kielcach. Dodajmy, że przyszłym uczestnikom misji stawiane są następujące wymagania:

- wiek do 50 lat;
- wysoki poziom wiedzy ogólnej, ogólnotechnicznej i specjalistycznej oraz umiejętności łączenia jej z doświadczeniem fachowym;
- wysoki poziom zdyscyplinowania;
- posiadanie szczególnych cech osobowości, takich jak: odwaga, poczucie odpowiedzialności, bystrość orientacji, samodzielność i inicjatywa, wymagalność, lojalność wykonawcza, kultura osobista, należyta prezentacja i wygląd zewnętrzny (dotyczy szczególnie przedstawicieli wojska), opanowanie, skromność[28];
- niekaralność sądowa za przestępstwa umyślne;
- odporność na działanie w trudnych warunkach;
- brak wszelkich nałogów;
- dobry stan zdrowia, potwierdzony opinią lekarza (ostateczne orzeczenie wydaje specjalna komisja lekarska, uwzględniająca służbę w odmiennych warunkach klimatycznych);
- znajomość języka angielskiego (na stanowiskach gdzie, ze względu na specyfikę wykonywanych zadań, jest ona niezbędna);
- nieposiadanie rodziny w kraju gdzie stacjonuje kontyngent.

Ponadto w przypadku kadry zawodowej:

[28] Cechy te najczęściej podają ankietowani.

- co najmniej dwuletni okres pełnienia zawodowej służby wojskowej;
- pozytywne opinie służbowe oraz wyróżniające oceny z przeglądów kadrowych.

W przypadku żołnierzy służby zasadniczej:

- odbycie nie więcej niż 9 miesięcy służby wojskowej i nie mniej niż 3 miesiące.

W przypadku pracowników cywilnych:

- posiadanie przeszkolenia wojskowego lub odbytej w przeszłości zasadniczej służby wojskowej (nie dotyczy kobiet).

Oprócz stawianych wymagań ważne jest to aby dobór i selekcja do oddziałów uczestniczących w misjach pokojowych była dokładnie przeprowadzona i poprzedzona badaniami psychologicznymi.

Miniony okres uczestnictwa naszych sił zbrojnych w działaniach na rzecz utrzymania pokoju światowego pozwolił na zebranie dużej ilości doświadczeń w przygotowaniu żołnierzy i jednostek do udziału w tego typu operacjach.

Obecnie system przygotowania jest oparty na zasadzie wydzielania do operacji pokojowych specjalnie organizowanych jednostek lub jednostek etatowych. Początkowo Polskie Kontyngenty Wojskowe organizowane były i szkolone przez poszczególne okręgi wojskowe. Przygotowanie kolejnych zmian trwało około czterech miesięcy. Zmiana systemu szkolenia nastąpiła po utworzeniu Wojskowego Centrum Szkolenia dla Potrzeb Sił Pokojowych (WCS) w Kielcach. Powstałe w 1989 r. WCS prowadziło w latach 1990 – 1992 (na 2,5 miesięcznych kursach) szkolenie przygotowujące kolejne zmiany PKW w UNDOF. System zmodyfikowano po 1992 r., kiedy możliwości ośrodka okazały się niewystarczające dla wyszkolenia zmian kontyngentów wydzielanych do operacji UNDOF, UNPROFOR i UNTAC. Wprowadzono wówczas system szkolenia kursowego (4 do 6 tygodni) w poszczególnych specjalnościach, dla potrzeb konkretnych kontyngentów. Od roku 2000 szkolenie to oparte jest na specjalnie przygotowanym programie szkolenia.

W 1996 r. Polska zgodnie ze światowymi tendencjami wysłała po raz pierwszy kontyngent złożony z organicznego batalionu, o nieznacznie zmienionym

składzie, uzupełniony specjalistami i sprzętem niezbędnym do działania w rejonie operacji. 16 batalion powietrzno-desantowo, bo o nim mowa, do operacji IFOR (Implementation Forces) w Bośni i Hercegowinie przygotowywany był przy wykorzystaniu garnizonowej bazy szkoleniowej oraz bazy poligonowej w Nowej Dębie. Podobnie działo się z przygotowaniem 18 bbdsz do misji w Kosowie.

Obecnie zmiany do wszystkich kontyngentów w operacjach pokojowych ONZ i NATO przygotowywane są w ośrodku w Kielcach. W aspekcie prowadzonych badań potwierdzić należy słuszność wyboru takiego wariantu przygotowywania jednostek i żołnierzy do uczestnictwa w misjach. Oczywiście jesli mowa jest o jednostkach zwartych to proces tego przygotowania musi rozpocząć się wcześniej jeszcze w macierzystych garnizonach.

Dzięki aktywnemu uczestnictwu naszych jednostek w operacjach pokojowych od 1973r. problematyka przygotowania jednostek wojskowych do operacji pokojowych znalazła odpowiednie odzwierciedlenie w programach szkolenia. Już w byłym Krakowskim Okręgu Wojskowym istniał specjalny tymczasowy program szkolenia obejmujący tę tematykę. Obecnie tematyka z zakresu działań pokojowych, zawarta jest w poszczególnych przedmiotach w obowiązujących programach szkolenia. Pozwala to na ogólne zapoznanie żołnierzy jednostek liniowych podczas codziennego szkolenia z procedurami obowiązującymi w misjach pokojowych ONZ i operacjach wspierania pokoju NATO.

Wspomniana tematyka zawarta jest w takich przedmiotach jak:

- Kształcenie obywatelskie,
- Taktyka,
- Rozpoznanie i Armie Obce,
- Powszechna Obrona Przeciwlotnicza,
- Inżynieryjno-Saperskie,
- Obrona przeciwchemiczna,
- Łączność,
- Sanitarne.

Dodatkowo przy dużym zaangażowaniu instruktorów kieleckiego Ośrodka Szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych, Zarządu Operacji Bieżących Sztabu Generalnego powstał „Szczegółowy Program Szkolenia Dla Potrzeb Sił Pokojowych Organizacji Międzynarodowych”[29].

Niniejszy program przeznaczony jest do użytku w Siłach Zbrojnych RP przez jednostki, które szkolą kandydatów do udziału w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych oraz uczestniczą we wspólnych ćwiczeniach realizowanych w ramach programu „Partnerstwo dla Pokoju”.

Program określa system szkolenia oraz zawiera całokształt zadań szkoleniowych, podzielonych na działy, przedmioty i tematy określające zakres wyszkolenia indywidualnego żołnierzy oraz ich przygotowania do działania w składzie drużyny, a także zgrywania bojowego pododdziałów – do szczebla batalionu włącznie.

Program ustala również zasady planowania, kierowania procesem szkolenia i ewidencji wyników szkolenia.

Pod względem treści szkolenia program umożliwia przygotowanie kadry, żołnierzy służby zasadniczej i pracowników cywilnych do uczestnictwa w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych.

Planowanie szkolenia na potrzeby Polskich Kontyngentów Wojskowych, Kwater Głównych, Misji Obserwacyjnych oraz udziału w ćwiczeniach w ramach PdP odbywa się w Zarządzie Ogólnym Sztabu Generalnego WP w ścisłym współdziałaniu z Departamentem Wojskowych Spraw Zagranicznych oraz Departamentem Kadr i Szkolnictwa Wojskowego, a także z innymi jednostkami organizacyjnymi Ministerstwa Obrony Narodowej i dowództwami zaangażowanymi w proces przygotowania i funkcjonowania kontyngentów. Jest to właściwe rozwiązanie, albowiem w planowaniu uwzględnia się również wnioski nadsyłane z rejonów misji przez Dowódców PKW i obserwatorów wojskowych.

---

[29] Program ten wprowadzono do użytku w dniu 02.01.2000 r. na podstawie Rozkazu Szefa Sztabu Generalnego. Nr 288/Sztab z dnia 10.12.1999 r.

Całokształtem spraw organizacyjno-planistycznych w zakresie przygotowania kontyngentów kieruje Szef Zarządu Ogólnego Sztabu Generalnego WP.

W celu ujednolicenia problematyki związanej z planowaniem i organizacją szkolenia treści zawarte w programie podzielono na działy i przedmioty oraz określono kod przedmiotu, co ułatwia jego identyfikację.

Program ten obejmuje trzy zasadnicze etapy szkolenia:

- szkolenie wstępne;
- szkolenie zasadnicze;
- szkolenie doskonalące.

ETAP PIERWSZY - szkolenie wstępne obejmuje szkolenie kandydatów do misji pokojowych organizacji międzynarodowych i powinno być realizowane w jednostkach wojskowych, które zostały wytypowane do udziału w operacji pokojowej bądź mają wytypować kandydatów do takiej służby.

Przygotowaniem wstępnym obejmuje się żołnierzy zasadniczej służby wojskowej, którzy podczas poboru (wcielenia) zgłoszą chęć dobrowolnej służby w misjach poza granicami kraju.

Celem przygotowania wstępnego jest przygotowanie żołnierzy do drugiego etapu szkolenia realizowanego w WCS w ramach formowania i przygotowania kontyngentu wojskowego poprzez zapoznanie żołnierzy z podstawowymi technikami operacyjnymi stosowanymi przez siły pokojowe.

W planowaniu, organizacji i realizacji przygotowania wydziela się w skali miesiąca 4 dni szkoleniowe po 7 godzin lekcyjnych. Szkolenie realizowane jest przez okres 2 miesięcy. Zasadniczymi formami szkolenia są wykłady i zajęcia praktyczne.

Dla osób odpowiedzialnych za szkolenie w jednostce i dowódców plutonów z wytypowanych jednostek szkolących żołnierzy służby zasadniczej w ramach szkolenia wstępnego Wojskowe Centrum Szkolenia organizuje i przeprowadza kurs instruktorsko – metodyczny.

Do głównych zadań szkoleniowych realizowanych w ramach tego szkolenia będzie należało:

1. Wykształcenie umiejętności specjalistycznych żołnierzy służby zasadniczej niezbędnych do służby w Polskim Kontyngencie Wojskowym na stanowiskach operacyjnych, jak:
   - działanie w składzie patrolu;
   - prowadzenie obserwacji;
   - prowadzenie kontroli pojazdów i osób;
   - posługiwanie się środkami łączności;
   - rozpoznawanie sprzętu wojskowego (broń strzelecka, artyleryjska i pancerna oraz sprzęt lotniczy);
   - udzielanie pierwszej pomocy.
2. Pogłębienie nawyków żołnierzy w obsłudze sprzętu i wykorzystania go zgodnie z przeznaczeniem w rejonie działań.
3. Uodpornienie fizyczne żołnierzy na trudy służby w innych warunkach klimatycznych.

ETAP DRUGI - szkolenie zasadnicze realizowane jest w Wojskowym Centrum Szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych i obejmuje:

a) szkolenie i przygotowanie PKW UNDOF i PKW UNIFIL (misje ONZ);
b) szkolenie i przygotowanie PJW SFOR I PJW KFOR oraz jednostek stacjonujących w Afganistanie i Macedonii (misje NATO);
c) szkolenie kadry Żandarmerii Wojskowej w porozumieniu z Komendą Główną ŻW w oparciu o program szkolenia opracowany i zatwierdzony przez Komendanta Głównego ŻW;
d) kursy uzupełniające (elektroenergetyczny, doskonalenia umiejętności prowadzenia pojazdów w trudnych warunkach terenowych, informatyczny, konwersacyjny języka angielskiego) realizowane stosownie do potrzeb polskich kontyngentów wojskowych;
e) kursy instruktorsko-metodyczne dla kadry prowadzącej szkolenie wstępne dla potrzeb sił pokojowych organizacji międzynarodowych w wytypowanych jednostkach;
f) kursy instruktorsko-metodyczne dla kadry uczestniczących w realizacji programu „Partnerstwo dla Pokoju" (według oddzielnych planów).

Ponadto, Komendant WCS, w zależności od potrzeb Polskiego Kontyngentu Wojskowego, na podstawie pisma Szefa Zarządu Ogólnego Sztabu Generalnego WP nr 348 z 28 stycznia 1997 roku kieruje, w celu realizacji szkolenia uzupełniającego:

- personel medyczny - tylko lekarze - do Katedry Medycyny Morskiej i Tropikalnej WAM w Gdyni;
- saperów – grupy rozminowania do CSWI we Wrocławiu;
- specjalistów łączności – obsługi rdst. R-140 i PRC-138 do Węzła Łączności MON w Warszawie;
- szyfrantów – do JW 3211 w Warszawie.

Czas przygotowania kandydatów do służby w kontyngentach jest różny i uzależniony od składu danej grupy szkoleniowej.

Szkolenie zasadnicze dla kadry kierowniczej, dowódczej pododdziałów i pozostałej kadry kontyngentu w Polskim Kontyngencie Wojskowym prowadzi się w ramach kursów organizowanych i prowadzonych przez WCS. Zasadniczymi formami szkolenia są wykłady, zajęcia praktyczne, treningi specjalistyczne i ćwiczenia w terenie.

Szkolenie kadry kierowniczej kontyngentu polega na przygotowaniu oficerów na stanowiska operacyjne, logistyczne i dowódcze we wszystkich kontyngentach. W ramach tego szkolenia zapoznaje się szkolonych z dyrektywami i procedurami operacyjnymi oraz logistycznymi obowiązującymi w misjach pokojowych, technikami operacyjnymi stosowanymi przez pododdziały oraz warunkami bezpieczeństwa i sposobami unikania zagrożeń. Prowadzone ono jest dla grupy oficerów w wymiarze 41 dni szkoleniowych i składa się z:

- 20 dniowego szkolenia w formie kursu A[30];
- 15 dniowego szkolenia uzupełniającego;
- 2 dniowego szkolenia w Instytucjach Centralnych MON i Sztabie Generalnym;
- 4 dniowego szkolenia w składzie sztabu kontyngentu.

[30] Kurs typu A obejmuje 151 godzin lekcyjnych z różnych przedmiotów.

Szkolenie kadry dowódczej pododdziałów obejmuje przygotowanie oficerów na stanowiska dowódcze w kontyngentach. W ramach tego szkolenia zapoznaje się szkolonych z dyrektywami i procedurami operacyjnymi oraz logistycznymi obowiązującymi w misjach pokojowych, technikami operacyjnymi stosowanymi przez pododdziały oraz warunkami bezpieczeństwa i sposobami unikania zagrożeń. Prowadzony jest dla grupy oficerów i chorążych w wymiarze 43 dni szkoleniowych i składa się z:

- 8 dniowego szkolenia w formie kursu B[31];
- 2 dni kursu instruktorsko-metodycznego;
- 33 dniowego szkolenia w ramach pododdziału.

Szkolenie dla pozostałej kadry kontyngentu oraz Kwater Głównych polega na przygotowaniu oficerów, chorążych i podoficerów na stanowiska logistyczne i operacyjne w kontyngentach i Kwaterach Głównych Sił. W ramach tego szkolenia zapoznaje się szkolonych z dyrektywami i procedurami obwiązującymi w misjach pokojowych, systemem zaopatrywania kontyngentu i sposobem prowadzenia gospodarki materiałowej. Prowadzony jest dla grupy oficerów , chorążych i podoficerów w wymiarze 12 dni szkoleniowych i składa się z kursu C[32] – dla pozostałej kadry kontyngentu i kursu D[33] – dla kadry Kwater Głównych oraz 4 dniowego szkolenia w ramach pododdziału.

Szkolenie żołnierzy służby zasadniczej w składzie pododdziałów polega na przygotowaniu żołnierzy kierowanych na stanowiska w kontyngentach. W ramach tego szkolenia zapoznaje się szkolonych z procedurami obwiązującymi w misjach pokojowych. Prowadzone jest w wymiarze 33 dni szkoleniowych i składa się z:

- 5 dniowego szkolenia zapoznawczego;
- 8 dniowego szkolenia uzupełniającego;
- 15 dniowego szkolenia zgrywającego;

---

[31] Kurs typu B obejmuje 52 godziny lekcyjne z różnych przedmiotów.
[32] Kurs typu C obejmuje 84 godziny lekcyjne z różnych przedmiotów.

[33] Kurs typu D obejmuje 84 godziny lekcyjne z różnych przedmiotów.

- 5 dni ćwiczeń końcowych.

Szkolenie uzupełniające dla kadry kierowniczej i żołnierzy służby zasadniczej w Polskim Kontyngencie Wojskowym prowadzi się w ramach kursów: informatycznego, konwersacyjnego z języka angielskiego, doskonalenia prowadzenia pojazdów mechanicznych i elektroenergetycznego organizowanych i prowadzonych przez WCS. Zasadniczymi formami szkolenia są wykłady, zajęcia praktyczne, treningi specjalistyczne i ćwiczenia w terenie.

Ćwiczenie końcowe kontyngentu jest swoistym podsumowaniem procesu szkolenia zapoznawczego i uzupełniającego pododdziałów. Powinno ono charakteryzować się różnorodnością zagadnień szkoleniowych, rodzaju działań operacyjnych i logistycznych oraz uwzględniać zakres zadań przewidzianych dla danej kompanii / batalionu w składzie misji.

Kompleksowe ćwiczenia kompanii prowadzi zastępca Komendanta WCS do spraw szkolenia. W przypadku prowadzenia ćwiczenia dowódczo-sztabowego batalionu na bazie ćwiczenia kompleksowego kompanii – ćwiczenie prowadzi Komendant WCS. Na kompleksowe ćwiczenie kompanii wyprowadza się pododdział w pełnym składzie.

Podczas kompleksowego ćwiczenia szkoli się pododdziały operacyjne głównie w:

- prowadzeniu działań patrolowych;
- obserwacji;
- pracy na punktach kontrolnych;
- nadzorowaniu przerwania ognia;
- dostarczaniu pomocy humanitarnej;
- współdziałaniu z innymi komponentami misji oraz realizuje się inne zagadnienia szkoleniowe wynikające z charakteru przyszłych działań, rozkazów, planów szkolenia i wytycznych przełożonych.

Ćwiczenie prowadzi się jako dwustronne z pozorowanym przeciwnikiem – co jest właściwe i uzasadnione praktyką. Podstawową metodą prowadzenia ćwiczeń jest musztra bojowa. Przejście do kolejnego zagadnienia może nastąpić po całkowitym opanowaniu, wykonaniu zadań, stanowiących treść szkolenia

w poprzednim zagadnieniu. Ćwiczenia prowadzi się z każdym pododdziałem osobno.

ETAP TRZECI - szkolenie doskonalące realizowane jest w rejonie misji pokojowej ONZ lub Operacji Wspierania Pokoju NATO według planów opracowywanych przez dowódcę Polskiego Kontyngentu Wojskowego lub inną osobę funkcyjną. Istotnym czynnikiem w przygotowaniu żołnierzy i jednostek wojskowych do udziału w operacjach pokojowych wynikającym z doświadczeń z ponad 25 lat udziału PKW w tych operacjach jest organizacja i wyposażenie pododdziałów wydzielanych do działania. Początkowo do udziału w operacjach wydzielano specjalnie organizowane jednostki. Dobór żołnierzy i kadry do kontyngentów był zdeterminowany przede wszystkim znajomością języka angielskiego. Kolidowało to niejednokrotnie z kwalifikacjami i fachowością kandydatów. Pododdziały były organizowane i wyposażane stosownie do potrzeb danej operacji.

Począwszy od 1996 r. Polska rozpoczęła wysyłanie do udziału w operacjach wspierania pokoju etatowe pododdziały liniowe. Doświadczenia zebrane na bazie 16 bpd (IFOR/SFOR), 18 bdsz (KFOR) oraz kompanii strzelców podhalańskich (operacja „Allied Harbour w Albanii) pokazały, że Wojsko Polskie nie dysponuje obecnie zwartymi pododdziałami, których organizacja i wyposażenie odpowiadałaby potrzebom operacji wspierania pokoju. Wymienione powyżej pododdziały zmuszone były przed wyjazdem do rejonów odpowiedzialności do zmiany struktur organizacyjnych i wyposażenia (dozbrojenie w BWP i BRDM, nie występujące w „normalnych" etatach tych batalionów). Wymaga to posiadania w naszych siłach zbrojnych kilku odpowiednio wyposażonych i wyszkolonych jednostek, spełniających wymogi interoperacyjności ze strukturami NATO.

Obecnie istniejący proces przygotowania i kierowania polskimi kontyngentami w operacjach pokojowych jest rozwiązaniem opartym na zasadzie wydzielania do operacji pokojowych specjalnie organizowanych jednostek. Wprowadzane od pewnego czasu zmiany tego systemu zbliżają go do rozwiązania pośredniego. Wydaje się jednak, że wobec wzrastającej roli operacji pokojowych

w zadaniach naszych sił zbrojnych docelowym rozwiązaniem powinien być proces oparty na wydzielaniu w jak największym stopniu jednostek regularnych.

Niestety należy stwierdzić, że w chwili obecnej praktycznie żadna z naszych jednostek regularnych, nie jest przystosowana do udziału w takiej operacji bez specjalnego przygotowania, uzupełnienia i wyposażenia. Jedynie 10 batalion zmechanizowany z 10 Brygady Kawalerii Pancernej ze Świętoszowa będący Odwodem Strategicznym Dowódcy SFOR jest przygotowany do tego typu misji. Zgodnie z założeniami planu dostosowywania naszych sił zbrojnych do standardów NATO, całkowite osiągnięcie gotowości przez większość jednostek jest kwestią kilku jeśli nie kilkunastu lat.

Proces ten należałoby więc wprowadzić stopniowo. Podstawową jednostką operacyjną w operacjach pokojowych powinien być w zależności od kategorii operacji i charakteru wykonywanych w niej zadań batalion piechoty, zmechanizowany lub szybkiego (natychmiastowego) reagowania (przystosowany do przerzutu drogą powietrzną). Batalion powinien mieć odpowiednią strukturę organizacyjną, uzbrojenie i wyposażenie, zapewniające mu zdolność do samodzielnego wykonywania zadań i współdziałania w strukturach wielonarodowych. Wiąże się z tym przede wszystkim wymóg odpowiedniej struktury sztabu (według standardu S1-S6) oraz systemu zabezpieczenia logistycznego. Zgodnie z przyjętymi założeniami procesu osiągania interoperacyjności z NATO strukturę taką powinny mieć wszystkie jednostki planowane do wydzielenia do struktur wojskowych Sojuszu.

Kontyngenty operacyjne powinny być więc docelowo organizowane na bazie jednostek (batalionów) zadeklarowanych do współdziałania w ramach NATO. Dotyczy to nie tylko kontyngentów operacyjnych w operacjach pokojowych NATO, ale również i innych organizacji. Do wykonywania zadań w operacjach pokojowych jednostki te powinny być przygotowywane w oparciu o doktrynę operacji pokojowych oraz w ramach swego normalnego procesu szkolenia. Przed wysłaniem do rejonu operacji celowym może być szkolenie zgrywające w centralnym ośrodku szkolenia lub przy wykorzystaniu bazy garnizonowej. Takie szkolenie zgrywające zaplanowane było i zostało przeprowadzone w 18 bbdsz

przed wyjazdem do Kosowa. Obejmowało ono 5 dni szkoleniowych. Zawarto w nim najważniejsze tematy z technik operacyjnych, szkolenia inżynieryjno-saperskiego, łączności, szkolenia medycznego i innych przedmiotów niezbędnych do funkcjonowania jednostki w operacji wspierania pokoju. Oczywiście – jak już wspomniałem – jednostka od dłuższego czasu przygotowywała się do udziału w misji, czego odzwierciedleniem był fakt umieszczenia zagadnień operacji pokojowej w zadaniu głównym batalionu.

Udział jednostek regularnych w operacjach pokojowych, zwłaszcza prowadzonych przez NATO, należy również traktować jako najwyższy etap procesu osiągania przez nie interoperacyjności. Mimo istniejących zastrzeżeń o których wspomniałem wydaje się, że jednostki wojskowe do udziału w operacjach wspierania pokoju są odpowiednio przygotowywane. Oprócz faktu, że zadania operacyjne realizowane są na dobrym poziomie i wypełniany jest mandat misji, również ankietowani we wspomnianej ankiecie bardzo pozytywnie wyrażają się na temat poziomu przygotowania kontyngentów do misji pokojowych. Nie oznacza jednak rezygnacji z działań doskonalących, z tego aby proces typowania i przygotowywania kontyngentów był wciąż ulepszany.

Rozdział 3.

PRZYGOTOWANIE DO SŁUŻBY W MISJACH POKOJOWYCH

3.1. Zakres zadań w misjach i operacjach pokojowych

Zapotrzebowanie środowiska międzynarodowego na operacje pokojowe, czy też operacje o obniżonym progu wojny istniały od wieków, lecz świat stanął przed nowym wyzwaniem sprostania w przyszłości utrzymaniu bezpieczeństwa jeszcze w czasie drugiej wojny światowej, kiedy to sojusznicy projektowali Kartę Narodów Zjednoczonych, w której chcieli zagwarantować niedopuszczenie do następnej wojny totalnej. Opracowali więc mechanizmy, które jako akcje zbrojne nie byłyby działaniami wojennymi, byłyby operacjami innymi niż wojna. Poprzez te operacje zamierzano wymuszać pokój siłą. Już proklamowanie państwa Izrael w 1948 r. udowodniło nierealność tego pomysłu, torpedowanie i wetowanie propozycji Rady Bezpieczeństwa ONZ. W ten sposób powstał nie zapisany w Karcie Narodów Zjednoczonych mechanizm operacji pokojowych (misji pokojowych i misji obserwacyjnych). Od tego czasu działania dla pokoju przechodziły ewolucję i dostosowywały się do nowych uwarunkowań bezpieczeństwa. Od powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych ustanowiono 28 misji obserwacyjnych i utrzymania pokoju. Analizując ich przebieg można dokonać podziału misji pokojowych na **misje obserwacyjne (Military Observer Missions)** i **misje utrzymywania pokoju (Peacekeeping Missions)**. Misje te powołuje mocą swej rezolucji Rada Bezpieczeństwa ONZ. Nie jest to jednak regułą, gdyż na mocy rozdziału VIII Karty NZ każda regionalna organizacja (obecnie również NATO) może, mając upoważnienie Rady Bezpieczeństwa realizować taką misję pokojową. Misje obserwacyjne i misje pokojowe objęto mianem **operacji pokojowych**. **Operacje pokojowe** określić można jako ***zewnętrzny, bezstronny mechanizm,***

który proponuje się stronom konfliktu, by zachęcić je do zawarcia zawieszenia broni[1].

Operacje pokojowe definiowane są jako działania z ograniczonym użyciem sił zbrojnych podejmowane przez społeczność międzynarodową w celu utrzymania lub przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu[2].

Operacje pokojowe to zapobieganie, ograniczanie, łagodzenie i zakończenie działań wojennych między państwami lub wewnątrz państw za pośrednictwem pokojowej interwencji trzeciej strony zorganizowanej i kierowanej przez organizację międzynarodową przy użyciu personelu wojskowego, policyjnego i cywilnego do przywrócenia i utrzymania pokoju[3].

Operacje pokojowe zostały wprowadzone przez ONZ jako środek zastępczy wobec niemożliwości rozwijania działań w dziedzinie zbiorowego bezpieczeństwa.

Utrzymywanie pokoju (peacekeeping), które jest realizowane w ramach operacji pokojowych obejmuje *rozmieszczenie personelu wojskowego, czasami i cywilnego, w celu wspomożenia realizacji porozumień osiągniętych między rządami lub stronami (parties), które były zaangażowane w konflikt*. Utrzymywanie pokoju **nie jest zdefiniowane ani opisane w Karcie Narodów Zjednoczonych** (choć wielu badaczy uznaje treść Rozdział VI Karty NZ, co jest **nadinterpretacją**, jako częściowe usankcjonowanie misji utrzymywania pokoju), misje pokojowe są powszechnie uznane w środowisku międzynarodowym za wytwór ONZ, który zdobył sobie zasłużone uznanie i zaufanie, choćby poprzez przyznanie Pokojowej Nagrody Nobla ONZ-kim siłom utrzymywania pokoju w 1988 r.

Utrzymuje się jednak w dalszym ciągu nieład w terminologii misji pokojowych. **Identyfikacja zadań** w misjach pokojowych pozostaje więc w sferze potrzeb poznania, sklasyfikowania, określenia i opisu. Tak więc jeżeli rozmieszczenie sił utrzymywania pokoju następuje po wybuchu konfliktu zbrojnego

---

[1] G. Ewans, *Współpraca dla pokoju, Agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następne*, Warszawa 1994, s. 121.

[2] F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Warszawa 1998, s. 53.

[3] W.E. Gliman, D.E. Herold, Peacekeeping Challanges to Euro-Atlantic Security, NATO Defence College, Rome 1994, s. 21.

to jest to cecha charakterystyczna **misji pokojowych** (peacekeeping). Celem utrzymywania pokoju jest zagwarantowanie, że porozumienia będą realizowane. Utrzymywanie pokoju z natury rzeczy opiera się na współpracy i formy jego działania są całkowicie pokojowe. Użycie siły (a właściwie jego ograniczony zakaz) jest restrykcyjne i ściśle przestrzegane a użycie broni osobistej sprowadza się właściwie do tzw. „pokazu siły" czyli uświadomienia stronom konfliktu, że Siły Pokojowe mają broń i wolno jej użyć w samoobronie. Utrzymanie pokoju w szerokim znaczeniu należy uważać za **mechanizm**, który społeczność międzynarodowa może zaproponować stronom, by zachęcić je do zawarcia zawieszenia broni. Utrzymywanie pokoju „peacekeeping" jest więc **techniką**, która poszerza możliwości zarówno w zakresie zapobiegania konfliktom jak i czynienia pokoju.

Podstaw formalnych realizacji zadań pokojowych należy doszukiwać się w Karcie Narodów Zjednoczonych a instytucjonalnych w systemie zbiorowego bezpieczeństwa i mechanizmie utrzymania pokoju. W artykule 1 Karty NZ zapisano główny cel Organizacji Narodów Zjednoczonych jakim jest utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa[4]. Realizacja tego celu była jak wiadomo często paraliżowana przez podział bipolarny świata i angażowanie się w sprawy pokoju dwóch obozów. Paraliż ten szczególnie widoczny był w Radzie Bezpieczeństwa, na którą w art. 24 karty NZ nałożono „główną odpowiedzialność" za utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa[5]. Rada Bezpieczeństwa działa przy tym w imieniu (i wyraża wolę) członków ONZ[6]. Odzwierciedla to art.25 Karty, który stanowi, że członkowie ONZ „zgadzają się przyjmować i wykonywać decyzje Rady Bezpieczeństwa[7]. Zgodnie z art.27, ustęp 3 Karty NZ decyzje inne niż proceduralne zapadają decyzją większości głosów dziewięciu członków, włączając w to głosy wszystkich pięciu członków stałych. Jest to więc zasada jednomyślności stałych członków Rady Bezpieczeństwa. Zasada ta stanowi podstawę funkcjonowania ONZ. Art. 1 Karty NZ upoważnia ONZ do „stosowania skutecznych środków

[4] Karta Narodów Zjednoczonych oraz Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, ONZ, New York 1956, s. 6.
[5] W. Bartoszewski, *Narody Zjednoczone, pierwsze 50 lat*, „Sprawy Międzynarodowe" nr 1/95, s. 6.
[6] Rola ONZ w utrzymywaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, Warszawa 1995, s. 1.
[7] Karta NZ, op.cit., s.18-19.

zbiorowych" w celu zapobiegania zagrożeniom pokoju i ich eliminowania oraz „tłumienia wszelkich aktów agresji". W art. 2, ustęp 4 Karta wprowadza się zakaz stosowania siły w stosunkach międzynarodowych, a w rozdziale VII przewiduje szczególne środki działania ONZ w przypadku naruszenia tego zakazu. System ten zwany systemem zbiorowego bezpieczeństwa a przewidziany w Karcie NZ, w okresie zimnej wojny po prostu nie funkcjonował. Prawo veta przy głosowaniach nad środkami przeciwko zagrożeniom pokoju i bezpieczeństwa na świecie w latach 1945 – 1990 wykorzystano 279 razy w tym ZSRR – 116 razy, Stany Zjednoczone – 42 razy. W latach dziewięćdziesiątych tendencja do stosowania prawa veta wyraźnie zmalała. Przy dynamice wzrostu napięć, sporów i konfliktów, a także globalnych zmianach w polityce bezpieczeństwa na świecie nie ma żadnych gwarancji, że zjawisko to się utrzyma[8].

Misje pokojowe (które prawidłowo winno się nazywać **operacjami pokojowymi**) są jedną z **trzech płaszczyzn realizacji przez ONZ zadań w dziedzinie utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa**. Pozostałe dwie płaszczyzny to: **rozbrojenie i system zbiorowego bezpieczeństwa**. Najważniejszymi **instrumentami** jakimi ONZ posługuje się realizując swe **zadania pokojowe na tych trzech płaszczyznach** są **dyplomacja prewencyjna i misje przywracania pokoju (peacemaking), operacje utrzymywania pokoju (peacekeeping), operacje budowania pokoju (peace building), rozbrojenie, sankcje i wymuszanie pokoju siłą (peace enforcement)**[9]. Ostatnio pojawił się nowy interesujący instrument polegający na rozwinięciu sił pokojowych zawczasu, prewencyjnie przeciwdziałając rozwinięciu się konfliktu (np. w Macedonii). Ta tzw. **operacja prewencyjnego rozwinięcia (prevention deployment)** okazała się wielce skutecznym narzędziem.

Operacje przywracania pokoju (peacemaking) to zespół działań politycznych takich jak negocjacje, mediacje, badania faktograficzne na miejscu i pomimo, że przeznaczone są dla polityków i autorytetów środowiska międzynarodowego to działania takie wymagają realizacji zadań wsparcia sił pokojowych dla ich ochrony, zabezpieczenia w środki transportu (np. wozy

[8] S. Parzymies, *Rola ONZ...* op. cit, s. 2-3.
[9] S. Parzymies, *Rola ONZ w utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa*, Warszawa 1995, s. 3.

opancerzone) czy zabezpieczenia logistycznego. Należy zdać sobie sprawę, że operacje przywracania pokoju realizowane są w warunkach wojny i ogromnego niebezpieczeństwa. Operacje przywracania (peacemaking) i utrzymania (peace keeping) pokoju wymagają dodatkowo zgody stron konfliktu.

Operacje przywracania pokoju siłą (peace enforcement) należą do środków przymusu i nie wymagają dla ich zastosowania zgody stron konfliktu. Stosowanie takich środków przymusu zapisano w rozdziale VII Karty NZ[10].

Celem operacji utrzymania pokoju jest zagwarantowanie realizacji porozumień zawartych między stronami konfliktu, mających prowadzić do jego uregulowania. Formy operacji utrzymania pokoju wykluczają użycie broni przez siły ONZ z wyjątkiem samoobrony. Operacje utrzymania pokoju są formą bardzo elastyczną zarówno w odniesieniu do czasu trwania operacji, liczebności personelu, sposobów finansowania, a nawet celu operacji. Jak wynika z genezy i rozwoju tego typu działań, po zakończeniu zimnej wojny ONZ nie zamierza rezygnować z tego mechanizmu, ale doskonali go. Niezależnie od różnic, jakie występują między poszczególnymi operacjami utrzymywania pokoju, można wyodrębnić kilka cech charakterystycznych regulujących zakres realizowanych zadań. W założeniu wykluczają stosowanie przymusu, nie są kierowane przeciwko określonemu przeciwnikowi. Biorący w nich udział żołnierze dysponują tylko lekką bronią dla celów samoobrony. Podjęcie operacji zależy od zgody zainteresowanych stron. Celem jest tworzenie klimatu sprzyjającego negocjacjom. Operacje pokojowe ONZ prowadzone są pod dowództwem Sekretarza Generalnego ONZ, działającego na podstawie mandatu Rady Bezpieczeństwa. Podstawę operacji utrzymywania pokoju nie stanowi ani rozdział VII Karty Narodów Zjednoczonych, pozwalający na określenie agresora, ani rozdział VI przewidujący dyplomatyczne środki rozstrzygania sporów.[11] Operacje utrzymywania pokoju, w przeciwieństwie do operacji w ramach zbiorowego bezpieczeństwa nie mają charakteru wymuszającego. Nie chodzi w nich o ukaranie kogokolwiek, lecz o zapobieżenie

[10] A. Przyborowska-Klimczak, *Karta Narodów Zjednoczonych,* „Prawo Międzynarodowe Publiczne – wybór dokumentów", Lublin 1996, art. 2 pkt 4, s. 9.
[11] S. Parzymies, Rola ONZ w utrzymywaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, Warszawa UW, 1995, s. 17.

kontynuowaniu lub ponownemu podjęciu działań zbrojnych. Istota ich polega więc na rozdzieleniu stron. Operacja utrzymania pokoju, w przeciwieństwie do działań wymuszających pokój w ramach rozdziału VII Karty NZ, wymaga dla jej podjęcia nie tylko decyzji Rady Bezpieczeństwa i Zgromadzenia Ogólnego ONZ, ale również walczących stron. Charakter operacji utrzymywania pokoju zmienił się radykalnie po zakończeniu zimnej wojny. Operacje te nabrały na znaczeniu zarówno pod względem ilościowym, jak i zakresu wykonywanych zadań mandatowych. Niektórzy autorzy identyfikują te działania jako nową generację operacji utrzymywania pokoju[12]. Tylko w ciągu 4 lat (1991-1994) podjęto 17 nowych operacji utrzymywania pokoju. Poza **tradycyjnym zadaniem**, jakim jest rozdzielenie stron sporu, najczęściej realizowanym w ramach operacji ONZ utrzymywania pokoju, pojawiły się **nowe zadania** w rodzaju nadzorowania pomocy humanitarnej, nadzorowania wyborów, przeprowadzania referendum w sprawie niepodległości, monitorowania przestrzegania praw człowieka, kontroli przestrzegania embargo, nadzorowania powrotu uchodźców, nadzorowania procesu pojednania narodowego, odtwarzania organów państwowych. **Nowe zadania** w operacjach utrzymania pokoju wynikają ze zmieniającego się charakteru konfliktów, których uregulowaniu operacje utrzymywania pokoju mają służyć. O ile w czasie zimnej wojny mieliśmy do czynienia z konfliktami międzypaństwowymi to w latach dziewięćdziesiątych przeważały (i do chwili obecnej przeważają) konflikty wewnątrzpaństwowe[13].

Różnice w obszarze zakresu zadań w misjach pokojowych ONZ i operacjach pokojowych NATO (traktowanej jako organizacja regionalna) wynikają też z różnej interpretacji form działania. Analiza porównawcza wskazuje na znaczne zwiększenie skali zadań operacyjnych.

Definicja dyplomacji prewencyjnej ONZ brzmi: ***są to działania podjęte w celu zapobieżenia powstawaniu sporów między stronami, działanie podjęte w celu zapobieżenia eskalacji istniejących sporów i przerodzenia się w konflikty, oraz ograniczenia konfliktów, kiedy mają miejsce***[14]. Definicja NATO w tej samej

[12] G. Ewans, *Współpraca dla pokoju*, Warszawa 1994, s. 11-13.
[13] B.B Ghali, *An Agenda for Peace*, UN NY, 1995, s. 7.
[14] Agenda dla Pokoju.

sprawie brzmi: ***dyplomacja prewencyjna to działania dyplomatyczne podjęte przed nastąpieniem przewidywalnego kryzysu i skierowane na usunięcie źródeł konfliktu, zanim nastąpi wybuch działań przy użyciu siły, bądź też działania w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się działań przy użyciu siły, kiedy już mają miejsce***[15].

Definicja ONZ przywracania pokoju (peacemaking) mówi, że ***są to działania mające na celu doprowadzenie wrogich stron do ugody, zasadniczo w oparciu o takie środki pokojowe jak przewidziane w rozdziale VI Karty NZ***[16]. Definicja NATO zaś brzmi: ***jest to proces dyplomatyczny, mediacje, negocjacje, lub inne formy pokojowego rozwiązania, które kładą kres sporom i rozwiązują kwestie sporne, które doprowadziły do konfliktu***[17].

Definicja utrzymywania pokoju (peacekeeping) ONZ brzmi: ***jest to wprowadzenie obecności ONZ na danym terenie, dotychczas za zgodą wszystkich zainteresowanych stron, normalnie wiążące się z zaangażowaniem wojskowym i/lub policyjnego personelu ONZ, oraz często pracowników cywilnych. Jest techniką, która poszerza możliwości zarówno zapobiegania konfliktom, jak i czynienia pokoju***[18]. Definicja zaś NATO brzmi: ***to wojskowe lub paramilitarne operacje, które zostały podjęte za zgodą wszystkich głównych stron walczących, mające na celu monitorowanie i ułatwianie wprowadzenia w życie istniejącej umowy o zawieszeniu broni (rozejmie), oraz wspieranie wysiłków dyplomatycznych w kierunku osiągnięcia długofalowego rozwiązania politycznego***[19].

Definicja ONZ wymuszania pokoju siłą (peace-enforcement) brzmi: ***to działania podjęte w celu zmuszenia opornej strony walczącej do podporządkowania się zadaniom Rady Bezpieczeństwa, stosując środki zaradcze przewidziane w rozdziale VII Karty NZ ONZ.*** Definicja NATO jest następująca***: to zastosowanie siły wojskowej, bądź groźba jej użycia, zwykle na mocy międzynarodowego upoważnienia, żeby wymusić podporządkowanie się***

---

[15] FM 100-23.
[16] Agenda dla Pokoju.
[17] FM 100-23.
[18] Agenda dla Pokoju.
[19] FM - 100-23.

rezolucjom lub sankcjom podjętym w celu utrzymania lub przywrócenia pokoju i ładu[20].

Wreszcie definicja ONZ budowania pokoju (peace-building): ***to działania w celu określenia i odbudowy pomocniczych struktur, które będą skłonne wzmocnić i umocnić pokój w celu uniknięcia powtórzenia się konfliktu***. Definicja NATO brzmi: ***to działania pokonfliktowe, w większości dyplomatyczne, które wzmacniają i odbudowują infrastrukturę cywilną oraz instytucje, aby uniknąć nawrotu konfliktu***[21].

Podkreślić należy, że **definicje NATO bazują na teorii i systemie stworzonym w ONZ i są rozszerzone o doświadczenia NATO w dziedzinie operacji pokojowych**. Połączone operacji inne niż wojna będą w niedalekiej przyszłości formą działań dla pokoju wynikającą z przedstawionej ewolucji operacji pokojowych.

Siły NATO, niezależnie od tego, czy działające bezpośrednio w ramach mandatu ONZ, czy jako organizacja regionalna z sankcjami ONZ, mają legalne prawo na mocy praw międzynarodowego, do obecności jako siła zbrojna na terytorium, gdzie podejmowania jest połączona operacja inna niż wojna reagowania kryzysowego. Posiadanie jednak prawa do obecności nie oznacza legalnego prawa do prowadzenia operacji w sposób, który jest niezgodny z prawem. **Koncepcja sprawnych operacji pokojowych** (Disciplined Military Operations) oraz **ochrona praw człowieka** (Human Rights) ma takie samo zastosowanie do sił połączonych.

Szczególne zasady i uprawnienia dane Radzie Bezpieczeństwa zapisano w rozdziałach **VI, VII, i VIII Karty Narodów Zjednoczonych**. Dotyczą one pokojowego rozstrzygania sporów, akcji w razie zagrożenia pokoju, naruszenia pokoju i aktów agresji oraz porozumień regionalnych. Największe możliwości w zakresie utrzymania pokoju międzynarodowego stwarza Radzie Bezpieczeństwa ONZ **rozdział VII** Karty Narodów Zjednoczonych[22]. Przewiduje on sposoby reagowania przez Radę Bezpieczeństwa **w przypadku zagrożenia pokoju**. Zakłada

---

[20] M. Obrusiewicz, H. Porajski, *Misje pokojowe*, Przegląd Wojsk Lądowych, wrzesień 2001, nr 9/507, s. 102-110.
[21] Tamże, s. 110.
[22] B. Boutros-Ghali, *An Agenda for Peace 1995*, NY 1995, s. 12.

się tam, że jeśli pokojowe środki (rozdział VI) nie przynoszą oczekiwanych rezultatów, Rada Bezpieczeństwa sięga po środki przymusu (peace enforcement) w celu przywrócenia bądź utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. **Misje utrzymywania pokoju** (peacekeeping missions) nie mieszczą się w zakresie wykonania rozdziału VII chociażby z racji konieczności zgody stron konfliktu oraz zakazu użycia siły z wyjątkiem obrony własnej. Z kolei w myśl **rozdziału VI** nie można traktować misji sił pokojowych (ze względu na ich strukturę, skład i zadania) za działania polityczne (pokojowe negocjacje czy mediacje). Dlatego **misje pokojowe nie mieszczą się ani w rozdziale VI ani w rozdziale VII Karty Narodów Zjednoczonych**[23]. Zwykło się często klasyfikować je jako misje podlegające nieistniejącemu zresztą **rozdziałowi "VI i pół"**.

Żołnierze operacji pokojowych nie biorą udziału w swojej wojnie, nie bronią własnej ojczyzny, sojuszu i nie można od nich wymagać poświęcania zdrowia czy życia za nie swoją sprawę. Według polskiej szkoły udziału sił zbrojnych w misjach pokojowych, **pierwszym obowiązkiem żołnierza jest przetrwać a jego dowódca odpowiada za to by jego żołnierze wrócili cali i zdrowi do domu**. Wiąże się to z jakością wykonywanych zadań. Rada Bezpieczeństwa świadoma tego zdecydowała o operacji, która przeciwstawi się agresji skierowanej przeciwko siłom pokojowym w b. Jugosławii, **operacji wymuszenia pokoju siłą (peace-enforcement)**. Kiedy zadano sobie pytanie, kto ma tyle sił i środków, sprawdzonych systemów dowodzenia, transportu lotniczego, zaplecza logistycznego, wywiadu i doświadczenia do przeprowadzenia tego typu operacji wojskowych, NATO okazało się jedyną organizacją, która mogła sprostać tym zadaniom. **ONZ skorzystała więc z możliwości rozdziału VIII Karty NZ** by scedować realizację mandatu misji na inną organizację międzynarodową, na NATO. Operacja wymuszania pokoju siłą okazała się skuteczną. **Następnym elementem ewoluowania operacji pokojowych** jest sytuacja polityczna, kiedy wygasa mandat misja wymuszania pokoju siłom (peace-enforcement) i organizacja (jak w przypadku sił SFOR) musi być wycofywana. Dramaturgia wydarzeń wojny na Bałkanach i agresywne nastawienie zwalczających się narodowości podsycane

[23] R. Sonnenfeld, *ONZ jako czynnik utrzymywania pokoju - prawo a praktyka*, [w:] „Sprawy Międzynarodowe" nr 4, 1993, s. 19.

antagonizmami religijnymi wcale nie daje gwarancji, że po wycofaniu misji nastanie pokój w tym rejonie. NATO po akceptacji ONZ zdecydowało się więc na **stworzenie odwodu strategicznego sił szybkiego reagowania**, który stacjonuje na co dzień w miejscach swego ześrodkowania w kraju, jest jednak podporządkowany dowódcy NATO w Europie i w każdej chwili może zostać przerzucony do rejonu działań SFOR, by zgodnie z mandatem ONZ podjąć natychmiastowe działania typu peace- enforcement. W ten sposób dochodzimy do pojawienia się zadań **wielonarodowych sił szybkiego reagowania dla potrzeb utrzymania pokoju i bezpieczeństwa**. W tym celu tworzono Brygadę Sił Szybkiego Reagowania ONZ SHIRBRIG (Stand by Forces High Readeness Brigade)[24]. Genezą tej koncepcji jest przeciwstawienie się ogromnej biurokracji ONZ, długiemu procesowi decyzyjnemu uniemożliwiającemu wydzielenie misji pokojowej wtedy, gdy dopiero co podpisano porozumienie pokojowe i siły ONZ są koniecznie potrzebne. Koncepcja miała spowodować w trybie natychmiastowym przerzucenie sił pokojowych w rejon konfliktu oraz nadzorowanie postanowień zawieszenia broni.

Nowym etapem rozwoju operacji pokojowych, realizowanych przez organizacje regionalne jest **rozwijana w NATO strategia tego typu operacji**. Może ona w przyszłości dać najbardziej skuteczne rozwiązania przestrzegania pokoju i bezpieczeństwa na świecie. W NATO rozróżnia się dziś operacje sojusznicze zgodne z art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego oraz operacje nie tożsame lecz zbliżone do art. 5 tegoż traktatu. Te operacje (non – Art. 5) określane mianem „operacji innych niż wojna" to przyszłe **wielonarodowe połączone operacje inne niż wojna reagowania kryzysowego**. Ich trzonem organizacyjno strukturalnym byłaby koncepcja Wielonarodowych Połączonych Sił Zadaniowych (Combined Joint ask Forces – CJTF). W samym NATO zakłada się, że operacje te ze swej natury odległe od art. 5. Traktatu Waszyngtońskiego będą oscylować w kierunku założeń tego artykułu.

NATO staje się autorytetem w dziedzinie realizacji operacji pokojowych. Nabywa więc w sposób naturalny i zwyczajowy prawa do kreowania **teorii operacji pokojowych**. Teoria, jak wspomniano została zapisana w **doktrynie**

[24] Autor opracowania był członkiem Grupy Roboczej SHIRBRIG, a potem koordynatorem udziału SZ RP w tej koncepcji.

NATO Wspierania Pokoju (Peace Support Operations) a później rozwinięta w Koncepcji Strategicznej Sojuszu. Przy czym Koncepcja zakłada wyraźnie działania w sytuacjach kryzysowych. Opracowano w NATO instrukcję Joint Peace Support Operations, do planowania operacyjnego dla dowództw i sztabów wielonarodowych (lub sojuszniczych) jednostek nowych operacji. **Teoria działań pokojowych NATO, choć wynika z doświadczeń ONZ, odbiega od ukształtowanych przez Narody Zjednoczone funkcji misji pokojowych**. Wkraczamy obecnie w czasy, kiedy trudno będzie zidentyfikować strony konfliktów. Zagrożenia asymetryczne, konieczność podjęcia nowych jakościowo działań dla utrzymania stabilizacji, pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego (np. zwalczanie terroryzmu zorganizowanego) zmieniają obraz i teorię konfliktów zbrojnych. Operacje pokojowe jakie organizowano i prowadzono po 1989 r. klasyfikowane są do grupy **operacji drugiej generacji utrzymywania pokoju**. Są bardziej niebezpieczne, ograniczają zakres zgody stron konfliktu i porozumień ze środowiskiem międzynarodowym, zwiększają zakres użycia siły do użycia broni włącznie. Podkreślenia wymaga, że uzbrojenie współczesnych operacji utrzymywania pokoju jest znacznie szersze i bardziej zbliżone do etatowego. Rozwinęły się systemy dowodzenia, łączności i telekomunikacyjne systemy satelitarne. Doświadczenia wskazują, że dla osiągnięcia sukcesu konieczne jest przy planowaniu operacji jasne i czytelne dowodzenie i kierowanie (command and control). Przyszłe połączone operacje inne niż wojna reagowania kryzysowego będą realizować zadania:

a) przeciwdziałania konfliktom - conflict prevention;

b) operacji przywracania pokoju – peacemaking;

c) operacji utrzymywania pokoju – peacekeeping;

d) operacji wymuszania pokoju siłą - peace enforcement;

e) misji odbudowywania pokoju – peacebuilding;

f) misji humanitarne - humanitarian aid.

Można je utożsamiać z dzisiejszymi operacjami wsparcia pokoju. ***Operacje wsparcia pokoju to całokształt działań, które elastycznie dostosowuje się do sytuacji operacyjnej w rejonie konfliktu, a które mogą oscylować od zwykłych***

działań utrzymywania pokoju do wymuszania pokoju siłą włącznie. Mogą towarzyszyć misji humanitarnej czy operacji odbudowywania pokoju. Operacje wspierania pokoju to pojęcie szerokie, spinające wszelkie dziedziny cywilnej, wojskowej i militarno - politycznej działalności pokojowej.

Przeciwdziałanie konfliktom (conflict prevention) jest definiowane jako zespół przedsięwzięć, realizowanych w szczególności w oparciu o Rozdział VI Karty Narodów Zjednoczonych, od inicjatyw dyplomatycznych do prewencyjnego rozwinięcia grup wojskowych, w celu zabezpieczenia rozmów powstrzymujących strony przed eskalacją lub konfliktem zbrojnym. Zabezpieczenie pokoju przed konfliktem realizuje się w formie misji uszczegóławiania faktów, konsultacji, ostrzegania, inspekcji i monitorowania. Misja przeciwdziałania konfliktom składa się z elementu cywilnego i sił wojskowych rozwijanych w celu opanowywania sytuacji kryzysowych.

3.2. Charakter zadań objętych przygotowaniem do misji pokojowych

Współczesne działania pokojowe stanowią znacznie szerszy obszar aktywności sił zbrojnych, niż ten, jaki określany jest klasycznym pojęciem misji pokojowych. Działania te będą w swej organizacji i strukturze będą znacznie zbliżone do formacji Wielonarodowych Połączonych Sił Zadaniowych. Będą więc posiadać specyfikę wielonarodowości i połączoności[25]. Dokonując próby kategoryzacji uporządkowania współczesnych misji pokojowych poprzez Koncepcję Strategiczną NATO i Strategię Bezpieczeństwa RP można tezowo określić przewidywalny zbiór przyszłych misji pokojowych jako połączonych operacji reagowania kryzysowego innych niż wojenne. W ten sposób, razem z połączonymi operacjami reagowania kryzysowego wojennymi (operacje obrony narodowej, sojuszniczej, antyterrorystyczne, ad hoc operacje koalicyjne lub sojusznicze przeciwko zagrożeniom asymetrycznym) operacje te stanowiłyby wspólny zbiór połączonych operacji reagowania kryzysowego[26]. **Połączone**

[25] M. Obrusiewicz, *Wielonarodowe Połączone Siły Zadaniowe CJTF*, AON, Warszawa 2001, s. 3.
[26] M. Obrusiewicz, *Połączone operacje reagowania kryzysowego wojenne i inne niż wojenne*, R. Wróblewski (red.) *Połączone operacje reagowania kryzysowego*, AON, Warszawa 2002, s. 200.

operacje reagowania kryzysowego – inne niż wojenne należą do grupy **operacji wsparcia pokoju** i **są wielokierunkowymi działaniami, prowadzonymi w sposób bezstronny**. W normalnych warunkach wspierają one organizacje międzynarodowe takie jak ONZ, OBWE lub UE w ich działaniach pokojowych. Operacje te mają na celu osiągnięcie długotrwałego politycznego rozwiązania konfliktu lub osiągniecie innych określonych celów utrzymania pokoju i wzmacniania bezpieczeństwa. W ich zakres wchodzą **zadania** typu: **wymuszenia pokoju, zapobiegania konfliktom, tworzenia pokoju, budowania pokoju i pomocy humanitarnej**. Odróżniają się od **połączonych operacji wojennych reagowania kryzysowego** użytymi środkami (w tym wypadku środkami pokojowymi).

Dotychczasowe definicje tego typu operacji podkreślają ich złożoność, **szerokie spektrum zadań** oraz znaczenie dla pokoju.

Operacje militarne inne niż wojna definiuje się jako szeroki zakres działań, podczas których możliwości militarne są wykorzystywane do celów innych niż działania bojowe na wielką skalę[27].

Operacje wojskowe inne niż wojna obejmują użycie możliwości wojskowych poprzez zakres operacji wojskowych graniczących z wojną i skupiają się na powstrzymywaniu wojny i promowaniu pokoju[28].

Operacje militarne inne niż wojna to działania, w których siły wojskowe wykorzystywane do przywracania pokoju lub utrzymania stabilizacji (jeśli to jest możliwe bez działań bojowych). W sytuacjach gdy potencjalny konflikt lub agresja stwarzają zagrożenie dla pokoju[29].

Strategiczne ujęcie (kontekst) współczesnych połączonych operacji pokojowych jest znacznie szersze niż operacji wojennych reagowania kryzysowego. O ile **operacje wojenne reagowania kryzysowego** realizują cel strategiczny sojuszu lub koalicji, cel wynikający z woli Rady Bezpieczeństwa, to spektrum celów strategicznych **połączonych operacjach reagowania kryzysowego innych niż wojenne** (określanych w tej pracy wspólnym mianem misji pokojowych) będzie w przewidywalnej przyszłości znacznie szerszy. Nie chodzi tu jedynie o wykonanie

[27] Doktryna operacyjna wielonarodowych połączonych sił sojuszu, AJP-01 B, s. 217.
[28] Wspólna doktryna USA dla operacji wojskowych innych niż wojna, Joint Pub 3-07, s. 7.
[29] *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa*, op.cit., s. 92.

zadania lecz o powrót do stanu normalnego jako stanu pokoju. To nie tylko zadania monitorowania implementacji porozumień pokojowych, wspieranie działań dla pokoju, to cała gama zadań zapewniających trwały pokój i bezpieczeństwo. To również zapewnienie stabilizacji w rejonie kryzysowym. O ile operacja wojenna reagowania kryzysowego realizowana jest w **zaostrzonym stadium kryzysu**, w sytuacji, która może przekształcić się w konflikt a nawet wojnę, to **operacja inna niż wojenna będzie realizowana w stanie pokoju zakłóconego lub w stanie słabego stadium kryzysu**. Opisana poniżej gama misji i operacji pokojowych realizowana będzie w kryzysach położonych bliżej stanu pokoju. Operacje wojenne zaś w kryzysach położonych bliżej stanu wojny. **Po zakończeniu operacji wojennej, po użyciu środków niszczących i obezwładniających, wprowadzać się będzie operację inną niż wojna (operację pokojową) i używać się będzie środków pokojowych w celu stabilizacji stanu bezpieczeństwa i utrwaleniu pokoju w rejonie kryzysowym**. Operacje wojenne i inne niż wojenne stanowić będą w przyszłych działaniach całość. O ile obecnie inne pododdziały przygotowywane są do działań wojennych, inne do działań pokojowych, to w przyszłości jednostki będą musiały posiadać wiedzę, umiejętności i zdolności operacyjne do obydwu typów działalności. Zakłada się, że operacje pokojowe prowadzone będą po podpisaniu porozumienia pokojowego lub innych porozumień. Operacje wojenne reagowania kryzysowego będą niszczyć i obezwładnić **źródła zagrożenia**. Niemniej niszczone jest (choć wybiórczo i precyzyjnie) terytorium **ludzi często niewinnych**. Najgorsze skutki operacja wojenna reagowania kryzysowego przyniosłaby gdyby te społeczności pozostawić samych sobie. Natychmiast staliby się źródłem kolejnych napięć. Przywróceniu stabilizacji i trwałego pokoju służyć będą więc operacje inne niż wojna reagowania kryzysowego (przyszłe misje pokojowe). Nie będą niszczyć lecz będą budować pokój. **Zadania z nimi związane nie będzie destrukcyjne lecz konstrukcyjne.**

Obydwa typy operacji (wojennych i innych niż wojenne) różnić się więc będzie w użytych środkach oraz sposobach działających sił połączonych. Operacja inna niż wojna reagowania kryzysowego działać będzie pod presją i pod kontrolą całego środowiska międzynarodowego. Jej funkcjonowanie wynikać

będzie z decyzji Rady Bezpieczeństwa ONZ. Realizować ją będzie organizacja regionalna (np. NATO) lub koalicja. Środowisko działań będzie o wiele bardziej skomplikowane niż środowisko operacji wojennych reagowania kryzysowego. Będzie też bardziej skomplikowane niż klasyczne środowisko misji pokojowych. W odróżnieniu od operacji wojennych w realizacji zadań przyszłej misji pokojowej towarzyszyć będzie ogromna liczba uczestników niewojskowych, organizacji międzynarodowych, rządowych i pozarządowych, instytucji wyspecjalizowanych, humanitarnych. Przypomnijmy, operacja funkcjonować będzie w stanie bezpieczeństwa zachęcającego uczestników cywilnych do realizacji misji i zadań swych organizacji. W rejonie operacji **dowódca operacji będzie współpracował z miejscową ludnością, z cywilnymi władzami lokalnymi**. Prowadził będzie cały **wachlarz działań, oddziaływań, współzależności i transferów dóbr wolnych (wiedza, informacja) i materialnych**.

Społeczność międzynarodowa reaguje na sytuacje zagrażające stabilizacji poprzez szerokie spektrum środków – od pomocy humanitarnej do użycia siły militarnej Zakłada się zastosowanie w pierwszej kolejności bardziej pokojowych środków, to jest działań pod auspicjami ONZ lub OBWE. W wypadku konieczności użycia bardziej zdecydowanych środków mogą brać udział w operacjach wspólnie z NATO a także w koalicji z innymi państwami. **Sukces operacji innej niż wojenna zależy w znacznym stopniu od właściwej kooperacji z międzynarodowymi organizacjami działającymi na obszarze operacji oraz współpracy z ludnością miejscową**.

Cele i zadania wojskowe operacji ukierunkowane będą na stworzenie niezbędnych warunków pracy i wsparcia dla działania tych organizacji, co umożliwi realizację procesu pokojowego.

Parametry zadań operacji pokojowej powinny być określone w dyrektywie wstępnej NATO, która zawiera jasno **określony, polityczny efekt końcowy operacji**, oraz takie elementy planistyczne jak: prawne podstawy działania, charakterystyka operacji, **cele strategiczne, zadania strategiczne**, ograniczenia działania, główne zasady użycia broni, prawdopodobny czas trwania operacji, podstawowe zagadnienia z zakresu wsparcia oraz **mechanizmy działania**

współpracy cywilno-wojskowej. Wielonarodowe Połączone Siły Zadaniowe CJTF, które są przygotowywane przez NATO do takich operacji muszą się kierować w swoich działaniach podstawowymi **pryncypiami operacji pokojowych** to jest: **bezstronnością i uzyskaniem konsensusu w szczególności na szczeblu taktycznym**. Siły te w czasie wykonywania **zadań pokojowych** powinny w miarę możliwości powstrzymywać się od użycia siły, a w razie potrzeby ograniczyć się do jej demonstracji lub użyć jej we właściwej relacji do rzeczywistych potrzeb i tylko w celu uzyskania niezbędnego efektu .

Realizacja zadań wielonarodowych połączonych sił pokojowych powinna charakteryzować się dużą elastycznością i samodzielnością działania w granicach Dyrektyw Rady Sojuszu Północnoatlantyckiego, zamiaru dowódcy sił oraz ograniczeń związanych z prawem użycia broni. **Prawo do samoobrony** będzie zasadniczym prawem wszystkich żołnierzy uczestniczących w połączonych operacjach innych niż wojna reagowania kryzysowego. Obowiązkiem dowódców wszystkich szczebli dowodzenia jest zapewnienie bezpieczeństwa swojego personelu oraz osób powierzonych ich ochronie oraz zapewnienie wysokiego poziomu wyszkolenia podległych żołnierzy z zakresu bezpieczeństwa oraz wyposażenie ich w niezbędne środki służące temu celowi. Po rozpoczęciu działania siły połączone powinny wytworzyć tak szybko jak jest to możliwe pozytywną opinię o swojej efektywności działania w rejonie odpowiedzialności nie pozostawiając stronom konfliktu i miejscowej ludności wątpliwości co do zasadności wykonania powierzonych zadań pokojowych. **Dyscyplina, przestrzeganie miejscowych praw, zwyczajów, właściwe korzystanie z immunitetów SOFA oraz profesjonalizm działania** wszystkich żołnierzy połączonych sił zadaniowych są bezwzględnymi atrybutami niezbędnymi dla właściwej percepcji sił operacji w rejonie odpowiedzialności. Siły pokojowe w operacji innej niż wojna reagowania kryzysowego powinny w maksymalnym stopniu stosować **zasadę jawności działania i zapewnić zrozumienie koncepcji operacji przez strony konfliktu oraz konsekwencji w wypadku nie wywiązywania się z zobowiązań**. Niemożność uzyskania zaufania stron do operacji innej niż wojna może prowadzić do niepowodzenia operacji, a w skrajnym

wypadku do uczynienia operujących sił stroną konfliktu. **Swoboda poruszania się jest absolutnie niezbędnym prawem** sił pokojowych umożliwiającym prowadzenie operacji. Wszelkie ograniczenia narzucane przez strony konfliktu powinny być szybko i zdecydowanie usuwane poprzez negocjacje lub w razie konieczności przez bardziej zdecydowane działania, włączając w to użycie niezbędnej siły. Ze względu na charakter połączonej operacji innej niż wojna reagowania kryzysowego, działania z zakresu współpracy cywilno-wojskowej powinny być jednym z priorytetów użytych sił połączonych. Istotą współpracy powinna być ścisła **koordynacja** przedsięwzięć **wojskowych z działaniem instytucji i agencji humanitarnych, rządowych i pozarządowych**, na bazie obustronnego zaufania, zapewnienia bieżących kontaktów i standaryzacji działania celem zapewnienia jedności wysiłku na rzecz realizacji mandatu operacji[30].

Połączone operacje inne niż wojna reagowania kryzysowego będą wspierać i zabezpieczać działania dyplomatyczne i polityczne. **Wykonywać będą specyficzne zadania**:

a) wczesne ostrzeganie (*early warning*),
b) operacje tzw. przetrwania (*surveillance*),
c) prevencyjne rozwinięcie wojsk (*preventive deployment*),
d) działania stabilizujące sytuację militarną (*stabilising measures*).

Powyższe zadania są charakterystyczne szczególnie dla NATO, ze względu na możliwości i przygotowane struktury sił połączonych. Podobne działania zamierza prowadzić UE, lecz po otrzymaniu od Sojuszu odpowiedniego wsparcia środków i specjalistycznego wyposażenia wojskowego (operacje petersberskie). Połączone operacje inne niż wojna reagowania kryzysowego realizować będą omawiane spektrum działań dla pokoju, począwszy od wsparcia operacji przywracania pokoju, poprzez operacje utrzymywania pokoju, wymuszania pokoju siłą, operacje budowania pokoju, po operacje humanitarne i akcje humanitarne[31].

---

[30] *Operacje połączone*, Warszawa, Szt. Gen. Wewn. 3/20/2001, s. 6-16 i 6-17, pkt. od 0661 do 0669 (autor niniejszego opracowania jest współautorem wskazanej w przypisie publikacji).

[31] W odróżnieniu od operacji humanitarnych (pomocy humanitarnej) akcje humanitarne będą miały na celu powstrzymanie aktów łamania praw człowieka (wg interpretacji prawnej S. Parzymiesa – wykłady z prawa międzynarodowego).

Operacje przywracania pokoju (peacemaking) to akcje dyplomatyczne prowadzone po rozpoczęciu konfliktu (comencement), realizowane w celu ustanowienia porozumień pokojowych. Obejmować one mogą różne rodzaje dobrych świadczeń (good offices), mediacji, koncyliacji i innych akcji jak izolacja czy sankcje. Przywracanie pokoju realizowane jest przede wszystkim środkami dyplomatycznymi, jednakże możliwe jest wojskowe wsparcie takiej operacji w formie procesu planistycznego lub bezpośrednio poprzez towarzyszącą jej operację wspierania pokoju. Działaniom przywracania pokoju może towarzyszyć misja przeciwdziałania konfliktowi, operacja przywracania pokoju siłą lub siłowo egzekwowane sankcje.

Operacje utrzymywania pokoju (peacekeeping) definiowane są jako hamowanie (containmernt), powściąganie (moderation) i/lub położenie kresu (termination) wrogości pomiędzy dwoma lub wieloma stronami.

Istotą zadań wynikających z tej definicji jest hamowanie stron konfliktu przed aktami wzajemnej wrogości. Nowe w porównaniu z wcześniejszymi określeniami jest wyrażenie „wieloma stronami", charakteryzujące istotę większości konfliktów po załamaniu się układu blokowego. Operacje te, prowadzone obecnie obejmują działania „tradycyjnych" misji pokojowych. Zgodnie z zatwierdzonymi przez ONZ procedurami operacyjnymi mogą one składać się z elementów innych operacji, w szczególności realizujących pomoc humanitarną. Operacje utrzymywania pokoju mogą realizować inne zadania, lub je wspierać. Cechuje je wielozadaniowość i znaczna elastyczność dostosowywania się do sytuacji operacyjnej i stanu zagrożenia. Ostatnim elementem charakteryzującym operacje utrzymywania pokoju jest **pomoc w stabilizacji życia wewnętrznego**. Mówi się tu o charakterze przejściowym (lub pośrednim) operacji. Realizacja tego typu zadań rozpoczyna się działaniami wojskowymi w celu wypełnienia przez strony treści porozumień. Działania te poprzedzają i torują drogę cywilnym przedsięwzięciom odbudowywania pokoju. W sumie pośredni charakter operacji jest realizowany przy pomocy skomplikowanych działań militarno-politycznych, negocjacyjno-mediacyjnych wypełniających przestrzeń między konfliktem a czasem pokoju. W przedsięwzięciach tych biorą udział elementy cywilne,

politycy, negocjatorzy międzynarodowi, często szefowie państw i rządów, autorytety moralne i kompetentni fachowcy stosunków międzynarodowych. Elementy wojskowe operacji w szczególności mają za zadanie zabezpieczenie działań ww. osób, często jednak realia narzucają im realizowanie podobnych zadań związanych z kontaktami z reprezentantami lokalnych władz. Z doświadczenia wiadomo, iż lokalni (miejscowi) przywódcy chętniej rozmawiają z dowódcami kontyngentów wojskowych lub oficerami Kwater Głównych niż cywilnymi pracownikami organizacji, agencji czy też politykami. Siły operacji odpowiadają ponadto za ochronę środowiska w jakim populacja (społeczność) jest już zdolna do rozpoczęcia normalnego życia.

Operacje wymuszania pokoju siłą definiowane są jako akcje (action) na podstawie Rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych z użyciem środków wojskowych w celu przywrócenia (restore) pokoju w rejonie konfliktu. Może mieć miejsce w konflikcie wewnątrzpaństwowym lub wewnętrznym dla realizacji potrzeb humanitarnych, lub gdy system instytucjonalny państwa upadł.

Jak wynika z definicji dla uruchomienia operacji wymuszania pokoju siłą muszą być spełnione określone warunki konieczne – udzielenie natychmiastowej pomocy humanitarnej, zaprowadzenie ładu, porządku i bezpieczeństwa w sytuacji gdy w rejonie konfliktu nie funkcjonuje aparat państwowy (system państwa). Należy podkreślić złożony i skomplikowany charakter tych określeń z prawnego punktu widzenia. System państwa to terytorium, społeczeństwo i legalna władza suwerenna. Nie można więc wprowadzać wymuszania pokoju siłą, gdy istniejące władze skarżą się na niewystarczające lub niefunkcjonujące środki policyjne i bezpieczeństwa. Pozostaje jeszcze pytanie, które władze uznać za legalne. W realiach operacji wymuszania pokoju siłą jest to szczególnie istotne, gdyż to właśnie NATO a nie ONZ ma szczególne możliwości takiego działania. Sojusz jest w stanie i ma na to środki oraz możliwości rozwinąć, dowodzić i kierować operacjami przywrócenia pokoju siłą prowadząc akcje wojskowe przeciwko odpowiedzialnym za zagrożenie pokoju lub bezpieczeństwa lub prowadzącym akty agresji. Działania te są ponadto definiowane jako najbardziej prawdopodobne w przyszłości zadania NATO wspierania działań ONZ. Praktycznie decyzje w tym

względzie wydaje w NATO Rada Północnoatlantycka. Decyzje te często dotyczą tylko wymuszania pokoju siłą w określonych działaniach militarnych np. utrzymania wolnej strefy powietrznej jako element wsparcia operacji utrzymywania pokoju operacji całkowicie lądowej. W tej sytuacji jak dowodzi praktyka konieczne są bardzo ścisłe więzi współpracy elementów wojskowych i politycznych. Połączone operacje inne niż wojna reagowania kryzysowego (misje pokojowe) realizowane będą na podstawie prawa międzynarodowego. Realizować będą zadania:

a) akcji przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa zagrożonego przez określonego agresora w formie aktu agresywnego – siły koalicyjne w wojnie w Zatoce Perskiej,
b) operacji wsparcia pokoju (tzn. wielozadaniowe operacje utrzymywania pokoju z możliwością wymuszania pokoju siłą) – IFOR w Bośni i Hercegowinie,
c) sankcji i egzekwowaniu embarga narzuconego przez Radę Bezpieczeństwa w formie ograniczeń ekonomicznych stron konfliktu – realizowane zwłaszcza w formie działań morskich i lądowych, a także w formie kontroli granic,
d) utrzymywania powietrznych stref bezprzelotowych – np. dla zapewnienia bezpieczeństwa misji ONZ – lub inne restrykcje.

Operacje budowania pokoju definiowane są jako akcje po zakończeniu konfliktu (post-conflict) w celu wspierania struktur które podejmują próby skonkretyzowania i zakorzenienia systemu politycznego oraz w celu uniknięcia powrotu do stanu konfliktu. Obejmuje mechanizmy wspierające struktury próbujące konsolidować pokój, wprowadzające środki zaufania (confidence) jak również wspierające rekonstrukcję ekonomiczną, które potrzebują zaangażowania nie tylko fachowego personelu cywilnego ale i wsparcia wojskowego.

Szczególnie ważne będzie prowadzenie takiej operacji w realiach znacznych zniszczeń infrastruktury, a także gdy w sytuacji po konflikcie cywilne instytucje państw jeszcze nie będą zorganizowane, lub zorganizowane – nie będą jeszcze w pełni funkcjonować. Taka sytuacja nierównowagi instytucjonalnej państw –

byłych stron konfliktu może doprowadzić do chęci powrotu do stanu konfliktu przez stronę lepiej zorganizowaną. Podstawowym **celem operacji budowania pokoju** jest pomoc w cementowaniu kruchego pokoju i udział w procesie długotrwałej stabilizacji. W trakcie budowania pokoju wyspecjalizowane agencje cywilne organizacji międzynarodowych uczestniczą w odbudowie kluczowych gałęzi i dziedzin życia społecznego jak szkolnictwo, służba zdrowia, rolnictwo. W procesie tym wspierane są przez siły wojskowe, które mogą stanowić część nie wycofanych kontyngentów operacji utrzymania pokoju. Do podstawowych zadań tych sił będzie zapewnienie bezpieczeństwa pracownikom organizacji, organizowanie konwojów i ich eskortowanie, organizacja transportu, ewakuacji medycznej oraz udział w zabezpieczeniu akcji humanitarnych – zwłaszcza w zapewnieniu sprawiedliwego rozdziału dóbr przekazywanych ludności w ramach pomocy. Szczególnie mocno podkreśla się rolę sił we wspieraniu procesu odnawiania systemu państw, ich aparatu administracyjnego – zwłaszcza lokalnego, gdzie jak wynika z doświadczeń dochodzi najczęściej do naruszania praw (np. człowieka). Przeciwdziałanie naruszaniu praw człowieka jest o tyle istotne w sytuacji nowo odtwarzającego się państwa, lub państwa nowo tworzonego, że jest warunkiem wpływającym na uznanie tego państwa w środowisku międzynarodowym i zapewnienie mu ciągłości wszelkiej pomocy. W procesie budowania pokoju organizacje międzynarodowe będą więc zwracać szczególną uwagę na akty łamania praw, wypaczenia w pracy lokalnej policji.

Operacje humanitarne definiowane są jako misje prowadzone dla ulżenia (relief) ludzkim cierpieniom (suffering), szczególnie gdy władze odpowiedzialne za porządek w danym rejonie nie mogą lub być może nie chcą realizować właściwego wspierania populacji swymi służbami. Misje humanitarne mogą być realizowane w kontekście operacji wspierania pokoju, lub jako misje niezależne.

Liczba i zakres operacji humanitarnych znacznie (dramatycznie) wzrosła w ostatnich latach i jak się przewiduje mogą się one okazać głównym elementem przyszłych operacji wspierania pokoju. w sytuacji gdy władze cywilne przerywają efektywną działalność lub wręcz działają na szkodę własnej społeczności użycie siły może okazać się konieczne do wypełnienia mandatu takiej misji. Zatem mogą

okazać się istotne potrzeby rozwinięcia sił i uzbrojenie ich nadając im szczególne zasady użycia broni (ROE). Ponadto wykorzystując siły wojskowe można czasowo wycofywać agencje humanitarne z rejonów zapalnych aż do ustabilizowania sytuacji. Pociąga to kolejne zadania dla sił wojskowych – kontynuowanie działań humanitarnych. W takiej sytuacji możemy mieć do czynienia z ***operacją humanitarną*** oraz ***współpracą cywilno-wojskową.*** Operacje pomocy (disaster relief operations) w sytuacji klęsk lub katastrof należą do grupy działań humanitarnych i obejmują natychmiastowe akcje ratowania życia ofiarom katastrof. Państwa będą prowadzić zaopatrzenie w sytuacjach wyjątkowych, zaopatrując służbę żywnościową, mundurową i prowadząc rozbudowę terenu. Ponadto mogą być wysyłane grupy specjalne ze wsparciem wojskowym. Działania takich grup w sytuacjach wyjątkowych powinny być koordynowane w państwach uczestniczących w akcji i w organizacjach przez specjalne komórki kryzysowe. W NATO na przykład zajmuje się tym Cywilny Komitet Planowania w Sytuacjach Wyjątkowych (SCEPC). ***Pomoc uchodźcom i osobom wysiedlonym (RDPA – Refugee/Displaced Persons Assistance),*** ukierunkowana na realizację żywotnych służb dla ludzi tymczasowo wysiedlonych z ich domów na skutek lokalnych klęsk, katastrof lub konfliktów stanowią ostatni element pomocy humanitarnej[32].

Do identyfikacji zadań w operacji pokojowej przygotowuje się następujący format:

a) identyfikacja planu (jego rodzaj, strukturę), w formie krótkiego oświadczenia o celu operacji, celach planowania i rodzaju realizacji;
b) dokumenty (też formalno-prawne) na podstawie których rozpoczyna się planowanie, obejmują dokumentację kwater nadrzędnych, właściwe dokumenty ONZ - Rady Bezpieczeństwa. Należy mieć na uwadze, że proces planistyczny trwa równolegle z podejmowaniem decyzji przez Radę Bezpieczeństwa. Trzeba się liczyć z innymi ważnymi względem prawa międzynarodowego dokumentami;

[32] Własne, ***Uchodźca*** w myśl najnowszych doktryn to osoba siłą zmuszona do opuszczenia jej ojczystego kraju. ***Osoba wysiedlona*** to osoba siłą zmuszona do opuszczenia jej domu, lecz nie jej ojczystego kraju.

c) sytuacja operacyjna w rejonie konfliktu i rejonie operacji, którą tworzy szereg oświadczeń odnoszących się do: rezolucji RB, decyzji NAC, zadań wynikających z planu pokojowego;

d) założenia;

e) elementy pozwalające na rozwinięcie operacji (formalna zgoda Rady Bezpieczeństwa, formalna zgoda stron zwaśnionych, warunki na teatrze działań oraz ich przewidywanie, właściwe uzgodnienia prawne – czyli Status Sił (SOFA), zasady użycia siły (ROE);

f) rodzaj misji, przede wszystkim zapisany w dokumencie wręczanym dowódcy operacji i akceptowany przez jego przełożonych jak również przez Radę Bezpieczeństwa. Wydaje się w tym przypadku tzw. oświadczenie na temat misji odpowiadające zakresowi głównych zadań dowódcy i warunków ich realizacji;

g) sposób realizacji misji, rozpoczyna się od graficznego przedstawienia rozwiązań w technikach komputerowych i na mapach. Jest to o tyle ważne, że główny dokument zawarcia pokoju między stronami konfliktu nakreślony jest też na mapie. Oba te graficzne dokumenty muszą być takie same;

h) zabezpieczenie operacji;

i) dowodzenie i łączność.

Ocena rejonu operacji również wpływa na określenie zadań oraz możliwości ich realizacji. Należy mieć na względzie:

a) ukształtowanie terenu,

b) warunki klimatyczne,

c) zanieczyszczenie środowiska,

d) poziom skażenia środowiska, zwłaszcza środkami biologicznymi, chemicznymi, radioaktywnymi,

e) zanieczyszczenie wód oraz ich jakość,

f) stan sieci dróg, kolejowe, kanałów i innych,

g) stan zagrożenia minowego, łącznie z planami pól minowych,

h) rodzaje min pułapek używanych w tym rejonie. Różne kultury mają swoje specyficzne, charakterystyczne miny pułapki. Na przykład charakterystyczną cechą rejonu Jugosławii była tzw. „szklanka" czyli granat ręczny, odbezpieczony i umieszczony w szklance stojącej na górnej krawędzi drzwi. W Kambodży najbardziej charakterystyczne były wszelkie zaostrzone kije bambusowe, wystrzeliwane w kierunku osoby, która potknęła się o ich zaczep,

i) stan wodociągów, sieci elektrycznych,

j) skład ludnościowy, grupy etniczne, problemy socjalne. Informacje szczególnie ważne ze względu na przyszłe kontakty z ludnością cywilną.

k) istniejące struktury władzy,

l) inne elementy wydające się ważnymi dla realizowania zadań mandatowych.

Celem strategicznym operacji wielonarodowych jest uzyskanie stanu zapisanego w mandacie operacji, nadanym przez ONZ, lub OBWE. Stan taki uzyskuje się poprzez **cele pośrednie**. Cele te determinują zadania w misji pokojowej i dotyczą:

a) zmuszenia stron zwaśnionych (stron konfliktu) do zawieszenia broni i rozpoczęcia negocjacji pokojowych,

b) zmuszenia stron do przestrzegania ustaleń układu pokojowego,

c) ochrony i kontroli tymczasowych granic obszarów niepaństwowych,

d) ochrony ludności cywilnej (zwłaszcza osób wypędzonych, prześladowanych i uciekinierów),

e) kontroli przepływu ludności, mienia, uzbrojenia przez granice stałe i tymczasowe.

W osiąganiu celu strategicznego w operacjach wielonarodowych **metodami pośrednimi** istotna jest współpraca z władzami lokalnymi, administracją miejscową oraz legalnymi siłami stron konfliktu. Współpraca ta, realizowana w ramach CIMIC, obejmuje działania sił operacji wielonarodowej, oddziaływania tych sił na ww. przedstawicieli ludności miejscowej, tworzenie określonych współzależności oraz realizację transferów (przekazywanie dóbr w ramach pomocy humanitarnej).

Sukces operacji połączonych uzależniony jest od przestrzegania zasad prowadzenia połączonych operacji wielonarodowych przez wszystkie siły w nich uczestniczące.

3.3. Koncepcja przygotowania do służby w misjach pokojowych

„Erozja" poprzedniego ładu międzynarodowego[33] oraz gwałtowne zmiany polityczno-militarne postawiły przed państwami nowe wyzwania w zakresie utrzymania pokoju i bezpieczeństwa. Do wzmacniania bezpieczeństwa światowego konieczne są klarowne mechanizmy utrzymania pokoju.[34] W ramach systemu ONZ oraz struktur organizacji regionalnych (NATO oraz Unii Europejskiej), jak również kształtującej się Europejskiej Tożsamości w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (**ESDI**) oraz Europejskiej Polityki w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (**ESDP**) wyraźne stają się trendy operowania na poziomie strategicznym **wielonarodowymi siłami pokojowymi**[35].

Współczesne użycie sił zbrojnych do realizacji celów politycznych wykazuje jednoznacznie połączony charakter. Charakter ten dotyczył też będzie przyszłych **działań pokojowych**. Przewiduje się, że **głównymi funkcjami** operacji pokojowych będą funkcje **prewencyjna** i **stabilizacyjna**. Operacje te, z uwagi na środowisko działań dla pokoju oraz stan bezpieczeństwa, w jakim działania te będą prowadzone, wskazane jest klasyfikować w szerokim zbiorze **operacji reagowania kryzysowego**. Z uwagi na użyte środki i sposób ich wykorzystania, będą to **połączone operacje reagowania kryzysowego inne niż wojenne**. Tendencje rozwojowe użycia i działania sił zbrojnych wykazują, iż w przyszłości zdecydowana większość działań prowadzona będzie **wspólnym wysiłkiem uczestników wojskowych i cywilnych**. Tak więc problematyka **działań**

---

[33] J. Kukułka, *Na drodze do nowego ładu światowego*, [w:] *Krajobraz po transformacji*, Warszawa 1992, s. 88 oraz *Narodziny nowych koncepcji bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe w Europie Środkowej po zimnej wojnie*, Warszawa 1994, s. 33.

[34] I. Prigogine, J. Streugers, *Z chaosu ku porządkowi*, Warszawa 1990, s. 28-30.

[35] Wielonarodowe Siły Połączone charakteryzują minimum trzy cechy: 1. Kontyngenty narodowe co najmniej dwóch państw (cecha wielonarodowości), 2. Komponenty co najmniej dwóch rodzajów sił zbrojnych (cecha połączoności), 3. Dowodzenie całością sił przez jednego dowódcę. Przykładem może być CJTF.

pokojowych (czy też działań dla pokoju) wykracza daleko poza wspólne działania rodzajów sił zbrojnych (operacje połączone). Według Koncepcji Strategicznej NATO dla powodzenia operacji pokojowych (operacji wsparcia pokoju) ogromne znaczenie mają również związki między siłami Sojuszu i lokalnymi władzami cywilnymi (zarówno rządowymi, jak i pozarządowymi). **Współpraca cywilno--wojskowa** jest wzajemnie zależna: władze cywilne potrzebują coraz bardziej środków wojskowych, z drugiej strony dla operacji pokojowych istotne znaczenie ma wsparcie cywilne i poparcie społeczne[36]. Wymaga to odpowiednich przedsięwzięć koordynacyjnych.

Dotychczasowy dorobek Akademii Obrony Narodowej w zakresie identyfikacji operacji pokojowych[37] oraz potrzeb Sił Zbrojnych RP, wyrażone choćby w opracowaniu Narodowej Doktryny Połączonych Działań Sił Zbrojnych[38], pozwalają na postawienie tezy, iż **operacje pokojowe, jako forma reagowania kryzysowego[39] będą w przewidywalnej przyszłości jednym z głównych sposobów osiągania celu strategicznego a jednocześnie metodą realizacji wynikających z tego celu zadań**. Ich realizacja w znacznej mierze opierać się będzie na strategii działania, a cele strategiczne dotyczyć będą obrony substancji Sojuszu i wspierania pokoju (w przypadku operacji innych niż wojenne). Operacje pokojowe (operacje wsparcia pokoju), prowadzone będą poza terytorium Sojuszu, ich zadania zbliżone mogą być do obrony sojuszniczej, lecz nigdy nimi nie będą. Prowadzenie działań pokojowych wymaga nie tylko zmian strukturalnych w siłach zbrojnych, lecz przede wszystkim **dostosowania dotychczasowego podejścia do**

---

[36] Pkt 60 Koncepcji Strategicznej Sojuszu przyjętej przez szefów państw i rządów biorących udział w spotkaniu Rady Północnoatlantyckiej w Waszyngtonie 23-24 kwietnia 1999 r.

[37] *Działania Połączone*, materiały z sympozjum naukowego, AON, Warszawa 2000 oraz *Podstawowe założenia operacji połączonych*, AON, Warszawa 1999.

[38] Praca ekspercka AON dla Sztabu Generalnego WP dotycząca opracowania Narodowej Doktryny Połączonej dla SZ RP, zostanie przedstawiona do zatwierdzenia pod koniec 2001 r.

[39] M. Wiatr, *Operacje Połączone* [w:] *Działania Połączone*, materiały z sympozjum naukowego, AON, Warszawa 2000. Autor na s. 45 charakteryzuje działania połączone jako skoordynowany, połączony wysiłek. Poza tym na s. 46 zdefiniowano „połączone działania sił zbrojnych" jako przedsięwzięcia obejmujące dowodzenie, działania i organizację sił zbrojnych, w których wszystkie wysiłki ukierunkowuje się na osiągnięcie wspólnego celu. Działania połączone stanowią odpowiedź na zmienione uwarunkowania polityczne, ekonomiczne i techniczne, w jakich działają siły zbrojne.

Nie chodzi jednak o utożsamianie działań stanowiących część operacji (s. 48) z „działaniami połączonymi" rozumianymi jako działania złożone, system działań, którym można przyporządkować „strategię działania" i cel strategiczny (za C. Rutkowski, *Prakseologiczne aspekty strategii wojskowej*, „Zeszyty Naukowe AON" 1998, nr 2 (31), s. 41-42.

użycia sił zbrojnych, a więc i zmiany sposobu myślenia o realizacji zadań pokojowych.

Skuteczne przygotowanie i prowadzenie takich działań wymaga od realizujących je oficerów myślenia wykraczającego poza własny rodzaj sił zbrojnych, a nawet poza siły zbrojne. Chodzi więc o to, **aby oficer polskiego kontyngentu narodowego w reagowaniu kryzysowym potrafił nie tylko właściwie ocenić możliwości i ograniczenia poszczególnych sił narodowych, lecz umiał także połączyć je w spójną całość i skierować na wspólne cele oraz punkt ciężkości operacji pokojowej**. Takim wymogom odpowiada lub też dostosowywane jest do nich szkolenie wojskowe większości państw NATO. Wiele uczelni państw NATO problemy naukowe i dydaktyczne rozwiązuje w ramach struktur instytutów działań pokojowych lub operacji pokojowych. Tym samym uczelnie te mają rzeczywisty wkład w przygotowanie kadry dowódczej do udziału w wielonarodowych siłach pokojowych.

W toku prac konceptualnych przyjęto następujące założenia:

- dowodzenie operacyjne w działaniach pokojowych w coraz większym stopniu staje się dowodzeniem strukturami wielonarodowymi, składającymi się z kilku rodzajów sił zbrojnych (mającymi wyraźny charakter połączony) oraz koordynowaniem działań systemu pozamilitarnego, wymaga więc myślenia wykraczającego poza własny rodzaj sił zbrojnych i własne narodowe siły zbrojne;
- obszar przygotowania i szkolenia do „działań pokojowych" problemowo i merytorycznie jest podzbiorem szerszego obszaru „działań połączonych" i stanowi wymiar tych działań w rejonie kryzysu międzynarodowego;
- przygotowanie żołnierzy do operacji pokojowych powinno koncentrować się na kształtowaniu zdolności do **rozwiązywania problemów** użycia różnorodnych sił w czasie i przestrzeni, a więc na kształtowaniu umiejętności myślenia w kategoriach działań pokojowych;
- **odrębność zasad działań pokojowych od walki zbrojnej** wymaga od procesu przygotowania dokonania istotnych zmian mentalnościowych u szkolonych;

- tendencje rozwojowe użycia sił zbrojnych do realizacji celów politycznych pozwalają przypuszczać, iż większość oficerów WP będzie mieć do czynienia z problematyką działań pokojowych, dlatego też szkoleniem w tym zakresie należy objąć wszystkie jednostki a procesem przygotowania jednostki kierowane poza granice kraju;
- treści szkolenia powinny być zawarte w modułach dostosowanych do poziomu grup osobowych, a realizacja każdego modułu powinna zapewnić wiedzę i umiejętności niezbędne żołnierzom do aktywnego i twórczego udziału w działaniach pokojowych sił zbrojnych;
- z uwagi na potrzebę kształtowania myślenia w kategoriach działań pokojowych podstawę przygotowania powinny obejmować **ćwiczenia**, a więc aktywne formy przygotowania, wykłady należy ograniczyć do najbardziej istotnych problemów;
- grupy żołnierzy rozwiązujące problemy podczas ćwiczeń powinny składać się z przedstawicieli wszystkich rodzajów sił zbrojnych wraz z uwzględnieniem potrzeb systemu pozamilitarnego.

Ponadto dla potrzeb niniejszego opracowania przyjęto następujące uogólnienia teoriopoznawcze:

- współczesne i przewidywane **działania pokojowe zakorzenione są w historii** misji pokojowych oraz polskich doświadczeń udziału Wojska Polskiego w działaniach pokojowych. Ich nowe cechy, formy i metody sprawnego działania ukształtowały się w ostatniej dekadzie XX wieku pod wpływem:
  - zmian cywilizacyjnych od ery industrialnej do ery informacyjnej,
  - procesów globalizacyjnych,
  - internacjonalizacji stosunków wojskowych,
  - rozszerzenia NATO i zmiany struktur Sojuszu;
- **istotą** działań pokojowych jest **pełna integracja** biorących w niej udział kontyngentów narodowych reprezentujących co najmniej dwa państwa i dwa

rodzaje sił zbrojnych, oraz ewentualnie organizacji międzynarodowych, instytucji rządowych lub pozarządowych[40];

- **działania pokojowe**, jako **składnik działań połączonych** (rozumianych jako system działań)[41], to historycznie ukształtowana jakość w sztuce utrzymania pokoju i wzmacniania bezpieczeństwa[42];
- pokojowe działania sił zbrojnych państw NATO (w tym operacje pokojowe) prowadzone są na 4 poziomach zarządzania i dowodzenia: **polityczno – strategicznym** (KG NATO, Komitet Wojskowy NATO, Rada NATO), **strategicznym wojskowym** (Dowództwo Strategiczne, Wielonarodowy Połączony Sztab Planowania), **operacyjnym na obszarze działań** (dowództwo regionalne, dowództwo podregionalne, dowództwo CJTF), **taktycznym na obszarze działań** (dowódcy modułów sił NATO, komponentów specyficznych dla konkretnej operacji pokojowej, kontyngentów narodowych);
- **celem działań pokojowych** jest:
  - obrona substancji całego Sojuszu – w **formie operacji reagowania kryzysowego**,
  - **prewencyjne i stabilizacyjne oddziaływanie** na stan bezpieczeństwa na terytorium lub poza terytorium NATO,
  - **reagowanie w sytuacjach kryzysowych** na terytorium lub poza terytorium NATO;
- **cele strategiczne** operacji sojuszniczej wynikają z interesów członków NATO, ogólnych celów polityczno - militarnych NATO, stanu zagrożeń dla bezpieczeństwa całego Sojuszu, ładu międzynarodowego i są spodziewanym stanem po zakończeniu działań;

---

[40] Minimum dwa rodzaje sił zbrojnych oraz minimum dwa państwa najczęściej uczestniczyć będą w Wielonarodowych Połączonych Siłach Zadaniowych (Combined Joint Task Forces – CJTF) a analogiczny skład sił działający z komponentami cywilnymi w Wielonarodowych Połączonych Cywilno – Wojskowych Siłach Zadaniowych (Combined Joint Civil Military Task Forces – CJCMTF), przy czym te ostatnie traktować należy jako siły realizujące działania połączone.

[41] K. Obłój, *Strategia Organizacji*, PWE, Warszawa 2001, s. 206. Także M.E. Porter, *Competative Advantage*, Tree Press, New York 1985, s. 37.

[42] *Podstawowe założenia operacji połączonych*, AON, Warszawa 1999, s. 17.

- **celem działań pokojowych w ramach działań połączonych** jest pozbawienie możliwości działania (użycia siły) stron konfliktu i załamanie ich woli kontynuowania dalszych działań agresywnych przeciwko międzynarodowemu pokojowi.

Myśl przewodnią niniejszej koncepcji stanowi dążenie do wypracowania mechanizmów i procesu przygotowania do służby w misjach pokojowych. Powinien mieć on **na celu przygotowanie oficerów i podległych im żołnierzy do realizacji zadań wykraczających poza problematykę macierzystych sił zbrojnych w narodowych i wielonarodowych (sojuszniczych) strukturach dowodzenia**.

Wspomniane przygotowanie oficerów, zgodne z teorią i praktyką NATO oraz spójne z projektem polskiej Narodowej Doktryny Połączonej, wydaje się być możliwe na poziomie:

- **polityczno-strategicznym i operacyjnym** – w AON ze szczególną odpowiedzialnością za całość procesu kształcenia z działań pokojowych oraz współpracy cywilno-wojskowej w reagowaniu kryzysowym:
- **taktycznym** – dowództwa rodzajów sił zbrojnych oraz Ośrodek Szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych Organizacji Międzynarodowych, w ramach swoich statutowych zadań w stosunku do problemów odnoszących się do szczebli zarządzania i dowodzenia.

Proponowany w koncepcji obszar przygotowania do udziału w misjach pokojowych ma **charakter uniwersalny i powszechny**. Podstawy teoretyczne obszaru przygotowań do działań pokojowych wskazują, że jego **aparat pojęciowy wykracza daleko poza nauki wojskowe**. **Odbiorcami treści przygotowania** powinni być nie tylko żołnierze sił lądowych, powietrznych, morskich i specjalnych, przyszli uczestnicy operacji połączonych, ale **także osoby cywilne zainteresowane współpracą cywilno-wojskową i połączonym działaniem komponentów wojskowych i cywilnych w operacjach pokojowych jako formie operacji reagowania kryzysowego**.

Ponieważ działania pokojowe w warunkach funkcjonowania Polski w NATO prowadzone będą z zasady w wymiarze sojuszniczym i partnerskim[43], to przygotowanie w omawianym przedmiocie powinno zapewnić wiedzę dotyczącą zasad funkcjonowania Sojuszu Północnoatlantyckiego, istoty prowadzenia przez Sojusz operacji wsparcia pokoju oraz operacji reagowania kryzysowego a także wzajemnych uwarunkowań i zależności między rodzajami sił zbrojnych w tych operacjach. Chodzi przy tym nie tylko o wiedzę teoretyczną, lecz także o umiejętności praktyczne, zwłaszcza rozwiązywania problemu użycia różnorodnych sił w czasie i przestrzeni. Przygotowanie w tym zakresie powinno doprowadzić nie tyle do tego, aby oficer znał teorię operacji pokojowych, lecz raczej do tego, aby **potrafił ocenić swe zadania w kategoriach** pokojowych działań sił zbrojnych. **Tak więc przygotowanie w tym zakresie powinno być ukierunkowane na:**

- przekazywanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do twórczego udziału w wypracowaniu koncepcji operacji pokojowej (kształtowanie myślenia operacyjnego skoncentrowanego na zasadach działań pokojowych oraz reagowania kryzysowego);
- praktyczne zastosowanie nabytej wiedzy i umiejętności podczas planowania i prowadzenia operacji pokojowych lub operacji reagowania kryzysowego w układzie sojuszniczym i wielonarodowym.

Celem przygotowania do udziału w misjach pokojowych powinno być przygotowanie do realizacji zadań wykraczających poza problematykę macierzystego rodzaju sił zbrojnych w wielonarodowych, sojuszniczych i koalicyjnych strukturach dowodzenia połączonymi działaniami sił zbrojnych w operacji pokojowej. Analiza istoty połączonych działań pokojowych potwierdza tezę M. Wiatra, wyodrębniającą **trzy czynniki** umożliwiające ich dookreślenie.

[43] Obecny stan badań potencjału RP oraz projekcja i prognoza rozwoju SZ RP nie dają jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o możliwości prowadzenia na terytorium Polski działań połączonych w wymiarze narodowym. Dlatego można jedynie postawić tezę, że możliwy będzie udział polskich kontyngentów wojskowych rodzajów sił zbrojnych w wielonarodowych siłach połączonych NATO. Ostatnia teza wydaje się być wielce prawdopodobna.

Czynniki te kształtują z kolei **trzy powiązane ze sobą charakterystyczne kryteria** umożliwiające określenie, czy dana operacja jest operacją pokojową. Otóż operacje takie rozpatrywać można w ujęciu **strukturalnym, funkcjonalnym i mentalnym**. **Kryterium strukturalne** obejmuje przedsięwzięcia i działania, w których biorą udział komponenty co najmniej dwóch rodzajów sił zbrojnych i narodowe komponenty co najmniej dwóch państw. Wymaga to posiadania odpowiedniej struktury dowodzenia (instytucji) umożliwiającej wybór i połączenie sił z rożnych rodzajów sił zbrojnych i różnych państw w zależności od wymogów konkretnej sytuacji kryzysowej i potrzeb operacji pokojowej. **Kryterium funkcjonalne** oznacza zespolenie specyficznych możliwości rodzajów sił zbrojnych i komponentów narodowych we wspólnym działaniu, umożliwiające osiągnięcie wspólnego celu przy optymalnym wykorzystaniu efektu synergicznego. **Kryterium mentalne** oznacza wewnętrzną gotowość do efektywnego i harmonijnego współdziałania z przedstawicielami innego rodzaju sił zbrojnych, innego państwa oraz instytucji pozamilitarnej dla osiągnięcia wspólnego celu. Przy czym harmonijne współdziałanie wymaga nie tylko współpracy, wspólnego systemu pojęć i deklaratywnej gotowości do prowadzenia operacji pokojowej, lecz przede wszystkim głębokiej znajomości poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, kontyngentów narodowych oraz całości sił pokojowych w konkretnym kryzysie.

Ponieważ kierowanie siłami pokojowymi mającymi charakter połączony i wielonarodowy wymaga nie tylko wiedzy, lecz przede wszystkim **dostosowania sposobu myślenia oraz umiejętności rozwiązywania skomplikowanych problemów** operacyjnych, wskazane byłoby odejście od przygotowania transmisyjno-adaptacyjnego na rzecz modelu przygotowania antycypującego[44]. Wymagałoby to nie tylko zmian struktur i procedur organizacyjnych, lecz także zmiany podejścia zmysłowego i świadomościowego (nie tylko w odniesieniu do uczestników procesu kształcenia, lecz także organizatorów). Powyższy proces zmian powinien opierać się na najbardziej pozytywnych doświadczeniach SZ RP w zakresie edukacji dla pokoju. A i H. Tofflerowie uważają, że przyszły żołnierz –

[44] *Przemiany w naukach pedagogicznych i ich wpływ na współczesny kształt dydaktyki wyższej szkoły wojskowej*, AON, Warszawa 1999, s. 115-117.

dowódca musi przede wszystkim **umieć posługiwać się swoim umysłem**[45]. Tadeusz Lewowicki twierdzi, że w nowoczesnej dydaktyce potrzebne są zmiany w budowaniu modeli zachowań sprzyjających rozwijaniu podmiotowości w edukacji[46]. Idąc za tezami głoszonymi przez wielu autorów, przygotowanie do działań pokojowych powinno stać się uzupełniającą **sekwencją nauki i teorii, weryfikacją wiedzy przygotowywanych żołnierzy, praktyki, samokształcenia, samodoskonalenia, samorealizacji osób przygotowywanych**.

Obecna wiedza o działaniach pokojowych pozwala na wskazanie **GŁÓWNEGO CELU** przygotowań jakim może być **wywołanie względnie trwałych zmian**[47] **w sposobie myślenia i funkcjonowania oficerów i ich podwładnych o przyszłych operacjach pokojowych umożliwiających skuteczne prowadzanie takich działań oraz realizacje zadań mandatowych**[48]. Tak więc **główny cel przygotowania można określić jako wywołanie zmiany w wiedzy i świadomości o kompleksie działań pokojowych powodujące wyższy jakościowo poziom myślenia i poziom zarządzania i kierowania operacjami pokojowymi w działaniach połączonych.**

Głównemu celowi procesu przygotowań w obszarze poznawczym działań pokojowych, podporządkowane są **cele szczegółowe**. Są to:

- poznanie i zrozumienie wiedzy podstawowej,
- nabycie umiejętności podstawowych, umiejętności pełnych i szerszych w działaniach pokojowych ONZ oraz organizacji regionalnych i koalicji.

Realizacja celów szczegółowych powinna spowodować **zmianę stanu wiedzy** szkolonych oraz **umiejętności** w zakresie planowania i dowodzenia w wielonarodowych działaniach pokojowych. Każda z tych zmian powinna **zmieniać wartość oficera i jego podwładnych**. Proponowane cele kształcenia powinny odpowiadać **ogólnym celom działań pokojowych sił zbrojnych Sojuszu**

---

[45] A i H. Toffler, *Wojna i antywojna*, Warszawa 1997, s. 108-111.

[46] T. Lewowicki, *Tradycje i współczesne przemiany dydaktyki*, [w:] J. Półturzycki, E. A. Wesołowska (red), *Współczesne kierunki modernizacji i dydaktyki*, Toruń 1993, UMK. Także: R. Stępień, op. cit., s. 108.

[47] J.M. Baugier i S. Vuillod, *Strategie zamian*, Poltext, Warszawa 1993, s. 17, twierdzą, że zmiany są coraz częstsze, redefiniują też zmiany w obszarze doświadczeń ludzkich, wskazują na zmianę myślenia jako determinantę swobodnego działania oraz L. Clarke, *Zarządzanie zmianą*, Gebethner & Ska, Warszawa 1997, s. 60, wskazuje, że zmiana rozpoczyna się w nas samych i zmienia nas samych (s. 64). Ciekawe są też rozważania na temat paradoksu zmiany osobistej (s. 66).

[48] J.J. Guilbert, *Zarys pedagogiki*, PZWL, Warszawa 1983.

oraz ogólnym **celom „połączoności", „spójności", „swobodności", „synergiczności" tych działań**. Już same powyższe określenia budzą powątpiewanie w trakcie lektury i nie mają jeszcze poprawnych etymologicznych odpowiedników w języku polskim. Wiążą się, co podkreśla M. Wiatr, z **nowym sposobem myślenia**, z **wymiarem mentalnym**.

Mając powyższe na względzie można przyjąć, że w przygotowaniu oficerów dla potrzeb prowadzenia działań pokojowych sił zbrojnych państw sojuszniczych i partnerskich szczególną rolę odgrywa przedstawiony wcześniej wymiar mentalny.

Cele szczegółowe są podstawą do opracowania **treści przygotowania i szkolenia**, które powinny pozwolić zidentyfikować, poznać i zrozumieć działania pokojowe oraz zrozumieć własne **zadania mandatowe**. Proponuje się opracowanie treści merytorycznych w **modułach dostosowanych do specyfiki grup osobowych i specyfiki pododdziałów**. **Moduł** oznacza zespół tematów. Można więc wyróżnić **moduł przygotowania dowództwa, sztabu, dowódców pododdziałów, szefów komórek organizacyjnych, pododdziałów i grup specjalistycznych, pracowników cywilnych**.

Tematyka oraz formy zajęć są podobne. Różny jest natomiast zakres i stopień szczegółowości rozpatrywanych problemów. Moduły dostosowane są do potrzeb przygotowania wynikających ze specyfiki szkolonych. Realizacja każdego modułu powinna zapewnić wiedzę i umiejętności niezbędne oficerom do aktywnego i twórczego udziału w połączonych działaniach sił zbrojnych na przewidywanych dla nich stanowiskach. Dlatego też każdy z modułów powinien zawierać zarówno zajęcia teoretyczne, jak i praktyczne.

Technologia procesu przygotowania do misji pokojowych w swym końcowym efekcie, po analizach otoczenia bliższego i dalszego tego procesu, powinna **odpowiedzieć na pytania**:

a) Jaka powinna być organizacja procesu przygotowań?
b) Jaka jest możliwa infrastruktura przygotowania?
c) Jakie przyjąć oczekiwane efekty przygotowania i jak je mierzyć?
d) Jakie zastosować metody przygotowania i szkolenia?
e) Jak realizować treści przygotowania?

Przewiduje się, że będą stosowane **cztery podstawowe zasady przygotowania**:

1) zasada związku z rzeczywistością:
   a) bezpieczeństwa narodowego,
   b) bezpieczeństwa międzynarodowego,
   c) stanów zagrożeń i wyzwań,
   d) geopolitycznego otoczenia regionalnego i globalnego;
2) zasada zrozumienia sytuacji przygotowania w zakresie:
   a) źródeł informacji,
   b) podstaw działania,
   c) możliwości posługiwania się instrumentarium metodycznym i metodologicznym,
   d) związków między treściami kształcenia a kwalifikacjami oficera,
   e) jasności i jednoznaczności pojęć, definicji, symboli, struktur organizacyjnych;
3) zasada możliwości oddziaływania przygotowywanych na przyjętą myśl dydaktyczną w zakresie:
   a) stawiania pytań przez przygotowywanych i otrzymywania odpowiedzi zgodnych z najnowszymi wynikami badań AON;
   b) inicjowania przez szkolonych nowych działań w procesie doskonalenia badań i dydaktyki działań pokojowych;
4) zasada uogólniania w zakresie opracowywania rezultatów przygotowania w formie modeli, jako przykładów możliwych do zastosowania w innych sytuacjach w przyszłych działaniach pokojowych[49].

W głównym zarysie konceptualnym należy przyjąć dotychczasowy model polski przygotowania żołnierzy do operacji pokojowych poszerzony o wnioski z dyrektywy NATO dotyczącej przygotowania sił zbrojnych do operacji wsparcia pokoju[50] oraz o wiedzę i treści merytoryczne zaproponowane powyżej. W Polsce sprawdził się model podziału przygotowania na etapy: wstępny, zasadniczy i doskonalący. Ten trójpodział proponuje się pozostawić. Dotychczasowy model, przygotowany i sprawdzony szczególnie w obszarze przygotowania kontyngentów

[49] S. Smyk, op.cit. s. 117, praca zbiorowa, *Technologia kształcenia*, PWN, Warszawa 1978, s. 58-65.
[50] MC 327/1 załącznik C z 1998 r.

ONZ, staje się zbyt „ciasny" w sytuacji dwukrotnie większego zaangażowania SZ RP w operacje pokojowe ONZ, NATO, koalicyjne a w niedalekiej przyszłości UE. W tej sytuacji przygotowanie zasadnicze, które odbywało się w kieleckim Ośrodku Szkolenia dla Potrzeb Sił Pokojowych Organizacji Międzynarodowych, musi w przypadku operacji organizacji regionalnych i koalicji odbywać się w specjalistycznych centrach szkolenia lub wyznaczonych jednostkach lub związkach taktycznych. Zaletą proponowanego modelu jest zgrywanie kontyngentu na bazie jednostki (związku taktycznego) w rejonie stałego stacjonowania, w bezpośredniej podległości i bliskości przełożonych (względy wyposażenia i zabezpieczenia logistycznego). Wadą weryfikowanego modelu jest powrót w kategoriach całych sił zbrojnych do zdecentralizowanego etapu przygotowania zasadniczego. Jego celem jest nie tylko integracja kontyngentu ale również nabycie z góry zaplanowanej wiedzy i umiejętności. Funkcję tę (do czasu możliwości utworzenia Centrum Przygotowań Sił Ekspedycyjnych[51]) muszą spełniać różne ośrodki rodzajów sił zbrojnych. Proponowane Centrum, w swym wymiarze merytorycznym i funkcjonalnym wiąże się ściśle w systemie dowodzenia kontyngentami poza granicami kraju z koncepcją utworzenia Dowództwa Operacyjnego. Sugeruje się, po utworzeniu dowództwa, do ponownego rozpatrzenia koncepcji przygotowań sił zbrojnych w wymiarze ekspedycyjnym.

Analiza dokumentów NATO wskazuje, że:

- przygotowanie żołnierzy do misji pokojowych pozostaje w odpowiedzialności narodowej,
- niezbędne jest określenie minimum wiedzy i umiejętności,
- należy jednocześnie rozwijać wspólne rozumienie operacji pokojowych w Sojuszu,
- należy rozpowszechniać doktrynę i wykładnie przyjęte w NATO dla operacji pokojowych,
- ustalenia dyrektywy winne być zintegrowane z narodowymi programami szkolenia do operacji pokojowych,

[51] Propozycja własna autora.

- przygotowanie do operacji pokojowych powinno obejmować szerokie aspekty działań pokojowych,
- przygotowanie i szkoleniu do różnych form operacji pokojowych powinno być prowadzone przy aktywnym udziale przedstawicieli organizacji międzynarodowych i agencji pozarządowych,
- najważniejszy cel - to zmiana mentalności żołnierzy (z wojownika na peacekeepera),
- wyróżniono trzy główne obszary działalności zmierzającej do właściwego przygotowania żołnierzy do udziału w operacji pokojowych:
  - kształcenie;
  - szkolenie;
  - ćwiczenia.

W zakresie kształcenia (w procesie przygotowania w wydzielonych jednostkach i AON – etap przygotowania wstępnego) wśród treści i zakresu tematycznego należy uwzględnić:

- historię i ewolucję operacji pokojowych,
- proces podejmowania decyzji o przeprowadzeniu operacji pokojowej w ONZ, OBWE, NATO i UE,
- techniki negocjacji i mediacji,
- przygotowanie i prowadzenie operacji pokojowej,
- zasady użycia siły (ROE),
- prawne aspekty prowadzenia operacji pokojowej,
- współpracę ze środkami masowego przekazu,
- międzynarodowe prawo humanitarne.

W szkoleniu zasadniczym, w wydzielonych jednostkach lub Ośrodku Szkolenia dla Potrzeb Sił Pokojowych Organizacji Międzynarodowych szczególnymi obszarami są:

- użycie siły i ROE;
- kultura w rejonie operacji;
- szkolenie językowe;
- praca na punktach kontrolnych i pozycjach blokujących;

- patrolowanie;
- obserwacja i składanie meldunków;
- przeszukiwanie pojazdów i osób;
- przeciwdziałanie zagrożeniu minowemu;
- realia operacji (sytuacja operacyjna);
- zadania i obowiązki na przewidywanym stanowisku.
- rozpoznawanie sprzętu występującego w rejonie operacji;
- zasady pracy na mapach;
- procedury łączności;
- zasady udzielania pierwszej pomocy;
- obrona przed środkami masowego rażenia;
- środki bezpieczeństwa.

W trakcie ćwiczeń przygotowawczych uwzględnia się następujące zasady:

- powinny być prowadzone na wszystkich szczeblach dowodzenia ze szczególnym uwzględnieniem problematyki działań w składzie wielonarodowym i aspekcie działań połączonych;
- należy uwzględniać całe spektrum zadań;
- na najwyższym szczeblu należy organizować seminaria oraz ćwiczenia zawierające scenariusze dotyczące reagowania i kierowania kryzysowego oraz procesu podejmowania decyzji;
- ćwiczenia muszą obejmować zagadnienia: planowania; rozwinięcia; realizację zadań i wycofanie z operacji pokojowej;
- pododdziały powinny organizować ćwiczenia ze szczególnym uwzględnieniem aspektów taktycznych;
- ćwiczenia powinny zawierać elementy współpracy z organizacjami międzynarodowymi i pozarządowymi;
- szeroko należy propagować ćwiczenia z zakresu współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC).

Rozpatrując zarys programowy procesu przygotowania wskazujemy na dwa etapu: etap podstawowy i etap zasadniczy. W każdym z nich proponuje się zawrzeć

moduły kształcenia: dla wszystkich żołnierzy kontyngentu oraz moduły specjalistyczne oraz moduły dla specjalistów.

W etapie pierwszym wszystkich powinno obowiązywać przygotowanie w zakresie:

- wiadomości ogólnych; postawy; umiejętności i technik operacyjnych.
- **wiadomości ogólne**:
  - natura PSO;
  - Rola ONZ, OBWE i innych organizacji międzynarodowych w PSO;
  - Aspekty prawne powoływania i prowadzenia PSO.
- **wiadomości podstawowe:**
  - solidność, niezawodność;
  - bezstronność;
  - bycie widocznym;
  - użycie minimum siły.
- **umiejętności i techniki**:
  - zasady bezpieczeństwa;
  - przeciwdziałanie stresowi;
  - przeciwdziałanie zagrożeniu minowemu;
  - ŚMP i kształtowanie opinii publicznej;
  - konfiskata broni i innych materiałów;
  - łączność;
  - negocjacje i mediacje;
  - szkolenie językowe;
  - służba na PO i PK;
  - służba wartownicza;
  - patrolowanie;
  - przeszukiwanie;

Celem przygotowania podstawowego dla specjalistów jest dostarczenie specjalistom odpowiedniej wiedzy i wyrobienie umiejętności przydatnych dla pełnienia przez nich służby w PSO.

W etapie przygotowania zasadniczego przed wyjazdem do rejonu operacji celem przygotowania będzie zapoznanie ze specyfiką operacji. Powinno być

kontynuowane w rejonie operacji. Celami szczegółowymi będzie przygotowanie kadry zawodowej, żołnierzy służby zasadniczej do sprawnego przejmowania i realizacji zadań mandatowych w operacjach pokojowych oraz zapoznanie z zagrożeniami występującymi w rejonach wykonywania zadań mandatowych.

Przygotowanie prowadzone będzie w trzech obszarach: wiadomości ogólnych o operacji; postawy; techniki operacyjne.

- **wiadomości ogólne**:
  - sytuacja geopolityczna w rejonie konfliktu;
  - informacje operacyjne;
  - mandat operacji i koncepcja jej prowadzenia;
  - stałe procedury operacyjne;
  - rozpoznawanie sprzętu;
  - szkolenie językowe;
- **wiadomości podstawowych**:
  - kształtowanie świadomości konieczności współpracy z ludnością lokalną, siłami zbrojnymi stron konfliktu, administracją terenową i państwową występującą w rejonie konfliktu;
  - obowiązek respektowania tradycji, religii i kultury ludności lokalnej.
- **technik operacyjnych**:
  - ukazanie specyfiki stosowanych technik w operacji;
  - odprawa administracyjna;
  - system składania meldunków;
  - bezpieczeństwo osobiste;
  - zasady życia w lokalnym otoczeniu;
  - zdrowie i higiena;
  - ewakuacja medyczna i procedury jej przeprowadzania;
  - techniki przeżycia – survival.

Celem przygotowania zasadniczego dla specjalistów jest dostarczenie informacji dotyczących specyfiki wykonywanych zadań w planowanym rejonie prowadzenia operacji. Zakres szkolenia powinien odnosić się do praktycznych aspektów działania w naznaczonej operacji.

Przygotowanie całości kontyngentów obejmuje uzyskanie zdolności w zakresie:

- gotowości do wykonywania zadań poza granicami kraju;
- wyszkolenia:
  - zapoznać z zasadami powoływania misji pokojowych;
  - uwarunkowania historyczne, polityczne konfliktu, a także lokalne zasady obyczajowe i religijno-kulturowe;
  - wdrażać zasady obiektywności, wiarygodności i sprawiedliwości w kontaktach z przedstawicielami stron konfliktu;
  - uczyć zachowania postaw sprzyjających klimatowi zaufania i zrozumienia dla ich sytuacji;
  - wyrabiać odporność na stres oraz uczyć udzielania pomocy kolegom w ekstremalnych warunkach;
  - nauczyć postępowania w wypadku zagrożenia minowego i udzielania pierwszej pomocy medycznej;
  - zapoznać z zadaniami mandatowymi;
  - nauczyć zasad użycia siły ROE;
- świadomości służby dla pokoju oraz samodyscypliny
  - dokonać przewartościowań nawyków bojowych na zachowania otwarte pokazujące dobrą wolę i sprzyjające zaufaniu;
  - tworzyć bodźce do utrzymania ciągłej samodyscypliny, w celu zapewnienia bezpieczeństwa własnego i kolegów.

3.4. Koncepcje wybranych państw i ośrodków szkolenia w zakresie przygotowania kontyngentów narodowych do misji pokojowych

Proces szkolenia ogólnowojskowego kontyngentów kierowanych do operacji pokojowych (w tym do operacji wsparcia pokoju) opiera się na procedurach i normach narodowych i wpływa w różnym stopniu na skuteczność wojsk w rejonie konfliktu oraz ich bezpieczeństwo.

Szkolenie ogólnowojskowe traktowane jest jako element odgrywający znaczną rolę w skuteczności realizacji zadań mandatowych w rejonie konfliktu. W tym zakresie większe doświadczenie mają państwa legitymujące się

długotrwałym uczestnictwem w misjach pokojowych jak **Kanada, Austria, Szwecja**. Państwa te zmodyfikowały nawet zakres tematyczny szkolenia ogólnowojskowego, ukierunkowując je na potrzeby służby żołnierzy w operacji pokojowej. Zredukowano znacznie liczbę zajęć szkolenia bojowego, ogniowego, a szczególny nacisk położono na szkolenie fizyczne, rozpoznanie sprzętu wojskowego stron konfliktu, techniki patrolowania, eskortowania, ochrony obiektów. Modyfikacje w szkoleniu ogólnowojskowym oparto na doświadczeniu oraz **wytycznych** wydanych w tym względzie przez **Biuro Misji Pokojowych ONZ w Nowym Yorku**[52]. Inne państwa (głównie **USA, Wielka Brytania, Francja**) skuteczność wykonywania zadań upatrują w doskonałym wyszkoleniu ogólnowojskowym opartym na **procedurach NATO**. W tym zakresie obowiązuje w państwach członkowskich NATO Dyrektywa Przygotowania Sił Zbrojnych do Operacji Wsparcia Pokoju MC 327/1 z 1998 r. Zakłada ona, że główną odpowiedzialność za przygotowanie jednostek o charakterze kontyngentów narodowych, kierowanych do operacji wsparcia pokoju ponosi państwo wysyłające. Dokument określa niezbędne minimum wiedzy i umiejętności. Służy przy tym promowaniu wspólnego zrozumienia istoty operacji wsparcia pokoju w całym Sojuszu oraz wśród państw partnerskich. Zakłada się, że ustalenia Doktryny MC 327/1 powinny być zsynchronizowane z narodowymi programami przygotowania i szkolenia jednostek przewidzianych do użycia i działania w operacjach wsparcia pokoju. Wytyczne NATO wyraźnie wskazują, że proces przygotowania i szkolenia jednostek kierowanych do operacji wsparcia pokoju powinien obejmować bardzo szerokie spektrum wiedzy dotyczącej problematyki utrzymania pokoju i wzmacniania bezpieczeństwa. Zachęca się przy tym do szerokiego angażowania przedstawicieli organizacji międzynarodowych, wyspecjalizowanych instytucji państwowych i zagranicznych w całości przedsięwzięć przygotowawczych i szkoleniowych. Za główny cel szkolenia jednostek w ich przygotowaniu do operacji wsparcia pokoju zakłada się spowodowanie zmian w mentalności żołnierzy w zakresie zrozumienia różnic działań bojowych i działań pokojowych, różnic zasad walki zbrojnej i zasad utrzymania pokoju. Żywotnym celem szczegółowym

[52] A.B. Allison, *Peacetime Engagement*, [w:] „Military Inteligence", marzec 1994, s. 32.

jest zrozumienie przez żołnierzy zasad użycia siły, statusu sił pokojowych w rejonie konfliktu, miejsca i roli pododdziałów i pojedynczych żołnierzy, wynikających z rezolucji Rady Bezpieczeństwa, mandatu misji pokojowej oraz innych dokumentów formalnych. Wyróżniono trzy główne obszary przygotowania i szkolenia: kształcenie, szkolenie i ćwiczenia. **Kształcenie obejmuje generalne:** historię i ewolucję misji pokojowych oraz Operacji Wsparcia Pokoju (PSO), proces podejmowania decyzji w zakresie przeprowadzeniu operacji pokojowych ONZ, OBWE, NATO, techniki negocjacji i mediacji (wymieniane często przez S. Kozieja jako najtrudniejsze formy działań w operacjach pokojowych), przygotowanie i prowadzenie operacji wsparcia pokoju, zasady użycia siły (ROE), prawne aspekty prowadzenia operacji pokojowych, współpracę z przedstawicielami środków masowego przekazu, międzynarodowe prawo humanitarne. **Szkolenie** obejmuje, wg poglądów NATO problematykę: Użycia siły i ROE, kulturę i lokalne obyczaje w rejonie operacji pokojowej, szkolenie językowe, pracę na punktach kontrolnych i pozycjach blokujących, patrolowanie, obserwację i składanie meldunków, przeszukiwanie pojazdów i osób, przeciwdziałanie zagrożeniu minowemu, rozpoznawanie sprzętu występującego w rejonie operacji, zasady pracy na mapach, procedury łączności, zasady udzielania pierwszej pomocy, obronę przed środkami masowego rażenia, środki bezpieczeństwa. **Ćwiczenia** powinny być prowadzone na wszystkich szczeblach dowodzenia ze szczególnym uwzględnieniem problematyki działań w składzie wielonarodowym i aspekcie działań połączonych. W ćwiczeniach należałoby uwzględniać całe spektrum zadań mandatowych. Sugeruje się również organizowanie seminariów i warsztatów przygotowawczych do ćwiczeń. Scenariusze ćwiczeń powinny zawierać elementy dotyczące reagowania kryzysowego i kierowania w sytuacjach kryzysowych oraz procesu podejmowania decyzji. Ćwiczenia muszą obejmować zagadnienia: planowania, rozwinięcia, realizację zadań i wycofanie z operacji pokojowej. Przewidywane do udziału w operacjach wsparcia pokoju pododdziały powinny organizować ćwiczenia ze szczególnym uwzględnieniem aspektów taktycznych. Ćwiczenia powinny zawierać elementy współpracy z organizacjami międzynarodowymi i pozarządowymi. Szeroko należy propagować ćwiczenia z zakresu współpracy

cywilno-wojskowej (CIMIC). Grupa Robocza NATO ds. standaryzacji przygotowania i szkolenia sił pokojowych (working group on standardisation of peacekeeping training and education) wśród wypracowanych wniosków podkreśliła, że przygotowanie do operacji powinno opierać się na typowym szkoleniu ogólnowojskowym. Etap pierwszy szkolenia do operacji wsparcia pokoju (basic peacekeeping training) powinien koncentrować się na przekazaniu szerokiej wiedzy na temat operacji pokojowych. Etap drugi, na przygotowaniu personelu do udziału w konkretnie naznaczonej operacji. Podkreśla się, że **operacje wymuszania pokoju** siłą opierają się na typowych umiejętnościach wojskowych i nie wymagają dodatkowego szkolenia. Po operacjach w Afganistanie i Iraku, wiadomo już dziś, że istota przygotowania i szkolenia pododdziałów wojsk lądowych, kierowanych przez państwo do operacji wsparcia pokoju, będzie zmieniać się razem ze zmianami uwarunkowań bezpieczeństwa oraz charakteru kryzysu. Siły pokojowe, obok typowych funkcji utrzymania pokoju i wymuszania pokoju siłą, nabędą nową funkcję policyjną. Przyszłe wielonarodowe operacje wsparcia pokoju będą realizować szereg zadań porządkowych, policyjnych a żołnierze sił pokojowych będą podejmować szereg działań monitorujących.

Obserwacja działań wojsk (np. USA w Somalii i Francji w Sarajewie) oraz analizy (zwłaszcza amerykańskie[53]) wskazują, iż ograniczenie się jedynie do umiejętności żołnierza w zakresie szkolenia ogólnowojskowego Marines nie wystarcza[54]. Kontyngent jest nieskuteczny[55]. Wiąże się to z innym charakterem działań operacyjnych i znacznymi ograniczeniami w użyciu siły i broni. W jednym z pierwszych ćwiczeń PdP o tematyce utrzymywania pokoju (Cooperative Spirit' 94 – Holandia, październik 1994 r.) najgorzej pod względem wykonania zadań operacyjnych oceniony został pododdział amerykański[56]. W związku z powyższym państwa kontrybutorzy opracowują indywidualne podejścia do szkolenia ogólnowojskowego. Powyższy problem podjął w suplemencie do uwag nad

---

[53] R. Jones, *US Marines may go to Somalia again*, [w:] „International Peacekeeping News", nr 4/94, Colorado 1994, s. 33.
[54] P. Gilkes, *From Peacekeeping fo Peace enforcement,* [w:] „Middle East Report", grudzień 1993, s. 21.
[55] T.A. Richards, *Marines in Somalia*, [w:] „US Naval Institute Proceedings", maj 1993, s. 133-136.
[56] Sprawozdanie kpt. Marka Obrusiewicza (st. Wykładowcy w WCS dp SP ONZ w Kielcach) z uczestnictwa w ćwiczeniu Cooperative Spirit '94 jako starszego oficera narodowego, ćwiczącego w składzie sztabu ćwiczenia, Zarząd IX SG WP, listopad 1994.

pokojem autor szeregu przewartościowań w teorii utrzymywania pokoju, były Sekretarz Generalny ONZ, Boutro Boutros-Ghali[57]. Podkreślił, iż zmianom w sytuacji międzynarodowej po zakończeniu zimnej wojny towarzyszą nowe potrzeby i wyzwania w zakresie form i metod utrzymywania pokoju. Misje pokojowe nowej generacji wymagają od dowódców i żołnierzy większej elastyczności w działaniu. Są przy tym bardziej niebezpieczne.

Poszczególne państwa i ich ośrodki szkolenia realizują szkolenie ogólnowojskowe bazując na własnych i cudzych doświadczeniach:

Ośrodek szwedzki (SWEDINT) szkolenie ogólnowojskowe umieścił w jednym z czterech obszarów przygotowania kontyngentów szwedzkich (wsparcie programowe, szkolenie, wsparcie logistyczne, dowodzenie i kierowanie – przygotowanie sztabów[58]). Głównymi obszarami szkolenia ogólnowojskowego w SWEDINT są:

- techniki operacyjne podporządkowane zasadzie bezstronności,
- przygotowanie kontyngentu (SWERAP – jednostki szybkiego rozwinięcia) do osiągnięcia w czasie 14 dni gotowości do dyslokacji do rejonu konfliktu.

W stosunku do funkcjonujących kontyngentów szwedzkich dowódcy pododdziałów kolejnej przygotowywanej rotacji (około 20 oficerów) odbywają rekonesans w terenie, w rejonie konfliktu, 8 tygodni przed terminem rotacji. Zdobywają aktualne informacje ze strefy operacyjnej, przydatne w szkoleniu[59]. Szkolenie personelu kluczowego kontyngentu trwa 3 tygodnie, żołnierzy – 5 tygodni.

Kontyngenty duńskie realizują szkolenie ogólnowojskowe ujęte w grupach tematycznych oddzielnych dla poszczególnych rejonów konfliktów. Szkolenie to nazywane jest **przygotowaniem podstawowym** i zawiera[60]:

---

[57] B.B. Ghali, *Suplement to an Agenda for Peace*, New York 1995, s. 4.
[58] K. Neretnieks, *International Command - SWEDINT*, sierpień 1995, s. 2.
[59] S. von Bayer, *Selection and training* [w:] *Sweden in the service of peace*, Sztokholm 1998.

[60] *Sanding training regulations for peacekeeping operations*, Royal Danish Army, Vedbaek 1995, s. 1.

- ogólne informacje o zadaniach i toku służby w danym kontyngencie,
- szkolenie w zakresie patrolowania,
- podstawowe szkolenie w zakresie procedur użycia broni,
- informacje o wyposażeniu stron konfliktu,
- szkolenie podstawowe w zakresie posługiwania się mapa i GPS (lądowy system elektroniczny wskazujący pozycję),
- szkolenie ze sprzętu łączności i procedur radiowych.

Należy podkreślić, iż procedury opracowanie przez **stronę duńską** zostały przyjęte przez Północnoatlantycką Radę Partnerstwa (EAPC - w 1995 r. NACC) jako obowiązujące w ćwiczeniach PdP.

Siły kanadyjskie w br. Zamierzają przewartościować szkolenie ogólnowojskowe swoich kontyngentów i opracować ich tematykę na zasadzie odejścia od tradycyjnego szkolenia wojsk[61]. Zakłada się, iż:

- szkolenie ogólnowojskowe stanie się integralną częścią szkolenia wszystkich jednostek wojskowych,
- szef Sztabu Obrony jest kompetentny w opracowaniu nowego programu szkolenia wojsk, który obejmie w swym zakresie tematykę wsparcia pokoju,
- w zakresie szkolenia ogólnowojskowego uznano za priorytetowe przygotowanie żołnierza pod względem mentalnościowym i psychologicznym, osiągania stanów gotowości do dyslokacji, znajomości genezy konfliktu, zasad użycia siły i broni,
- zostaną wydane nowe podręczniki, poradniki, ich treść będzie oparta szczególnie na doświadczeniach z Somalii,
- powstanie Centrum Szkolenia Wspierania Pokoju, Centrum analiz doświadczeń.

[61] Minister of Publik Works and Goverment Services, *Report of the Somalia Commission of Inquairy – training*, Kanada 1998, roz. 21, s. 3.

Oceniono, że dotychczasowe przygotowania kanadyjskich kontyngentów było nieadekwatne do realiów misji i tkwiło w ogólnowojskowym szkoleniu do klasycznych misji pokojowym. Nie przygotowywano żołnierzy do nowych wyzwań, misji nowe generacji, które powstały po zakończeniu zimnej wojny.

Pomimo tak krytycznej oceny, ogromną rolę odgrywa w Kanadzie Centrum Przygotowań do Misji Pokojowych Pearsona. Centrum należy uznać jednak za moderatora głównych trendów w szkoleniu i przygotowaniu a nie za ośrodek szkoleniowy. Istotne jest, że Centrum gromadzi doświadczenia i wydaje oceny w różnych aspektach utrzymywania pokoju. Centrum powstało jako placówka badań strategicznych i taka role spełnia do dziś. Stąd kompetencje szkolenia ogólnowojskowego przekazano Szefowi Sztabu Obrony.

W zakresie wyszkolenia ogólnowojskowego przewiduje się cztery poziomy nauczania w zakresie osiągania gotowości kontyngentu jako jednostki szybkiego reagowania: wiedza polityczna, wiedza strategiczna, wiedza operacyjna, wiedza taktyczna[62]. Szkolenie realizowane będzie dla poszczególnych szczebli decydentów, dowódców i żołnierzy na ich poziomie. Szkolenie polityczne oparte będzie na Karcie Narodów Zjednoczonych. Szkolenie na poziomie strategicznym będzie koordynowane z Sekretariatem ONZ. Brane będą pod uwagę wszystkie raporty sekretarza Generalnego ONZ w sprawie misji pokojowej. Szkolenie na poziomach operacyjnym i taktycznym będzie organizowane przez Szefa sztabu Obrony.

Austriackie Centrum Szkolenia do misji pokojowych realizuje w pierwszej fazie przygotowań typowe szkolenie ogólnowojskowe (jak w jednostkach wojskowych). Pozwala to na dodatkową selekcję żołnierzy. Po 2 tygodniach szkolenie ogólnowojskowe jest orientowane na potrzeby konkretnej misji pokojowej. Ze względu na ograniczenia finansowe Austriacy wkrótce zrezygnują z pierwszej części szkolenia. Modelem przygotowań w Austrii stanie się model kursowy. Główny nacisk kładziony będzie na szkolenie specjalistyczne. Z uwagi na neutralny charakter armii, Austriacy dopracowali się procedur szkolenia ogólnowojskowego, które wystarczają by przygotować żołnierza do skierowania go do misji pokojowej[63].

---

[62] Tamże, roz. 2, s. 4.
[63] K. Kohler, *Seminarium Współpracy ONZ*, Wiedeń 1995.

Australijskie Centrum Szkolenia Sił Obrony realizuje szkolenie ogólnowojskowe do misji pokojowych. Jest odpowiedzialne również za opracowanie procedur, zasad działania wojsk na poziomie taktycznym. Szkolenie ogólnowojskowe prowadzą (nadzorują) autorzy programu i procedur. Za przygotowanie kontyngentu od względem ogólnowojskowym odpowiedzialna jest Rozwinięta Jednostka Wsparcia Sił. Oznacza to, iż żołnierze szkolą się na bazie jednostki, która zorganizowana jest jak ich kontyngent w rejonie misji[64].

Siły amerykańskie wydały poradnik wojskowy[65], który służy jednostkom USA (głównie specjalistycznym) szkolić żołnierzy do operacji pokojowych. Amerykanie wyraźnie oddzielają poziom szkolenia strategicznego (Doktryna NATO Wspierania Pokoju) od taktycznego (poradnik). Wydaje się (co potwierdza wspomniana obserwacja), że dowódcy amerykańscy nie uważają za wskazane rozszerzanie szkolenia ogólnowojskowego o aspekty teorii utrzymywania pokoju. Szkolenie ogólnowojskowe (z pewnością również ze względów oszczędnościowych) skupia się na: podstawowych elementach szkolenia bojowego, szkoleniu strzeleckim, mustrze i procedurach ceremonii wojskowych, szkoleniu fizycznym, marszach z oporządzeniem, maskowaniu, przetrwaniu, pierwszej pomocy medycznej, szkoleniu topograficznym, używaniu sprzętu optycznego(w dzień i w nocy), znajomości stopni wojskowych innych państw misji, ochronie obiektów, analizie terenu, technikach i procedurach rozbudowy terenu, zwartości drużyny, plutonu jako najmniejszych grup żołnierzy, działaniu w niskich temperaturach, działaniu w rejonach północnych, równikowych, pustynnych, dżungli, rzecznych, zabudowanych, odnajdywaniu śladów, rozpoznaniu, czujności wywiadowczej, łączności, ochronie fizycznej, postępowaniu w przypadku dostania się do niewoli. Amerykanie klasyfikują wymuszanie pokoju siłą do obszaru konfliktu i dla celów misji peace enforcement można realizować szkolenie bojowe[66]. Batalion wysyłany do rejonu misji ma czas szkolenia ograniczony do:

- bazowania - 3 dni,
- ćwiczenie zgrywające - 5 dni,

---

[64] Australian Defence Force Peacekeeping Centre, *Informator*, Willamtown 1999, s. 2.
[65] Military Training Manuals, *Download Instructions*, Colorado 1999.
[66] CMTC Overview, *Train to win*, Waszyngton 1997.

- zaawansowana symulacja konfliktu - 10 dni,
- przerzut do rejonu misji - 3 dni.

Niemieckie Centrum Szkolenia przygotowuje żołnierzy Bundeswehry do misji pokojowych wg algorytmu podobnego jak w Wojskowym Ośrodku Szkolenia dp Sił Pokojowych ONZ w Kielcach. Szkolenie ogólnowojskowe realizowane jest jedynie w zakresie technik patrolowych, ochrony obiektów, eskortowania, systemu meldunkowego, pierwszej pomocy[67].

Model czeski szkolenia ogólnowojskowego bazuje na doświadczeniach z Angoli. Czesi organizują szkolenia międzynarodowe, na które zapraszają wykładowców i instruktorów z renomowanych ośrodków z całego świata. Nie mają wiec własnego modelu, lecz adaptują cudze. Zgodne jest to z wytycznymi ONZ. W ośrodku czeskim kontyngent narodowy realizuje 5-8 tygodniowy kurs szkolenia ogólnowojskowego do misji pokojowej[68].

Węgry nie posiadają ośrodka szkolenia. System szkolenia kontyngentu oparty jest na modelu austriackim. Szkolenie ogólnowojskowe oparte jest o zmodyfikowany program Akademii Wojskowej[69].

Słowacja przygotowuje 60% rezerwistów w zakresie szkolenia ogólnowojskowego do misji pokojowych[70].

Słowenia w trakcie 6-miesięcznej służby zasadniczej na razie przygotowuje instruktorów do prowadzenia w przyszłości szkolenia ogólnowojskowego do misji pokojowych[71].

Szwajcaria jako państwo neutralne ma ograniczenia w liczbie uczestnictwa jak i zakresie szkolenia ogólnowojskowego. Szkolenie to ogranicza się do ogólnych informacji o misji, łączności, zadań obserwacyjnych[72].

Prężnym ośrodkiem (jednym z młodszych) jest **centrum estońskie**, w którym przygotowywany jest batalion bałtycki (BALTBAT) do misji pokojowych. Szkolenie ogólnowojskowe jest pochodną programów Danii, Szwecji,

---

[67] GECONSFOR, Central Unit Training, *Informator*, Hammelburg 1998.
[68] K. Kohler, wyd.cyt., s. 4.
[69] Tamże, s. 4.
[70] Tamże, s. 4.
[71] Tamże, s. 5.
[72] Tamże, s. 5.

Norwegii. Jest to specyficzne szkolenie żołnierzy estońskich, litewskich i łotewskich, którzy wyposażeni są w duńskie moździerze, broń osobistą, generatory, szwedzkie zestawy naprawcze, norweskie rakiety przeciwpancerne, sprzęt medyczny.

Niewiele państw zwraca uwagę na w szkoleniu ogólnowojskowym na zasady bezpieczeństwa. Problematyka bezpieczeństwa w misji pokojowej pojawia się w przygotowaniu kontyngentów holenderskich. Z obserwacji i analizy materiałów informacyjnych wynika, że **Holendrzy** zwracają uwagę żołnierzom, że nie są wysyłani na własną wojnę, że muszą wrócić, że żołnierz w misji pokojowej to nie bojownik. Szkolenie ogólnowojskowe, które autor niniejszego opracowania przebył w Ośrodku Szkolenia w Ossendrecht jest złożone, wielopłaszczyznowe. Do ciekawszych zajęć zaliczyć należy pokonywanie terenu pod „żywym ogniem", szkolenie w sytuacji stresowej, ewakuacja w różnych warunkach (przy pomocy sprzętu naziemnego i śmigłowców), szkolenie mentalnościowe (uświadamiające ułomności organizmu w zakresie pracy mózgu). Należy podkreślić, że Holendrzy angażują w szkoleniu ogólnowojskowym profesjonalnych statystów, którzy po doskonałym przygotowaniu potrafią odegrać każdą rolę ludności lokalnej. Zawsze używane są sztuczne rany. Szkolenie jest przepełnione realnością. Używane są nowoczesne środki pozoracji.

Procedury narodowe szkolenia ogólnowojskowego zmodyfikowane są o koncepcje opracowane przez ONZ lub przez NATO. Jak wspomniano, szkolenie ogólnowojskowe modyfikowane jest przy wykorzystaniu wytycznych ONZ oraz *Doktryny NATO Wspierania Pokoju*[73] Analiza tych dokumentów pozwala stwierdzić, że wytyczne ONZ możliwe są do zastosowania jedynie na poziomie taktycznym, materiał NATO na poziomie operacyjnym i strategicznym szkolenia ogólnowojskowego.

W zakresie szkolenia inżynieryjno-saperskiego, szkolenie kontyngentów oparte jest głównie na informacjach o minach i innych środkach bojowych używanych przez strony konfliktu. Główny nacisk kładzie się na szkolenie praktyczne.

---

[73] *NATO Doctrine For Peace Support Operations*, Bruksela 1996.

Wnioski z realizacji szkolenia wskazują, iż w oparciu o pozyskane miny, niewybuchy, miny pułapki sporządza się ich repliki, makiety (**ośrodek szwedzki**) i prowadzi się szkolenie praktyczne. Istotą takiego szkolenia **w Holandii** jest informowanie żołnierzy o sposobach, zwyczajach produkowaniu min pułapek. Miny pułapki wiążą się według Holendrów z mentalnością ludności lokalnej. W czasie szkolenia pokazuje się przy tym jak lokalna ludność oznacza miejsca z zainstalowanymi minami i minami pułapkami. Trudno bowiem zgadnąć, że teren zaminowany w Kambodży oznakowany jest wiszącymi na drzewach suchymi rybami. Szczególnie dużo wniosków do szkolenia inżynieryjno-saperskiego dała misja kontyngentu francuskiego w Bośni. **Saperzy francuscy** musieli wypracować własne metody rozpoznawania i usuwania min. Od pomysłu zastąpienia metalowych prętów do badania gruntu plastykowymi (metalowe inicjowały elektryczne zwarcia specjalnych zapalników min przeciwpancernych), poprzez otwieranie drzwi badanego zabudowania ośmiometrową tyczką (nad drzwiami najczęściej umieszczona był odbezpieczony granat umieszczony w szklance) do szeregu wniosków szkoleniowych dotyczących min psychologicznych. Nazwę tę nadali saperzy prostym instalacją, których inicjowanie uzależnione było od prostych zachowań ludzkich. Żołnierz, który na drodze (ścieżce) widzi gałąź, lub patyk na wysokości kolan, najczęściej nie przechodzi przez niego, lecz go łamie butem. To inicjuje eksplozję. Kierowca, który nie może przejechać wąskim duktem, gdyż zagradza drogę leżący na drodze głaz nie szuka innej drogi, lecz próbuje przesunąć kamień. To powoduje eksplozję[74]. ONZ podkreśla jednak, że każde państwo powinno budować własne doświadczenia i wymieniać między sobą dane[75].

W zakresie przygotowania kontyngentu należy zaznaczyć, że pododdziały inżynieryjne (np. **szwedzki**) na 450 żołnierzy posiadają 151 saperów[76].

Używanie środków radiowych w celu przekazywania informacji jest podstawowym zadaniem pojedynczego żołnierza. W misji żołnierz musi być tak przygotowany, by zrozumieć informacje przekazywane przez żołnierzy innych

---

[74] *UN Peacekeeping – Lessons Learned in Managing Recent Missions*, New York, ONZ, 94-99, s. 32.
[75] *United Nations Regional Peacekeeping Training Workshop*, New York, ONZ, 19-24 luty 1995 r.
[76] S. von Bayer, wyd. cyt.

państw i samemu być zrozumiałym. Są to główne wnioski powtarzające się w raportach wielu państw.

Najistotniejsze jest szkolenie praktyczne w różnych warunkach operacyjnych i stresujących. Kontyngentom państw Europy Zachodniej łatwiej stosować procedury łączności. Nie wyszkolenie innych kontyngentów wprowadza chaos w łączności i wymianie informacji[77].

Szwedzi, Duńczycy, Amerykanie, Niemcy nie wyróżniają szkolenia z łączności, lecz nazywają je szkoleniem w zakresie dowodzenia, kierowania i łączności[78]. Z uwagi na konieczność unifikacji sprzętu łączności i procedur widoczne są trendy w szkoleniu z łączności zmierzające do realizacji zakresu tematycznego znanego jako C3I. Np. **Szwedzi i Amerykanie** włączyli do szkolenia z łączności również rozpoznanie. Szkolenie z posługiwania się środkami radiowymi i procedur łączności nie zawsze są traktowane priorytetowo. **W Danii** ogranicza się jedynie do informacji o systemie łączności, sieci radiowej i telefonicznej. Nie przewiduje się sprawdzianów czy testów. **Duńczycy i Holendrzy** duży nacisk w szkoleniu kładą na szkolenie z łączności satelitarnej. Sprzęt tego typu w średnim stopniu skomplikowany, lecz często sprzężony z GPS, faxem. Służy często jako środek bezpieczeństwa. Urządzenie przenośne cały czas informuje centrum kryzysowe w kraju o jego położeniu (współrzędnych geograficznych) w świecie. Pod względem technicznym **Duńczycy** uważają, że istotniejsze jest szkolenie techniczne i w zakresie systemów łączności: radiowej: sprzęt HF, transiwery M/73 SSB, transiwery SATFORT, DA/PRC 420, linii radiowych RDOKE og BF, wspomagania generatorów (w sytuacjach awaryjnych i ekstremalnych)[79]. Problematyka dowodzenia i kontroli (C4I) była przedmiotem dociekań szwedzkiego seminarium w 1998 r. W zakresie organizacji łączności opracowano mechanizmy współpracy miedzy narodowymi kontyngentami. Rozwiązania oparto na misji w Somalii i Haiti[80]. Wiele problemów w zakresie łączności zauważono w operacji

---

[77] *The evolution of UN peacekeeping*, [w:] *Case studies and comparative analysis*, New York, St Martin's Press, 1994.

[78] *Informatory dot. Szwecji, Danii i Niemiec,* wyd. cyt.

[79] *Standing training regulations for peacekeeping operations*, Royal Danish Army, wyd. cyt.

[80] R. Thomas, *Semianr on Cooperation, Command and Control in UN Peacekeeping*, [w:] „Newsletter", nr 5/98, Nova Scotia 1998, s. 2.

NATO w Bośni. Były to kłopoty z łącznością kontyngentów państw Europy Środkowej i Wschodniej. Stwierdzono strach przed używaniem środków radiowych (przekazywaniem informacji w języku angielskim). Występowały też kłopoty techniczne. Baterie odmawiały posłuszeństwa już po kilku godzinach[81].

Kontyngenty państw Zachodnich większą rolę przywiązują do nauczania języków lokalnych stron konfliktu niż kontyngenty innych państw. Dobór osobowy powinien być podporządkowany wymaganiom ONZ, powstałym w długotrwałym procesie doświadczeń i opierać się powinien na ocenie stopnia wiarygodności, bezstronności, obiektywizmu kandydatów a nie ich ducha bojowego. Kontyngenty reprezentujące znajomość języków lokalnych zwiększają swoje bezpieczeństwo. Dobór osobowy sprawdza się w praktyce. Wiarygodność, prawość, obiektywizm, te cechy biorą górę nad duchem bojowym żołnierza. Musi on posiadać umiejętność zmian mentalnościowych. W tym zakresie duże osiągnięcia mają **Szwedzi**. **SWEDINT** zajmuje się rekrutacja żołnierzy do misji pokojowych badania umiejętności bycia wiarygodnymi (cierpliwość, sprawiedliwość, postawy tolerancji i zrozumienia, współpraca, otwartość umysłu, elastyczność). Szeroko stosuje się przy tym testy psychologiczne [82](bardzo kosztowne). **Personel fiński** (podobnie jak obecnie w Polsce) rekrutuje się wyłącznie z ochotników. Finowie jednakże nie zamierzają z tego rezygnować. Ochotnikami są w Finlandii także rezerwiści i cywile[83].

Szkolenie w zakresie międzynarodowego prawa konfliktów rozszerzone o prawo humanitarne jest podstawowym działem szkolenia i wymaga, z uwagi na jego stopień trudności, szczególnego wyjaśnienia na przykładach. Właściwa interpretacja sytuacji pod kątem jej prawnomiędzynarodowej legalności wpływa na skuteczność i bezpieczeństwo żołnierza[84]. Zagadnienia prawne muszą być poparte przykładami, gdyż są wielce zawiłe. Interpretowanie sytuacji operacyjnej przez pryzmat prawa konfliktów. Zwyczaje ONZ opracował dokument dot. szkolenia z prawa humanitarnego. Zagadnienie to jest jednym z priorytetowych. Na spotkaniu

---

[81] *Joint peacekeeping problems*, [w:] *For your eyes only*, 12 grudnia 1994 r.
[82] SWEDINT, wyd. cyt.
[83] P. Hannukkala, *Training of peaekeepers in Finland*, Newsletter, nr 5/98 s. 4.
[84] F.M. Lorenz, *Law and Anarchy in Somalia*, w: „Parameters", zima 93/94, s. 27-41.

grupy ad hoc w 1997 r. podkreślono, że misje pokojowe nowej generacji muszą być usankcjonowane określonymi zasadami prawa międzynarodowego szczególnie w aspekcie prawa konfliktów zbrojnym i prawa humanitarnego[85]. Wymienia się tu: aspekty prawa humanitarnego (szczególnie odnośnie uchodźców i wypędzonych), stosunek do imigrantów i bezpaństwowców, współpracę cywilno-wojskową, kontakty z mediami. W obszarze prawa humanitarnego szczególnie podkreśla się: współpracę miedzy instytucjami i kontyngentami, konieczność wdrażania rezolucji w tej sprawie przez ONZ, opracowywania doświadczeń na zasadzie „Lessons Learned" wzorem misji IFOR. Istotne doświadczenia przyniosła misja IFOR w Bośni i Hercegowinie. Dokument charakteryzuje je jako szczególne doświadczenia. Rozwiązania polegające na opracowaniu prawa humanitarnego dla kontyngentów misji pokojowych, multimedialne programy szkoleniowe, zrozumiałe przez żołnierzy kontyngentu są dostępne dla wszystkich państw. Szkolenie z prawa humanitarnego jest intensywnie prowadzone w takich państwach jak: **Estonia, Finlandia, Litwa, Polska, Rumunia, Szwecja** (w trakcie szkoleń PdP). Wśród szkolonych pododdziałów często dochodzi do nieporozumień, kiedy to mylone jest prawo humanitarne z pomocą humanitarną[86].

Szkolenie logistyczne musi oddawać realia systemy zabezpieczenia logistycznego misji i kontyngentu. Nie powinno się separować rynku lokalnego od dostaw dóbr i usług dla misji i kontyngentu. W szkoleniu należy używać aktualnych danych, formularzy, programów komputerowych, symulacji. Szkolenie oprzeć na grupach specjalistycznych i gałęziach logistyki i kończyć ćwiczeniem zgrywającym na poziomie Kwatera Główna misji pokojowej - kontyngent. Najwięcej błędów jest przy opracowywaniu dokumentów zaopatrzeniowych. Zabezpieczenie logistyczne należy opierać w miarę możliwości na rynkach lokalnych (doświadczenia OBWE) by stabilizować rejon konfliktu. Zakupy strategiczne dla misji powinien realizować wskazany kraj kluczowy[87]. Logistyka poza sferą planowania dostaw, zaopatrzenia, transportu, dostaw, staje się elementem ataków, grabieży. Stąd nowe doświadczenia

[85] K.P. Klaiber, *Meeting if the political – military steering commitee*, Chairman's summary, Bruksela, 5 września 1997 r., s. 9.
[86] *PfP peacekeeping and humanitarian law training*, [w:] „International Peacekeeping News", nr 4/94.
[87] K.P. Klaiber, wyd. cyt., s. 15.

do szkolenia personelu logistycznego. Wnioski wypływają z Somalii ale i np. z Bośni, gdzie w Velikiej Kladusy, 29 listopada 1994 roku baza z zabezpieczeniem logistycznym została ostrzelana przez artylerię Serbów Chorwackich. Doświadczenia nakazują szkolić personel logistyczny pod kątem samoobrony i bezpieczeństwa osobistego. Powinni pozostawić mienie konwojowane i ratować się, nawet ucieczką. Podobne zasady opracowano w przypadkach napaści. Konwojujący mogą zostawić (oddać) mienie logistyczne i uciekać. Mają ratować życie[88]. Ocenia się obecnie, iż logistyka i pion operacyjny misji są ze sobą ściśle połączone. W misjach klasycznych pion logistyki był niejako misją w misji. Istotnym wnioskiem jest, by sztaby: operacyjny i logistyczny rozumiały swoje potrzeby, rozumiały się nawzajem. Logistyka musi wiedzieć jakie są potrzeby i oczekiwanie poszczególnych kontyngentów. Logistyka kontyngentu narodowego musi rozumieć zadania nie tylko w stosunku do swoich żołnierzy ale i w stosunku do całych sił. Takich zadań jest wiele. Konieczne jest organizowanie batalionów logistycznych i ukierunkowywać działania logistyki na specjalizację i współpracę z pewnymi kontrybutrami. Jednym z nowych działów logistyki stał się ruch (przerzut) lotniczy, transport strategiczny i ewakuacja medyczna drogą lotniczą[89].

Celem programu przygotowania kontyngentów narodowych do operacji pokojowej ma być zapewnienie przeszkolonym i wysłanym do rejonu konfliktu lub rejonu kryzysowego maksymalnego bezpieczeństwa i szansy na przeżycie. Celem programu przygotowania ma być przekształcenie żołnierza ofensywnego (człowieka wojny) w żołnierza defensywnego (człowieka pokoju). Programy muszą być proste w realizacji z jednoczesnym zachowaniem proporcji teoria do praktyki 4:1. Informacje z rejonu działań operacyjnych mają służyć przystosowaniu programów do realiów.

[88] *UN logistics base attacked*, [w:] „International Peacekeeping News", nr 4/94 s. 2.
[89] K.P. Klaiber: wyd. cyt., s. 23-24.

3.5. Specyfika dowodzenia i kierowania kontyngentem narodowym w misji pokojowej

Podstawowe **zasady połączonych operacji innych niż wojenne** dotyczą wszystkich szczebli dowodzenia (strategicznego, operacyjnego i taktycznego). Poszczególne państwa uczestniczące w operacji mogą kłaść większy nacisk na jedne, a mniejszy na drugie, ale istnieje wspólne zrozumienie co do ich ważności i wykorzystania. Są to:

Celowość działania – przygotowanie wielonarodowych operacji musi być oparte na wyraźnie określonych i powszechnie zrozumiałych celach, które wnoszą wkład do osiągnięcia stanu końcowego operacji. Celowość działania i zadania muszą być określone bardzo wyraźnie jeszcze przed rozpoczęciem operacji. Kiedy cel zostanie określony, główny wysiłek i wszystkie połączone działania, muszą być skierowane na jego osiągnięcie. W procesie określania celów i efektów operacji muszą być brane pod uwagę odpowiedzi na cztery kluczowe pytania:

Jaki jest cel operacji (misji)?

Jakie kryteria zapewniają wypełnienie operacji (misji)?

Jakie są kryteria wyjściowe?

Kto oznajmia o sukcesie lub zwycięstwie?

Jedność wysiłków – mając ustalone, uzgodnione cele dowódcy ze wszystkich państw biorących udział w operacji muszą połączyć swoje wysiłki w celu osiągnięcia określonych efektów. Spójność zależy od współpracy pomiędzy państwami oraz komponentami sił zbrojnych. Jedność wysiłków uzależniona jest także od osobistych stosunków pomiędzy dowódcami wojskowymi, przywódcami politycznymi i dyplomatami.

Współpraca – połączone operacje wielonarodowe zależą od współpracy w zakresie koordynacji wszystkich przedsięwzięć, zmierzających do osiągnięcia maksymalnego połączonego wysiłku. Dobra wola, wspólny cel, jasny i uzgodniony podział odpowiedzialności oraz zrozumienie możliwości i różnych ograniczeń są zasadniczymi elementami współpracy.

Ciągłość operacji – planowanie utrzymania operacji obejmuje uruchomienie wszystkich przedsięwzięć administracyjnych, niezbędnych do pomyślnego

wprowadzenia w życie planu operacji, włącznie z logistyką i personelem wsparcia. Zapewnienie ciągłości administrowania musi być od samego początku częścią planowania operacyjnego. Logistyka choć pełni rolę typowo usługową w operacji, może być czynnikiem decydującym i determinującym wykonalność operacji jak również wprowadzenie w życie planu.

Koncentracja sił i środków – w celu osiągnięcia zdecydowanych rezultatów główne siły i środki muszą zostać skoncentrowane w ściśle określonym czasie i miejscu. Przewaga sił – oznacza nie tylko ich liczebność, ale głównie ich zdolności bojowe, spójność i morale, terminowość, właściwy wybór celów oraz zastosowanie zaawansowanych technologii.

Ekonomia wysiłku – zakładając, że pewne siły i środki są ograniczone, koniecznym będzie podjęcie ryzyka w tych obszarach, które nie są celami głównymi. Zasada ekonomii wysiłku stwierdza, że jeżeli siły decydujące mają być użyte na obszarze, na którym mogą osiągnąć największe efekty, to osiągnięcie tych efektów nie może oznaczać zaniedbania obszarów o niższym priorytecie. Dlatego też ekonomia wysiłków zakłada rozdział sił i środków w taki sposób, aby gwarantowały one osiągnięcie zasadniczego zamiaru dowódcy.

Elastyczność – plany operacji muszą być wystarczająco elastyczne, żeby w sytuacjach nie możliwych do przewidzenia dać dowódcy swobodę do reagowania stosownie do zmieniającej się sytuacji i okoliczności. Wymaga to zrozumienia zamiarów przełożonych, elastyczności myślenia, podejmowania błyskawicznych decyzji, dobrej organizacji i dobrej łączności. Elastyczność wymaga również fizycznej mobilności sił, pozwalając im na szybką koncentrację w określonym czasie i miejscu.

Inicjatywa – inicjatywa jest cechą wrodzoną dowódcy. Nie można się jej nauczyć, ale można ją nabyć, rozwinąć i umocnić poprzez zaufanie, wzajemne zrozumienie oraz szkolenie. Polega ona na rozpoznaniu i ocenie możliwości oraz indywidualnym rozwiązywaniu problemów. W celu rozwijania inicjatywy, dowódca musi posiadać swobodę jej przejawiania oraz zachęcać do tego swoich podwładnych. Dowódcy winni być zachęcani do przejawiania inicjatywy, bez obawy o konsekwencje w przypadku poniesienia porażki. Wymaga to szkolenia

i kultury operacyjnej, która promuje właściwe podejście do spraw związanych z podejmowaniem ryzyka, w celu osiągnięcia zwycięstwa, a nie zabezpieczenia się przed porażką.

Utrzymanie morale – dowódca musi nadać swojemu dowodzeniu swoistą tożsamość, promować samoocenę, inspirować ją z pomocą poczucia wspólnoty celu i jedności wysiłku oraz określać cele możliwe do osiągnięcia. Wysokie morale zależy od dobrego dowodzenia, które wyzwala odwagę, energię oraz determinację u podwładnych.

Bezpieczeństwo – bezpieczeństwo zwiększa swobodę działania (akcji) poprzez ograniczenie wrażliwości na oddziaływanie ze strony przeciwnika i inne zagrożenia. Aktywne i pasywne środki ochrony pomagają w zapobieganiu przedostania się najważniejszych informacji do przeciwnika. Ponadto dezinformują przeciwnika i są pomocne podczas działań ofensywnych.

Prostota – proste plany i jasne rozkazy zmniejszają prawdopodobieństwo ich niezrozumienia i umożliwiają właściwe prowadzenie działań.

Wzajemne zaufanie – wzajemne zaufanie sprawia że sojusznicze dowodzenie funkcjonuje. Życzliwe relacje, wzajemne poszanowanie profesjonalnych umiejętności, kultury, historii, religii, zwyczajów i innych wartości państw uczestniczących w operacji sprzyja umacnianiu wzajemnych relacji.

Rozpatrując specyfikę dowodzenia w przyszłych misjach pokojowych proponuje się wyjaśnić współczesne czynniki operacyjne misji pokojowych (w pewnym stopniu odróżniające operacje pokojowe od walki zbrojnej i operacji wojennych). Pozwoli to na określenie cech własnych operacji pokojowych, co pozwoli zrozumieć istotę i charakter dowodzenia kontyngentem narodowym lub pokojowymi siłami wielonarodowymi.

Zbiór czynników mający wyraźny wpływ na sukces połączonej operacji innej niż wojna jest w odróżnieniu od operacji wojennych reagowania kryzysowego bardziej złożony. Wyróżnić w nim można: środowisko, koordynację, synchronizację, oddziaływania, współzależności, czas, przestrzeń, informację.

Pierwszym istotnym czynnikiem jest **obszar** a określając go dokładniej **środowisko operacyjne**. W konflikcie zbrojnym, gdzie użyto już siły, broni,

większość uczestników to elementy wojskowe. Mamy więc do czynienia z grupami militarnymi i paramilitarnymi stron konfliktu oraz, o ile takie działania zostały podjęte przez Radę Bezpieczeństwa, z wojskowymi siłami pokojowymi (połączonej operacji innej niż wojna reagowania kryzysowego). W **„fazie gorącej""** konfliktu połączone siły operacji prowadzą działania **„przywracania pokoju siłą"**. W **„fazie zimnej"**, po przyjęciu przez zwaśnione strony porozumienia pokojowego, siły te prowadzą działania **„utrzymania pokoju"**. W miarę stabilizowania konfliktu, wdrażania porozumień pokojowych pojawia się w rejonie, który staje się z czasem kryzysowym znaczna ilość uczestników procesu wzmacniania bezpieczeństwa. Wyróżnić można wiele dziedzin działań cywilnych. Są to działania dyplomatyczne i polityczne **„przywracania pokoju"**, działania ekonomiczne oraz pomoc w przywróceniu normalności w rejonie kryzysowym **„budowania pokoju"**, to działania społeczne, pomoc humanitarna i wiele innych, zależnie od sytuacji kryzysowej i potrzeb wzmacniania bezpieczeństwa międzynarodowego. W stanie „między konfliktem a pokojem" wyróżnić można wielu wyspecjalizowanych uczestników w rejonie zapalnym. Ich liczba rośnie w miarę stabilizowania sytuacji kryzysowej. Prowadzą wyspecjalizowane działania przeciwdziałające kolejnemu kryzysowi, by nie dopuścić do konfliktu. Już w kryzysie muszą realizować szereg działań antykryzysowych. Mamy więc do czynienia z szeroką **„prewencją pokoju"**. O ile uczestników można pogrupować według ich specjalizacji w działaniach antykryzysowych, tak samo można wyróżnić i określić **„sekwencje działań"** tych pogrupowanych uczestników. Z uwagi na prewencyjny charakter działań, istnieje konieczność ich koordynacji i synchronizacji. Ważne jest pytanie **kto ma być koordynatorem i kto ma synchronizować działania?** O wiele ważniejsze jest pytanie **jak koordynować i synchronizować całość sekwencji działań?** Wyróżnić można kolejne ważne czynniki połączonych operacji innych niż wojna reagowania kryzysowego – **koordynacja i synchronizacja działań dla pokoju**. Podmiot – koordynator wynikać będzie z charakteru konfliktu i kryzysu. Jasne jest, że w kryzysie ekologicznym, koordynatorem działań prewencyjnych będzie uczestnik wyspecjalizowany w ekologii. Jednakże w kryzysie, będącego konsekwencją konfliktu zbrojnego, w początkowej fazie koordynatorem będzie

uczestnik wojskowy. W przypadku przewidywalnych kryzysów nieokreślonych politycznie, grożących przekształceniem się w konflikt o znacznym nasileniu i polu rozprzestrzenienia zagrażającemu Europie, gdy Rada Bezpieczeństwa traktować będzie NATO jako organizację regionalną, siły wielonarodowe kierowane przez tą organizację będą koordynatorem wszelkich działań. To dowódca Wielonarodowych, Połączonych Sił Zadaniowych CJTF odpowiedzialny będzie za synchronizacje działań pozostałych uczestników.

Tak skomplikowane środowisko określa się jako **środowisko działań połączonych**. Przez działania połączone rozumieć należy nie tylko połączone działania sił zbrojnych, definiowane do tej pory jako zespół działań co najmniej dwóch rodzajów sił zbrojnych dowodzonych przez jednego dowódcę, nie tylko wielonarodowe, połączone działania sił zadaniowych CJTF, czyli nie tylko sekwencję działań militarnych. Przez **działania połączone** rozumieć należy ***zespół działań militarnych i nie militarnych***.

Środowisko, to ***agregat uwarunkowań społecznych i kulturowych, które wpływają na standard życia***[90]. To *zespół ludzi połączonych wspólnotą warunków życia, rodzajem działania* oraz *ogół wszystkich czynników otoczenia, mniej więcej jednolitych, oddziałujących na organizmy żywe oraz ulegających zmianom*, jak również *zespół czynników stwarzających warunki i wpływających na zachodzące reakcje (relacje), procesy i zjawiska*[91]. Wśród tak określanych kategorii poszukujemy **własności i czynników środowiska działań połączonych**, w którym operować będą połączone siły środkami innymi niż wojenne. Będzie to: zespół ludzi - uczestników, zespół warunków życia - stan kryzysowy, stan bezpieczeństwa, zespół działań antykryzysowych. Będzie to środowisko wypełnione czynnikami oddziałującymi na uczestników. Środowisko działań pokojowych to również obok cech społecznych, kulturowych i czynnikowych, teren, a wiec środowisko geograficzne. *Zewnętrzna powłoka ziemi stanowiąca przestrzeń geograficzną, którą tworzą przenikające się litosfera, atmosfera, hydrosfera i biosfera oraz wytwory działalności człowieka - antroposfera. Dla uczestników działań połączonych ważne będą uwarunkowania geograficzne, ważniejsze jednak będą uwarunkowania*

[90] Tamże, s. 11, za Webster's Third International Dictionary.
[91] M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1981, tom III, s. 456.

antroposferyczne[92]. Pełna charakterystyka środowiska działań pokojowych wiedzie poprzez analizę tegoż środowiska. Jej celem jest zrozumienie konfiguracji procesów, zjawisk i trendów, które są dla uczestników (zwłaszcza koordynatora) działań połączonych istotne, ale których wpływ nie jest oczywisty[93]. Próbę identyfikacji środowiska działań pokojowych przeprowadzono w trzech obszarach: **otoczenia** rejonu działań połączonych, **uczestników biernych i aktywnych** działań połączonych, **szans i zagrożeń** działań połączonych (integracja, koordynacja i synchronizacja). Poszukiwane są, w wyżej wymienionych trzech obszarach, **cechy własne**, których pojawianie się i zanikanie tworzy procesy, kształtuje zjawiska i stanowi o trendach zmian. **Makrootoczeniem, inaczej otoczeniem globalnym działań pokojowych operacji innych niż wojna reagowania kryzysowego będzie środowisko międzynarodowe**. Wszelkie jego uwarunkowania formalne i instytucjonalne są determinantami działań połączonych. Środowisko międzynarodowe jest o tyle ważne dla uczestników działań połączonych, że nie mają oni żadnego wpływu na zmiany w tym środowisku, ale środowisko to tworzy formy i warunki (pozytywne i negatywne) prowadzenia działań połączonych. **Mikrootoczeniem działań połączonych operacji innych niż wojna reagowania kryzysowego będzie rejon kryzysu międzynarodowego**, do niedawna rejon konfliktu zbrojnego, potencjalny (w przypadku niepowodzeń działań antykryzysowych) rejon kolejnego konfliktu. **Mikrootoczenie** ma istotny wpływ na działania poszczególnych uczestników, działania połączone i ich koordynację. Kolejne **bardzo ważne czynniki** operacji innych niż wojna: **oddziaływania i współzależności** występują w mikrootoczeniu. **Oddziaływania** przybierają różne formy i postaci, od zupełnie pozytywnych, poprzez negatywne, aż po użycie siły. Otoczeniem bezpośrednim uczestnika działań połączonych (w tym koordynatora) jest segment otoczenia wynikający z domeny wyspecjalizowanej działalności uczestnika. Otoczenia bezpośrednie uczestnika działań połączonych są więc różne, odmiennością domen działalności uczestników działań połączonych[94]. Granice

---

[92] W. Łepkowski (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002, s. 148.
[93] K. Obłój, *Strategia organizacji*, PWE, Warszawa 2001, s. 107.
[94] Tamże, s. 108.

między makrootoczeniem a mikrootoczeniem nie są wyraźne[95]. Granice mikrootoczenia a otoczenia bezpośredniego uczestnika działań połączonych wynikają w zasadzie są tożsame. Jednakże granice otoczenia bezpośredniego poszczególnych uczestników mogą być wyraźne i „odległe od siebie", „nie spójne, słabo zarysowane". W tej ocenie tkwi z pewnością „szkopół" koordynacji działań połączonych. Z jednej strony uczestnicy określonej sekwencji działań, czy domeny działań traktują granicę mikrootoczenia działań połączonych (rejonu kryzysowego) jako granice, z którymi utożsamiają swoje otoczenie bezpośrednie. Mają wolę operować w całym rejonie kryzysowym. Jest to z prakseologicznego punktu widzenia nad wyraz słuszne. Jednak z drugiej strony, w tych samych granicach mikrootoczenia, granice otoczenia bezpośredniego są jakże często rozłączne. Jak powinno być? Zasięg działania uczestnika może być szeroki (nawet na obszar rejonu kryzysowego) jednakże zakres poszczególnych granic otoczenia bezpośredniego powinien ulegać dywersyfikacji (rozszerzaniu) na inne współdziałające domeny działań. Uzyskanie takiego stanu rzeczy może wspomagać relacje kooperatywne w działaniach połączonych. Z pojęciem otoczenia bezpośredniego wiąże się **„segmentacja otoczenia"** działań połączonych[96]. Segmenty otoczenia związane są z sekwencjami działań politycznych, dyplomatycznych, społecznych, gospodarczych, ekonomicznych, ekologicznych, humanitarnych, każdych innych koniecznych do utrzymania stanu bezpieczeństwa i w końcu militarnych[97]. Z kolei w segmentach otoczenia występują grupy, instytucje i organizacje, które spełniają dwa warunki. **Po pierwsze** mają swój udział, rolę, znaczenie w działaniach wyspecjalizowanego uczestnika. **Po drugie**, będąc w segmencie jego otoczenia oraz najczęściej w jego otoczeniu bezpośrednim wywierają wpływ na tego uczestnika. Z tego wynika, że jeżeli rozpatrywać będziemy **otoczenie koordynatora**, to **po pierwsze** w jego otoczeniu bezpośrednim znajdują się przedstawiciele instytucji i organizacji, które ewidentnie partycypują w jego decyzjach i osiąganych efektach a **po drugie pozostają z nim w relacjach**,

---

[95] L. J. Krzyżanowski, *O podstawach kierowania organizacjami inaczej*, PWN, Warszawa 1999, s. 47.
[96] K. Obłój, op.cit. s. 109, oraz L.J. Krzyżanowski, op.cit. s. 43-45.
[97] C. Rutkowski, A. Kasprzeski, A. Dawidczyk, *Strategia wojskowa państwa - członka sojuszu*, AON, Warszawa 1998, s. 46, autorzy w swych badaniach dowodzą wtórności sekwencji militarnych wobec wszelkich innych.

poprzez które zachodzą między nimi a organizatorem oddziaływania, współzależności oraz o ile to konieczne transfery. Z uwagi na fakt, że wspomniane grupy, instytucje i organizacje pozostają najczęściej w stosunkach kooperatywnych z uczestnikami (w tym z koordynatorem) można je określić mianem **kooperantów**. Przy czym nie można się łudzić, że kooperant będzie zawsze preferował stosunki pozytywne z uczestnikami. Koordynator będzie miał do czynienia z **kooperacją pozytywną** i **kooperacja negatywną** z kooperantami. Teza ta nie dotyczy jedynie przykładowej kooperacji negatywnej ze strony stron konfliktu. Kooperację negatywną prowadzić będzie wielu uczestników działań antykryzysowych. Badania przeprowadzone w związku ze szwedzkim ćwiczeniem „Vicking' 01" wskazują na prowadzenie przez kilka instytucji pomocy humanitarnej kooperacji negatywnej z siłami pokojowymi. Analizując **szanse i zagrożenia** środowiska działań połączonych warto zasygnalizować, że największą szansą jest **wielopodmiotowość** środowiska oraz fakt, że są to podmioty wojskowe i cywilne. Cecha ta zapewnia uczestnikom tego środowiska większą wiarygodność w środowisku międzynarodowym. W rejonie kryzysowym zapewnia większe zaufanie do działań antykryzysowych. Im większa podmiotowość środowiska działań połączonych tym większy jest autorytet ich uczestników w ich mikro i makrootoczeniu. Poza tym szansą są obecne **tendencje integracyjne** wśród podmiotów międzynarodowych w zakresie bezpieczeństwa. Kolejną szansą jest **ścisła specjalizacja** i segmentacja uczestników środowiska działań połączonych. Pozwala ona na grupowanie potencjału i zasobów w segmentach otoczenia, a poprzez to może sprzyjać integracji działań wokół wyspecjalizowanego uczestnika. Istotną szansą jest **potrzeba utrzymania pokoju i wzmocnienia bezpieczeństwa w mikrośrodowisku**, wyrażana przez strategiczne instytucje i organizacje reprezentowane w środowisku działań połączonych oraz wspierające organizacje globalne oraz podmioty międzynarodowe w makrootoczeniu. Sprzyjać to może koncentracji wysiłków uczestników oraz w konsekwencji próbom uzyskania efektu synergii w utrzymaniu pokoju i wzmocnienia stanu bezpieczeństwa. **Tendencje stabilizacyjne** w środowisku działań połączonych mogą sprzyjać stanom pewności, przewidywalności. Szansą są **wiedza** oraz **informacja** i ich przepływ przez

środowisko działań połączonych. Chodzi tu o wiedzę, którą dysponują uczestnicy działań połączonych, którą nabyli w procesie przygotowania do swej misji antykryzysowej oraz o wiedzę jaką przekazują oni poprzez przesyłanie informacji innym uczestnikom działań połączonych, uwzględniając strony konfliktu, lokalne władze, administrację, ludność zamieszkałą w rejonie działań połączonych. Szansą jest wynikająca z wiedzy, myśl, wizja, **koncepcja** co najmniej średnio, a najlepiej długofalowa. Koncepcja wypływająca z wiedzy może, poprzez wykorzystanie przekazu informacyjnego, w znacznym stopniu syntetyzować działania połączone oraz wpływać na zwiększenie stopnia integracji tych działań.

Wśród zagrożeń środowiska działań pokojowych najistotniejszym jest **niechęć podmiotów międzynarodowych do centralizacji decyzji, koncentracji działań, ich synchronizacji i koordynacji**. Zagrożenia te mogą powodować **sytuacje dezintegracyjne**. Heterogeniczny charakter środowiska działań połączonych, poprzez splecenie go ze środowiskiem międzynarodowym, jego rozproszona istota, są niezmiernie odporne na sterowanie. Zagrożenia wynikają również z mikrootoczenia działań połączonych. Rejon kryzysowy cechują **nieprzewidywalność** stron konfliktu, **dwuznaczność prawno-międzynarodową** podejmowanych działań. Zagrożenia wynikają wreszcie z samych działań podejmowanych w segmentach otoczenia. Powodują one znaczną **złożoność** i **swobodę działania**. Zagrożenia te mogą powodować **sytuacje dekoncentracyjne**. W sumie powyższe nie będzie sprzyjać koordynacji działań połączonych oraz powodować będzie długotrwałe i nieefektywne dochodzenie do przewidywanego stanu bezpieczeństwa.

Dla koordynatora ważne jest, że **większość szans determinuje stany integracji i koncentracji a większość zagrożeń stany dezintegracji i dekoncentracji działań połączonych**. O ile szanse i zagrożenia potraktować jako **wyzwania** dla środowiska działań połączonych, jego uczestników to rolą koordynatora będzie **minimalizowanie zagrożeń a maksymalizowanie możliwości wykorzystania szans**. Jest wszakże wiele czynników, które mogą być jednakowo szansą lub zagrożeniem. Na przykład **czas**. Czynnik ten, właściwie wykorzystany, zwiększy sprawność działań. Szybki przekaz informacji jest

„kluczem do sukcesu" w koordynowaniu działań połączonych. Lekceważony, pomijany może stać się powodem porażki.

Z dotychczasowych rozważań wynika, że **środowisko połączonych działań pokojowych** to środowisko działań złożonych i działań wielopodmiotowych. Jest to środowisko rozproszone. **Scalenie działań** tego środowiska nie jest pełne. Występuje w nim wiele sprzecznych interesów uczestników procesu powrotu do stanu bezpieczeństwa. Nie tylko stron dopiero co zażegnanego konfliktu, ale również uczestników zewnętrznych, będących trzecią stroną i skupiających swój wysiłek na działaniach antykryzysowych. **Skupienie działań** uczestników w tak rozproszonym środowisku również nie jest precyzyjnie skoncentrowane na jeden punkt, jeden jasny efekt powrotu do stanu bezpieczeństwa. **Zgranie** działań środowiska kryzysu międzynarodowego jest wiec rozmyte, doraźne, charakteryzujące się akcyjnością, pozbawione aspektów synergii. Badając „głębiej", wnikliwiej i dokładniej środowiska kryzysów międzynarodowych, zwłaszcza na Bałkanach, dochodzi się do wniosku, że cechują je najwyższy stopień **nieprzewidywalności, złożoności, dwuznaczności oraz bardzo duży „stopień swobody"**. Cechy własne środowiska kryzysowego, rozumianego jako stanu po konflikcie lub przed konfliktem, wskazują, iż środowisko to jest **niepewne, skomplikowane, niejasne i mętne a także zmienne**. Podkreślić należy, że stan kryzysu będzie stanem politycznie niepewnym. W wypadku operacji innych niż wojenne, jej dowódca, koordynator, zajmuje się uzgadnianiem, ujednolicaniem i harmonizowaniem, czy też synchronizowaniem i zgraniem działań[98]. **Czynnikami, które można wykorzystać w koordynowaniu działań pokojowych jest czas, przestrzeń**. Czynników, które można kreować jest znacznie więcej. Na przykład **informacja**, wartość wskaźników, wreszcie oddziaływania. Koordynacja taka polega nie tyle na sumowaniu działań, co na „sumowatywności" cech własnych części całości zorganizowanego działania[99]. Wobec tego, koordynacja taka ma sens jedynie w **zorganizowanych układach dynamicznie powiązanych**

[98] M. Szymczak, op.cit. t. I, s. 1006.
[99] Tamże, s. 195.

części[100]. W koordynacji działań połączonych nie chodzi więc o uzyskanie całości jako „sumy jej części", lecz o tworzenie procesów i zjawisk zachodzących w układzie działań pokojowych, jako w układzie zorganizowanym. Koordynacja tych działań jest więc wtórna wobec stworzenia ze struktury uczestników układu zorganizowanego oraz kreowania **relacji wzajemnych** między uczestnikami oraz między koordynatorem a uczestnikami. Aspekty **wartościujące działania pokojowe** dotyczą z jednej strony świadomych przekonań podmiotów w zakresie utrzymania pokoju i wzmocnienia bezpieczeństwa (uznawanych za powszechnie pozytywnie oceniane i uznane za godne dążeń uczestników działań połączonych i całego środowiska międzynarodowego), z drugiej strony są strategiczną i operacyjną umiejętnością pozyskiwania, tworzenia, dystrybucji i stosowania **wiedzy** w działaniach połączonych[101]. Strategiczną – oznacza racjonalną. Operacyjną – oznacza, że wartości nowe tworzone są w działaniu. Tak powstają **trzy czynniki kreujące wartości** połączonych operacji innych niż wojna reagowania kryzysowego: **emocjonalny** (pokój i bezpieczeństwo), **racjonalny** (poprzez strategiczny pryzmat konceptualnych rozwiązań) oraz **operacyjny** (poprzez tworzenie wartości w procesie działania). Poprzez trzy powyższe czynniki możliwe jest kreowanie, w działaniach połączonych, wartości **odczuwalnych, uznawalnych i realizowalnych**. Przy czym Tooflerowie uważają, że w epoce informacyjnej ważniejsza jest wartość będąca wytworem wiedzy i konstruktu myślowego niż efekt działania. Podobnie interpretuje wartość jako „wytwór" L.J. Krzyżanowski[102]. Przytaczany często przez Krzyżanowskiego C. Kluckhohn pojęcie wartości kojarzy z działaniem celowym i konceptualnym. To właśnie **wartości wywierają wpływ na jednostki i grupy by stać się determinantą wyboru sposobów, środków i celów działania**. Ale i Klukhohn popiera wartość jako

---

[100] L. Bertalanffy, *Historia rozwoju i status ogólnej teorii systemów, Ogólna teoria systemów*, PWN, Warszawa 1976, s. 31 wyjaśnia, że „właściwości i sposoby działania na wyższych poziomach organizacji nie dają się objaśnić przez sumowanie właściwości i sposobów działania ich części składowych badanych oddzielnie. Jednakże, gdy znamy zbiór części składowych i **zachodzące między nimi relacje**, wyższe poziomy organizacji dają się objaśnić przez ich składniki".

[101] Tamże, s. 18.

[102] L.J. Krzyżanowski, op. cit., s. 206: „wartość jest faktem konstruktywnym, myśli lub odczuć ludzkich". Zob. też K. Grzegorczyk, *O pojęciu wartości w antropologii kulturowej*, Studia socjologiczne, 1971, nr 1, s. 29.

koncepcję tego, co godne pożądania[103]. Taka identyfikacja wartości potwierdza znaczenie wiedzy jako „wytworu" wartości. Pozyskanie i tworzenie wiedzy może odbywać się tak w trakcie **przygotowania** do działań połączonych, jak i w trakcie tych działań. Dystrybucja i stosowanie wiedzy będzie realizowane tak pomiędzy **uczestników zewnętrznych jak i wewnętrznych połączonych operacji innych niż wojna** (identyfikowanych jako działania połączone). Przy czym dystrybucja wiedzy między uczestnikami zewnętrznymi będzie miała **charakter przekazu lub wymiany informacji**. Dystrybucja wiedzy ludności miejscowej, będzie miała **charakter transferu dóbr wolnych**. O ile nad dystrybucją wiedzy może i powinien zapanować koordynator to w zakresie stosowania wiedzy w praktyce, potrzebne są metody egzekwowania. Dystrybucja wiedzy jest bodźcem, sygnałem. Wiedza powinna być tak przygotowana, by przekształcona w sygnał powodowała przewidywane przez koordynatora zmiany. Przyjęcie priorytetu wiedzy ułatwia **wnikanie, odczuwanie i rozumienie** innych (tak instytucji i organizacji zewnętrznych jak i stron zwaśnionych). L.J Krzyżanowski określa takie podejście do otaczającego środowiska „**ekoempatycznym**" i uważa za podstawową **zasadę poznawczo-aksjologiczną**[104]. Koordynatora doby cywilizacji informacyjnej cechować będą **postawy ekoempatyczne**. Postawy te i zachowania odzwierciedlać się będą we wzajemnych ludzkich interakcjach (oddziaływaniach) wewnątrz i w otoczeniu. **Prawdopodobnie, poprzez wiedzę, świadomość i rozumienie środowiska można będzie oddziaływać na innych niemilitarnych uczestników połączonych działań pokojowych**, wywołując u nich pozytywne, oczekiwane i potrzebne dla koordynacji zmiany w decyzjach i działaniu. **Oddziaływania jako instrument koordynacji** może być próbą internalizacji postulatów badaczy w praktycznym działaniu. Przy czym wielu naukowców sceptycznie podchodzi do oddziaływań jako kategorii prakseologicznej, twierdząc, że są na tyle samoistne, że występują jedynie poza ingerencją człowieka[105]. Dowódca połączonej operacji

---

[103] C. Kluckhohn, *Values and value orientations in the theory of action, an exploration in definition and classification*, T. Parsons, E.A. Shils (red.), *Toward a general theory of action*, NY, 1962, s. 395.

[104] L.J. Krzyżanowski, op. cit., s. 278: ekoempatyczny, od greckiego *eko*-środowisko, otoczenie oraz *empatia*-zdolność do wnikania, odczuwania i rozumienia innej osoby.

[105] Z uwagi na trwające dyskusje w tym przedmiocie, celowo nie przytaczam autorów dezaprobaty dla wykorzystania oddziaływań przez człowieka.

pokojowej będzie musiał w przyszłości usprawniać współdziałanie. Pozostawał więc będzie z uczestnikami działań połączonych w „aliansach", czyli w takich stosunkach kooperatywnych, które dekomponują się na: działania, oddziaływania, współzależności i transfery (dóbr wolnych i materialnych)[106]. Rozważania pozostają w zgodzie z proponowanymi przez M. Wiatra wymiarami operacji połączonych: strukturalnym, mentalnym (personalnym) i funkcjonalnym[107]. O ile struktura operacji pokojowej dostosowana jest do piramidalnego systemu dowodzenia (choć też, z uwagi na wielonarodowy charakter piramida ta coraz bardziej przypomina prostopadłościan), struktura segmentów działań połączonych dostosowana być musi nowych form całości zorganizowanego działania. Struktura każdego z osobna segmentu (w tym militarnego operacji połączonej) odnosi się do własnej specjalizacji[108]. Struktura działań połączonych innych niż wojna odnosi się do **procesów reagowania kryzysowego**. O ile w operacjach pokojowych i innych segmentach działań połączonych struktura, jakże zasadnie, spełnia bardzo ważną rolę formalną, to w działaniach połączonych, z uwagi na ich całość zorganizowanego i złożonego działania, o wiele ważniejsze od struktur są **relacje**[109]. **Struktura działań pokojowych to zbiór relacji**. W strukturze poszczególnych segmentów działań połączonych z pewnością występują relacje cząstkowe. Istota relacji w działaniach połączonych świadczy o konieczności skupienia uwagi i rozważań na stosunkach i oddziaływaniach. W kontekście dotychczasowych rozważań zrozumiałe jest, że na poziomie zarządzania, dowodzenia i poszukiwanych metod i sposobów synchronizacji pojawią się **procesy koordynacyjne**[110]**.** Sprawność koordynacji działań połączonych będzie tożsama z efektywnością wymienionych procesów. Wspomniany „łańcuch działań" będący procesem wprowadził jako pojęcie M. Porter w 1985 r. Dodatkowo określił go mianem *value chain* (łańcuch wartości)[111]. W procesach dowodzenia istotnym aspektem operacji pokojowych są ich specyficzne cechy. **Cechy względne**

---

[106] M.A. Obrusiewicz, op.cit.
[107] M. Wiatr, *Operacje połączone, Działania połączone*. Materiały z sympozjum naukowego, AON, Warszawa 2000, s. 46. Zob. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, op.cit. s. 94.
[108] A.H. Toffler, op.cit. s. 20.
[109] L.J. Krzyżanowski, op.cit. s. 182-183.
[110] Por. G.A. Rummler, A.P. Brache, *Podnoszenie efektywności organizacji*, PWE, Warszawa 2000, s. 77.
[111] M. Porter, *Competitive advantage*, NY 1985.

połączonych operacji reagowania kryzysowego innych niż wojenne (operacji pokojowych), identyfikowanych poprzez środowisko działań połączonych można sklasyfikować z uwagi **na zgodność** (wśród form i metod) gdyż operacje te: mają charakter wtórny w stosunku do tego co było, występują jedynie w środowisku międzynarodowym, mają charakter „utrzymywania", „przywracania" lub „budowania" pokoju, mają charakter kreatywny w stosunku do stanu bezpieczeństwa, oraz z uwagi **na podobieństwo** (wśród rodzajów, form i metod) gdyż operacje te: mają charakter otwarty na świat zewnętrzny i jego poznanie, mają charakter nieufny przed tym co nowe, mają charakter ciekawości poznania i dostosowania się do tego co nowe, zwalczają nieufność do tego co nowe, przez ciekawość i zainteresowanie, szybko adaptują informacje i nowe elementy poznania jako własne. **Cechy własne**, czyli własności (właściwości) połączonych operacji reagowania kryzysowego innych niż wojenne (operacji pokojowych) można klasyfikować jako jakość realną, jakość nabytą. W tym zakresie rozróżnić można: charakter dynamiczny (wręcz temperament), charakter podatny na dynamikę zmian, charakter regulowania proporcji aktorów cywilnych i wojskowych (być może w przyszłości charakter samoregulujący), charakter silny (w tworzeniu efektów, łącznie z efektem synergii), charakter zobowiązujący, umiejętność szybkiego dostosowywania się do nowych warunków. **Cechy zewnętrznie uwarunkowane** połączonych operacji innych niż wojenne to: szeroki przepływ informacji i wiedzy w określonych dziedzinach i specjalnościach, szeroki przepływ doświadczeń w określonych dziedzinach i specjalnościach, wpływ środowiska międzynarodowego, wola podmiotów międzynarodowych na ich funkcjonowanie. **Cechy bezwzględne**, czyli swoiste i przypadkowe to: podatność i gotowość na kontakty nowe i nieplanowe, opór przed formalizacją (zwłaszcza ze strony współdziałających komponentów cywilnych), zdecentralizowany charakter (na razie nie ma rozwiązań uniwersalnych centralnego kierowania uczestnikami cywilnymi i wojskowymi operacji innych niż wojna), nieuporządkowany charakter (stan na dzień dzisiejszy), niesymetryczność i nieład. **Kolejna własność** połączonych operacji reagowania kryzysowego innych niż wojenne dotyczy **relacji** jakie występują **między środowiskiem międzynarodowym**), gdzie realizowana jest

operacja, **a państwami** – uczestnikami tego działania dla pokoju (państwo – członek Sojuszu lub inne państwo – strona konfliktu). Z prawno-międzynarodowego punktu widzenia podmiotami tych relacji są państwa i organizacje międzynarodowe. Jednakże z instrumentalnego (operacyjnego) punktu widzenia kształt operacji innej niż wojna tworzą również aktorzy niepaństwowi (szereg instytucji wyspecjalizowanych, media). Aktorzy ci mają wpływ na kształtowanie się cech operacji. Ważną, **specyficzną cechą operacji innych niż wojna** (w nawiązaniu z poprzednią własnością) jest fakt, że gdy rozpatrujemy relacje cywilno-wojskowe operacji w rzeczywistości międzynarodowej, **współpraca ta nie daje się centralnie sterować**. Kolejną **własnością specyficzną** dla operacji innych niż wojna jest **otwartość** na nowych jej uczestników tak wojskowych jak i cywilnych. Kolejna ważna własność operacji innych niż wojna to ich dynamika. **Dynamice** towarzyszy **duże tempo współzależności i oddziaływań**. Można stwierdzić, że być może dynamika kształtuje obok działań pokojowych całą gamę oddziaływań i współzależności w ramach operacji. Intensywność powoduje **dwa parametry**: **częstotliwość i głębię wspomnianych oddziaływań**. Znaczna dynamika i intensywność jest prawdopodobnie (intuicyjnie) charakterystyczna dla relacji nowych, o znacznym stopniu innowacyjności dla środowiska międzynarodowego. W tej innowacyjności należałoby uwzględnić nowoczesne rodzaje, formy i metody połączonych operacji innych niż wojna reagowania kryzysowego.

3.6. Specyfika przygotowania dowódców i żołnierzy do udziału w misjach pokojowych

W swych podstawach teoriopoznawczych przygotowanie do misji pokojowych, jako przedmiot szkolenia (kształcenia) jest dziedziną interdyscyplinarną, do zrozumienia której potrzebna jest wiedza, narzędzia i metody wielu innych dziedzin przedstawionych na **rys. 1**.

Przygotowanie do działań pokojowych warunkuje jednocześnie realizację przyszłych celów strategicznych i zadań stawianych głównie przed Sojuszniczymi Połączonymi Siłami Zadaniowymi CJTF. Zakłada się przy tym jednocześnie, że

przyszłe pokojowe działania sił zbrojnych będą miały charakter sojuszniczy lub wielonarodowy (koalicyjny).

W tym kontekście Siły Zbrojne RP uczestniczyć będą w operacjach sojuszniczych lub wielonarodowych operacjach reagowania w sytuacjach kryzysowych w formie operacji pokojowych. Niemniej przygotowanie do misji pokojowych dotyczy na równi wszystkich rodzajów sił zbrojnych oraz sił specjalnych.

Cele strategiczne będą z pewnością różne, lecz prawdopodobnie skutkować będą utrzymywaniem bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Stąd działaniom pokojowym można nadać rangę **teorii i praktyki bezpieczeństwa** (jak na rys. 1). Aby nasze siły zbrojne mogły w przyszłości sprostać tym zadaniom konieczne wydaje się zorganizowanie zintegrowanego systemu przygotowania do misji pokojowych, obejmującego wszystkie rodzaje sił zbrojnych oraz zgodnego z nowoczesnymi trendami systemu dydaktycznego[112]. Potrzeba teoretycznego poznania rzeczywistości działań pokojowych (nie tylko militarnych operacji pokojowych lecz również działań innych uczestników procesu pokojowego) oraz ich praktycznego zastosowania[113] wymaga zaistnienia **fazy dydaktycznej w procesie przygotowania, która spina teorię i praktykę**. Należy podkreślić, iż z naukowego punktu widzenia identyfikowana jest **całość działań pokojowych**. Operacje pokojowe, jako forma operacji reagowania kryzysowego są tylko elementem szeroko pojętych działań stabilizacyjnych i częścią działań połączonych, w których uczestnikami są elementy wojskowe i cywilne, organizacje międzynarodowe, rządowe, pozarządowe, cywilne, humanitarne i agencje wyspecjalizowane.

Proces przygotowania do misji pokojowych ma szansę stworzyć doskonałe podłoże dydaktyczne i edukacyjne dla przyszłych kadr Wojska Polskiego. Ponadto realne stałyby się możliwości stworzenia zintegrowanego systemu wojskowej

---

[112] *Przemiany w naukach pedagogicznych i ich wpływ na współczesny kształt dydaktyki wyższej szkoły wojskowej,* AON, Warszawa 1999, s. 75-87.

[113] AON już uczestniczyła w pracach eksperckich dla SG WP w zakresie Narodowej Doktryny Połączonej, wykorzystując dotychczasowy dorobek uczelni w zakresie działań połączonych i operacji połączonych.

edukacji „dla pokoju", obejmującej wszystkie rodzaje sił zbrojnych oraz potrzeby sytemu pozamilitarnego. Taki zintegrowany system kształcenia ilustruje **rys. 2**.

Zintegrowanie pr5zygotowania sił zbrojnych do misji pokojowych będzie konsekwentnie podporządkowane bezpieczeństwu, w wymiarze sojuszniczym i narodowym. Przygotowanie oficerów do udziału w realizacji celów strategicznych oraz nadanie procesowi przygotowań charakteru zintegrowanego (podporządkowanego wyzwaniom bezpieczeństwa) wskazuje na konieczność postulowania integracji głównego wysiłku naukowego, badawczego i dydaktycznego w **AON**. Decentralizacja odpowiedzialności za przygotowanie SZ RP do misji pokojowych w szerokim obszarze problemowym działań pokojowych nie wydaje się zasadna. Niezbędne jest przy tym prowadzenie dalszych prac naukowych, jako podstawy do realizacji procesu dydaktycznego w obrębie strategii bezpieczeństwa RP, koncepcji strategicznej NATO, strategii użycia SZ RP (strategii wojskowej). Poszukując możliwości udziału SZ RP w przyszłych działaniach pokojowych, należy ukierunkować[114] przygotowanie do misji pokojowych **w czterech wzajemnie się uzupełniających obszarach**:

a) działania pokojowe w systemie zbiorowego bezpieczeństwa,
b) działania pokojowe w systemie bezpieczeństwa europejskiego,
c) działania pokojowe i reagowanie kryzysowe w strategii RP,
d) działania pokojowe i reagowanie kryzysowe w strategii NATO.

Z powyższego wynika, że działania pokojowe wychodzą znacznie poza sferę operacyjną. Kształcenie cechować powinny strategiczne aspekty tej działalności sił zbrojnych: **połączoność, spójność i efektywność działania, interoperacyjność, integracja, swoboda myślenia i podejmowania decyzji**. Cechy te są również zbieżne z zasadami planowania strategicznego i zarządzania strategicznego. W strukturze zintegrowanego systemu przygotowania sił zbrojnych do misji pokojowych proponuje się rozpatrzenie jej **sześciu komponentów** zobrazowanych na **rys. 3**.

[114] w pierwszej fazie o słuchaczy studiów podyplomowych AMW.

Systemowe ujęcie przygotowania obejmuje:

1 PROBLEMATYKĘ DZIAŁAŃ POKOJOWYCH

Stanowi podstawę wszelkich rozważań o działaniach pokojowych, czy jak to zostało określone „połączonych operacji reagowania kryzysowego innych niż wojenne"[115]. Problematyka ta przejawia się w prostych pytaniach poznawczych: co to są działania pokojowe? jak funkcjonują? jak się te działania stosuje dla utrzymania pokoju i bezpieczeństwa?

2 IDENTYFIKACJĘ DZIAŁAŃ POKOJOWYCH

Wiąże się bezpośrednio z procesem badawczym wypracowania podstaw teoretycznych czy też nawet teoriopoznawczych „działań pokojowych". Łączy się z epistemologicznym, ale być może i gnoseologicznym podejściem do poznania otaczającej nas rzeczywistości działań pokojowych i operacji pokojowych. Wskazane jest wykazanie dla celów przygotowania związków działań pokojowych z systemem bezpieczeństwa światowego i europejskiego. Zasadne jest wskazanie celów i przyczyn istnienia działań pokojowych. Wśród przyczyn, z uwagi na wielonarodowy charakter tych działań oraz ich realizowanie w środowisku międzynarodowym, prawdopodobnie należałoby wskazać na przyczyny zewnętrzne (celowościową i formalną) oraz wewnętrzne (materialną, budulcową i sprawczą). W ten sposób możliwe będzie określenie celu, formy, treści, metody i sposobów działań połączonych.

3 OBSZAR WIEDZY PROBLEMOWO-TEMATYCZNEJ W ZAKRESIE PRZYGOTOWANIA DO MISJI POKOJOWYCH

Usystematyzowane i sklasyfikowane podstawy teoretyczne działań pokojowych posłużą do opracowania modułów procesu przygotowania. Moduły oraz formy przygotowania (kształcenia) zostały opisane powyżej.

[115] H. Shelton (praca zbiorowa), *Joint Vison 2020*, Waszyngton 2000, s. 42.

WDROŻENIE WYBRANYCH MODUŁÓW DO PROGRAMÓW PRZYGOTOWANIA PODSTAWOWEGO I SPECJALISTYCZNEGO

Wdrożenie modułów do systemu przygotowania wiąże się z czynnikiem systemowym – procesu dydaktycznego w AON i siłach zbrojnych, czynnikiem czasu – wskazania liczby godzin na poszczególne moduły i tematy. Podjąć należy też czynnik miejsca – wiąże się też z systemem przygotowania przed skierowaniem kontyngentu do rejonu operacji.

OPRACOWANIE TEMATÓW PROCESU PRZYGOTOWANIA, WYNIKAJĄCYCH Z MODUŁÓW TEMATYCZNYCH

Opracowanie tematów w obrębie wskazanych modułów wynika z różnych celów głównych i celów szczegółowych dla poszczególnych grup specjalistycznych.

PROCES PRZYGOTOWANIA

Proces przygotowania do misji pokojowych powinien być prowadzony z założeniem jego ciągłej adaptacji dla potrzeb SZ RP, poszerzania spektrum tych przygotowań o zaangażowanie wszystkich rodzajów sił zbrojnych oraz nowe formy edukacyjne i nową pragmatykę kadrową.

W realizacji procesu przygotowań proponuje się **poszukiwać najefektywniejszych i najskuteczniejszych metod przygotowania**. Powyższe zakłada się realizować zgodnie z ostatnimi wynikami **„technologii kształcenia"**, rozumianej jako nadawanie technologicznego przebiegu całemu procesowi przygotowania do „działań pokojowych", w jego wszystkich fazach[116]. Z uwagi na złożony charakter działań pokojowych i operacji pokojowych, ich wielowymiarowość i wielość czynników, wydaje się właściwe przyjęcie założeń „technologii kształcenia" jako *interdyscyplinarnego programu postępowania dydaktycznego uwzględniającego dorobek wielu nauk, pozwalającego na projektowanie systemu dydaktycznego i urzeczywistnianie tego projektu*

[116] Za: F. Januszkiewicz, *Technologia kształcenia. Aspekty metodologiczne i prakseologiczne*, PWN, Warszawa 1985, s. 12.

z wykorzystaniem wiedzy o uczeniu się i nauczaniu ludzi, a także na doskonaleniu już istniejących systemów dydaktycznych[117]. Wydaje się właściwe, by przygotowanie do misji pokojowych uzyskało, jak to postuluje się powyżej, powszechny i uniwersalny charakter.

Uważa się, że do przygotowania całego instrumentarium dydaktycznego potrzebne są przetworzone (pod kątem zakładanych celów, zadań, strategii dydaktycznej, pomocy dydaktycznych) dane z szerokiej **analizy morfologicznej działań pokojowych**. Wynikiem tej analizy powinien być **zarys teorii działań pokojowych**.

[117] S. Smyk, *Nowoczesna technologia kształcenia*, „Myśl Wojskowa" 1998, nr 2, s. 111.

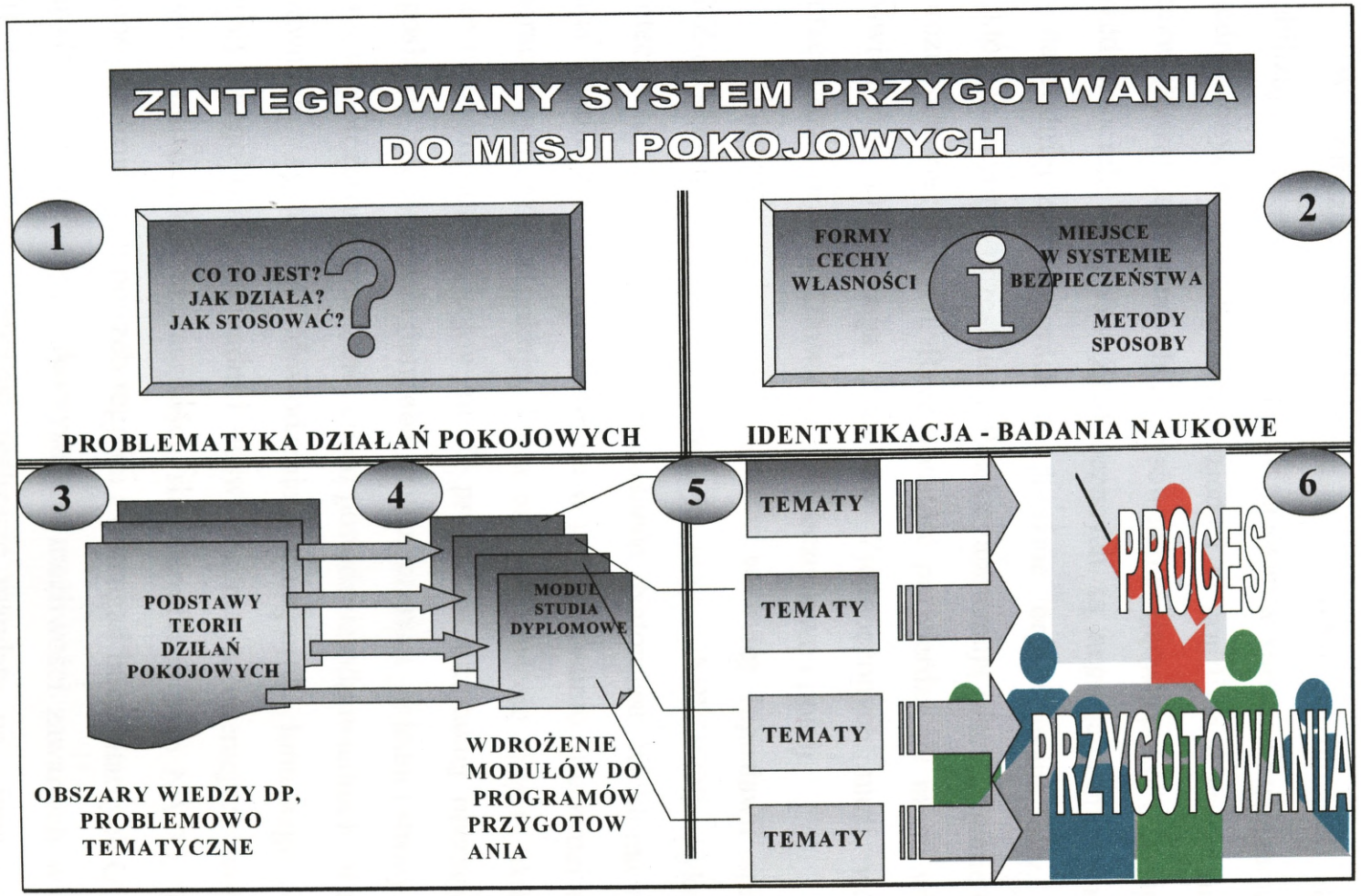

Źródło: własne

Rys. 1. Interdyscyplinarny wymiar przygotowania SZ RP do misji pokojowych

Rys. 2. Zintegrowany charakter przygotowania do misji pokojowych

Rys. 3. Systemowy charakter przygotowania do misji pokojowych

ZAKOŃCZENIE

W zabezpieczeniu pokoju i szeroko rozumianej działalności stabilizującej pierwszoplanową rolę na świecie spełnia Organizacja Narodów Zjednoczonych. Jest głównym rozjemcą w konfliktach międzynarodowych i rozwiązywaniu powstałych kryzysów naruszających pokój i bezpieczeństwo. Przedstawiciele Narodów Zjednoczonych są negocjatorami i mediatorami w najtrudniejszych sporach a doraźnie organizowane siły pokojowe, w których czynnie uczestniczy Polska zapewniają przestrzeganie przyjętych porozumień pokojowych. Rzeczywistość potwierdza, że mimo wieloletnich doświadczeń Organizacja Narodów Zjednoczonych musi wciąż dbać o przestrzeganie praw człowieka, bezpieczeństwo i pokój.

Jednocześnie złożoność sytuacji w byłej Jugosławii sprawiła, że ONZ-owskie misje utrzymania pokoju, m.in. UNPROFOR, wykazały brak skuteczności a nawet pewną bezradność. Natomiast świadoma tego faktu Rada Bezpieczeństwa zdecydowała o przygotowaniu stosownej operacji – operacji wymuszenia pokoju, która przeciwstawi się akcjom skierowanym przeciwko misjom pokojowym. O przygotowaniu takiej operacji w byłej Jugosławii zdecydowała potrzeba jej skuteczności – z jednej strony; z drugiej zaś – współczesne wymagania co do posiadania odpowiednich sił i środków sprawnych systemów dowodzenia, transportu lotniczego, zaplecza logistycznego oraz wywiadu i doświadczenia w operacjach wojskowych. Organizacją o takiej skuteczności, sile i środkach było NATO. W świetle pilności pokojowych potrzeb regionu i wymagań humanitarnych Organizacja Narodów Zjednoczonych skorzystała z możliwości zawartych w rozdziale VIII Karty NZ by przekazać realizację mandatu na inną organizację międzynarodową.

Długotrwały udział Polski w misjach i operacjach pokojowych ONZ potwierdza i wykazuje wagę problemu, a także świadczy o uznaniu i odpowiednim przygotowaniu naszych żołnierzy. Jest bowiem faktem, że wysyłane w rejony konfliktów doraźnie powoływane siły zbrojne pod auspicjami ONZ wspierane były przez wiele państw, w tym i Wojsko Polskie. Poza tym działania prowadzone były nie tylko przez Doraźne Siły Organizacji Narodów Zjednoczonych, ale także przez powstałe koalicje mające mandat ONZ oraz aprobatę działań zmierzających do utrzymania pokoju oraz przestrzegania prawa społeczeństw do życia w pokoju i prawa międzynarodowego.

Podkreślić również należy, iż Polska będąc członkiem NATO wydzieliła do udziału w operacji KFOR kontyngent składający się z 18 bdsz z 6 BDSz. Zadania wykonywane w ramach wspierania pokoju w Kosowie dotyczyły głównie operacji wymuszania pokoju, prowadzonej według Rozdziału VII Karty ONZ, który przewiduje wykorzystanie środków militarnych do przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu, zwłaszcza w sytuacji gdy instytucje państwowe w większości upadły. Również obecnie prowadzone działania stabilizujące w Iraku, czy też działania prowadzone w Afganistanie zdają się potwierdzić, że powstające kryzysy polityczne i militarne są od siebie bardzo różne. Wymagają zatem odpowiedzialnego przygotowania żołnierzy i kadry dowódczej.

Dokonanie analizy historycznej i współczesnej problemu misji i operacji pokojowych wskazuje, iż utrzyma się tendencja proponująca oparcie pokojowych sił zbrojnych na kontyngentach narodowych, wydzielonych do dyspozycji ONZ i NATO. Wszystkie bowiem państwa zjednoczone w ONZ będą wspólnie przyczyniać się do utrzymywania bezpieczeństwa i pokoju. Zasada ta, choć modyfikowana, pozostaje niezmienna i jest zgodna z zapisami dokonywanymi w San Francisco.

U progu nowego tysiąclecia nasila się zagrożenie terroryzmem, które może mieć formę bezpośredniego ataku na życie ludzkie lub formę przemocy polegającą na zastraszeniu w drodze przemyślanej akcji zbrojnej. Typowym przykładem jest atak terrorystyczny na Stany Zjednoczone 11 września 2001 roku, a także ataki terrorystyczne na Bliskim Wschodzie i w Iraku. W związku z tym liczebność oraz struktury pokojowych sił zbrojnych – w tym rodzaj wojsk, uzbrojenie i ich wyposażenie – będą określone w zależności od rodzaju zagrożenia, jak też podejmowanych działań na rzecz przywrócenia pokoju i bezpieczeństwa. Zakres delegowanego oddziału oraz jego skład, jak również specyfika prowadzonych działań uwzględniać musi miejsce i rodzaj konfliktu oraz specyfikę kulturową, narodowościowo-religijną w rejonie działań wydzielonego kontyngentu. Uwarunkowanie to ma charakter obiektywny lecz jest koniecznie potrzebna przy analizach dotyczących doboru i przygotowania żołnierzy i kadry do udziału w misjach pokojowych.

Analiza wypełnianych funkcji i zadań realizowanych przez polskie kontyngenty wojskowe w misjach pokojowych umożliwia na uzyskanie obszarów działań szkoleniowych i edukacyjnych, które ukierunkowywać będą na proces przygotowania personelu wyznaczonego do misji. W obszarach, na których koncentrowana musi być szczególna uwaga mieścić się będą: dobór selekcyjny; fachowość przygotowania do zajmowanego stanowiska; przygotowanie prawno-administracyjne; współpraca cywilno-wojskowa; przygotowanie psychofizyczne oraz umiejętności językowe.

W przygotowaniu żołnierzy, zwłaszcza kadry do udziału w misjach pokojowych uwzględniać należy znajomość przepisów i uregulowań prawnych zarówno dotyczących wysyłania Sił Zbrojnych RP poza granice państwa, jak również tych, które dotyczą bezpośredniego udziału i funkcjonowania w określonej misji. Tu zwłaszcza znajomość: statusu prawnego i charakteru operacji; celów strategicznych i stanowiska polityczno-

-wojskowego; prawa i ewentualne ograniczenia działań w kraju i miejscu wykonywanych zadań; przewidywany czas trwania operacji; zabezpieczenie logistyczne i zaopatrywania oraz przepisy dotyczące mechanizmów współpracy cywilno-wojskowej. Ważna jest również znajomość roli i podejścia krajów sąsiadujących oraz zwyczajów ludności rodzimej.

Przy doborze kontyngentów ważna jest umiejętność dostosowania się do specyfików wykonywanych zadań oraz realiów służby w misji pokojowej. Tu głównie specyficzności zadań wojskowych, humanitarnych oraz tych, które związane są, jak np. w Iraku, z przywracaniem porządku publicznego, odbudowy władz państwowych, wymiaru sprawiedliwości. Ponadto, działań związanych z udzielaniem pomocy w odbudowie infrastruktury, także rozminowywaniu i usuwaniu groźnej broni oraz zniszczeń wojennych.

Złożony charakter zadań jakie realizują kontyngenty wojskowe w misjach pokojowych ONZ i operacjach wsparcia pokoju NATO określają i warunkują konieczność stworzenia odpowiedniego systemu doboru żołnierzy zawodowych, służby zasadniczej i pracowników cywilnych. Do podstawowych obszarów działań szkoleniowych i edukacyjnych zawartych w pkt. 4, a rozwijanych w rozdziale drugim dopisać należy: wiek do 50 lat; wysoki poziom wiedzy ogólnej, ogólnotechnicznej i specjalistycznej; wysoki poziom zdyscyplinowania, szczególne cechy osobowości (pkt. 2.3. w rozdziale II), odporność na działanie w trudnych warunkach, stan zdrowia, brak nałogów, znajomość języka angielskiego i nieposiadanie rodziny w kraju gdzie pełniona jest misja.

W dobrze realizowanym procesie przygotowania kontyngentów przez Kielecki Ośrodek Szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych zwracana jest uwaga na:

a) zapoznawanie z procedurami obowiązującymi w misjach pokojowych ONZ i operacjach wsparcia pokoju NATO;

b) ujednolicenie podstawowej problematyki dotyczącej organizacji szkolenia, a także dobór treści w trzech etapach szkolenia – wstępnym, zasadniczym i doskonalącym (szczegółowy opis pkt. 2.3.);

Analizując charakter zadań objętych przygotowaniem do misji pokojowych zasadne i celowe jest kontynuowanie dotychczasowych doświadczeń szkoleniowych oraz ich wzbogacenie doświadczeniami z realizowanych misji. Natomiast w szkoleniu kadry istotne jest wydobywanie aspektów poznawczych zawierających między innymi nasze narodowe doświadczenia w przygotowywaniu dowódców i żołnierzy do udziału w misjach pokojowych oraz kreowane współcześnie teorie operacji pokojowych, które zawarte są w Doktrynie NATO Wspierania Pokoju. Poza tym, ważne staje się przewidywanie ewentualnych parametrów zadań, a także ich specyficzności, jak ma to współcześnie miejsce w Iraku. Realność zagrożeń dla życia i zdrowia żołnierzy uczestniczących w misji stabilizacyjnej i wsparcia pokoju wskazuje na konieczność szczególnie starannego przygotowania oraz bezwzględnego przestrzegania starannego doboru do udziału w misji pokojowej, również zasady trwałego związku szkolenia z rzeczywistością zagrożeń i praktycznych działań podczas misji.

BIBLIOGRAFIA

1. AAP – Słownik terminów i definicji NATO, MON, Warszawa 1998.
2. Allison A.B., Peacetime Engagement, [w:] „Military Inteligence", marzec 1994.
3. Arnold S. L., Stahl D. T., Siły zbrojne w operacji innej niż wojna, AON, Warszawa 1994.
4. Asmus Roland D., NATO: Koncepcja bezpieczeństwa w XXI wieku, Centrum Stosunków Międzynarodowych Instytutu Spraw Publicznych, Warszawa 1997.
5. Balcerowicz B., Koziej S., Doskonalenie strategii wojennej sztuki operacyjne i taktyki, AON, Warszawa 1991.
6. Balcerowicz B., Dylematy strategiczne Polski w okresie przejściowym, „Wojsko i Wychowanie" nr 2, Warszawa 1997.
7. Bartoszewski W., Narody Zjednoczone pierwsze 50 lat, „Sprawy Międzynarodowe" nr 1/95.
8. Baugier J.M. i Vuillod S., Strategie zamian, Warszawa 1993.
9. Bieniek M., Operacja „Joint Forge", „Przegląd Wojsk Lądowych" 1999, nr 1.
10. Bertalanffy L., Historia rozwoju i status ogólnej teorii systemów, Ogólna teoria systemów, Warszawa 1976.
11. Bezpieczeństwo Polski w zmieniającej się Europie, Warszawa-Toruń 1994.
12. Bi-MNC directiwe for NATO doctrine for peace support operations, North Atlantic Treaty organzation, 1998.
13. Bloch J., Przyszła wojna, Warszawa 1900.
14. Bogusz J., Karwat T., Poradnik dydaktyczny oficera, Warszawa 1979.
15. Borkowski M., Żołnierze LWP w pokojowych misjach, Warszawa 1975.

16. Boutros Boutros – Ghali, An Agenda for Peace 1995 with the New Suplement and related UN Documents, wyd. II, Departament informacji ONZ, Nowy Jork 1995.
17. Boutros Boutros – Ghali, Program dla Pokoju 1995 oraz Załącznik do Programu dla Pokoju (wstęp do wydania polskiego: A. Karkoszka), PISM, Warszawa 1995.
18. Broniarek Z., Karkoszka A., Źródła spirali zbrojeń, Warszawa 1985.
19. Brzostek W., (pod kier.) Kierunki rozwoju nowych środków - walki i koncepcje ich użycia, AON, Warszawa 1991-1992.
20. Cendrowski J., Swebocki S., Psychologia walki i dowodzenia, Warszawa 1973.
21. Ciechański J., Znaczenie ONZ dla utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego w świetle układu z Dayton, Sprawy Międzynarodowe, nr 2 (XLIX), PFSM, Warszawa, kwiecień – czerwiec 1996.
22. Ciupiński A., Łukaszuk L., Malak K., Spory i konflikty międzynarodowe u progu XXI wieku, AON, Warszawa 1999.
23. Clarke L., Zarządzanie zmianą, Warszawa 1997.
24. Czasopismo „Myśl Wojskowa" 1990-2000.
25. Decyzja Nr 5/MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie podziału kompetencji pomiędzy Sekretarza Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej i Szefa Sztabu Generalnego WP oraz dyrektorów (szefów) instytucji Ministerstwa Obrony Narodowej podległych bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej w zakresie przygotowania i kierowania kontyngentami wojskowymi wydzielanymi z Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do misji specjalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych i innych organizacji międzynarodowych, MON, Warszawa 17 stycznia 1994.

26. Decyzja Nr 151/MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie powołania międzyresortowej Komisji do Spraw Operacji Pokojowych, MON, Warszawa, 28 sierpnia 1997.
27. Decyzja Nr 16/MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie zasad wydzielania, przygotowania i rotacji stanów osobowych polskich kontyngentów wojskowych w misjach specjalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych w 1993 roku, MON, Warszawa, 11 marca 1993.
28. Dęga Cz., Środki walki wojsk lądowych, Warszawa 1986.
29. Dęga Cz., Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych ONZ, Warszawa 1993.
30. Doctrine for Peace Support Operations, Bruksela 1995.
31. Dokument Prezentacyjny Partnerstwa dla Pokoju. Dokument złożony przez Ministra Obrony Narodowej RP w Kwaterze Głównej NATO w dniu 25 kwietnia 1994.
32. Doktryna operacyjna wielonarodowych połączonych sił Sojuszu AJP – 1/A.
33. Dyrda J., Psychologia dowodzenia, AON, Warszawa 1995.
34. Dworecki St., Od konfliktu do wojny, Warszawa 1996.
35. Encyklopedia prawa międzynarodowego i stosunków międzynarodowych, Warszawa 1976.
36. Ewans G., Współpraca dla pokoju – Agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następne (przedmowa do wydania polskiego: Andrzej Olechowski), Warszawa 1994.
37. Ferguson G. A., Takane Y., Analiza statystyczna w psychologii i pedagogice, PWN, Warszawa 1997
38. Flanek Cz., Wprowadzenie do teorii konfliktów, AON, Warszawa 1994.
39. Fleming E., Unowocześnienie systemu dydaktycznego, Warszawa 1974.
40. Fisher R., Ury W., Patton B., Dochodząc do TAK. Negocjowanie bez poddawania się, PWN, Warszawa 1997.

41. Galewski Z., Czynniki powodzenia we współczesnej walce, Warszawa 1986.
42. Gągor F., Paszkowski K., Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP, Toruń 1999.
43. Geblewicz M., Wywiad psychologiczny, [w:] Encyklopedia Współczesna, Warszawa 1958.
44. Gerstman S., Osobowość. Wybrane zagadnienia psychologiczne, Warszawa 1970.
45. Gliman W.E., Herold D.E., Peacekeeping Challanges to Euro-Atlantic Security, Rome 1994.
46. Gilkes P., From Peacekeeping fo Peace enforcement, [w:] „Middle East Report", grudzień 1993.
47. Gołembski F., Pokój dla Bośni, „Sprawy Międzynarodowe" 1995.
48. Guilbert J.J., Zarys pedagogiki, Warszawa 1983.
49. Grzegorczyk K., O pojęciu wartości w antropologii kulturowej, Studia socjologiczne, 1971.
50. Hałaciński A., Misje długoterminowe OBWE. Sprawy Międzynarodowe nr 2 (XLVII) PISM, Warszawa kwiecień-czerwiec 1995.
51. Hannukkala P., Training of peaekeepers in Finland, Newsletter, nr 5/98.
52. Hessen S., Podstawy pedagogiki, Warszawa 1931.
53. Howard M., Wojny w dziejach Europy, Ossolineum, Warszawa, 1990.
54. Hydzik B., Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych w wojsku, Warszawa 1972.
55. Januszkiewicz F., Technologia kształcenia. Aspekty metodologiczne i prakseologiczne, Warszawa 1985.
56. Jemioło T., O wspólne europejskie bezpieczeństwo, Warszawa 1992.
57. Jones R., *US Marines may go to Somalia again*, [w:] „International Peacekeeping News", nr 4/94, Colorado 1994.

58. Kaczmarek J., Światowy i europejski system bezpieczeństwa, „Wiedza Obronna", Rok XXI 4 (171), Warszawa 1994.
59. Kamiński A., Metoda, technika, procedura badawcza w pedagogice empirycznej, [w:] Studia Pedagogiczne, t. XIX, Warszawa 1970.
60. Karta Narodów Zjednoczonych oraz Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, Artykuł 1 (wydanie polskojęzyczne) Departament Informacji ONZ, Nowy Jork 1971.
61. Kempa J., Żołnierz w misji, „Wojsko i Wychowanie" nr 1, 2002.
62. Kitajew-Smyk L A., Psychologia stresu, Wrocław 1989.
63. Klaiber K.P., Meeting if the political – military steering commitee, Chairman's summary, Bruksela, 5 września 1997.
64. Kohler K., Seminarium Współpracy ONZ, Wiedeń 1995.
65. Konieczny S., Polska Wojskowa Jednostka Specjalna w Doraźnych Siłach Zbrojnych ONZ na Bliskim Wschodzie, Wydawnictwo MON, Warszawa 1981.
66. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku.
67. Kosyrz Z., Wychowanie interpersonalne, Warszawa 1993.
68. Kosyrz Z., Wychowanie społeczne w wojsku. Wybrane problemy teorii i praktyki, Warszawa 1998.
69. Kotarbiński T., Elementy teorii poznania logiki formalnej i metodologii nauk, PWN, Warszawa 1986.
70. Kotarbiński T., O pojęciu metody. Wybór pism, t. 1, Warszawa 1957.
71. Kotarbiński T., Kurs logiki, Warszawa 1960.
72. Kowalewski M., Kryzys i rozwój operacji pokojowych. Sprawy Międzynarodowe nr 1 (XLVII), PISM, Warszawa, styczeń-marzec 1998.
73. Koziej S., Podstawy teorii walki zbrojnej, Warszawa 1993.
74. Koziej S., Polish Defence Policy, [w:] The Joumal of Sławie Military, No 1M993.
75. Koziej S., Teoria sztuki wojennej, Warszawa 1993.

76. Krzyżanowski L. J., O podstawach kierowania organizacjami inaczej, Warszawa 1999.
77. Kukułka J., Bezpieczeństwo Międzynarodowe w Europie Środkowej po Zimnej Wojnie, Warszawa 1994.
78. Kukułka J., Na drodze do nowego ładu światowego, [w:] Krajobraz po transformacji, Warszawa 1992.
79. Kunikowski J., Bezpieczeństwo Międzynarodowe w Europie Środkowej po Zimnej Wojnie, Warszawa 1994.
80. Kunikowski J., Dowódcze i wychowawcze przygotowanie w systemie obronnym RP, Warszawa 1995.
81. Kunikowski J., Teoretyczne i metodologiczne podstawy wychowania wojskowego, AON, Warszawa 1994.
82. Kunikowski J., Wiedza i edukacja dla bezpieczeństwa, Warszawa 2002.
83. Kupiecki R., Bezpieczeństwo Polski w zmieniającej się Europie, Warszawa-Toruń 1998.
84. Kupiecki R., Siły stabilizacyjne NATO w Bośni (SFOR), Wojsko i Wychowanie, nr 3, Warszawa 1997
85. Kupiecki R., NATO w operacjach pokojowych, Wojsko i Wychowanie, nr 12, Warszawa 1996.
86. Kurek J., Rola Polski w regionalnych i globalnych organizacjach polityczno-militarnych w aspekcie likwidacji współczesnych zagrożeń dla pokoju, praca studyjna, AON, Warszawa 1997.
87. Leśko T., Międzynarodowe prawo konfliktów zbrojnych, MON, Warszawa 1979.
88. Leksykon pokoju, Warszawa 1987.
89. Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1979.
90. Ludwikowski B., Ewolucja systemu operacji pokojowych ONZ, „Wojsko i Wychowanie" nr 9, Warszawa 1995.

91. Lewicki M., Analiza procesu przygotowań i szkolenia w WCS dp SP ONZ Kielce, Kielce 1994.
92. Lewowicki T., Tradycje i współczesne przemiany dydaktyki, [w:] J. Półturzycki, E. A. Wesołowska (red.), Współczesne kierunki modernizacji
i dydaktyki, Toruń 1993.
93. Lorenz F.M., Law and Anarchy in Somalia, [w:] „Parameters", zima 93/94.
94. Łepkowski W., Strategia wojskowa, AON, Warszawa 1993.
95. Łepkowski W. (red.), Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, AON, Warszawa 2002.
96. Łobocki M., Metody badań psychologicznych, Warszawa 1984, 1989.
97. Mały słownik języka polskiego, Warszawa 1989.
98. Mały słownik psychologiczny, Warszawa 1965.
99. Marcinkowski Cz., Kaukaskie konflikty, „Polska Zbrojna" nr 139, Warszawa 1994.
100. Markocki Z., Adaptacja – proces czy problem, [w:] Zeszyty naukowe AON, nr 1/1993.
101. Markowski J., Polska w operacjach pokojowych. Operacje pokojowe ONZ, wyd. II, „Studia i Materiały" nr 9/94, Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa 1994.
102. Materiały z seminarium na temat: Ogólne doświadczenia i wnioski wynikające z realizacji programu Partnerstwa dla Pokoju oraz dotychczasowego przygotowania i funkcjonowania Polskich Kontyngentów Wojskowych do misji pokojowych organizacji międzynarodowych, Sztab Generalny WP, Warszawa 1996.
103. Metodologia środowiskowych badań pedagogicznych, (pod redakcją R. Wroczyńskiego i T. Pilchd), Ossolineum 1970.

104. Menkes J. Prawno-organizacyjne zasady wyznaczania i działania żołnierzy w misjach ONZ, Warszawa 1993.
105. Międzynarodowe prawo konfliktów zbrojnych. Zbiór dokumentów, Agencja Artekon, Warszawa 1991.
106. Motacki K., Planowanie i organizowanie operacji pokojowych według poglądów NATO, „Zeszyty Naukowe AON" 1998, nr 4.
107. Mika S., Wstęp do psychologii społecznej. Warszawa 1980.
108. Misztal A. Rozbicki A., Kompendium udziału Wojsk Lądowych w misjach pokojowych, DWLąd 1999.
109. NATO Doctrine for Peace Support Operations – dyrektywa SACLAND i SHAPE, Bruksela 1995. Wspólna doktryna prowadzenia operacji wspierania pokoju.
110. NATO Vademecum: Partnerstwo i współpraca, Bellona, Warszawa 1995.
111. Neretnieks K., International Command - SWEDINT, sierpień 1995.
112. Nęcki Z., Komunikowanie interpersonalne, Ossolineum 1992.
113. Notatka Zarządu IX SG WP w sprawie: Wielonarodowej Brygady Sił Szybkiego Reagowania ONZ, Warszawa 1996.
114. Nowacki T., Podstawy dydaktyki zawodowej, Warszawa 1973.
115. Nóżko K., Intelektualne przygotowanie dowódców i oficerów sztabu w systemie obronnym RP, AON, Warszawa 1993.
116. Obwieszczenie ministra spraw zagranicznych z 25.02 1993 r., Monitor Polski nr 18/1993.
117. Obrusiewicz M., Porajski H., Misje Pokojowe, Przegląd Wojsk Lądowych nr 9/567, 2001.
118. Obrusiewicz M. Wielonarodowe Połączone Siły Zadaniowe CJTF, Warszawa 2001.

119. Obrusiewicz M., Połączone operacje reagowania kryzysowego wojenne i inne niż wojenne, R. Wróblewski (red.), Połączone operacje reagowania kryzysowego, Warszawa 2002.
120. Obłój K., Strategia Organizacji, Warszawa 2001.
121. Od konfliktów do partnerskiej współpracy, AON, Warszawa 1997.
122. Okoń W., Zarys dydaktyki ogólnej, Warszawa 1968.
123. Osmańczyk E.J., Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ, Warszawa 1974.
124. Pawłowski J., Strategia wojenna Polski lat dziewięćdziesiątych, AON, Warszawa 1991.
125. Parzymies S., Rola ONZ w utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, Warszawa 1995.
126. Peace Operations. Instrukcja polowa FM 100 – 23. Departament of the Anny, Waszyngton 1994.
127. Piasecki Z., Perspektywy udziału Polski w nowotworzonych pokojowych siłach szybkiego rozmieszczenia ONZ, praca studyjna, AON, Warszawa 1997.
128. Piątkowski P., Międzynarodowe Siły Szybkiego Reagowania ONZ, Warszawa 1995.
129. Piątkowski P., Operacja IFOR „Wspólny Wysiłek" w Bośni i Hercegowinie, Analizy – Syntezy, nr 18, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego MON, Warszawa 1996.
130. Picq A. Studium o walce, Warszawa 1927.
131. Pięter J., Strach i odwaga, Warszawa 1971.
132. Piontek E. Siły Zbrojne ONZ, Warszawa 1973.
133. Piotrowski S., Teoria dowodzenia. Planowanie obrony w czasie pokoju, AON, Warszawa 1992.
134. Program Integracji z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego i Modernizacją Sił Zbrojnych RP na lata 1998 – 2012, Warszawa 1998.

135. Przyborowska-Klimczak A., Karta Narodów Zjednoczonych, Lublin 1996.
136. Porter M.E., Competative Advantage, Tree Press, New York 1985.
137. Radlińska H., Pedagogika społeczna, Wrocław – Warszawa – Kraków 1961.
138. Raport w sprawie udziału Polski w międzynarodowych operacjach pokojowych, MON, Warszawa, 15 lipca 1993.
139. Regan G., Błędy militarne, Warszawa 1992.
140. Regulamin działań Wojsk Lądowych, DWLąd, Warszawa 1999.
141. Rezolucje Rady Bezpieczeństwa ONZ:
- nr 350 z 11.05.1974 r.;
- nr 632 z 16.02.1989 r.;
- nr 689 z 3.04.1991 r.;
- nr 1244 z 10.06.1999 r.
142. Richards T.A., Marines in Somalia, [w:] „US Naval Institute Proceedings", maj 1993.
143. Rigg K. B., Realizm w szkoleniu bojowym pododdziałów armii amerykańskiej, Warszawa 1959.
144. Rokicki B., Wybrane problemy psychologicznego przygotowania żołnierzy na potencjalnym polu walki, AON, Warszawa 1991.
145. Rokicki B., Dyrba M., Kunikowski J., Moralno-psychologiczne przygotowanie wojsk do działań obronnych, AON, Warszawa 1991-1993.
146. Rokicki B., Organizacja Narodów Zjednoczonych w systemie światowego bezpieczeństwa, AON, Warszawa, 1994.
147. Rozkaz Szefa Sztabu Generalnego Nr 288/Sztab z 10.12.1999.
148. Rubinsztejn S., Podstawy psychologii ogólnej, Warszawa 1962.
149. Rummler G.A., Brache A.P., Podnoszenie efektywności organizacji, PWE, Warszawa 2000.

150. Rutkowski C., Prakseologiczne aspekty strategii wojskowej, „Zeszyty Naukowe AON" 1998, nr 2 (31).
151. Rutkowski C., Kasprzeski A., Dawidczyk A., *Strategia wojskowa państwa - członka sojuszu*, AON, Warszawa 1998.
152. Rzymanek J., Zagadnienia prawne tymczasowego pobytu Pokojowych Sił Zbrojnych ONZ na Bliskim Wschodzie (UNEF II i UNDOF). Rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1981.
153. Schwarzkopf H.N., Nie trzeba bohatera, Warszawa 1993.
154. Shelton H. (praca zbiorowa), Joint Vison 2020, Waszyngton 2000.
155. Siek S., Walka ze stresem, Warszawa 1989.
156. Sikora W., Jeśli chcesz wyjechać na misję, „Wojska Lądowe" 2002, nr 8.
157. Skórny Z., Obserwacje interpretacyjne i charakterystyki psychologiczne, Warszawa 1968.
158. Skórny Z., Współczesne metody badań, Warszawa 1966.
159. Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, praca zbiorowa, „Studia i Materiały", nr 40, Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa 1996.
160. Smyk S. (praca zbiorowa), Technologia kształcenia, Warszawa 1978.
161. Smyk S., Nowoczesna technologia kształcenia, „Myśl Wojskowa" nr 2, 1998.
162. Staroń W. Misje pokojowe ONZ, „Wojsko i Wychowanie" nr 9, 1993.
163. Stępień R., Z zagadnień dydaktyki i wychowania w wojsku, Warszawa 1993.
164. Sonnenfeld R., ONZ jako czynnik utrzymania pokoju – prawo a praktyka [w:] „Sprawy Międzynarodowe" nr 4, 1993.
165. Szczegółowy program szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych Organizacji Międzynarodowych, WCS dp SP ONZ Kielce 1998.

166. Szulc B. (praca zbiorowa), Misje pokojowe (podstawy teoretyczne działań wspierających pokój), Warszawa 1998.
167. Szymczak M. (red.), Słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1981.
168. Thomas R., Semianr on Cooperation, Command and Control in UN Peacekeeping, [w:] „Newsletter", nr 5/98, Nova Scotia 1998.
169. Toffler A., Szok przyszłości, Warszawa 1974.
170. Toffler A i H., Wojna i antywojna, Warszawa 1997.
171. Towpik A., Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych, Aspekty militarne [w:] Stosunki międzynarodowe. Geneza. Struktura. Funkcjonowanie. Pod red. E. Haliżaka i R. Kuźniara, Warszawa 1994.
172. Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a rządem Republiki Litewskiej w sprawie utworzenia wspólnej jednostki wojskowej dla utrzymywania i przywracania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, dokument podpisany w dniu 25 czerwca 1997 roku w Trokach, arch. DWSZ MON.
173. Umowa między Rzeczypospolitą Polską a Ukrainą w sprawie utworzenia wspólnej jednostki wojskowej do udziału w międzynarodowych operacjach pokojowych i humanitarnych pod egidą międzynarodowych organizacji, dokument podpisany w dniu 26 listopada 1997 roku, arch. DWSZ MON.
174. Ustawa z dnia 19 lutego 1998 roku o zasadach użycia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w 1998 roku, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, nr 23, Warszawa, 23 lutego 1998, poz.119.
175. Ury W., Odchodząc od NIE. Negocjowanie od konfrontacji do kooperacji, PWN, Warszawa 1997.
176. Vademecum NATO, Bellona, Warszawa 1999.
177. Waszkiewicz J., Jak Polak z Polakiem. Szkice o kulturze negocjowania, PWN, Warszawa 1997.

178. Wiatr M. Operacje Połączone [w:] Działania Połączone, materiały z sympozjum naukowego, AON, Warszawa 2000.
179. Wojna w Zatoce Perskiej, AON, Warszawa 1991.
180. Zakrzewski J., System przygotowania nowoczesnych kadr dowódczo-sztabowych, Warszawa 1975.
181. Zalewski B., Międzynarodowe Komisje Kontroli i Nadzoru [w:] Leksykon pokoju, Warszawa 1987.
182. Założenia Polskiej Polityki Bezpieczeństwa, Warszawa 1992.
183. Zapałowski. L., Operacje pokojowe ONZ, Warszawa 1989.

SYSTEM MIĘDZYNARODOWYCH OPERACJI POKOJOWYCH

Załącznik nr 1

1. PRZEPISY REGULUJĄCE SŁUŻBĘ ŻOŁNIERZY WOJSKA POLSKIEGO W MISJACH POKOJOWYCH ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH

1. Ustawa z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych /Dz. U. z 1992 r. Nr 8 póz. 31 i Nr 54 póz. 254, z 1994 r. Nr 10 póz. 36 oraz z 1996 r. Nr 7 póz. 44/
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 marca 1992 r. w sprawie żołnierzy zawodowych wyznaczanych do pełnienia służby poza granicami Państwa w składzie misji specjalnych organizacji międzynarodowych /Dz. U. Nr 34, póz. 147 i z 1993 r. Nr 44, póz. 203/.
3. Decyzja Nr 5/MON Ministerstwa Obrony Narodowej z dnia 17.01.1994 r. w sprawie podziału kompetencji pomiędzy Sekretarza Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej i Szefa Sztabu Generalnego WP oraz dyrektorów /szefów/ instytucji Ministerstwa Obrony Narodowej podległych bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej w zakresie przygotowania i kierowania kontyngentami wojskowymi, wydzielonymi z Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do misji specjalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych i innych organizacji międzynarodowych.
4. Decyzja Nr 192/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 6 grudnia 1995 r. zmieniająca Decyzję w sprawie podziału kompetencji pomiędzy Sekretarza Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej i Szefa Sztabu Generalnego WP oraz dyrektorów /szefów/ instytucji Ministerstwa Obrony Narodowej podległych bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej w zakresie przygotowania i kierowania kontyngentami wojskowymi, wydzielonymi z Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do misji Specjalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych i innych organizacji międzynarodowych.
5. Decyzja Nr 37 Sekretarza Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej z dnia 22.08.1994r. w sprawie podziału kompetencji pomiędzy dyrektorów

/komendanta/ instytucji podległych bezpośrednio Sekretarzowi Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej w zakresie przygotowania i kierowania kontyngentami wojskowymi, wydzielonymi z Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do misji specjalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych i innych organizacji międzynarodowych.

6. Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej Nr 60/MON z dnia 24.12.1980r. w sprawie badań stanu zdrowia żołnierz}' oraz osób cywilnych delegowanych służbowo do krajów o odmiennych warunkach klimatycznych /Dz. Rozk. MON z 1981 r., póz. l/.
7. Zarządzenie Nr ^'MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie przyznania szczególnych uprawnień pracownikom zatrudnionym w polskich kontyngentach wojskowych na podstawie umowy o pracę na czas określony /Dz. Rozk. MON z 1993r. póz. 14/.
8. Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej Nr 39/MON z dnia 91ipca 1992r. w sprawie należności pieniężnych żołnierz}' wchodzących w skład polskich kontyngentów wojskowych w składzie misji specjalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych
9. Zarządzenie Nr 7/MON z dnia 18 lutego 1993r. Ministra Obrony Narodowej zmieniające zarządzenie w sprawie należności pieniężnych żołnierzy wchodzących *w* skład polskich kontyngentów wojskowych w składzie misji specjalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych.
10. Zarządzenie Nr 67/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 marca 1994r. zmieniające zarządzenie w sprawie należności pieniężnych żołnierzy wchodzących w skład polskich kontyngentów wojskowych w składzie misji specjalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych. /Dz. Rozk. MON z 1994r., póz. 22/.
11. Zarządzenie Szefa Departamentu Finansów MON Nr 5/Fin. z dnia 3.07.1975r. w sprawie wypłaty w kraju należności pieniężnych /w złotych/ osobom skierowanym do Polskiej Wojskowej Jednostki Specjalnej.

12. Uchwała Nr 141/95 Rady Ministrów z dnia 5 grudnia 1995r. w sprawie utworzenia polskiego kontyngentu wojskowego w Siłach Implementacyjnych w Bośni /IFOR/.
13. Uchwała Nr 50/92 Rady Ministrów z dnia 11 maja 1992r. w sprawie utworzenia polskiego kontyngentu wojskowego w Tymczasowych Siłach Organizacji Narodów Zjednoczonych w Libanie /UNIFIL/.
14. Uchwała Nr 23/94 Rady Ministrów z dnia 4 maja 1994r. w sprawie polskiego kontyngentu wojskowego w Siłach Rozdzielająco-Obserwacyjnych Organizacji Narodów Zjednoczonych w Syrii /UNDOF/.
15. Uchwała Nr 24/94 Rady Ministrów z dnia 4 maja 1994r. zmieniająca niektóre uchwały w sprawie polskich kontyngentów wojskowych w misjach specjalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych.
16. Decyzja Nr 9/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 2 kwietnia 1992r. w sprawie utworzenia Polskiej Wojskowej Jednostki Medycznej w Tymczasowych Siłach Organizacji Narodów Zjednoczonych w Libanie /UNIFIL/.
17. Decyzja Nr 7/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 21.01.1994r. w sprawie sformowania batalionu logistycznego w ramach polskiego kontyngentu wojskowego w Tymczasowych Siłach Organizacji Narodów Zjednoczonych w Libanie /UNIFIL/.
18. Decyzja Nr 195/MON Ministerstwa Obrony Narodowej z dnia 13.12.1995r. w sprawie sformowania i działania Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach Implementacyjnych (IFOR) w Bośni.
19. Decyzja Nr 4/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 18.01.1996r. w sprawie dodatku reprezentacyjnego.
20. Zarządzenie Szefa Sztabu Generalnego WP Nr MSztab z dnia 15.02.1993r. w sprawie uzupełnienia Polskich Kontyngentów Wojskowych żołnierzami zasadniczej służby wojskowej.
21. Pismo dyrektora Departamentu Kadr MON Nr 100/VH/Fax z dnia

30.07.1993r. w sprawie stosowania jednolitej praktyki w zakresie wyznaczania na stanowiska służbowe żołnierzy wyznaczonych do pełnienia służby poza granicami państwa w składzie misji specjalnych organizacji międzynarodowych.

22. Wytyczne Szefa Służby Zdrowia - zastępcy Kwatermistrza WP z dnia 3 marca 1992r. w sprawie kwalifikacji zdrowotnej i osłony przeciwepidemicznej kandydatów do wykonywania zadań w ramach Polskiej Wojskowej Jednostki Medycznej w składzie Tymczasowych Sił Pokojowych ONZ w Libanie /UNIFIL/
23. Wytyczne Szefa Służby Zdrowia Sztabu Generalnego WP z dnia 8 czerwca 1995r w sprawie kwalifikacji zdrowotnej i osłony przeciwepidemicznej kandydatów do służby w misjach specjalnych organizacji międzynarodowych SSZ dr, 901/WIS z dnia 9.06.1995r
24. 24.Zarządzenie Szefa Sztabu Generalnego WP Nr 36/Sztab z dnia 31 sierpnia 1993r sprawie sformowania Polskiego Kontyngentu Wojskowo w Siłach Rozdzielające Obserwacyjnych Organizacji Narodów Zjednoczonych w Syrii /UNDOF/ /niepublikowane/.
25. Zarządzenie Szefa Sztabu Generalnego WP Nr 4/Sziab z dnia 2601 1994r w sprawie sformowania batalionu logistycznego w ramach polskiego kontyngentu wojskowego w Tymczasowych Siłach Organizacji Narodów Zjednoczonych w Libanie /UNFIL/.
26. Pismo nr 947 z dnia 30 września 1994r. komendanta Centrali Wojskowe Misje Pokojowe w sprawie interpretacji przepisów dotyczących bezpłatnego powrotu z misji do kraju poza rotacjami kontyngentów.
27. .Pismo nr 643/94 z dnia 5 lipca 1994r. komendanta Centrali Wojskowe Misje Pokojowe w sprawie doboru oficerów na stanowisko szefa zaopatrzenia finansowego w polskich kontyngentach wojskowych.
28. Pismo nr 1956 z dnia 21 października 1994r. komendanta Centrali Wojskowe Misje Pokojowe w sprawie kwalifikacji zawodowych

pracowników cywilnych zatrudnionych w ramach „oferty pracy".

29. Wyciąg z rozkazu dziennego nr 16/94 z dnia 18 lipca 1994r. komendanta Centrali Wojskowe Misje Pokojowe w sprawie upoważnienia dowódców polskich kontyngentów wojskowych do zawierania umów o pracę z pracownikami cywilnymi.

DEFINICJE WYBRANYCH POJĘĆ OPERACJI POKOJOWYCH

Wybrane pojęcia z terminologii ONZ.

Definicje zawarte w Karcie Narodów Zjednoczonych oraz Statucie Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, Departament Informacji ONZ, Nowy Jork, 1971 r. /wydanie w wersji polskojęzycznej/

Dyplomacja prewencyjna - /ang. preventive diplomacy/ - oznacza działanie mające zapobiegać powstawaniu sporów między stronami, przeciwdziałać przeradzaniu się istniejących sporów w konflikty zbrojne oraz ograniczać zasięg tych konfliktów w przypadku ich powstania.

Prewencyjne rozmieszczanie sił - /ang. preventive deployment/ - jest to forma działań dopuszczania w dyplomacji prewencyjnej, która polega na rozmieszczeniu sił w celu izolacji, a w pewnych przypadkach również ustanowienia stref zdemilitaryzowanych.

Tworzenie pokoju - /ang. Peacemaking/ - oznacza działanie mające doprowadzić do porozumienia walczących stron, głównie za pomocą środków przewidzianych w rozdziale VI Karty Narodów Zjednoczonych. Działania te w pewnych przypadkach mogą wymagać zastosowania także środków przewidzianych w rozdziale VII Karty Narodów Zjednoczonych, czyli operacji wymuszania pokoju *(sag.* peace enforcement).

Utrzymanie pokoju - /ang. Peacekeeping/ - oznacza rozmieszczenie sił ONZ w rejonie konfliktu, za zgodą wszystkich zainteresowanych stron, składających się zwykle z komponentu wojskowego, policyjnego i cywilnego. Jest operacją poszerzającą możliwości zarówno zapobiegania konfliktom jak i tworzenia pokoju.

Budowanie pokoju - /ang. Peacebuilding/ - oznacza wszelkie działania po konflikcie na rzecz utworzenia i wsparcia struktur zmierzających do umocnienia i utwalenia osiągniętego pokoju w celu uniknięcia ponownego wybuchu konfliktu.

Wybrane pojęcia z terminologii NATO.

Definicje zawarte w MC 327 NATO Military Planning for Peace Support Operations oraz wykorzystano: NATO Doctrine for Peace Support Operations, dtrektywa SACLANT i SHAPE, Bruksela 1995 r.

Zapobieganie konfliktom - /ang. conflict prevention/ - oznacza różne działania, zwłaszcza w ramach nakreślonych postanowieniami rozdziału VI Karty Narodów Zjednoczonych. Obejmuje: misje dyplomatyczne, konsultacje, ostrzeganie, inspekcje, monitorowanie i obserwację oraz prewencyjne rozwinięcie sił w celu zapobieżenia konfliktowi zbrojnemu.

Tworzenie pokoju - /ang. Peacemaking/ - oznacza działania dyplomatyczne prowadzone po wybuchu konfliktu w celu doprowadzenia do przerwania walk i zawarcia porozumienia pokojowego. Działania te obejmują: misje dobrych usług /ang. good offices/, misje mediacyjne i rozjemcze, a także sankcje i izolowanie dyplomatyczne.

Utrzymanie pokoju - (ang. peacekeeping) - oznacza ograniczenie, łagodzenie lub zakończenie działań zbrojnych między państwami lub wewnątrzpaństwowych poprzez bezstronną interwencję strony trzeciej, zorganizowaną i prowadzoną przez społeczność międzynarodową, z użyciem sił zbrojnych i komponentu cywilnego w celu uzupełnienia politycznego procesu rozwiązania konfliktów oraz przywrócenia i utrzymania pokoju. Prowadzone jest zwykle zgodnie z postanowieniami rozdziału VI Karty Narodów Zjednoczonych.

Wymuszanie pokoju - (ang. peace enforcement) - oznacza działania zgodne z postanowieniami rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych, polegające na wykorzystaniu środków militarnych do przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu. Operacje takie mogą być prowadzone w przypadku konfliktu międzypaństwowego i wewnętrznego, zwłaszcza w celach humanitarnych lub gdy przestały działać instytucje państwowe.

Budowanie pokoju - (ang. peacebulding) - oznacza działania po konflikcie

zmierzające do umocnienia i utrwalenia rozwiązań politycznych w celu uniknięcia odnowienia konfliktu.

Pomoc humanitarna - (ang. humanitarian aid) - oznacza działania prowadzone w celu pomocy ludnoścr w trudnej sytuacji, zwłaszcza gdy odpowiedzialne władze nie mogą, albo nie chcą takiej pomocy dostarczyć. Pomoc humanitarna może być prowadzona w ramach operacji wspierania pokoju lub jako całkowicie oddzielne zadanie.

Wybrane pojęcia z terminologii Wielkiej Brytanii.

Definicje zawarte w Brytyjskiej Instrukcji Wojsk Lądowych, Tnę Anny Fieid Manuał, Vol. Operations other than War, Part 2; Wider Peacekeeping, HMSO, Londyn, 1994 r.

|Utrzymanie pokoju - (ang. peacekeeping) - oznacza operacje prowadzone za zgodą zwaśnionych stron w celu wsparcia wysiłków zmierzających do utrzymania pokoju i bezpieczeństwa w rejonach potencjalnych lub istniejących konfliktów.

Rozszerzone utrzymanie pokoju - (ang. wider peacekeeping) - oznacza operacje w szerszym kontekście, prowadzone za ogólną zgodą zwaśnionych stron jednak w środowisku, które może być bardzo niestabilne.

Wymuszanie pokoju - (ang. peace enforcement) - oznacza operacje prowadzone w celu przywrócenia pokoju pomiędzy walczącymi stronami, które nie zgadzają się na interwencję i mogą prowadzić działania zbrojne.

Wybrane pojęcia z terminologii USA.

Definicje zawarte w Peace Operations, Instrukcja Polowa FM 100-23, Department of the Army, Waszyngton, 1994 r.; Definicja przyjęta za Instytutem Badań nad Obroną Narodową RAND, Bruce R. Pimie, William E. Simons, Soldiers for Peace, Ań Operational Typology, RAND, Santa Monica, 1996 r.

Wsparcie dyplomacji - (ang. support to diplomacy) - oznacza działania z zakresu dyplomacji prewencyjnej, tworzenia pokoju oraz budowania pokoju po konflikcie.

Utrzymanie pokoju - (ang. peacekeeping) - oznacza neutralne operacje militarne lub paramilitarne podejmowane za zgodą głównych stron konfliktu, polegają one na monitorowaniu i ułatwianiu wprowadzania w życie istniejącego porozumienia o przerwaniu walk oraz wspierania działań dyplomatycznych zmierzających do osiągnięcia długotrwałego rozwiązania politycznego.

Wymuszanie pokoju - (ang. peace enforcement) - oznacza działania polegające na użyciu sił zbrojnych lub groźbie ich użycia, z upoważnienia społeczności międzynarodowej, w celu wymuszenia przestrzegania ogólnie przyjętych rezolucji lub sankcji.

Operacje ambitniejsze - (ang. morę ambitious operations) - oznacza całą gamę form obejmujących pomoc w okresie przejściowym, ochronę akcji humanitarnych oraz wymuszanie pokoju.

Wybrane pojęcia z terminologii Kanady.

Definicje zawarte w Podręczniku Kanadyjskich Sił Zbrojnych, Operations Land and Tactical Air, Peacekeeping Operations, 1995 r.

Misje obserwacyjne - (ang. obseryer missions) - nazywane również misjami dobrych usług (ang. good offices), a także misjami nadzorowania zawieszenia broni (ang. truce supendsion missions), oznaczają działania zespołów obserwatorów wojskowych wysyłanych przez ONZ lub inne organizacje międzynarodowe w rejon konfliktu w celu monitorowania przestrzegania zawieszenia broni lub innego porozumienia. Obserwatorzy wojskowi są nieuzbrojeni i działają w małych grupach przy siłach zwaśnionych stron.

Wymuszanie pokoju - (ang. peace enforcement) - oznacza formę konwencjonalnych operacji militarnych, obejmującą rozwinięcie sił zbrojnych w zagrożonym rejonie za zgodą tylko jednej strony konfliktu. Celem działania takich sił jest zapobieżenie eskalacji konfliktu, a w razie potrzeby także użycia siły. Siły taki są wyposażone i przygotowane do podejmowania działań

zbrojnych w pełnym lub ograniczonym zakresie, włącznie z działaniami ofensywnymi.

Siły utrzymujące pokój - (ang. peacekeeping forces) - oznacza to międzynarodowe formacje wojskowe przeznaczone do rozdzielenia stron konfliktu w celu umożliwienia prowadzenia negocjacji pokojowych. Siły takie, składają się przede wszystkim z jednostek wojskowych, mogą działać zarówno pod egidą ONZ jak i w ramach sił wielonarodowych. Mogą być rozwinięte w strefach buforowych lub rejonach chronionych, mogą wykonywać też funkcje obserwacyjne. Są zwykle uzbrojone w lekką broń umożliwiającą ich samoobronę.

Wybrane pojęcia z terminologii Rosji.

Definicje zawarte w załączniku są zbiorem z różnych opracowań: Doktryna Rosyjska, wystąpienia specjalistów rosyjskich na międzynarodowych konferencjach i sympozjach.

Ustanowienie pokoju - (ros. ustanowlenije mira) - oznacza działania podejmowane w celu skłonienia walczących stron do zawarcia porozumienia, głównie przy pomocy środków pokojowych przewidzianych zgodnie z postanowieniami rozdziału VI Karty Narodów Zjednoczonych.

Przymuszanie do pokoju - (roś. prinużedienije k miru) - oznacza zastosowanie środków militarnych w celu ustanowienia pokoju w rejonach konfliktów międzynarodowych i 'wewnętrznych.

Utrzymanie pokoju - (ros. poddierżanije mira) - oznacza rozmieszczenia sił i wielonarodowych, sformowanych tymczasowo przez niezależne państwa, w celu rozdzielenia walczących stron i wspólnego działania w kierunku rozwiązania konfliktu środkami polityczno-militamymi.

Wybrane pojęcia z terminologii Rzeczypospolitej Polskiej.

Definicje zawarte przyjęto na podstawie „Międzynarodowe operacje pokojowe oraz ich miejsce we współczesnej doktrynie obronnej Rzeczypospolitej Polskiej" - gen. bryg. mgr F. GĄGOR, płk mgr K.. PASZKOWSKI -Zespołowa rozprawa doktorska, AON Warszawa 1998. str. 80-83.

Współczesna operacja pokojowa - oznacza zespół działań z ograniczonym użyciem sił zbrojnych podejmowanych przez społeczność międzynarodową w celu utrzymania lub przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu. Celem prowadzonych operacji pokojowych jest bowiem wsparcie działań dyplomatycznych w tworzeniu i zabezpieczeniu warunków dla zapobieżenia eskalacji i rozwiązania konfliktu przez zwaśnione strony. Odnosi się to nie tylko do operacji tworzenia i utrzymania pokoju, ale również do operacji wymuszania pokoju oraz interwencji zbrojnej przeciw agresji, których powodzenie daje możliwość podjęcia innych działań ułatwiających porozumienie stron konfliktu. Muszą być zgodne z prawem międzynarodowym i postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych. Podejmowane mogą być z mandatu uznanych organizacji międzynarodowych lub regionalnych, a działania wynikające z postanowieniami rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych - wymuszania pokoju lub interwencji zbrojnej przeciw agresji - tylko na podstawie decyzji ONZ. Samo użycie sił musi być ograniczone i powinno sprowadzać się do założonego celu operacji.

Załącznik nr 4

MISJE TRWAJĄCE W CHWILI OBECNEJ

MIPONUH United Nations Civilian Police Mission in Haiti
Misja Cywilnej Służby Policyjnej ONZ na Haiti

Czas trwania:
Grudzień 1997 do dnia dzisiejszego.
Liczebność:
284 policjantów (w tym także oddział specjalny) wpieranych przez międzynarodowy i lokalny personel cywilny.
Państwa uczestniczące w misji:
Argentyna, Benin, Kanada, Francja, Indie, Mali, Niger, Senegal, Togo, Tunezja, Stany Zjednoczone.
Cel misji:
Zadaniem tej misji jest pomoc w tworzeniu Haitańskiej Policji Narodowej oraz kontrola przestrzegania praw człowieka.

UNFICYP United Nations Peacekeeping Force in Cyprus
Siły Pokojowe ONZ na Cyprze

Czas trwania:
Marzec 1964 do dnia dzisiejszego
Liczebność:
1,230 żołnierzy oraz 35 funkcjonariuszy CivPolu wspieranych przez 270 osób personelu cywilnego.
Państwa uczestniczące w misji:
Argentyna, Australia, Austria, Kanada, Finlandia, Węgry, Irlandia, Holandia, Słowenia, Wielka Brytania.
Cel misji:
Utrzymanie zawieszenia broni oraz nadzór nad strefami buforowymi między siłami protureckimi i progreckimi na wyspie.

MINURSO United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara
Misja ONZ dla przeprowadzenia referendum w Saharze Zachodniej.

Czas trwania:
kwiecień 1991 do dnia dzisiejszego
Liczebność:
202 obserwatorów wojskowych, 117 żołnierzy i 78 funkcjonariuszy cywilnej służby policyjnej, wspieranych przez liczny personel.
Państwa uczestniczące w misji:
Argentyna, Austria, Bangladesz, Kanada, Chiny, Egipt, Salwador, Francja, Ghana, Grecja, Gwinea, Honduras, Indie, Irlandia, Włochy, Kenia, Malezja,

Nigeria, Pakistan, Polska, Portugalia, Korea Płd., Rosja, Szwecja, Stany Zjednoczone, Urugwaj, Wenezuela.

Cel misji:

Nadzorowanie zawieszenia broni, redukcja wojsk marokańskich na terenie Sahary Zachodniej, oraz przeprowadzenie referendum dotyczącego przyszłości państwa.

UNPREDEP United Nations Preventive Deployment Force
Siły Prewencyjnego Rozwinięcia ONZ.

Czas trwania:

marzec 1995 do dnia dzisiejszego

Liczebność:

748 żołnierzy, 35 obserwatorów i 26 funkcjonariuszy cywilnej służby policyjnej wspieranych przez personel cywilny.

Państwa uczestniczące w misji:

Argentyna, Bangladesz, Belgia, Brazylia, Kanada, Czechy, Dania, Egipt, Finlandia, Ghana, Indonezja, Irlandia, Jordania, Kenia, Nepal, Nowa Zelandia, Nigeria, Norwegia, Pakistan, Polska, Portugalia, Rosja, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Ukraina, Stany Zjednoczone.

Cel misji:

UNPREDEP jest pierwszą w historii misji pokojowych misją o charakterze prewencyjnym. Ma ona zapobiegać rozprzestrzenianiu się konfliktu bałkańskiego, stosując szeroki wachlarz działań od obecności sił ONZ do negocjacji, mediacji i doradztwa.

UNMIBH United Nations Mission in Bosnia and Hercegovina
Misja Pokojowa ONZ w Bośni Hercegowinie

Czas trwania:

grudzień 1995 do dnia dzisiejszego

Liczebność:

1959 funkcjonariuszy cywilnej służby policyjnej, 3 osoby wojskowego personelu pomocniczego, wspierane przez liczny personel cywilny.

Państwa uczestniczące w misji:

Argentyna, Austria, Bangladesz, Kanada, Chile, Dania, Egipt, Estonia, Fidżi, Finlandia, Francja, Niemcy, Ghana, Grecja, Węgry, Islandia, Indie, Indonezja, Irlandia, Włochy, Jordania, Kenia, Malezja, Nepal, Holandia, Nigeria, Norwegia, Pakistan, Polska, Portugalia, Rumunia, Rosja, Senegal, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Tajlandia, Tunezja, Turcja, Ukraina, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone.

Cel misji:

Kontrola, obserwacja i inspekcja organów, których zadaniem jest wymuszanie respektowania prawa siłą. Ponadto zajmuje się szkoleniem tych struktur.

Dodatkowym zadaniem jest zapobieganie zagrożeniom porządku publicznego oraz doradztwo w sprawach rozwiązywania podobnych problemów.

United Nations Civilian Police Support Group
Grupa Wsparcia Cywilnej Służby Policyjnej

Czas trwania:
styczeń 1998
Liczebność:
179 funkcjonariuszy cywilnej służby policyjnej, 31 żołnierzy, wspieranych przez personel cywilny.
Państwa uczestniczące w misji:
Argentyna, Austria, Dania, Egipt, Fidżi, Finlandia, Indonezja, Irlandia, Jordania, Kenia, Litwa, Nepal, Nigeria, Norwegia, Polska, Rosja, Szwecja, Szwajcaria, Tunezja, Ukraina, Stany Zjednoczone.
Cel misji:
Kontrola działania chorwackiej policji w regionie Danube, ze zwróceniem szczególnej uwagi na prawa człowieka.

UNMOP United Nations Mission of Observers in Prevlaka
Misja Pokojowa Obserwatorów ONZ na płw. Prevlaka

Czas trwania:
styczeń 1996 do dnia dzisiejszego
Liczebność:
28 obserwatorów wojskowych.
Państwa uczestniczące w misji:
Argentyna, Bangladesz, Belgia, Brazylia, Kanada, Czechy, Dania, Egipt, Finlandia, Ghana, Indonezja, Jordania, Kenia, Nepal, Nowa Zelandia, Nigeria, Norwegia, Pakistan, Polska, Portugalia, Rosja, Szwecja, Szwajcaria, Ukraina.
Cel misji:
Kontrola demilitaryzacji półwyspu Prevlaka.

UNIFIL United Nations Interim Force in Lebanon
Tymczasowe Siły ONZ w Libanie

Czas trwania:
marzec 1978 do dnia dzisiejszego.
Liczebność:
4480 żołnierzy i 50 obserwatorów wojskowych (z UNTSO) wspieranych przez personel cywilny.
Państwa uczestniczące w misji:
Fidżi, Finlandia, Francja, Ghana, Irlandia, Włochy, Nepal, Norwegia, Polska.
Cel misji:
Ochrona ludności cywilnej przed skutkami działań wojennych.

UNOMIG United Nations Observer Mission in Georgia
Misja Obserwacyjna ONZ w Gruzji.

Czas trwania:
sierpień 1993 do dnia dzisiejszego
Liczebność:
81 obserwatorów wojskowych wspieranych przez personel cywilny.
Państwa uczestniczące w misji:
Albania, Austria, Bangladesz, Czechy, Dania, Egipt, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Indonezja, Jordania, Pakistan, Polska, Korea Płd., Rosja, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Stany Zjednoczone, Urugwaj.
Cel misji:
Głównym zadaniem jest kontrola zawieszenia ognia między Gruzją a separatystyczną republiką Abchazji. W Sukhumi zostało też założone specjalne biuro ds. przestrzegania praw człowieka.

UNMOT United Nations Mission of Observers in Tajikistan
Misja Obserwacyjna ONZ w Tadżykistanie.

Czas trwania:
grudzień 1994 do dnia dzisiejszego
Liczebność:
81 obserwatorów wojskowych i 2 oficerów cywilnych służb policyjnych wspieranych przez personel cywilny.
Państwa uczestniczące w misji:
Austria, Bangladesz, Czechy, Dania, Ghana, Indonezja, Jordania, Nepal, Nigeria, Polska, Szwajcaria, Ukraina, Urugwaj.
Cel misji:
Początkowym celem była asysta Połączonej Komisji składającej się z reprezentantów Tadżyckiej strony rządowej jak opozycji i nadzorowanie tymczasowego zawieszenia broni. Następnie w sytuacji permanentnego łamania ustaleń rozejmowych, głównym zadaniem stało się utrzymanie kontaktu ze stronami konfliktu. Obecnie uczestnicy misji nadzorują rozbrojenie i demobilizację sił opozycji po zawarciu ugody między stronami oraz kooperacja z misją OBWE i Siłami Pokojowymi WNP.

UNMOGIP United Nations Military Observers Group in India and Pakistan.

Czas trwania:
styczeń 1949 do dnia dzisiejszego.
Liczebność:
45 obserwatorów wojskowych wspieranych przez personel cywilny.
Państwa uczestniczące w misji:
Belgia, Chile, Dania, Finlandia, Włochy, Korea Płd., Szwecja, Urugwaj.
Cel misji:

Kontrola zawieszenia ognia z grudnia 1971 i informowanie o tym bezpośrednio Sekretarz Generalnego.

MONUA United Nations Observer Mission in Angola
Misja Obserwacyjna ONZ w Angoli.

Czas trwania:
Lipiec 1997 do dnia dzisiejszego.
Liczebność:
716 personelu kontyngentu wojskowego, 92 obserwatorów wojskowych i 405 funkcjonariuszy cywilnych służb policyjnych, wspieranych przez personel cywilny.
Państwa uczestniczące w misji:
Argentyna, Bangladesz, Brazylia, Bułgaria, Kongo, Egipt, Francja, Gambia, Ghana, Gwinea-Bissau, Węgry, Indie, Jordania, Kenia, Malezja, Mali, Namibia, Nowa Zelandia, Nigeria, Norwegia, Pakistan, Polska, Portugalia, Rumunia, Rosja, Senegal, Słowacja, Hiszpania, Szwecja, Tanzania, Ukraina, Urugwaj, Zambia, Zimbabwe.
Cel misji:
Asysta przy budowie pokoju i zgody narodowej, tworzenie klimatu sprzyjającego długoterminowej stabilizacji. Ponadto pomoc humanitarna, oczyszczanie pól minowych, rozbrojenie oraz tworzenie organów policji i administracji.

UNTSO United Nations Truce Supervision Organization
Organizacja Nadzoru Rozejmu

Czas trwania:
czerwiec 1948 do dnia dzisiejszego
Liczebność:
168 obserwatorów wojskowych
Państwa uczestniczące w misji:
Argentyna, Australia, Austria, Belgia, Kanada, Chile, Chiny, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Irlandia, Holandia, Nowa Zelandia, Norwegia, Rosja, Szwecja, Szwajcaria, Stany Zjednoczone.
Zadania misji:
Nadzór nad strefami okupowanymi przeszedł pod kontrolę UNIFIL i UNDOF. UNTSO stała się centrum skąd kierowani są obserwatorzy do misji pokojowym między innymi do Konga, Jemenu, Afganistanu, Iraku, na Bałkany oraz do Mozambiku i Gruzji.

UNIKOM United Nations Iraq-Kuwait Obserwation Mission

Czas trwania:
kwiecień 1991 do dnia dzisiejszego.
Liczebność:
922 żołnierzy i 195 wojskowych obserwatorów wspieranych przez 200 osób personelu cywilnego.
Państwa uczestniczące w misji:
Argentyna, Austria, Bangladesz, Kanada, Chiny, Dania, Fidżi, Finlandia, Francja, Niemcy, Ghana, Grecja, Węgry, Indie, Indonezja, Irlandia, Włochy, Kenia, Malezja, Nigeria, Pakistan, Polska, Rumunia, Rosja, Senegal, Singapur, Szwecja, Tajlandia, Turcja, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Urugwaj, Wenezuela.
Zadania misji:
Kontrola strefy zdemilitaryzowanej między Irakiem i Kuwejtem

UNDOF United Nations Disengagement Observer Force
Siły ONZ dla Obserwacji Rozdzielania Wojsk na Wzgórzach Golan

Czas trwania:
czerwiec 1978 do dnia dzisiejszego.
Liczebność:
1046 żołnierzy i 80 obserwatorów wojskowych (z UNTSO) wspieranych przez międzynarodowy personel cywilny.
Państwa uczestniczące w misji:
Austria, Kanada, Japonia, Polska, Słowacja.
Zadania misji:
Utrzymanie zawieszenia broni na granicy izraelsko-syryjskiej.

ENDURING FREEDOM
Siły Koalicji Antyterrorystycznej w Afganistanie

Czas trwania:
czerwiec 2002 do dnia dzisiejszego.
Liczebność:
95 żołnierzy i 6 oficerów w US CENTCOM
Państwa uczestniczące w misji:
Członkowie koalicji antyterrorystycznej.
Zadania misji:
.....

IRAQ FREEDOM
Siły Koalicji Antyterrorystycznej w Afganistanie

Czas trwania:

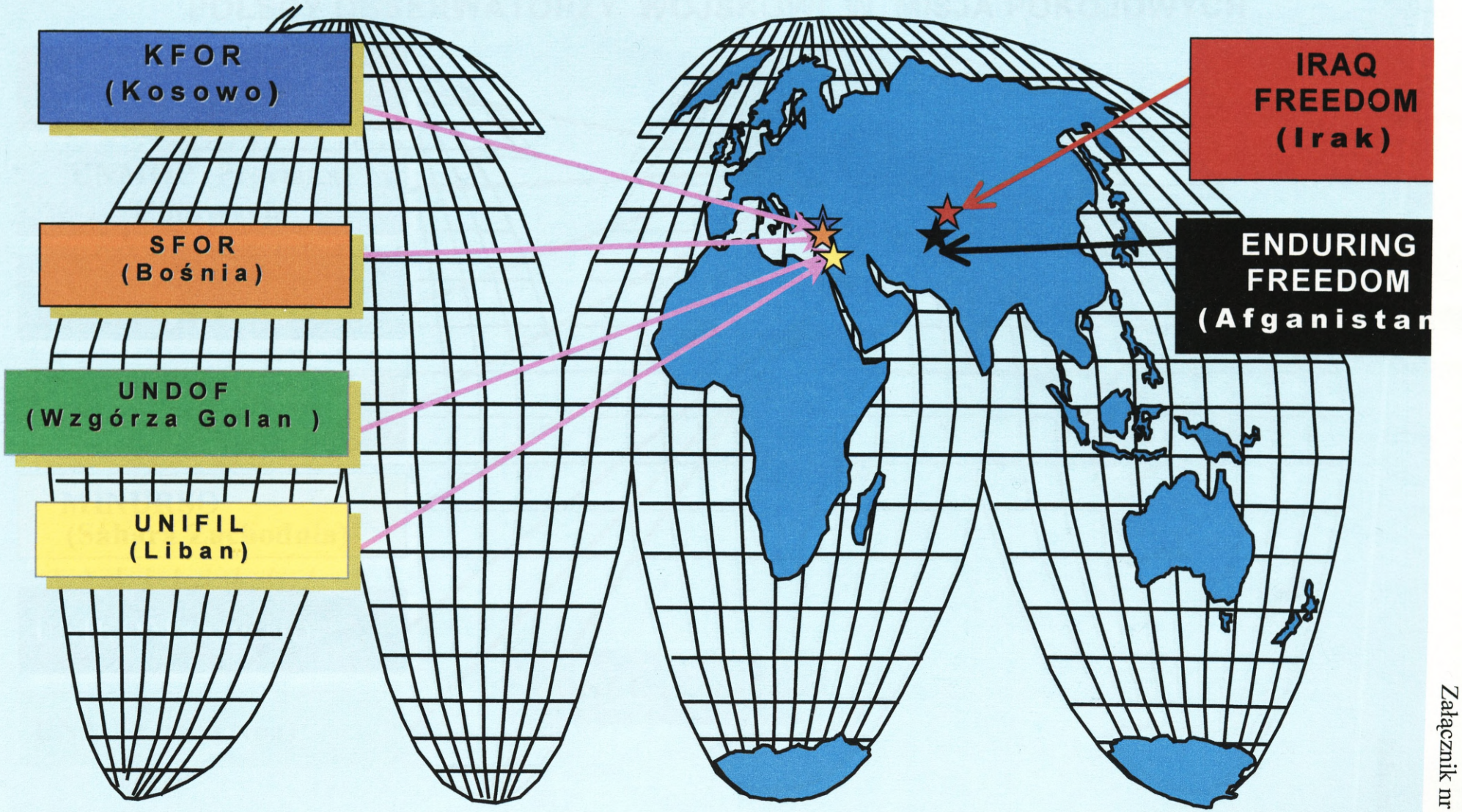
Marzec 2002 do dnia dzisiejszego.
Liczebność:
2438żołnierzy
Państwa uczestniczące w misji:
Członkowie koalicji antyterrorystycznej.
Zadania misji:
……..

Załącznik nr 5

UCZESTNICTWO POLSKI W POKOJOWYCH OPERACJACH MIĘDZYNARODOWYCH

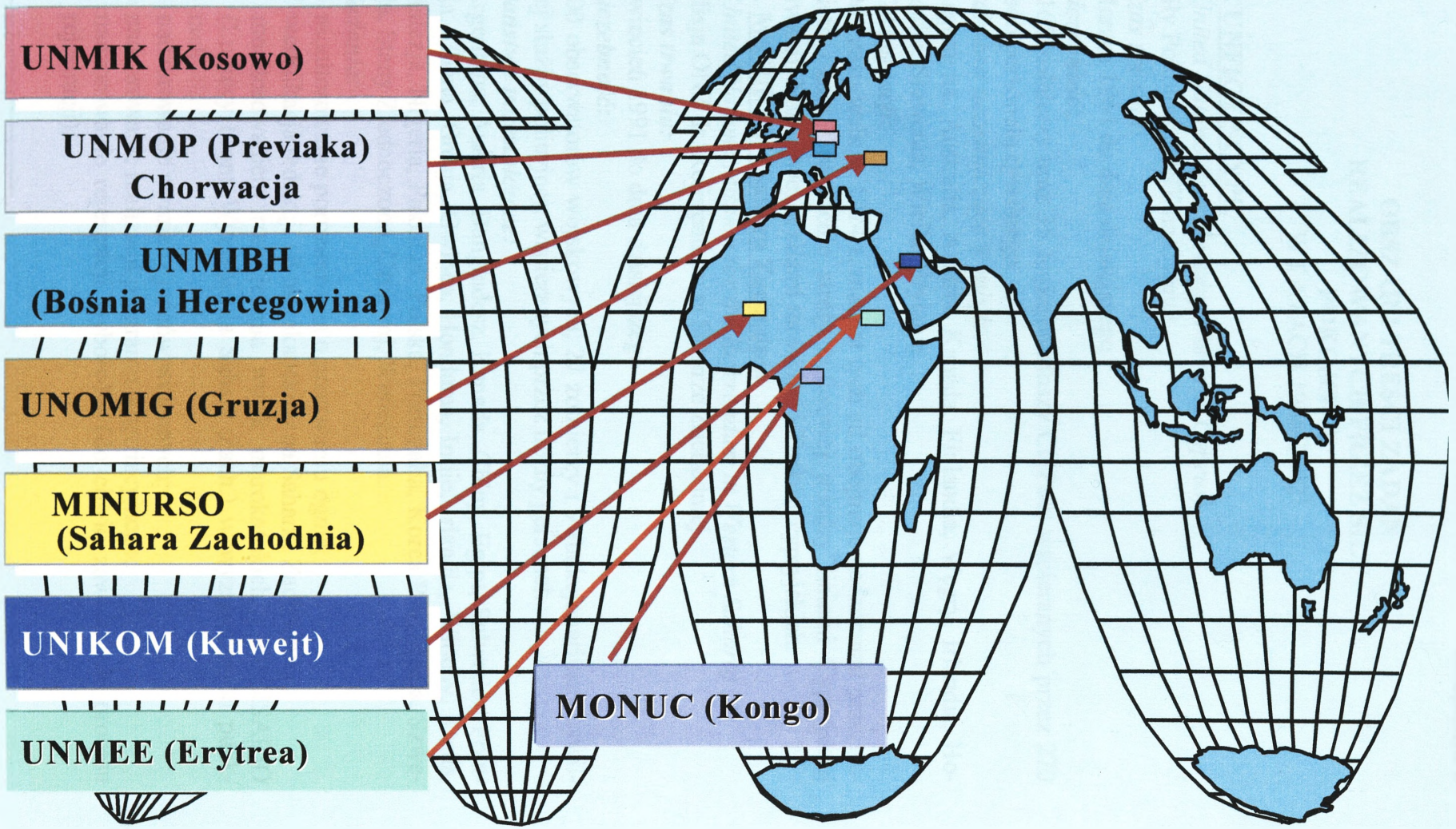
- 1953-1995 UNCMC - Korea
- 1954-1975 UNCSC - Wietnam, Laos, Kambodża
- 1973-1979 UNEF II - Egipt
- 1974- UNDOF - Syria, Izrael
- 1989-1990 UNTAG - Namibia
- 1992- UNIFIL - Liban
- 1992-1997 UNPROFOR/UNTAES - Jugosławia
- 1996-1991 IFOR - Bośnia i Hercegowina
- 1997- SFOR - Bośnia i Hercegowina
- 1999-1999 AFOR - Albania
- 1999- KFOR - Kosowo
- 2000-2001 MIF - Zatoka Perska
- 2000- KFOR/ UNMEE - Kosowo
- 2002 - ENDURING FREEDOM – Afganistan
- 2002 - IRAQ FREEDOM – Irak

POLSKIE ODDZIAŁY W MISJACH I OPERACJACH POKOJOWYCH

Załącznik nr 6

POLSCY OBSERWATORZY WOJSKOWI W MISJA POKOJOWYCH

Załącznik nr 7

Załącznik 8

OBSZAR I TREŚCI ZADAŃ REALIZOWANYCH PRZEZ SIŁY POKOJOWE W LATACH 1948-2002[1]

1. UNFICYP-CYPR

(United Nations Peacekeeping Force in Cyprus)
Siły Pokojowe ONZ na Cyprze
Czas trwania:
Marzec 1964 do dnia dzisiejszego
Liczebność:
1165 żołnierzy oraz 35 funkcjonariuszy CivPolu wspieranych przez 270 osób personelu cywilnego.
Państwa uczestniczące w misji:
Argentyna, Australia, Austria, Kanada, Finlandia, Węgry, Irlandia, Holandia, Słowenia, Wielka Brytania.
Cel operacji:
Od czasu walk w 1974 r. mandat tych sił obejmuje nadzór nad przerwaniem ognia i tworzenie strefy buforowej miedzy liniami Cypryjskiej Gwardii Narodowej, a siłami tureckimi i Turków cypryjskich.

2. MINURSO – Sahara Zachodnia

(United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara)
Misja ONZ ds. Referendum w Saharze Zachodniej.
Czas trwania:
kwiecień 1991 do dnia dzisiejszego
Liczebność:
200 obserwatorów wojskowych, 27 żołnierzy i 9 funkcjonariuszy cywilnej służby policyjnej, wspieranych przez liczny personel.
Państwa uczestniczące:
Argentyna, Austria, Bangladesz, Kanada, Chiny, Egipt, Salwador, Francja, Ghana, Grecja, Gwinea, Honduras, Indie, Irlandia, Włochy, Kenia, Malezja, Nigeria, Pakistan, Polska, Portugalia, Korea Płd., Rosja, Szwecja, Stany Zjednoczone, Urugwaj, Wenezuela.
Zadania:
- monitorowanie porozumienia o przerwaniu ognia;
- weryfikacja redukcji sił marokańskich na Saharze Zachodniej;
- monitorowaniem rozdzielania wojsk marokańskich i POLISARIO (Ludowy Front Wyzwolenia Sahary Zach.) w wyznaczonych punktach;
- nadzorowanie wymiany jeńców wojennych;
- nadzorowanie realizacji programu repatriacyjnego;
- nadzorowanie rejestracji wyborców (do chwili zawieszenia procesu rejestracji);

[1] Na podstawie badań M. Szot.

- przygotowaniem list do referendum, jego organizacją, nadzorowaniem wolności referendum i ogłoszeniem wyników.

3. UNPREDEP

- Była Jugosłowiańska Republika Macedonii

(United Nations Proventive Deployment Force)

Prewencyjne Rozwinięcie Sił ONZ

Czas trwania:

marzec 1995 do luty 1999

Liczebność:

1050 żołnierzy, 35 obserwatorów i 25 funkcjonariuszy cywilnej służby policyjnej wspieranych przez personel cywilny.

Państwa uczestniczące:

Argentyna, Bangladesz, Belgia, Brazylia, Kanada, Czechy, Dania, Egipt, Finlandia, Ghana, Indonezja, Irlandia, Jordania, Kenia, Nepal, Nowa Zelandia, Nigeria, Norwegia, Pakistan, **Polska**, Portugalia, Rosja, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Ukraina, Stany Zjednoczone.

Zadania:

UNPREDEP jest pierwszą w historii misji pokojowych misją o charakterze prewencyjnym. Ma ona zapobiegać rozprzestrzenianiu się konfliktu bałkańskiego, stosując szeroki wachlarz działań od obecności sił ONZ do negocjacji, mediacji i doradztwa. Dodatkowym zadaniem realizowanym w operacji jest obserwacja i meldowanie o sytuacji w rejonach przygranicznych.

4. UNMIBH – Bośnia i Hercegowina

(United Nations Mission in Bosnia and Hercegovina)

Misja Pokojowa ONZ w Bośni i hercegowinie

Czas trwania:

grudzień 1995 do dnia dzisiejszego

Liczebność:

1734 funkcjonariuszy cywilnej służby policyjnej, 5 osób wojskowego personelu pomocniczego, wspierane przez liczny personel cywilny.

Państwa uczestniczące:

Argentyna, Austria, Bangladesz, Kanada, Chile, Dania, Egipt, Estonia, Fidżi, Finlandia, Francja, Niemcy, Ghana, Grecja, Węgry, Islandia, Indie, Indonezja, Irlandia, Włochy, Jordania, Kenia, Malezja, Nepal, Holandia, Nigeria, Norwegia, Pakistan, Polska, Portugalia, Rumunia, Rosja, Senegal, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Tajlandia, Tunezja, Turcja, Ukraina, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone.

Zadania:

Kontrola, obserwacja i inspekcja organów, których zadaniem jest wymuszanie respektowania prawa siłą. Ponadto zajmuje się szkoleniem tych struktur. Dodatkowym zadaniem jest zapobieganie zagrożeniom porządku publicznego oraz doradztwo w sprawach rozwiązywania podobnych problemów.

5. **UNMOP**

(United Nations Mission of Observers in Prevlaka)

Misja Pokojowa Obserwatorów ONZ na płw. Prevlaka

zumieniem z 27.07.1993 między Gruzją a separatystyczną republiką Abchazji. W ramach realizowanych tam zadań wykonywane jest:
- monitorowanie i weryfikacja wprowadzania w życie porozumienia o przerwaniu walk;
- obserwacja działalności sił pokojowych WNP;
- kontrolowanie stref bezpieczeństwa i stref ograniczonego rozmieszczenia uzbrojenia;
- monitorowanie wycofania wojsk gruzińskich z doliny Kodowi;
- patrolowanie doliny Kodowi;
- obserwacja przypadków naruszania porozumienia i próby rozwiązania incydentów.

8. UNMOT - Tadżykistan

(United Nations Mission of Observers in Tajikistan)

Misja Obserwacyjna ONZ w Tadżykistanie.

Czas trwania:

grudzień 1994 do dnia dzisiejszego

Liczebność:

21 obserwatorów wojskowych i 2 oficerów cywilnych służb policyjnych wspieranych przez personel cywilny.

Państwa uczestniczące:

Austria, Bangladesz, Czechy, Dania, Ghana, Indonezja, Jordania, Nepal, Nigeria, **Polska**, Szwajcaria, Ukraina, Urugwaj.

Zadania:

Początkowym celem była asysta Połączonej Komisji składającej się z reprezentantów Tadżyckiej strony rządowej jak opozycji i nadzorowanie tymczasowego zawieszenia broni. Następnie w sytuacji permanentnego łamania ustaleń rozejmowych, głównym zadaniem stało się utrzymanie kontaktu ze stronami konfliktu.

Do głównych zadań tam realizowanych należą następujące przedsięwzięcia:
- monitorowanie przestrzegania porozumienia o tymczasowym przerwaniu ognia;
- meldowanie o przypadkach naruszenia porozumienia;
- misje dobrych usług;
- utrzymywanie bliskich kontaktów ze stronami konfliktu oraz współdziałanie z misją OBWE i Siłami Pokojowymi WNP w celu ułatwienia procesu politycznego rozwiązywania konfliktu;
- koordynacja i ułatwianie akcji pomocy humanitarnej.

9. UNMOGIP- Indie/ Pakistan

(United Nations Military Observer Group in India and Pakistan)

Grupa Obserwatorów Wojskowych ONZ w Indiach i Pakistanie

Czas trwania:

styczeń 1949 do dnia dzisiejszego.

Liczebność:

45 obserwatorów wojskowych wspieranych przez personel cywilny.

Państwa uczestniczące:

Belgia, Chile, Dania, Finlandia, Włochy, Korea Płd., Szwecja, Urugwaj.

Zadania:

Kontrola zawieszenia ognia z grudnia 1971 w stanie Jammu i Kaszmir przerwanie ognia między Indiami i Pakistanem oraz informowanie o tym bezpośrednio Sekretarz Generalnego.

10. UNAVEM III /MONUA

(od sierpnia 1997 roku zmieniono nazwę na Misję Obserwacyjną ONZ w Angoli
{MONUA})
(United Nations Observer Mission in Angola)
Misja Obserwacyjna ONZ w Angoli.

Czas trwania:
(luty 1995 - lipiec 1997)/(czerwiec 1997-luty 1999)

Liczebność:
4430 personelu kontyngentu wojskowego, 300 obserwatorów wojskowych i 271 funkcjonariuszy cywilnych służb policyjnych, wspieranych przez personel cywilny.

Państwa uczestniczące:
Argentyna, Bangladesz, Brazylia, Bułgaria, Kongo, Egipt, Francja, Gambia, Ghana, Gwinea-Bissau, Węgry, Indie, Jordania, Kenia, Malezja, Mali, Namibia, Nowa Zelandia, Nigeria, Norwegia, Pakistan, **Polska**, Portugalia, Rumunia, Rosja, Senegal, Słowacja, Hiszpania, Szwecja, Tanzania, Ukraina, Urugwaj, Zambia, Zimbabwe.

Zadania:
Do głównych zadań tam realizowanych należą następujące przedsięwzięcia:
- misje dobrych usług wobec stron konfliktu;
- nadzorowanie rozdzielenia sił i przestrzegania przerwania ognia;
- nadzorowanie wycofania, koncentracji i demobilizacji wojsk UNITA;
- nadzorowanie składania i składowania broni zdemobilizowanych sił;
- kontrola ruchów sił rządowych;
- nadzorowanie przestrzegania swobody ruchu osób i towarów;
- kontrola neutralności policji;
- rozbrajanie osób cywilnych;
- koordynacja i wsparcie akcji humanitarnych;
- uczestnictwo w rozminowaniu terenów;
- nadzorowanie przestrzegania i przebiegu wyborów.

11. UNTSO – (Bliski Wschód) Izrael/ Syria/ Liban

(United Nations Truce Supervision Organization)
Organizacja ONZ ds. Nadzorowania Rozejmu

Czas trwania:
czerwiec 1948 do dnia dzisiejszego

Liczebność:
155 obserwatorów wojskowych

Państwa uczestniczące:
Argentyna, Australia, Austria, Belgia, Kanada, Chile, Chiny, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Irlandia, Holandia, Nowa Zelandia, Norwegia, Rosja, Szwecja, Szwajcaria, Stany Zjednoczone.

Zadania:

Udzielanie pomocy mediatorowi i komisji rozejmowej w nadzorowaniu rozejmu w Palestynie. UNTSO wykonywała różne zadania powierzone jej przez Radę Bezpieczeństwa, włącznie z nadzorowaniem układu o zawieszeniu broni z 1949 r. i przerwania ognia w rejonie Kanału Sueskiego i Wzgórz Golan po wojnie izraelsko-arabskiej w czerwcu 1967 r.
Nadzór nad strefami okupowanymi przeszedł pod kontrolę UNIFIL i UNDOF. Obecnie UNTSO stała się centrum skąd kierowani są obserwatorzy do misji pokojowym między innymi do Konga, Jemenu, Afganistanu, Iraku, na Bałkany oraz do Mozambiku i Gruzji.
Do zasadniczych zadań należy:
– obserwacja przestrzegania porozumień o przerwaniu walk w Palestynie – początkowo;
– obserwacja przestrzegania porozumień na Wzgórzach Golan (OGG) i w Libanie (OGL) – obecnie.

12. <u>UNIKOM – Irak/ Kuwejt</u>

(United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission)
Misja Obserwacyjna ONZ w Iraku i Kuwejcie
Czas trwania:
kwiecień 1991 do dnia dzisiejszego.
Liczebność:
883 żołnierzy i 195 wojskowych obserwatorów wspieranych przez 200 osób personelu cywilnego.
Państwa uczestniczące:
Argentyna, Austria, Bangladesz, Kanada, Chiny, Dania, Fidżi, Finlandia, Francja, Niemcy, Ghana, Grecja, Węgry, Indie, Indonezja, Irlandia, Włochy, Kenia, Malezja, Nigeria, Pakistan, **Polska**, Rumunia, Rosja, Senegal, Singapur, Szwecja, Tajlandia, Turcja, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Urugwaj, Wenezuela.
Zadania:
Do zasadniczych zadań należy:
- monitorowanie utworzonej 15 kilometrowej strefy zdemilitaryzowanej między Irakiem i Kuwejtem;
- zapobieganie naruszania strefy zdemilitaryzowanej oraz granicy Irak-Kuwejt;
- patrolowanie strefy i prowadzenie dochodzeń przy incydentach związanych z naruszeniem postanowień o przerwaniu ognia.

13. <u>UNDOF- Izrael/ Syria (Wzgórza Golan)</u>

(United Nations Disengagement Observer Force)
Siły ONZ do Obserwacji Rozdzielania Wojsk na Wzgórzach Golan
Czas trwania:
czerwiec 1974 do dnia dzisiejszego.
Liczebność:
1068 żołnierzy i 80 obserwatorów wojskowych (z UNTSO) wspieranych przez międzynarodowy personel cywilny.
Państwa uczestniczące:
Austria, Kanada, Japonia, **Polska**, Słowacja.
Zadania:

- nadzorowanie rozdzielenia wojsk stron konfliktu;
- nadzorowanie zawieszenia broni między Izraelem i Syrią;
- nadzorowanie redyslokacji wojsk syryjskich i izraelskich oraz ustanowienia strefy buforowej;
- nadzorowanie stref rozdzielenia wojsk oraz stref ograniczonego rozmieszczenia uzbrojenia.

14. UNOMIL – Liberia

(United Nations Observer Mission in Liberia)

Misja Obserwacyjna ONZ w Liberii

Czas trwania:

wrzesień 1993 – wrzesień 1997

Liczebność:

7 żołnierzy i 85 obserwatorów wojskowych.

Państwa uczestniczące:

Czechy, Węgry, Pakistan, Indie, Holandia, Szwajcaria, W. Brytania, Norwegia, Kanada, **Polska**, Francja, Belgia, Włochy, Uganda, Zimbabwe, Botswana.

Zadania:

Do zasadniczych zadań należy:

- nadzorowanie i kontrolowanie przestrzegania porozumień pokojowych;
- obserwacja i wyjaśnianie przypadków naruszeń porozumienia o przerwaniu ognia;
- kontrolowanie granic z Sierra Leone i innymi sąsiadami odnośnie przestrzegania embarga na dostawy broni i sprzętu wojskowego do Liberii;
- misje dobrych usług;
- nadzorowanie rozbrojenia i demobilizacji sił;
- obserwacja i meldowanie o przypadkach łamania praw człowieka;
- wspieranie akcji pomocy humanitarnej;
- obserwacja, nadzorowanie i kontrolowanie procesu wyborczego (wybory parlamentarne i prezydenckie) a zwłaszcza jego zgodności z zapisami porozumienia pokojowego;
- szkolenie specjalistów sił afrykańskich obecnych w Liberii w rozminowywaniu a także pomagać w rozminowaniu kraju.

15. UNSMIH – Haiti

(United Nations Support Mission in Haiti)

Misja Wspierająca ONZ w Haiti.

Czas trwania:

lipiec 1996 – lipiec 1997

Liczebność:

1295 żołnierzy i 250 policji cywilnej.

Państwa uczestniczące:

Element wojskowy - USA, Kanada. Argentyna;

Element policyjny - Algieria, Austria, Kanada, Francja, Indonezja, Madagaskar, Rosja, Senegal, Hiszpania, Szwajcaria, Tunezja i Wenezuela.

Zadania:

Do zasadniczych zadań należy:

- pomoc rządowi Haiti w odtworzeniu struktur państwowych odbudowie gospodarczej;
- nadzorowanie wprowadzanie w życie porozumienia z Wyspy Gubernatorów;
- pomoc w modernizacji haitańskich sił zbrojnych;
- pomoc w reorganizacji sił policyjnych oraz utrzymaniu ładu i porządku publicznego;
- pomoc w pracach nad konwersją obiektów wojskowych;
- naprawa dróg i wodociągów w okręgach wiejskich;
- odnowa urządzeń medycznych.

Polskie kontyngenty operacyjne:

1. Polski kontyngent wojskowy w **UNPROFOR**
   Jugosławia (1992 – 1995)
   (United Nations Protection Force)
   a następnie **UNCRO**
   Chorwacja (1992-1995)
   (United Nations Conidence Restoration Operation)

Pierwszym kontyngentem operacyjnym wystawionym przez Polskę była jednostka w ramach sił pokojowych UNPROFOR w krajach byłej Jugosławii. Batalion w liczbie 900 żołnierzy został skierowany w marcu 1992 roku w rejon Kraijny, gdzie wykonywał zadania mandatowe na posterunkach rozmieszczonych w strefie ochronnej (UNPA). Zadania polskiej jednostki zmieniały się w zależności od ciągłych modyfikacji mandatu misji i przeobrażenia UNPROFOR-u w UNPF, w ramach, którego w misji UNCRO działał polski batalion. Główne zadania mandatowe[2] polskiego batalionu (POLBAT) sprowadzały się do: monitorowania przydzielonego rejonu odpowiedzialności, ochrony ważnych obiektów i konwojów z pomocą humanitarną, kontroli wycofywania federalnych wojsk jugosłowiańskich oraz nieregularnych sił serbskich z terytorium Chorwacji, monitorowania pracy policji lokalnej i zapewnienia warunków umożliwiających jej funkcjonowanie z poszanowaniem praw miejscowej ludności, patrolowania wewnątrz UNPA.

Dodatkowo polski batalion realizował szereg innych przedsięwzięć[3].

---

[2] D. Nieke, *25 lat polskich kontyngentów wojskowych w operacjach pokojowych,* Warszawa 2000, s. 62.

[3] Tamże, s. 62. „Dodatkowe przedsięwzięcia obejmowały: obserwowanie ruchu wojsk stron konfliktu, kontrolowanie wraz z obserwatorami wojskowymi składów ciężkiego uzbrojenia, zabezpieczenie spotkań przedstawicieli stron konfliktu".

W operacji tej do 1995 roku uczestniczyło 4398 żołnierzy (793 żołnierzy zawodowych, 3466 żołnierzy służby zasadniczej, 139 pracowników cywilnych). Polska była też reprezentowana przez najliczniejsze spośród wszystkich misji z polskim udziałem grono obserwatorów wojskowych – ok. 60 oficerów.

Polski kontyngent zakończył swoją działalność operacyjną z chwilą zakończenia operacji UNCRO. Ogółem w siłach UNPROFOR i UNCRO uczestniczyło ponad 4000 żołnierzy.

Na dzień 1 stycznia 2000 r. w misjach pokojowych udział brało 2144 osób, to jest: 343 oficerów, 325 chorążych, 377 podoficerów zawodowych, 86 pracowników cywilnych, 1013 żołnierzy zasadniczej służby wojskowej[4].

2. Polski kontyngent wojskowy w **UNDOF**
Wzgórza Golan (1974–1994)
(United Nations Disengagement Observer Force)

W związku z powyżej wzmiankowaną reorganizacją operacji UNDOF, zaistniała potrzeba likwidacji jednego z dwóch kontyngentów logistycznych. Po wycofaniu w 1994 roku operacyjnego batalionu fińskiego i likwidacji naszego kontyngentu logistycznego, władze polskie wyraziły zgodę na wydzielenie do UNDOF batalionu operacyjnego, który liczy łącznie 357 żołnierzy i pracowników cywilnych WP.

Batalion ten wykonuje zadania operacyjne na posterunkach rozmieszczonych wzdłuż linii ograniczających strefę rozdzielenia wojsk pomiędzy Syrią i Izraelem. Posterunki te współdziałają z 6 posterunkami obserwacyjnymi UNTSO rozlokowanymi wzdłuż linii Alpha - oznakowanej w terenie tzw. (płotem technicznym). Sztab i dowództwo batalionu znajduje się w m. Camp Ziouani na zachód od linii Alpha (po stronie izraelskiej).

Polski batalion w ramach swoich zadań kontroluje: *czy siły wojskowe Izraela pozostają na zachód od linii A ? czy siły wojskowe Syrii pozostają na wschód od linii B? czy w strefie rozdzielania wojsk nie stacjonują oddziały i pojazdy wojskowe i czy nie jest rozlokowana broń?*

Głównymi zadaniami[5] w rejonie polskiego batalionu operacyjnego (POLBAT) jest: kontrola strefy rozdzielenia w przydzielonym rejonie odpowie-

---

[4] J. Pawłowski, A. Ciupiński, *Umiędzynarodowiony konflikt ...*, op. cit., s. 116.
[5] Tamże, s. 112.

działności (*area of responsibility* – AOR), obserwacja i meldowanie o aktywności obu stron w przestrzeni powietrznej w przydzielonym AOR.

3. Polski kontyngent wojskowy w **UNIFIL**
   Liban (od 1992 roku)
   (United Nations Interim Force in Lebanon)

Polskie uczestnictwo w operacji pokojowej UNIFIL[6] datuje się od czerwca 1992 roku. Początkowo była to jednostka medyczna, do której dołączyły (od kwietnia 1994 roku): batalion logistyczny i zgrupowanie pododdziałów inżynieryjnych, a następnie (od kwietnia 1996 roku) zgrupowanie pododdziałów remontowych. Łącznie w Libanie pełni służbę 630 żołnierzy i pracowników cywilnych WP[7]. Polski kontyngent zapewnia wsparcie logistyczne dla całej operacji pokojowej liczącej ponad 4500 żołnierzy z dziesięciu państw całego świata.

Aktualnie polski kontyngent wojskowy w Libanie Południowym jest jednostką składającą się z: batalionu logistycznego – *„POLLOG"* (ok. 330 żołnierzy), zgrupowania pododdziałów inżynieryjnych (ok. 100 żołnierzy), zgrupowania pododdziałów remontowych (ok. 130 żołnierzy), szpitala UNIFIL (42 żołnierzy).

Polski Kontyngent Wojskowy, a w tym batalion logistyczny, realizuje zadania w zakresie wsparcia logistycznego operacji[8].

Batalion logistyczny ponadto organizuje: ochronę i obronę przydzielonych stref odpowiedzialności, prowadzi obserwację i w razie potrzeby składa meldunki o aktywności w wyznaczonych rejonach. **Główne zadania zabezpieczenia logistycznego w operacji UNIFIL realizowane są przez kompanię transportową, centralną składnicę zaopatrzenia i kompanię remontową.** Szpital polowy jest pierwszą polską jednostką logistyczną w UNIFIL-u. Operacja pokojowa UNIFIL jest przykładem typowej operacji prowadzonej przez ONZ. Występują w niej wszystkie elementy zabezpieczenia logistycznego, które są przyjęte przez tę organizację. Cechą specyficzną tej operacji jest to, iż prawie wszystkie zadanie logistyczne są wykonywane przez jeden kraj (z wyjątkiem remontów specyficznych typów pojazdów).

---

[6] J. Markowski, *Polska w operacjach ...*, op. cit., s. 47.
[7] *Rozmieszczenie sił UNIFIL*, http://www.un.org./Depts/DPKO/Missions/unifil_body.htm.

4. Polski kontyngent **IFOR/SFOR** – Bośnia i Hercegowina
(*Implementation Forces – **IFOR**; Stabilization Forces – **SFOR**)*

W 1996 roku Wojsko Polskie po raz pierwszy uczestniczyło w operacji pokojowej państw Traktatu Północnoatlantyckiego. W polskim kontyngencie wojskowym Sił Implementacyjnych w Bośni „IFOR" służyło 695 żołnierzy i pracowników w tym 196 żołnierzy zawodowych. Operacja ta na początku 1997 roku została przekształcona w operację stabilizującą „SFOR". Polska jednostka pozostała w Brygadzie Nordycko-Polskiej, ale zmieniono jej strukturę oraz przydzielono zmodyfikowane zadania mandatowe.

Wojsko Polskie do tej operacji wydzieliło liczący 465 etatów kontyngent wojskowy, a od 5 stycznia 2000 roku w wyniku przeorganizowania sił SFOR nasz udział ograniczył się do 296-osobowego kontyngentu.

Wydzielenie kontyngentu pokojowego do operacji organizowanej przez Sojusz Północnoatlantycki było dla Polski z *jednej strony* elementem potwierdzającym dążność naszych sił zbrojnych do członkostwa w NATO, z *drugiej* zaś swego rodzaju sprawdzianem przygotowania naszych jednostek do wykonywania zadań w warunkach wymuszania pokoju. Znamiennym był również udział naszych żołnierzy zarówno we wspólnym szkoleniu, jak i uczestnictwo w fazie formowania operacji, która ze względu na swój unikalny charakter jest określana jako „operacja nowego typu". Jednostka polska w ramach struktur Brygady Nordycko-Polskiej wykonywała i wykonuje szereg zadań operacyjnych[9]. Żołnierze PKW realizują zadania mandatowe w różnych strukturach organizacyjnych[10]. Zadania mandatowe batalionu[11] obejmują następujące przedsięwzięcia: zapewnienie bezpieczeństwa żołnierzom SFOR podczas realiza-

---

[8] Obejmują one: zabezpieczenie transportu personelu, gospodarkę zapasów operacji, remont pojazdów mechanicznych, inżynieryjne prace fortyfikacyjne, opiekę medyczną w ramach szpitala polowego, zadania humanitarne, realizację innych zadań wynikających z potrzeby chwili.

[9] Zadania te to: organizowanie punktów kontrolnych, patrolowanie strefy rozdzielenia wojsk, zbieranie informacji o polach minowych, kontrolowanie wycofywania wojsk i uzbrojenia, asystowanie i zabezpieczanie wymiany jeńców i więźniów, wspieranie działalności humanitarnej, utrzymywanie stałej łączności ze stronami konfliktu, współdziałanie z Centrum Koordynacji Współpracy Cywilno-Wojskowej (CIMIC).

[10] A. Nieke, *Zadania realizowane przez polski kontyngent wojskowy SFOR,* Myśl Wojskowa, Nr. 5 (610), Warszawa, s. 144-146. „W: batalionie operacyjnym; dowództwie sił wielonarodowych; sztabie Nordycko–Polskiej Brygady; nordyckiej grupie zaopatrywania; narodowym elemencie zaopatrywania; międzynarodowej kompanii policji wojskowej Nordycko–Polskiej Brygady".

[11] Tamże, s. 144-146.

cji zadań. W gotowości do natychmiastowej reakcji na zagrożenie jest utrzymywany system ochrony i obrony batalionu. Obejmuje całodobową dyżurną służbę operacyjną batalionu, system ochrony i obrony oraz utrzymane w stałej gotowości do działania w całym rejonie odpowiedzialności POLBAT-u batalionowe siły szybkiego reagowania (QRF – w sile dwóch plutonów, w gotowości 30-minutowej) i grupę ewakuacyjno-ratunkową (GER w składzie: grupa operacyjna, drużyna rozpoznawcza, drużyna saperów, pluton szturmowy, drużyna medyczna, zespół żandarmerii). Do koordynacji ewakuacji medycznej rannych drogą powietrzną batalion jest wzmocniony wysuniętym posterunkiem medycznym ze szwedzkiej kompanii medycznej.

5. Polski kontyngent wojskowy. Operacja ***„Allied Harbour"*** *Albania* (1999 rok)

Celem prowadzonej przez NATO operacji „Allied Harbour" było wsparcie działań Wysokiego Komisarza ONZ do spraw Uchodźców (UNHCR) oraz udzielenie pomocy humanitarnej uchodźcom z Kosowa. Polska wydzieliła jednostkę wojskową na bazie kompanii piechoty górskiej z 21Brygady Strzelców Podhalańskich w składzie 126 żołnierzy. Do głównych zadań[12] realizowanych tam przez PJW należało: ochrona stanowisk dowodzenia AFOR, ochrona konwojów z uchodźcami i pomocą humanitarną.

6. Polski kontyngent wojskowy. Operacja ***„Wspólna Straż"*** *(Joint Guardian),* ***KFOR*** *(Kosovo Forces)* (od 1999 roku)

Polska wydzieliła kontyngent[13] liczący około 800 żołnierzy i pracowników WP do udziału w operacji KFOR w ramach realizacji następujących zadań: nadzorowanie granicznych punktów kontrolnych, rozpoznanie dróg i miejsc stałych punktów kontrolnych, prowadzenie dziennych i nocnych patroli rozpoznawczych, utrzymanie stałych punktów kontrolnych na drogach, przejściach granicznych i w miastach, rozbrajanie i niszczenie niewypałów i niewybuchów, sprawdzanie pod względem saperskim budynków przeznaczonych do stacjonowania wojsk.

---

[12] J. Pawłowski, A. Ciupiński, *Umiędzynarodowiony konflikt* ..., op. cit., s. 120.

[13] Tamże, s. 121. „Skład: batalion operacyjny, narodowy element zaopatrzenia, personel w strukturach ponadbatalionowych".

7. *Siły stabilizacyjne w centralno-południowym Iraku*
wchodzące w skład:
Wielonarodowej Dywizji Centralno-Południowa (od 2003 roku)

Głównymi zadaniami wielonarodowej dywizji jest: zapewnienie porządku i spokoju w strefie; pomoc w ustanowieniu nowych cywilnych władz; asystowanie organizacjom niosącym pomoc humanitarną oraz udzielanie takiej pomocy we własnym zakresie; ochrona ważnych obiektów infrastruktury publicznej; dbanie o bezpieczeństwo sił własnych. Główną domeną Dywizji są typowe akcje stabilizacyjne, podobne do tych, jakie realizowane są/były w IFOR/SFOR i KFOR. Dodatkowo nasi żołnierze tworzą i zabezpieczają systemy dowodzenia i łączności, po raz pierwszy wykorzystując w szerokim stopniu łączność satelitarną i zautomatyzowane systemy dowodzenia. Wspólnie z Amerykanami i Węgrami czuwają również nad zaspokojeniem potrzeb logistycznych poszczególnych kontyngentów.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 68684
Akademii Obrony Narodowej